

HERBERT HAHNI KOOLI¹

ÕPPEKAVA

ÜLDOSA

AINEKAVAD

2016

Pärnu

¹ Kooli nimi alates 2016. a. juulist on Pärnu Waldorfkool.

Sisukord

1. ÜLDOSA.....	8
2. Kooli õppekava ülesanded	9
3. Õpetus ja kasvatus	10
3.1. Inimeseõpetus waldorfpedagoogika alusena	10
3.2. Õpetuse ja kasvatus eesmärgid ja põhimõtted	11
3.3. Õpetuse ja kasvatus teostus.....	14
3.4. Läbivad teemad õpetuses ja kasvatuses	17
3.5. I - II kooliastmes taotletavad pädevused	23
4. Õppetöö korraldus	26
4.1. Rütm koolielus.....	26
4.2. Põhiained	29
4.3. Muud õppeained	30
4.4. Tunniplaani välised tegevused.....	30
4.5. Kooli tunnijaotusplaani seos riikliku õppekava (edaspidi PRÕK) nõuetega	31
4.5.1 Kohustuslikud õppeained I - II kooliastmes.....	31
4.6. Lõimingu põhimõtted	34
4.7. Horisontaalne õppekava I- II kooliastmes	34
5. Õppekeskkond.....	40
5.1. Õppevara ja õpikeskkond	40
5.2. Kooliruumidest väljaspool toimuv õppetöö	41
5.3. Projektõpe.....	41
5.4. Kodused ülesanded	42
6. Õpilase ja vanema teavitamine ja nõustamine	43
6.1. Õpilaste vastuvõtt	43
6.2. Hindamine	43
6.3. Kooli lõpetamine ja/ või teise kooli siirdumine.....	44

6.4.	Suhtlemine lapsevanematega.....	46
6.5.	Arenguvestlused	46
7.	Õpilase täiendav juhendamine ja haridusliku erivajadusega õpilase õppe korraldamine	47
7.1.	Õpilase arengu toetamine ja täiendav juhendamine	47
7.2.	Haridusliku erivajadusega õpilase õppe korraldamine.....	47
7.3.	Kooli otsusel rakendatavad meetmed haridusliku erivajadusega õpilase arengu toetamiseks.....	48
7.4.	Nõustamiskomisjoni soovitusel rakendatavad meetmed haridusliku erivajadusega õpilase arengu toetamiseks.....	49
8.	Koduõpe lapsevanema soovil.....	51
9.	Õpetajad	52
9.1.	Klassiõpetaja.....	52
9.2.	Õpetajate kolleegium.....	52
9.3.	Õpetajate töökavad	52
9.4.	Õpetajate koolitus ja täienduskoolitus.....	53
10.	Kooli õppekava arendamine.....	54
10.1.	Kooli õppekava uuendamise ja täiendamise kord.....	54
11.	Õppetöö korraldus	55
12.	Waldorfpedagoogika põhimõisteid	56
13.	EESTI KEEL.....	59
13.1.	1. klass.....	62
13.2.	2. klass.....	66
13.3.	3. klass.....	71
14.	KASUTATAV KIRJANDUS I KOOLIASTMELE	77
14.1.	4. klass.....	86
14.2.	5. klass.....	89
14.3.	6. klass.....	92
15.	VÕÕRKEELED	96

15.1.	1. klass.....	108
15.2.	2. klass.....	109
15.3.	3. klass.....	111
15.4.	4. klass.....	116
15.5.	5. klass.....	118
15.6.	6. klass.....	120
16.	Kasutatav õppekirjandus keeleõpetuses:	123
17.	MATEMAATIKA.....	125
17.1.	1. klass.....	130
17.2.	2. klass.....	132
17.3.	3. klass.....	133
17.4.	4. klass.....	136
17.5.	5. klass.....	137
17.6.	6. klass.....	139
18.	matemaatika METOODILIST MATERJALI ÕPETAJALE	143
19.	LOODUSAINED	144
20.	LOODUSÕPETUS.....	149
20.1.	1.-2. klass	149
21.	KODULUGU 3.- 4. klass	151
21.1.	kodulugu 3. klass	151
21.2.	KODULUGU 4. klass	153
22.	INIMESE- JA LOOMAÕPETUS	156
22.1.	4. klass.....	156
22.2.	5. klass.....	157
23.	TAIMEÕPETUS	159
23.1.	5. klass.....	159
23.2.	6.klass.....	159

24.	KIVIMIÕPETUS	162
25.	GEOGRAAFIA	166
25.1.	6. klass.....	169
26.	FÜÜSIKA.....	172
27.	SOTSIAALAINED	175
28.	AJALUGU	181
28.1.	5.klass.....	184
28.2.	6. klass.....	186
28.3.	ÜHISKONNAÕPETUS.....	189
28.4.	1. klass.....	190
28.5.	2. klass.....	191
28.6.	3. klass.....	192
28.7.	4. klass.....	195
28.8.	5. klass.....	196
28.9.	6. klass.....	198
29.	RELIGIOONIÕPETUS.....	201
29.1.	1. klass.....	202
29.2.	2. klass.....	203
29.3.	3. klass.....	203
29.4.	4. – 6. Klass.....	205
29.5.	4. klass.....	206
29.6.	5. klass.....	206
29.7.	6. klass.....	207
30.	INIMESEÕPETUS.....	209
31.	KUNSTIAINED	221
32.	MUUSIKA	222
32.1.	1. klass.....	228

32.2.	2. klass.....	231
32.3.	3. klass.....	234
32.4.	4.- 6. klass	237
32.5.	4. klass.....	238
32.6.	5. klass.....	240
32.7.	6. klass.....	243
33.	KUNSTIÕPETUS	246
34.	MAALIMINE JA VOOLIMINE	253
34.1.	1. klass.....	253
34.2.	2. klass.....	254
34.3.	3. klass.....	255
34.4.	II kooliaste. 4.- 6. klass	257
34.5.	5. klass.....	258
34.6.	6. klass.....	260
35.	VORMIJOONISTAMINE	262
35.1.	1. klass.....	262
35.2.	2. klass.....	262
35.3.	3. klass.....	263
35.4.	4. klass.....	264
36.	TEHNOLOOGIA.....	266
37.	TÖÖÕPETUS.....	270
37.1.	1. klass.....	272
37.2.	2. klass.....	273
37.3.	3. klass.....	273
37.4.	4. klass.....	275
37.5.	5. klass.....	277
37.6.	6.klass.....	278

38.	KODUNDUS	281
38.1.	4. klass.....	283
38.2.	5.klass.....	284
38.3.	6. klass.....	285
38.4.	5. klass.....	288
38.5.	6. klass.....	288
39.	LIIKUMINE.....	291
40.	KEHALINE KASVATUS	292
40.1.	1. klass.....	295
40.2.	2.klass.....	298
40.3.	3. klass.....	301
40.4.	4. klass.....	305
40.5.	5. klass.....	307
40.6.	6. klass.....	308
41.	EURÜTMIA.....	311
41.1.	1. klass.....	312
41.2.	2. klass.....	313
41.3.	3. klass.....	315
41.4.	4. klass.....	317
41.5.	5. klass.....	318
41.6.	6. klass.....	318
42.	PÄDEVUSED	320
43.	KIRJANDUST WALDORFÖPPEKAVA- ALASEKS ETTEVALMISTUSEKS JA ENESETÄIENDUSEKS.....	322

1. ÜLDOSA

Vastavalt Põhikooli riikliku õppekava §15 punkt 6-le on Herbert Hahni Kooli pidava Herbert Hahni Seltsi üldkogu 18.02.2015 a. andnud Herbert Hahni Koolile õiguse oma õppetegevuses juhinduda Waldorfhariiduse Euroopa Nõukogu (European Council for Steiner Waldorf Education) kinnitatud põhimõtetest ja püüdlustest ning korraldada sellest tulenevalt õpet viisil, kus riikliku õppekava I ja II kooliastme õpitulemusi ei taotleta vastava kooliastme lõpuks.

Herbert Hahni Kooli õppekava on kooskõlastatud Eesti Vabade Waldorfkoolide ja – lasteaedade ühendusega. Õpitulemuste erisused Põhikooli riiklikust õppekavast on välja toodud valdkonniti.

2. KOOLI ÕPPEKAVA ÜLESANDED

Herbert Hahni Kooli õppekava on koolis toimuva õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument. Õppekava määratleb koolis antava õpetuse ja kasvatuse eesmärgid ning sisu, õpetus- ning kasvatustegevuse üldise korralduse ja metoodilised põhimõtted. Õppekava koostamisel on lähtutud Eesti ning teiste riikide waldorfkoolide pikaajalisest pedagoogilisest kogemusest.

Herbert Hahni Kooli õppekava tugineb Eesti Vabade Waldorfkoolide ja -lasteaedade ühenduse poolt väljatöötatud waldorfkoolide tuumõppekaval ja Põhikooli riiklikul õppekaval.

3. ÕPETUS JA KASVATUS

3.1. INIMESEÕPETUS WALDORFPEDAGOOGIKA ALUSENA

Antroposoofiast* lähtuv inimeseõpetus* on waldorfpedagoogika üldine alus. Inimeseõpetus kirjeldab inimese füüsilist, hingelist ja vaimset olemust ning nende olemusosade arengut ja omavahelisi seoseid. Keskne on idee, et inimene pole vaid pärilikkuse ning keskkonnamõju produkt. Looduse ning ühiskonna kujundada on vaid osa inimtervikust. Lõplikult määrab selle isikupärane vaimulaad, igäühe kordumatu personaalsus.

Selle arusaama alusel on võimalik koostada inimarengust lähtuv õppekava, mis toetab lapse arengut nii ainesisude kui meetodiliste printsiipidega.

Inimese areng antroposoofia järgi on kirjeldatav seitsmeaastaste etappidena:

Esimene seitseaastak

Kui laps sünnib maailma, pole ta kehaliselt, hingeliselt ega vaimselt välja arenenud. Füüsilise nabanööri läbilõikamise järel on lapse füüsiline keha iseseisev. Hingeliste ja vaimsete jõudude iseseisvumine toimub järk-järgult edasise arengu käigus. Kuni 7. eluaastani on laps oma ümbruse peegelpilt. **Väikelaps õpib ümbrust väliselt matkides. Väikelapse kasvatus tähendab matkimisväärse keskkonna loomist tema ümber.** Matkimisvõime kahanemine tähendab iseseisvumist elujõudude tasandil. Sellest annab märku ka hammaste vahetumine. Elujõud, mida laps vajab nii sisemiseks organiehituseks kui jäävhammaste ülesehitamiseks, saavad nüüd järk-järgult vabaks ning neid saab kasutada üleminekul matkivalt õppimiselt teadlikule õppimisele (kooliküpsus). Sundides last varasemas eas intellektuaalseks pingutuseks võetakse talt elujõud, mis oleks pidanud lapsele andma terved hambad, tugeva kehaehituse või kujundama tema siseorganeid.

Teine seitseaastak

Ajavahemik 7.-14. eluaastani on intensiivne hingejõudude arengu aeg. Laps vajab autoriteeti, keda sisemiselt jäljendada. Waldorfkoolis on selliseks inimeseks klassiõpetaja. Kuni 14. eluaastani mõjutab lapse hinge tasakaaluseisundit vanemate ja teiste kasvatajate hingeseisund, emotsionaalne vormisolek. **Hingejõud – mõte, tunne, tahe – ei eksisteeri arenevas hinges veel eraldiseisvaina. Pedagoogika ülesandeks nimetatud vanuses on käsitleda õppeaineid ja tundide jaotust nii, et kõik kolm osa üksteisega dünaamiliselt seotuna rakendust leiaksid.** Sellel põhineb

waldorfpedagoogika metoodika ja didaktika. Õpetust sellisel viisil rakendades saab ta harmooniliseks osaks inimtervikust. Murdeeaga iseseisvub noor inimene hingeliselt.

Kolmas seitseaastak

Aeg 14. – 21. eluaastani on eneseteadvuse ja Mina-jõudude küpsemise aeg. Õpilaste loomulik autoriteedivajadus lõpeb. Seda asendab vajadus iseseisva ja põhjendatud nägemuse järele. Noor inimene hindab õpetajat tema meisterlikkuse põhjal ühel või teisel alal. **Iseseisvunud hinge erinevaid võimeid – mõtlemist, tundmist ja tahtet – on võimalik käsitleda diferentseeritult. Haridus on suunatud eelkõige intellekti ja iseseisva otsustusvõime arendamisele. Seda täiendavad kunstilis-praktilised ained.** 21. aasta vanust inimest võib õnnestunud kasvatus ja soodsa ümbruse koosmõjul nimetada täiskasvanuks, kes suudab vastutuse edasise elukäigu eest enda kanda võtta.

Pedagoogikas leiab otsese rakenduse inimeseõpetuse idee inimolemuse kolmesest jaotusest: keha–hing–vaim. Sellelt aluselt tegeleb waldorfpedagoogika tahtekasvatuse, tunde kasvatuse ja mõtlemise koolitamisega.

3.2. ÕPETUSE JA KASVATUSE EESMÄRGID JA PÕHIMÕTTED

Kooli õppe ja kasvatuse üldeesmärk on vaba, tervikliku, isikupärase, vastutus- ning tegutsemisvõimelise isiksuse kujunemise võimaldamine. Oma võimed ja isikupära väljaarendanud inimene suudab anda parimal viisil ühiskonnale oma panuse nii individuaalses kui ka sotsiaalses elus.

Kasvava lapse arengu toetamine kasvatamaks moraalsust, loovust, iseseisvat mõtlemist, tahtejõudu, sotsiaalseid võimeid. Samuti kunstiliste ja muude praktiliste oskuste arendamine.

Võimaldada vaba, tervikliku, isikupärase ja vastutusvõimelise isiksuse kujunemist. Selle protsessi täiuslikuks viljaks on vabast tahtest tegutsev inimene, kes leiab oma ainulaadsed seosed maailmaga ning tegevuse sihi.

Kool peab oluliseks säilitada igas lapses peituvat vaba õpitahet, huvi maailma vastu, valmidust loovaks tegevuseks ja tahtet, eneseusaldust ning julgust ennast teostada. Selle põhimõtte rakendumisele peab koolis olema suunatud kõik see, mis loob õpilastes tõelise õpimotivatsiooni: kooli keskkond, õpetaja entusiasm, pühendumus ja enesekasvatus, koostöö lapsevanematega, hinneteta õppimine, tunnustused, tunnistused jm. Olulised põhimõtted õppe- ja kasvatustöös on:

Inimese terviklikkus

Kooli õppe- ja kasvatustegevuse kõige üldisem põhimõte on lähtuda inimese terviklikkusest. Seega vajavad võrdset tähelepanu:

- olulist haarav loominguline mõtlemine,
- tasakaalustatud tundeelu, mis on analüüsivõime ja sotsiaalsuse aluseks,
- tegutsemissoovi ja -võime aluseks olev terve tahe.

Nende võimete tasakaalustatud arenemine toimub sõltuvalt lapse arengu ealistest iseärasustest, sellest lähtub waldorfpedagoogika metoodika ja didaktika.

Õpetuse ja kasvatuse ühtsus

Õpetus ja kasvatus tervikuna kujundavad lapses eetikat, moraali, austust kõige loodu – nii inimese, looduse kui ka inimkättega valmistatu vastu. Tutvumine I kooliastmes vanade ametitega aitab lapsel mõista töö vajalikkust inimese ja ühiskonna arengus ning kogeda oma käterammust ja pühendumisest sündiva töö vilju. Õpetus ja selle viis on samal ajal ka kasvatus, mis väärtustab terveid eluviise, arendab vaimu ja keha.

Kool seisab hea eesti rahvuse ja kultuuri säilimise ja arengu eest. Õpetus ja kasvatus aitavad lastel tunda end oma rahva liikmena, kodanikuna, kes tunneb ja austab oma rahva kultuuripärandit ning suhtub lugupidavalt maailma eri rahvaste kultuuridesse. Kool aitab väärtustada üksteisemõistmist ja koostööd erinevate rahvaste vahel ning tunda end soetuna Euroopa ja kogu inimkonnaga.

Õpetaja enesekasvatus

Kooli õppe- ja kasvatustööd teostab kogu pedagoogiline kollektiiv, kes toimib koostöoliselt ja professionaalselt. Koolikogukonna südameks on õpetajate kolleegium* (*siin ja edaspidi * märgitud mõisted on käsitletud oskussõnastikus*), kes on pühendunud waldorfpedagoogika rakendamisele, teadvustades endale, et lapsi kõige otsesemalt mõjutav kasvatustegur on täiskasvanu eeskuju. Kõige vahetumalt mõjuvaks eeskujuks on klassiõpetaja*, kelle isiksus saadab, kasvatab ja õpetab last 1. – 8 klassini. Ainealase töö ning klassi ja kooli sotsiaalse keskkonna kujundamise kõrval tegeleb õpetaja regulaarsete tagasisivaadetega enda tegevusele, õpib tasakaalustama oma tundeid ning temperamendi ühekülgsusi. Õpetaja tunnistab tehtud vigu ning püüdleb ideaalide poole.

Õppematerjal lapse arengu toetajana

Õppematerjali sisu ja selle vahendamise metoodika vastavad lapse hingelis-vaimsele arengule. Nii nagu füüsiline toit on füüsilise keha ülesehitusmaterjal, on õppeainete eakohane sisu toiduks arenevale hingelis – vaimsele inimesele. Waldorfkoolide õpetajad õpivad tundma ning arvestama lapse arengusühholoogiat ning sellele vastavat õppemetoodikat ja didaktikat.

Lähtumine konkreetsest lapsest, klassist ja olukorrast

Õppekava kehtestab üldised nõuded kõigile õpilastele ning annab õpetajale põhilised ainealased pidepunktid. Neid tundes kohtub õpetaja iga päev uute eluliste olukordade, uute väljakutsetega. Igal õpetajal on kohustus olla pedagoogilise protsessi kaaslooja, lähtudes konkreetsest situatsioonist, konkreetsest klassist, konkreetsetest õpilastest. Waldorfpedagoogika ülesandeks on iga õpilast aidata ning talle väljakutseid esitada vastavalt tema võimetele ja vajadustele.

Kõikide õpilaste kaasamine

Õpilaste erinev võimekus intellektile suunatud ning kunstilis-praktilistes ainetes on loomulik. Isiksuse eripära ei deklareerita numbrilise hindamisega. Kõikide õpilaste kaasamist põhikoolieas võimaldavad mõtlemist, tundeid ja tahtetegevust ühendav õppeprotsess, jõukohased diferentseeritud ülesanded, klassi tervikkoosseisu osalemine kunstiliste etteastete harjutamisel ja esitamisel (kuupeod*, kooli tähtpäevad, klassi näidendid).

Meelte areng

Kooli õppe- ja kasvatustegevus omistab suurt tähelepanu laste ja noorukite meelte koolitamisele. Inimese meeled kannatavad tänapäeval aina suurema kvaliteedidefitsiidi ja samas ka suurema ülekoormatuse all. Müra ja kaootiliste aistingute üliküllus tekitavad tõsiseid kahjustusi nägemise-, kuulmis-, haistmis- ja maitsmismeeles. Koolikeskkond peab mõjuma meeltele harmoniseerivalt. Meelemuljeid on pigem vähem, aga kvaliteetsemaid, nende kogemine kontsentreeritud. Esiplaanil on kõik loomulik – looduslikud materjalid, maitsed, inimhääle loomulik kõla, naturaalsed muusikahelid, harmoonilised värvid jne. Kool arendab õpilastes tundlikkust esteetiliste väärtuste suhtes ja kujundab teadlikult ilumeelt. Koolitatud meelte kaudu saab maailma kogeda adekvaatselt. Meelte terve areng on tähtsamaid eeldusi inimese terviklikuks arenguks.

Sotsiaalsus

Kool annab põhioskused ühiskonnas koostöömiseks. Õpetus ja kasvatus suunavad last suhtuma kaasinimestesse heasoovilikult ja austavalt, väärtustama koostööd ning teadvustama igaühe kohustusi ja vastutust. Kooli- ja klassikollektiivis luuakse võimalused sotsiaalseks arenguks, milles

nähakse oskust igäihe panusest lähtudes koos toimida ning tegutseda ühise eesmärgi nimel. Igas õppeaines leidub võimalusi õpetada sotsiaalse koostöö meetodeid kasutades. Tavapärase numbrilise hindamise puudumine, klasside ühisesinemised kuupidudel, klassi ühistööd, matkad ja näidendid ning kasutatav metoodika soodustavad erinevate võimete pinnalt tekkivat koostööd. Täiskasvanud koolipere on lastele sotsiaalse koostöö eeskujuks.

Temperamendiga arvestamine

Waldorfpedagoogika arvestab erinevate temperamenditüüpide, nende eelduste ja vajadustega. Sellekohase ettevalmistuse annavad õpetajale erinevad waldorfpedagoogilised koolitused, koostöö kooli arstiga. Õpetaja teeb teadlikult tööd oma temperamenditüübi tasakaalustamisega ning pöörab tunni ülesehituses tähelepanu erineva temperamendiga laste erinevale kohtlemisele.

Harmoniline tunniplaan

Herbert Hahni Kool töötab tunniplaani, mis on rütmiline, harmooniline ja tervislik. Perioodõppega* alustatakse esimesest klassist, see võimaldab põhjalikumalt ainesse süvenemist nii õpilastele kui ka õpetajatele. Regulaarset harjutamist nõudvad ning kunstilis-praktilised ained esinevad iganädalaste ainetundidena. Tunniplaanis paigutatakse teoreetilised, uue materjali omandamist nõudvad õppeained päeva algusesse, kordavale harjutamisele ning tegevusele suunatud ained koolipäeva teise poolde. Kõikides vanuseastmetes on terviklikus proportsioonis nii intellektile suunatud kui kunstilis-praktilisi aineid. Rakendatakse ainetevahelist integratsiooni ja projektõpet.

Waldorfkool eeldab kodu ja kooli tihedat koostööd. Õpetuse ja kasvatuse terviklikkuse ning kvaliteedi tagavad õpetajatevaheline pedagoogiline koostöö ning kooli ja kodu üksteisemõistmine ja koostöö. Koostöö toimub vastavalt vajadusele, selle regulaarseteks vormideks on iganädalane pedagoogilise kolleegiumi koosolek ja igal õppeveerandil toimuvad klassi lastevanemate koosolekud.

3.3. ÕPETUSE JA KASVATUSE TEOSTUS

Mõtlemine – tunne – tahe

Mõtlemine, tunne ja tahe on hinge kvaliteedid. Nende omavaheline tasakaalustamine on oluline pedagoogika valdkond, mis on seotud õppetööga erinevas vanuses lastega. Mõtlemist, tunnet ja tahet arendavate meetodite mitmekülgne kasutamine arendab võrdväärselt üldpädevusi.

Kaasaegne tunnetusteooria kinnitab, et mõtlemise areng rajaneb eelnevatele elamuslikele ja tegevuslikele kogemustele. Kui mõtlemine ja tunded toimivad viljakalt koos, lisandub mõtlemisse südamesoojus, tekib vaimustus ja tunnetamisrõõm. Kui tahe rakendub tegusal moel, on inimene võimeline looma midagi väärtuslikku. Harmoonilises koostöös annavad mõtlemine, tunded ja tahe inimesele võimaluse maailma sündmustes positiivselt osaleda.

Tahtekasvatus

Tegutsemine ning tegutsemise läbi õppimine on väikelapse- ja nooremas koolieas kõige loomulikum tahte avaldumise viis. Algklasside õpilasele pakub õppimine rahuldust siis, kui ta seeläbi midagi teha oskab..

Tahtekasvatuslik ehk tegevuslik aspekt domineerib 1.-3. klassi õppetöös.

Pedagoogiline ülesanne on viia lapse tahe, mis algselt on seotud tegutsemisega, järk-järgult seosesse mõtlemisprotsessidega. Tahtejõu rakendamine erinevates tegevustes tugevdab inimese minakogemust, ehitab üles identiteedi ja kujundab elutervet eneseusaldust. Selline mitmekülgne tegevust kaasav õpetus algklassides kujundab abstraktsele mõtlemisele vajaliku kogemusliku aluse. Tegutsevalt õppides jääb õpihuvi püsima.

Tahe areneb käsitöö- ja kunstiainete harjutavas õppimises, liikumistundides ja praktilisi töid sisaldavates õppeainetes, ühisprojektides ja matkadel, samuti kõikides õppetegevustes, mis nõuavad järjepidevat harjutamist ja mälu rakendamist. Noor inimene õpib tahet rakendama mitte otseseid tegutsemisimpulsse või tundemeelolusid järgides, vaid mõtlemisele toetudes.

Tundekasvatus

Arenenud tundeelu on üks inimeseks olemise, emotsionaalse intelligentsuse ning sotsiaalsuse aluseid. Väärtushinnangute lähtekohana on ta tuleviku ühiskondlike tingimuste kujundaja. Koolikasvatus peab eriliselt hoolitsema lapse tundeelu arengu eest, kuna selle arengu peamine aeg langeb põhikooliikka. Kunstiainete osakaal tunniplaanis jääb samaks kogu põhikooli jooksul, neis domineerib praktilis-tunnetuslik, mitte teoreetiline aspekt.

Kõik kunstiharjutused – värvide, vormide, helide ja kunstipärase sõna maailma sisseelamine - koolitavad ja arendavad tundeelu. Kunstilise õpetuse osakaal kõikides klassides on suhteliselt suur, seda nii iseseisvate kunstiliste ainete kui õppemeetodina. Uuemad pedagoogilised uurimused näitavad, et maalimine, musitseerimine, liikumiskunstid ja muud õpilast tervikuna kaasavad kunstilised tegevused aitavad märkimisväärselt kaasa nii tunnetuslike kui ka sotsiaalsete võimete

arenemisele. Kunstilise kasvatus eesmärk ei ole subjektiivsete tunnete väljajelamine, vaid erinevate tajuvõimete ning praktiliste oskuste koolitamine objektiivse täiuslikkuse ni. Objektiivsus tundeelul on sotsiaalse käitumise alus. Võime teise inimese olukorda temast lähtuvalt ja subjektiivsetest huvidest sõltumata sisse elada on eetilise käitumise lähtekohaks. See omakorda on eelduseks rahvustevahelisele sallivusele ja rahukasvatusele.

Tundekasvatuse valdkonda kuulub lisaks kunstiainetele ka pildiline õpetusmeetod*, mis on keskne õpetamise meetod jutustavates ainetes kooliküpsuse ja murdeea vahelisel ajal. Praktik as tähendab pildiline õpetus elavaid, õpitavat iseloomustavaid ja kirjeldavaid jutustusi ning võrdpiltide kaudu õpetamist. Õpetaja töö on siin kunstniku töö sarnane: tal tuleb otsida õpetussisu olemust tabavaid sõnalisi pilte. Selline õppemeetod käivitab lapse fantaasia, ta muutub õppeprotsessi kaasloojaks. Kui lapses toimib fantaasia, liitub sellega alati tunde kogemus. Nii puudutab pildiline õpetus erilisel tundeelu ja kinnistab õpitava inimese pikaajegsesse mällu.

Selleks et toetada lapse tundeelu väljakujunemist, õpib õpetaja tundma arengupsühholoogia seaduspärasusi ning tegeleb teadlikult ka enda tundeelu tasakaalustamisega. Õnnestunud tundekasvatuse tagasisideks on õpilase innukus ja õppimissoov. Tunnete mitmekülgne kaasamine õppeprotsessi kindlustab õpihuvi säilimise.

Tahtekasvatust, tundekasvatust ja mõtlemise koolitust teostatakse koolipraktikas igapäevaselt, teadlikult ja üksteisega lõimivalt. Nende erinevate aspektide proportsioonid määrab vanuseline pedagoogika.

Mõtlemise koolitus

Inimesele loomumase huvi ja teadmishimu säilitamiseks on vaja teoreetilisi teadmisi pakkuda viisil, mis vastab lapse erinevatele arenguetappidele. Waldorfpedagoogikas rajaneb mõtlemise areng eelnevatele tegevuslikele ja elamuslikele kogemustele. Kogu põhikooliea jooksul arendatakse mõtlemisoskust sellest lähtuvalt. Eesmärgiks on, et õpilased kooli lõpetades oskaksid rakendada kogu mõtlemise skaalat alates fantaasiarikkast kujundlikust mõtlemisest kuni puhtloogiliste järeldusteni.

Intellektuaalseid teadmisi vahendatakse esimesest klassist murdeea alguseni pildilise õpetusmeetodi, kunstilise ja tegevusliku printsiibi kaasabil. Pildilise õpetusmeetodiga vahendatakse nii erialaseid termineid, mõisteid kui kausaalseid seoseid. Eesmärgiks on esitada mõisteid elavana ja mitmekülgsetes seostes. Nende tähenduse mõistmine toimub algselt konteksti ning õpetajapoolse intonatsiooni ning rõhuasetuste abil, järk-järgult lisandub mõisteline teadvustamisprotsess.

5.- 6. klassis lisanduvad ained, mis vastavad abstraktse ja kausaalse mõtlemise valmidusele: geograafia, ajalugu, füüsika. Murdeeas ärkab loomulik üldine huvi intellektuaalsete teadmiste vastu. Pildilise õppemeetodi (jutustavad ained) ja fenomenoloogiliste vaatlustega (loodusõpetus, füüsika) kaasnevad järgneva etapina mõisteline ja kausaalne analüüs. Areneb loodusteaduslik mõtteviis

3.4. LÄBIVAD TEEMAD ÕPETUSES JA KASVATUSES

Herbert Hahni Kooli õppekavas on väljendatud põhikooli riiklikus õppekavas alljärgnevalt esitatud kohustuslikud teemad.

Läbiv teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine”

Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutavas õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.

- Tahte-, tunde- ja mõttekasvatuse toel kujundatakse lastes jätkuvat õpihuvi; kirjeldav hindamine toetab analüüsivõimet ning adekvaatse enesehinnangu kujunemist, samuti võimaldab erineva võimekusega õpilastel kogeda eduelamust;
- Põhitunni lood ja jututeemad tutvustavad erinevaid tegevusalasid, nende olulisust ja seoseid;
- Õppekavva lülitatud praktilised õppeained pakuvad õpilasele võimalust läbi proovida ja arendada erinevaid oskusi, andes tugeva aluse mitmekesise kogemustepagasi kujunemiseks. Samuti rakenduvad ja arenevad isikupärased võimed;
- ühiselt püstitatud eesmärgid ja ettevõtmised, nende kavandamine edendavad koostöö- ja otsustamisoskusi, suhtlemisoskusi ning teabega ümberkäimise oskusi;
- Õpikeskkonna laiendamine väljapoole klassiruumi pakub võimalust tutvuda erinevate ametitega ning annab kogemuse erinevatest töödest ehedas keskkonnas.

Läbiv teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng”

Läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng” käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.

- Jäljendamine, matkimine kujundab enim õpilase harjumusi igapäevaelus. Seetõttu on oluline õpetajate ja teiste koolitöötajate säästlik hoiak, läbimõeldud ja eeskujuvääriiv tegutsemine nii erinevate materjalide kui energiakasutamise osas. Oma valikute läbi mõtlemine ja nende põhjendamine õpilastele annab lastele tugeva aluse kasutama loodussäästlikke ja jätkusuutlikku arengut toetavaid tegutsemisviise; hindama ning vajaduse korral muutma oma tarbimis- valikuid ja eluviisi;
- Õpikeskkond ning selle elemendid kujundatakse taaskasutust ja loodussäästlikke valikuid rakendades, milline printsiip loob koolis koduse ja tervisliku õhkkonna ning paneb lapsi märkama ja väärtustama ümbritseva otstarbekust ja taaskasutusvõimalusi;
- Lihtsate looduslike vahendite igapäevane kasutamine arendab õpilaste meelemuljeid ning kasvatab empaatiavõimet looduse ja kõikide elivate olendite vastu;
- Igapäevane küllaldane viibimine õues, jalutuskäigud ja matkad õpetavad märkama ja tajuma muutusi looduses. Teadvustub looduses toimiv ringlus ja taastootmine, mis suunab mõistmisele, et väikseimgi tegu mõjutab keskkonda. Sellest inspireeritud arutelud ning jutuajamised pööravad tähelepanu kodu- ja kooliümbruse keskkonnaküsimustele ning tegutsemisviisidele, mille abil on keskkonnaprobleeme võimalik praktiliselt ära hoida ja lahendada;
- Tervikust lähtuv õpetamiseprintsiip kõigis ainevaldkondades aitab õpilasel aru saada, et ka loodus on terviksüsteem ning inimene looduse osana on sõltuvuses loodusressurssidest.;
- Tähtsustatakse perekonda kui inimese esmast ja lähemat elukeskkonda. Läbi vastastikku lugupidavate ja toetavate suhete nii kodus kui koolis, suunatakse last aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikusest seotusest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest. Inimese osa teadvustamine perekonnas ja muus sotsiaalses grupis paneb aluse vastutustundliku ühiskonnaliikme kasvamisele.

Läbiv teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus”

Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus” käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.

- Rahulikus rütmis toimiv igapäevane õppetöö ning õpilaste erinevate võimete väärtustamine loovad õhkkonna, milles laps tunneb nii vajadust kui julgust oma seisukohti avaldada;

- Terviklikkusest lähtuv õpetamis- ja kasvatamisprintsiipt väärtustab koostööd ning ühiste eesmärkide seadmist. Selle läbi toetatud suhtlemisoskuse areng on aluseks konfliktide rahumeelsele ja vägivallatule lahendamisele;
- Kirjeldav hindamine kujundab õpilase eneseanalüüsisioskusi ning vabatahtlikud kodutööd enesedistsipliini. Oma mõtete ja tunnetega toimetulek, oskus ennast vajalikul hetkel kokku võtta, aitab elu juhtida ja kujundada, kaitsta omi ning teiste inimeste õigusi;
- Osalemine kooli ühistel üritustel (kuupeod, advendilaat jms.) annab õpilastele võimaluse olla millegi algataja, ettevõtja. Kogemuse planeerida ettevõtmist ja sellega kaasnevaid tegevusi, samuti kanda sellest tulenevaid kohustusi ja vastutust.;
- Mitmesugused töotalgud aitavad kaasa erinevate tööde korraldamisele ja õppimisele, suunavad ühiselt tegutsema, suhtlema ja kaaslaste võimetega arvestama. Sõbralik ja toetav töömeeleolu on aluseks vabatahtliku panuse andmise soovile kogu elu;
- Põhitunni jutustava osa lugudevalikus ning vastavalt õppeperioodi teemale tutvustatakse õpilasele kodukandi ettevõtteid, noorteühinguid ja teisi vabatahtlikke organisatsioone või huvirühmi, kes korraldavad kogukonnas üldkasulikke tegevusi, milles õpilased saavad osaleda.

Läbiv teema „Kultuuriline identiteet”

Läbiva teema „Kultuuriline identiteet” käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist kultuuri-teadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.

- Kooli igapäevaelu läbi õpetajate ja teiste kooli töötajate isikliku eeskujuga loovad õpilastele matkimisväärsed, eetilised ja meie kultuuriruumile omase käitumismustri;
- Põhitunni jutustavas osas käsitletav koduloo- ning inimese- ja ühiskonnaõpetus aitab õpilastel tunda ennast kultuuri kandjana ning edasiviijana; tugevdab põlvkondadevahelist sidet ning perekondlike väärtusi läbi suguvõsa pärandi ja kommet. Ajaloolist mõõdet lisavad erinevate elualade vanade ametite tutvustamine ja sellega seotud tegevuste praktiline läbi tegemine, mis läbi õpitakse tundma ja teadvustatakse mineviku ja nüüdisaja ühiskondade kultuurilist mitmekesisust;
- Kuupidude korraldamisel lähtutakse rahvakalendri tähtpäevadest, nendega seotud kommetest ja pärimusest;
- Muusikatunni laulu- ja pillilugude valikus on kindel koht Eesti rahvalauludel ja pillilugudel;

- Rahvatantsud ja erinevate rahvaste ringmängud liikumistundides ja pidudel aitavad õpilastel mõista kultuuridevahelise suhtlemise tähtsust ning tunnetada end kultuuride vahendajana;
- Võõrkeeletunnid juba oma olemuselt sillutavad teed teiste rahvaste kultuuripärandi ja mõtteloo mõistmisele. Seda süvendavad õpitavas keeles lauldud laulud, rütmisalmid ja luuletused. Kuulates lugusid teise keele kirjavarast, tutvudes selle või teise rahva kommete ja väärtustega kasvatatakse sallivust ning õpitakse suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomungusse, taunima diskrimineerimist;
- Kunstiline kasvatus arendab tundeelu ja sotsiaalsust ning on aluseks erinevuste märkamisele ja hindamisele.

Läbiv teema „Teabekeskond”

Läbiva teema „Teabekeskond” käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetika järgi.

- Lähtuvalt ealistest eripäradest on õpetus ja kasvatus esimesel kolmel õppeaastal pildiline st. õpilast suunatakse läbi erinevate jututeemade iseendas kujutluspilet looma. Seetõttu piiratakse valmis piltide (valmis vastuste) kasutamist filmide ja arvutimängude abil;
- Tehnilised vahendid ei ole I kooliastme tundides õppematerjali vahendamiseks üldjuhul otstarbekad. Eelistatud on elava muusika, õpilaste nähes valmima mudeli, joonise vms. kasutamine;
- Läbi erinevate ainetundide arendatakse kõigi meelte kasutamist, teadvustatud meelemuljete vastuvõtmist ning seeläbi ümbruse tunnetamist. Nimetatud oskused on olulised ümbruses toimiva adekvaatsel hindamisel ning seeläbi teadlike valikute ja otsuste tegemisel meediaruumis;
- Moodsate ja tehnoloogiliste teabevahendite kõrval väärtustatakse traditsioonilisi teabe hankimisvahendeid, nagu suuline pärimine, teatmeteostest ja muudest temaatilistest raamatutest lisateabe ja vastuste otsimine. Ka need vahendid aitavad mõista vahetu ja vahendatu sarnasusi ja erinevusi ning määrata oma teabevajadusi leidmaks sobivat teavet;
- Projektitööde puhul kavandatakse ülesanded nii, et õpilane püstitaks ise antud teemal tööküsimuse, otsustaks teabevajaduse üle, teeks vajalikud otsingud, hindaks kogutud teavet ja kasutaks seda oma töös;
- Mõistmaks teabehankimise asjakohasust ja teadvustamaks, milline teabehankimise viis on millises olukorras sobiv kasutada, piiratakse koolipäeval õpilastel mobiiltelefonide

kasutamist. Klassiõpetaja isiklik eeskuju ja selgitavad vestlused ja arutelud toetavad õppimisele pühendatud aja väärtust ning suunavad valima teabe edastamiseks ja vastu võtmiseks sobivat sidekanalit.

Läbiv teema „Tehnoloogia ja innovatsioon”

Läbiva teema „Tehnoloogia ja innovatsioon” käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

- I kooliastmes toimub õppimine valdavalt läbi tegevuse. Seega ei soodustata tehnoloogiale toetumist. Erinevate tehnoloogiliste võtete kasutamist õpitakse kindlate projektide raames (näiteks foto- ja videotehnika);
- Koolitööde vormistamine toimub üldjuhul käsikirjaliselt ja käsitsi kujundades. IKT lahendusi samade ülesannete lahendamisel õpitakse samuti kindlate projektide raames;
- Käsitöö tundides alustatakse puhtalt käsitööst, et õpilane õpiks materjale isikliku kogemuse abil tundma. Käsitöökogemused õpetavad lapsele erinevate tehnoloogiate põhimõtteid ning nende tundmine võimaldab tulevikus erinevaid tehnoloogiaid loovalt kasutada ja ka uudseid lahendusi otsida;
- Käsitöö tundides rakendatakse ka projektõpet leiutamisesülesannetega, kus õpilane saab vabalt rakendada oma algatusvõimet ja loovust, materjalide tundmist, aga ka koostööoskusi.

Läbiv teema „Tervis ja ohutus”

Läbiva teema „Tervis ja ohutus” käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist vaimset, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.

- Oma vaimse tervise hoidmiseks on vajalik oskus ennast jälgida, analüüsida oma tundeid ja mõtteid. Neid oskusi arendavad kõik kunstilised õppeained ning kogu kasvatus;
- Oskus teisi kuulata on oluline nii enda kui teiste ohutuse tagamiseks. Kuulamisoskust arendab eelkõige koos õppimine, aga ka igasugune kunstiline tegevus;
- Julgus oma arvamust avaldada ning abi küsida on enda ohutuse seisukohalt üliolulised. Enda avamise julgus kujuneb usalduslikus õhkkonnas;
- Adekvaatne enesehinnang toetab inimest suhtlemisel ning keerulises olukorras. See areneb kirjeldava hindamise ja lapse võimeid ning vajadusi arvestavate ülesannete toel;

- Tervislik toit toetab lapse arengut, ei ohusta tema tervist, annab hea enesetunde;
- Harjumus puhata, liikuda ja õues viibida on olulised iga terviseaspekti seisukohalt;
- Harjumus teha tööd omal valikul omab tähtsust peamiselt vaimse tervise seisukohalt;
- Oskus teha valikuid kaitseb inimest nii füüsiliste kui sotsiaalsete ohtude eest. Seda oskust õpitakse muinasjutte kuulates ja nende üle arutledes;
- Kooli füüsiline keskkond on läbimõeldud ning kujundatud tervisliku, ohutu ja meeldivana;
- Õpetajad toetavad nii eeskujuga, koolikeskkonna kujundamisega kui õppe ja kasvatuse korraldamisega usaldusliku õhkkonna teket klassis ja koolis;
- Inimese olemuse tundmaõppimine ja tunnetamine oma hinges aitab teisi väärtustada, nendega suhelda, vältides kiusamist.

Läbiv teema „Väärtused ja kõlblus”

Läbiva teema „Väärtused ja kõlblus” käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Õpilast suunatakse:

- tunnustama väärtusi, kõlblisi norme ja viisakusreegleid;
- analüüsima süstemaatiliselt kõlblisi norme ja väärtusi;
- arutlema üldtunnustatud eetiliste printsiipide üle ja neid omaks võtma;
- juhinduma oma käitumises neist põhimõtetest ning hindama iseenda ja kaasinimeste käitumist nende alusel;
- osalema kollektiivi (klassi, kooli, huviringi jm) eetikakoodeksi ja käitumisreeglite väljatöötamises ning neid järgima;
- reflekteerima nii iseenda kui ka kaasinimeste käitumispõhimõtete üle, kasutades kõlbliste konfliktide lahendamise ning vastutustundlike valikute tegemise oskusi;
- huvi ümbruse vastu ja tähelepanelikkus aitavad ohtu tajuda;
- looduse vaatlemine ning materjalide tundma õppimine aitavad mõista ohu tekkimise põhjuseid;
- õppekäigud, jalutuskäigud linnas ja matkad maale õpetavad ohutut liiklemist liikluses;
- ohuolukorras käitumist õpib laps muinasjuttude ja näidendite abil, vestluste ja rollimängude käigus.

Läbiva teema „Väärtused ja kõlblus” käsitlemine I kooliastmes

Läbiva teema käsitlemisel I kooliastmes on rõhk iseenda tundmaõppimisel, heade kommete omandamisel ja sellise klassikollektiivi kujundamisel, kus peetakse oluliseks õiglust, ausust, hoolivust, sallivust, inimväärikust, lugupidamist enda ja teiste vastu, lubaduste pidamist ning demokraatlikku osalemist ja rahvuslikkust. Õppemeetoditest on esikohal töö jutustustega, rollimängud, arutelud ja õpetaja selgitused, mille vältel õpitakse oma kogemusi teadvustama ning oma tegutsemist jälgima ja reflekteerima. Väärtuste ja hoiakute õppimisel on esmatähtis õpetajate ja teiste kooli töötajate isiklik eeskuju. Põhitunnis jutustatud muinasjutud ja pühakutelood ja valmid. Samuti rikkalikult kujutluspilte pakkuvad õpetlikud lood erinevatest usunditest:

- klass loob koos õpetajaga oma kollektiivi käitumisreeglid. Õpilane osaleb ise reeglite loomises, õpib tundma ühiskondliku järelvalve toimimist klassis ning reeglite tähtsust;
- konfliktide tekkides arutletakse klassis probleeme tekitanud teemadel. Õpetaja võib valida probleemse teemaga seotud jutte õppematerjaliks või kujundada asjakohaseid rollimänge;
- konfliktide ennetamiseks õpivad lapsed suhtlemisoskusi, õpivad tundma oma tundeid ja väärtusi, inimese olemust;
- oluline koht väärtuskasvatases on ka hoolival suhtumisel kogu looduse ja elusolendite vastu. Sellele aitab kaasa looduse vaatlemine ja tundma õppimine, elu ja emotsioonide tajumine looduses;
- empaatiat, hoolivust, ausust, sallivust, lubaduste pidamist hinnatakse inimese juures. Arendatakse jagamise oskust, mis on oluline vastutustundliku ja jätkusuutliku eluviisi kujunemisel.

3.5. I - II KOOLIASTMES TAOTLETAVAD PÄDEVUSED

Pädevus tähendab suutlikkust teatud valdkonnas tulemuslikult toimida. Pädevuse mõiste hõlmab teoreetiliste teadmiste kõrval ka nende rakenduslikku aspekti, väärtustades seega teadmiste elulisust. Pädevus põhineb nii teadmistel, oskustel kui väärtustel.

Waldorfkooli õppeprotsess kaasab järgnevate põhipädevuste astmelise loomise põhikooli jooksul:

Tegevuspädevus, ettevõtlikkuspädevus tähendab eelkõige võimet mõttega haaratud ideid praktiliselt teostada. Siia kuuluvad: suutlikkus näha probleeme ja neid lahendada, oskus tegevusi kavandada, seada tegevuseesmärke ja valida sobivaid vahendeid, vajadusel kaasata nõu ja jõuga sobivaid inimesi, oma tegevuse tulemuste hindamine. Tegevuspädevust toetavad õpetuse metoodika (tegevuslik printsiip), klassi ja kooli ühisprojektid, praktikad.

Väärtuspädevus tähendab nii tegude, tunnete kui mõttetasadil seoste omamist kaasinimeste ja maailmaga. Väärtuspädevus samastub inimese eetikaga. Väärtuspädevuse kujunemist mõjutavad kõige otsesemalt kogu kooli keskkond ja koolipere väärtushinnangud.

Õpipädevus tähendab eelkõige õppimist armastusest ja huvist maailma vastu. Suutlikkus kasutada erinevaid tõhusaid õpistrateegiaid, kohandades neid vastavalt individuaalsele õpistiilile. Siia kuuluvad: oskus end õppimisele häälestada, huvi ja avatuse seisundi olemasolu, objektiivne hinnang olemasolevatele teadmistele, uue teabe otsimine ja selle seostamine olemasolevaga. Olemasoleva teadmise pinnalt uue teadmise loomine. Õpipädevus samastub inimese vaimse aktiivsusega. Seda toetavad eakohane metoodika ja õppeainete mitmekülgne käsitlus.

Enesemääratluspädevus tähendab inimese kõikide olemusosade harmoonilise väljakujunemise kaudu tekkivat eneseteadvust (Mina-teadvust). Siia kuuluvad: suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, mõtestada oma tegevusi ja käitumisi ühiskonnas, kujundada end isiksusena. Enesemääratluspädevuse teenistuses on kogu õppeprotsess ning õpetajate ja kasvatajate eeskuju.

Emakeelepädevus tähendab võimet mõtteid, ideid, tundeid, fakte ja arvamusi niihästi suuliselt kui ka kirjalikult väljendada ja tõlgendada. Emakeelepädevusel on seos ka teiste pädevustega.

Suhtluspädevus – suutlikkus ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades olukordi ja suhtluspartnereid, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt.

Võõrkeelepädevus tähendab võimet ja oskust mõtteid, ideid, tundeid, tõsiasju ja arvamusi niihästi kirjalikult kui ka suuliselt väljendada ja tõlgendada ning sobival keeleliselt ja loovalt ühiskondlik-kultuurilises kontekstis neile reageerida.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus suutlikkus ennast teostada, toimida teadliku ja vastutustundliku kodanikuna ning toetada ühiskonna demokraatlikku arengut; teada ning järgida ühiskonnas kehtivaid väärtusi ja norme ning erinevate sotsiaalsete keskkondade reegleid; teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel.

Matemaatika, loodusteaduste ja tehnoloogiaalanepädevus – suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt, sümbolit ja meetodeid lahendades erinevaid ülesandeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades.

Kultuuri- ja väärtuspädevus – võime ja oskus tunnustada ideede, kogemuste ja tunnete kunstilist väljenduse tähtsust erinevate kunstiliikide kaudu, nagu muusika, kujutavad kunstid, kirjandus ja visuaalsed kunstid. Samuti oskust ennast ea- ja võimetekohaselt ennast nende kaudu väljendada. suutlikkus hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega; väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt; hinnata üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, väärtustada inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust; teadvustada oma väärtushinnanguid

Lähedase eesmärgiseade ja õppesisuga õppeained moodustavad ainevaldkonna. Ainevaldkonna peamine eesmärk on vastava valdkonnapädevuse kujunemine, mida toetavad õppeainete eesmärgid ja õpitulemused. Valdkonnapädevuse kujunemist toetavad ka teiste ainevaldkondade õppeained ning tunni- ja kooliväline tegevus.

Digipädevust pedagoogilistel kaalutlustel waldorfkooli I-II kooliastmel ei taotleta ega sõnastata selle kujundamine algab III kooliastmel.

4. ÕPPETÖÖ KORRALDUS

4.1. RÜTM KOOLIELUS

Kõik maailma eluavaldused toimuvad rütmiliselt. Vastandlike impulsside tasakaalustatud vaheldumine on see, mis tagab harmoonilise eluprotsessi: sisse- ja väljahingamine, kokkutõmbumine ning avanemine, sissepoole- ja väljapoole pöördumine. Inimese kõige tajutavam rütm on südametegevus. Inimese igapäevaelus on rütm see, mis aitab tal toimida efektiivselt ja tulemuslikult. Õppeplaani ja tunniplaani ülesehitus ning teemavalik üksikutes ainetes püüavad kanda ja arvestada kooliaasta, -nädala ja -päeva rütmilist kulgu ja vastata inimese loomupärasele rahu, vastuvõtuvalmiduse ja liikumistungi vaheldumisele. Kool korraldab õppetöö viisil, mis on tervislik, tasakaalustatud ning võimaldab süvenemist nii õpilastele kui õpetajatele. Õppeperioodi arvestusühikud on õppetund, õppepäev, õppenädal, periood (3-5 nädalat), õppeveerand ja poolaasta.

Õppeainete eripärast lähtuvalt liigendatakse õppetöö põhi- ja aineõppeks, kasutades didaktilise vormina perioodõpet ja ainetunde. Perioodõpet kasutatakse õppeainetes, kus on otstarbekas aineüksuste kompaktne käsitus, ainetundide kujul vahendatakse eelkõige neid aineid, mis nõuavad pidevat harjutamist. Õppetöö tiheneb niiviisi perioodi didaktilise vormi ja perioodiõppe läbi ja pole seega aineõppe tundidearvu abil väljendatav. Perioodõppe ained algastmes on: emakeel, matemaatika/geomeetria, vormijoonistamine, loodusõpetus, geograafia, kodulugu/ajalugu. Ülejäänud õppeained toimuvad korrapäraselt aineõpetuse vormis. Ka kunstilistes, käsitöölis-praktilistes ainetes ja võõrkeeltes võib kasutada perioodiõpet, kui peab püstitama ja täitma suuremaid seostatud ülesandeid.

Perioodõppe tunnid on paigutatud päeva algusesse, kandes põhitunni* nime. Tunni üldine ülesehitus on sarnane kõikide ainete puhul: rütmiline osa*/ tööosa/ jutustav osa*. Põhitunni tööosas kujundavad õpilased õpetaja juhendamisel ainevihiku, mis täidab õpiku rolli. Ainevihiku valmistamine on ühtlasi kirjaharjutus.

Põhitund ja selle rütm

Põhitund on perioodõppe aine tund, mis reeglina alustab koolipäeva ning kestab kaks akadeemilist tundi. Järgnev rütmiline jaotus on toetavaks skeemiks, millele õpetaja konkreetsest klassist, laste vanusest, tunni ainest ja teemast lähtuvalt loominguiliselt läheneb.

- Tunni alustamine ehk rütmiline osa (rütmilised harjutused, liikumist kaasavad muusika ja kõneharjutused) – aktiveerib, harmoneerib ja koondab õpilasi.

- Kordamine. Eelnenud õppeprotsessi jätkamine, teadvustav osa (õpilased meenutavad ja jutustavad eelmisel korral käsitletud ainekku mälu piltide või kodutööde põhjal, käsitletu kokkuvõtte vormistatakse ainevihikusse*) - aktiveerib kujutlusvõimet, tegeleb mälu ja mõtlemisvõime arendamise ning teadvustamisega.
- Uue aine tutvustamine (jutustavates ainetes õpetaja jutustab pildilisest õpetusmeetodist lähtuvalt, loodusõpetuses fenomenoloogilised vaatlused, matemaatikas küsimuse püstitamine) - aktiveerib tunde- ja tahteelu.
- Õpetatu süvendamine, praktiline osa (käsitletu töötatakse tegevuslikust printsiibist lähtuvalt läbi liikudes, joonistades, uusi oskusi harjutades jne) - rakendab mõtte ja tunde tegevusse, kujundab nendega seostuvalt tahtet.
- Tunni lõpetamine, rahunemine (õpilased viiakse harmooniliselt rahunemiseni, nt sobiva kõne või muusikaharjutuste kaudu või mõnel muul harjumuspärasel viisil. Ka jutustav osa*, eriti esimesel kooliastmel, on selleks kohane.) - viib õppetunni ajal käivitunud protsessid rahu olukorda ja tekitab uut õppimisvalmidust.

Eespool toodud õppetunni ülesehitus arvestab inimese keskendumisvõime iseloomulikku rütmi ja puudutab järk-järgult õpilast tervikuna. Intellektuaalset pingutust, tähelepanelikkust ja täpsust eeldav osa on tunni alguses. Järgmine, tundeelu puudutav osa pakub lastele tundeelamuse kaasamist läbi isikliku kujutlusvõime rakendamise. Praktiline ja seeläbi virgutav etapp on tunni lõpposas. Selline õppetund ei koorma õpilast ühekülgsele üle. Vahetund ei muutu kogunenud pingete väljaelamise kohaks.

Lähtuvalt õpilaste vanusest omavad tunni osad erinevat kaalu. Kui algastmel on tunni algus- ja lõpuosal suurem osakaal ning ainekku tulenev tööosa on laste jõudluse tõttu väiksem, siis järgnevatel kooliastmetel kasvab tööosa proportsionaalselt rütmilise sissejuhatuse ning tunni lõpuosa (kokkuvõtte või jutustav osa) vähenemisega. Sarnaselt põhitunnile saab rütmistada ka teisi tunde.

Õöpäeva rütm

Õppimisprotsess tervikuna on organiseeritud nii, et see mõjub õpilase teadlike kujutuspiltide tasandist sügavamale ja võtab arvesse ka une ajal toimuva küpsemise. Metoodiliselt jaguneb õppeprotsess kolme faasi:

- kogemine, vaatlus, eksperimenteerimine (tahte rakendamine);
- meenutamine, kirjeldamine, iseloomustamine, ülestähendamine (tahtega seotud tunne);
- läbitöötamine, analüüsimine, abstraherimine, teooriate loomine (tahtega seotud mõte).

Pärast kogemist ja kirjeldamist tuleb paus, mis võimaldab omandatust distantseeruda. Alles une ajal toimuva alateadvuses töötlemise järel viiakse õppeprotsess lõpule: eelmisel päeval tunde ja tegutsemise tasandil omandatud materjal tõstetakse mälopildina teadvusesse. Järgmisel päeval käsitletakse sama materjali kinnistavalt, analüüsivalt. Seega arvestab waldorfpedagoogika une ja ärkveloleku polaarsust, kuna areng ei eelda mitte ainult kognitiivseid, vaid ka hingelisi võimeid, pinget õppimise ja unustamise, teadliku ja alateadliku, une ja ärkveloleku vahel. Nii osaleb õppimisel inimene kui tervik.

Tunniplaani üles ehitades tuleb õppetunde järjestades arvestada ööpäevase rütmi seostust loomulike teadvusseisundite vahetumisega. Ärkvel teadvust nõudvad ained, nagu põhiained ja võõrkeeled püütakse paigutada hommikul esimesteks tundideks. Nendele järgnevad loodusained, religioon ja kunstained. Käsitööained ja sporditunnid paigutatakse koolipäeva viimasteks tundideks.

Nädala rütm

Õpetajate kolleegium tegutseb nädalarütmis. Igal nädalal toimival pedagoogilise kolleegiumi* koosolekul tehakse tagasisaade olnule, analüüsitakse kogemusi, tegeletakse pedagoogiliste küsimustega sisuliselt ning planeeritakse tööd lühemas ja pikemaajalises perspektiivis.

Kuu rütm

Kuu rütmiga langeb suuremal või vähemal määral kokku peaaegu periood. Perioodõpe* alates esimesest klassist võimaldab ühelt poolt süvenemist ning teiselt poolt teadlikku ümberkäimist mäloprotsessidega. Perioodõppe aine mitte ei unustata peale õppeperioodi lõppu, vaid talletatakse igakülgsest läbitöötatuna pikaajalises mälus.

Kuu rütmi saadavad kuupeod*, kus klasside tervikkoosseisud esitavad kunstilises vormis seda, mis klassis kuu jooksul õpitud. Kuupidu* on ka oluline sotsiaalse koostöö vorm.

Kooliaasta rütm

Koolielu korraldus võtab arvesse aastaegade vaheldumise ja kasutab ära vastavad sisemise ja välise töö võimalused. Erinevate aastaegade pidusid tähistatakse ühiselt ja/või klassi kaupa. Siseelu aktiivsus on sügisel juba olemas ja süveneb talve lähenedes. Kevadel sisemine aktiivsus väheneb ja toimingud suunduvad väljapoole. Seetõttu toonitab septembris tähistatav miikaelipäeva pidu isikliku sisemise aktiivsuse olulisust. mardipäev oma lühiretkede ja esinemistega valmistab ette sügisese aktiivsuse süvenemist jõulude lähenedes. adventipidu, adventiküünla süütamine ja sellele järgnev adventiaeg jõulupeo ning eriliste

jõuluettevalmistustega süvendab inimlik–sotsiaalset rõhuasetust. Kolmekuningapäeva tähistamine lõpetab jõuluaja ning suunab jõulude poolt uuendatud meeled argistesse tööaskeldustesse. Kevad–talvel omandavad pidustused väljapoole suunatud iseloomu. Koolis korraldatakse vastlapidu. ülestõusmispühadeks valmistatakse klassiti, nooremates klassides looduse ärkamise rõõmule keskendudes, vanemates klassides pühade kristlikku sisu puudutades. Kooliaasta lõpetatakse kevadpeoga.

Kooliaastas on kindel koht kooli, paikkonna ja riiklike pühade ning tähtpäevade tähistamisel.

Aineperioodide järjekorda planeerides püütakse paigutada vaheldumisi loodusteaduslikud, matemaatilised ja humanitaaraineid ning panna need kokku kõlama aastaegade vaheldumisega.

4.2. PÕHIAINED

Põhiaineid õpitakse perioodõppe vormis. Põhitund on koolipäeva alguses, reeglina esimene tund. Põhitund on kahe akadeemilise tunni pikkune. Põhitunni ülesehitus on järgmine:

- rütmiline osa;
- tööosa;
- jutustav osa.

Põhiainetena õpitakse I kooliastmes:

- emakeelt;
- matemaatikat;
- vormijoonistust.

Õpetaja valikul ka kodulugu, loodusõpetust, inimeseõpetust, religiooniõpetust. Eelistatult läbitakse emakeele, matemaatika ja vormijoonistuse perioodide käigus põhitundides ka loodusõpetuse, koduloo, religiooniõpetuse, inimeseõpetuse teemad. Õppeperioodi soovituslikuks pikkuseks on 3-5 nädalat. Esimese aasta esimeseks perioodi põhiaineks on vormijoonistus. Iga põhiaine perioode võiks õppeaasta jooksul olla 2-3.

Perioodide pikkuse ja omavahelise järgnevuse otsustab klassiõpetaja aasta õppetööd planeerides ja töökava koostades. Parima aja planeerimise ja õppeainete sobiliku lõimimise eesmärgil võib erinevaid õppeperioode vabalt lõimida.

Põhiained II kooliastmes on:

- eesti keel ja kirjandus;
- matemaatika;
- loomaõpetus, taimeõpetus, kivimiõpetus;
- geograafia;
- füüsika;
- ajalugu, inimeseõpetus, ühiskonnaõpetus.

4.3. MUUD ÕPPEAINED

Regulaarselt õpitakse aineid, mille puhul on oluline järjepidev harjutamine- võõrkeeled; ning tegevusõppeained- muusika-, kunsti-, käsitööõpetus ja kehaline kasvatus.

Õpitavate võõrkeelte osas tehakse valik arvestades klassi lapsevanemate eelistusi ja kooli võimalusi vastavaid keeleõpetajaid leida.

Eelistatud on erinevatesse keelerühmadesse kuuluvate keelte õppimine. Herbert Hahni Koolis õpitakse võõrkeeltena inglise ja vene keelt.

4.4. TUNNIPLAANIVÄLISED TEGEVUSED

I kooliastmes on koolipäevad kuni 5 akadeemilise tunni pikkused, II kooliastmes kuni 7 tunni pikkused. Tunniplaani kujundamisel teeb valikud klassiõpetaja.

Peale kohustuslike koolitundide lõppu on õpilastel võimalus osaleda erinevates huviringides, mille valik sõltub igal õppeaastal õpilaste soovidest ja õpetajate võimalustest. Huviringide töö peab olema kooskõlas kooli õpetuse ja kasvatusese põhimõtetega.

Pikapäevarühma töö korraldatakse vajadusel ning lastevanemate ja õpilaste soove ning vajadusi arvestades. Pikapäevarühma tööd korraldab õpetajate kolleegium ning töö planeerimisel lähtutakse kooli õppe- ja kasvatusese üldistest eesmärkidest, õpilaste vanusest ja individuaalsest eripärast, lastevanemate ja õpilaste põhjendatud soovidest ja õpilaste päevakavale seatud tervisekaitseõuetest.

Õpilane võetakse pikapäevarühma vastu ja arvatakse sealt välja kolleegiumi otsusega ja vanema taotluse alusel või alaealise mõjutusvahendite seaduses sätestatud juhul, alaealiste komisjoni otsuse alusel. Pikapäevarühmas võib osaleda maksimaalselt 24 last.

4.5. KOOLI TUNNIJAOTUSPLAANI SEOS RIIKLIKU ÕPPEKAVA (EDASPIDI PRÕK) NÕUETEGA

Herbert Hahni Kool lähtub tunnijaotusplaanis nii riikliku õppekava sätestustest kui võimalustest, mille loob I ja II kooliastme õppekavale PRÕK § 15(6). Konkreetse tunnijaotusplaani õppeaasta kohta kinnitab kooli pedagoogiline kolleegium, nädalatundide arvus lähtutakse PRÕKis kehtestatust. Tunniplaani vaadatakse üle ja korrigeeritakse vajadusel õppeveerandite kaupa.

Õppeperiood on reeglina 4 nädala pikkune (Mõni periood aastas ka 3 nädala pikkune või lühem). Põhiainetunnid toimuvad 5 päeval nädalas, iga päev 2 akadeemilist tundi järjest. Õppeperioodi pikkus on 40 tundi, mõnel perioodil aastas 30 tundi või vähem.

Erisused PRÕKiga:

Võõrkeel – traditsioonilist jaotust A ja B võõrkeeleks waldorfkool ei rakenda, A keele staatus antakse ühele võõrkeelele kultuuriloolistel põhjustel. Käesoleval ajal on selleks inglise keel. Suuline võõrkeeleõpetus I kooliastmel annab baasi, millest lähtuvalt on võõrkeeletundide arv II kooliastmel väiksem PRÕKis antust;

Kunst ja muusika – lähtuvalt kunsti ja muusika erilisest tähtsusest inimhinge arenemisele, kunsti lõimitusest tsükliõppe ainetega ning muusika lõimitusest matemaatika ja füüsikaga II kooliastmel ja õppekava tasakaalustatuse printsiibist on nende ainete tunde rohkem kui PRÕK ette näeb;

Tööõpetus, käsitöö ja tehnoloogiaõpetus – lähtuvalt tunniplaani tasakaalustatusest ning peen- ja jämemotoorika tähtsusest aju arengule on neid tunde mõnevõrra rohkem PRÕKis ettenähtust;

Kehaline kasvatus ja eurütmia – Erinevad rütmi- ja liikumisharjutused lõimitud tsükliõppe tundi ning aineõpetuse metoodikasse, seega on kehalise kasvatus tunde vähem kui PRÕKis.

4.5.1 Kohustuslikud õppeained I - II kooliastmes

Perioodõppe ained:

Eesti keel ja kirjandus

Matemaatika

Regulaarsed ainetunnid:

Inglise keel

Vene keel

Vormijoonistamine	Muusikaõpetus
Loodusõpetus	Kunstiõpetus
Geograafia	Religiooniõpetus
Füüsika	Käsitöö sh. kodundus
Ajalugu	Eurütmia
Kodulugu	Kehaline kasvatus

Tunnijaotusplaan periood(epohhi)õppe ainetes nädalate lõikes:

	1. klass	2. klass	3. klass	4. klass	5. klass	6. klass
Eesti keel ja kirjandus	14- 16	14- 16	12- 16	12- 13	12- 13	10- 11
Matemaatika	10- 12	10- 12	10- 12	10- 12	10- 12	9- 11
Vormijoonistamine	6- 9	6- 9	4- 9	3- 4	-	-
Loodusõpetus (taimeõpetus)	-	-	-	-	3-4	3-4
Loodusõpetus (loomaõpetus)	-	-	-	3-4	3-4	
Loodusõpetus kivimiõpetus	-	-	-	-	-	3-4
Loodusõpetus/kodulugu	-	-	6-12	7-10	3-4	
Füüsika	-	-	-	-	-	3- 5
Geograafia	-	-	-	-	3- 5	3- 5
Ajalugu	-	-	-	-	6- 8	6- 8

Tunnijaotusplaan. Ainetunde nädalas:

	1. klass	2. klass	3. klass	4. klass	5. klass	6. klass
Harjutustunnid		1	2	2- 3	3- 4	3- 4
Inglise keel	2	2	2	2- 3	3	3
Vene keel	2	2	2	2-3	3	3
Muusikaõpetus	2	2	2	2	2	2

KINNITATUD

Herbert Hahni Seltsi juhatus 19.04.2016

Draamaõpetus	Lõimitud eesti keele jt. ainetesse	Lõimitud eesti keele jt. ainetesse	Lõimitud eesti keele jt. ainetesse	Lõimitud eesti keele jt. ainetesse	Lõimitud eesti keele jt. ainetesse	Lõimitud eesti keele jt. ainetesse
Kunstiõpetus	1	2	2	1- 2	1- 2	1- 2
Käsitöö ja tööõpetus	2	2	2	2	2	2
Puidutöö ja tehnoloogia				Lõimitud koduloo ainesse	1-2	1-2
Kodundus	Lõimitud muusse õppetegevusse (kuupidude ja laatade kohviku ettevalmistus)	Lõimitud muusse õppetegevusse (kuupidude ja laatade kohviku ettevalmistus)	Lõimitud muusse õppetegevusse (kuupidude ja laatade kohviku ettevalmistus). Lõimitud koduloosse	Lõimitud muusse õppetegevusse (kuupidude ja laatade kohviku ettevalmistus).	Lõimitud muusse õppetegevusse (kuupidude ja laatade kohviku ettevalmistus).	Lõimitud muusse õppetegevusse (kuupidude ja laatade kohviku ettevalmistus).
Aiandus			.			1-2
Loodusõpetus/kodulugu/	Lõimitud eesti keele ainesse	Lõimitud eesti keele ainesse	Perioodõpe	Perioodõpe	Perioodõpe	Perioodõpe
Ühiskonnaõpetus/inimeseõpetus	Lõimitud eesti keele ainesse, loodusõpetuse ainesse,	Lõimitud eesti keele ainesse, loodusõpetuse ainesse,	Lõimitud eesti keele ainesse, loodusõpetuse ainesse, koduloo ainesse. (Põhitunni teemadesse)	Lõimitud eesti keele ainesse, loodusõpetuse ainesse, koduloo ainesse, ajaloo ainesse. (Põhitunni teemadesse)	Lõimitud eesti keele ainesse, loodusõpetuse ainesse, koduloo ainesse, ajaloo ainesse. (Põhitunni teemadesse)	Lõimitud eesti keele ainesse, loodusõpetuse ainesse, ajaloo ainesse. (Põhitunni teemadesse)
Religiooniõpetus	Lõimitud eesti keele ainesse	Lõimitud eesti keele ainesse	Lõimitud eesti keele ainesse	1	1	1
Eurütmia	Lõimitud keh. kasv. ainesse	Lõimitud keh. kasv. ainesse	Lõimitud keh. kasv. ainesse	1	1	1
Kehaline kasvatus	1	2	3	1-2	1-2	1-2

Maksimaalne õppekoormus on 1. klassis 20 tundi, 2. klassis 23 tundi, 3. klassis 25 tundi, 4. klassis 25 tundi, 5. klassis 28 tundi ja 6. klassis 30 tundi.

Tunnijaotusplaani koostamisel on arvestatud, et riiklik õppekava võimaldab koolil otsustada I kooliastme kohta 8 õppetunni ja II kooliastme kohta 10 õppetunni jaotamise õppeainete vahel.

4.6. LÕIMINGU PÕHIMÕTTED

- Õpetus ja kasvatus moodustavad terviku. Kogu õpetus toimub lõimitult eetilise ning esteetilise kasvatusena.
- Emakeeleõpe igas tunnis. I kooliastmes õpivad lapsed peamiselt jälgendades, seega on õpetaja kaunis, kõlav, ilmekas ja rikas keel oluliseks õppematerjaliks iga õppetunni jooksul.
- Vormijoonistamine loob aluse geomeetria ja kirjakunstile. Seega on õppeaine lõimitud eelkõige emakeele ainega, aga ka matemaatika, kunstiõpetuse ja kehalise kasvatusena.
- Inimeseõpetus, loodusõpetus, kodulugu ja ühiskonnaõpetus, lõimituna põhitunni teemadena. I kooliastmes. Lõimituna ajaloo- ja koduloo ainesse II kooliastmes. Nimetatud õppeained ei pea iseseisvalt esinema tunniplaanis. Olulised teemad käsitletakse põhitunnis, sidudes need põhiainetega õppimisega. Olulisel kohal on tervislike ja vastutustundlike hoiakute kujundamine, eelkõige jälgendamise ja harjutamise teel.
- Keeleõpe tegevuse käigus. Võõrkeeleõpe võib lõimida erinevate tegevusõppeainetega – muusika, käsitöö või liikumistundidega.
- Muusikaõpe tegevuse käigus. Lauluõpe on võimalik erinevates keeltes. Muusikaõpetus seostub sisuliselt matemaatika õppimisega. Rütmilised harjutused sisalduvad igas põhiainetunnis, soovitatavalt igas tunnis. Laulumängude puhul liikumistundides on laulud ja liikumine lahutamatud. Muusika sobib saatma liikumistunde, aga ka kunsti või käsitöö tunde.
- Füüsiline aktiivsus igapäevases õppetegevuses läbi erinevate liikumismängude nii toas kui õues.

4.7. HORISONTAALNE ÕPPEKAVA I- II KOOLIASTMES

Horisontaalse õppekava ülesanne on näidata seoseid erinevate õppeainete ja õpilase arengu vahel klassiastmeti. Tabelis on välja toodud põhilised teemad, üldeesmärgid ja motiivid iga vanuse- ja klassiastme jaoks õppeaineti. Taotletav lõimimine erinevate ainete vahel on osalt otsene, st. temaatiline, osalt erinevatest aspektidest lapse vastava ea arengut toetav.

1. klass

2. klass

3. klass

Eesmärgid	<p>Lapse viimine formaalse õppimise juurde toetudes lapse loomupärastele matkimisjõududele.</p> <p>Tervikust lähtuv pildipärane ja kunstiline õpetus.</p> <p>Ilu ja harmoonia taotlus.</p> <p>Erinevate kogemuste pakkumine: vormid, helid tähtede ja arvude sümbolid.</p> <p>Heade harjumuste kujundamine klassis.</p> <p>Aukartuse kujundamine looduse, keskkonna suhtes.</p> <p>Austuse kujundamine teiste vastu.</p> <p>Huvi tekitamine ja usalduse toetamine maailma suhtes.</p> <p>Sotsiaalsuse arendamine.</p>	<p>1. klassis kujundatud harjumuste, oskuste ning hoiakute süvendamine.</p> <p>Vastandite käsitlemine, nt pühakute elulood, loomamuinasjutud, valmid.</p> <p>Sotsiaalsuse jätkuv arendamine.</p>	<p>Omandatud kirjutamis- ning arvutamisoskuste rakendamine praktilises tegevuses.</p> <p>Seose loomine maaga ühise praktilise töö kogemuse kaudu. Vanad ametid.</p> <p>Klass kui sotsiaalne tervik.</p> <p>Selged käitumisjuhised, autoriteedi kogemine, nt Vana Testamendi lood.</p>
Eesti keel	<p>Muinasjutud.</p> <p>Kuulamisoskuse arendamine.</p> <p>Ühine retsiteerimine. Pildipärane täheõpetus.</p> <p>Vokaalide ja konsonantide erinev olemus.</p> <p>Täheaabitsa loomine, kasutades vahakriite.</p>	<p>Pühakute elulood, loomamuinasjutud, valmid.</p> <p>Väikesed trükitähed.</p> <p>Varemõpitud salvide kirjutamine.</p> <p>Raamatukese kirjutamine, kujundamine ja lugemine.</p> <p>Lugemisoskuse arendamine.</p> <p>Luuletuste retsiteerimine.</p> <p>Lühinäidendid.</p>	<p>Loomis- ja rahvapärimeste kuulamine ja jutustamine.</p> <p>Kõnekeele korrigeerimine ja harjutamine erinevates suhtlussituatsioonides.</p> <p>Erinevate lausetüüpidega kaasneva kõnemeloodia tundepärane kogemine.</p> <p>Sõna- ja lauseliigid.</p> <p>Kuulamisele toetuva õigekirja arendamine.</p> <p>Lihtsamate grammatiliste reeglite leidmine kogetu põhjal.</p> <p>Üleminek seotud kirjale.</p> <p>Kirjelduste koostamine.</p> <p>Lühinäidendid.</p>
Võõrkeel(ed)	<p>Huvi loomine keele vastu.</p> <p>Keele kõla tajumine.</p> <p>Kuulamisoskuse arendamine.</p> <p>Ühine retsiteerimine.</p> <p>Salmid ja laulud koos liikumisega.</p> <p>Tegutsemine lihtsate korralduste järgi.</p> <p>Vastamine lihtsamatele küsimustele.</p> <p>Sõnavara omandamine rütmilistes luuletustes ja keeleharjutustes.</p>	<p>Peamiste keelestruktuuride õppimine kuulamise ja matkimise kaudu ilma neid teadvustamata.</p> <p>Kuulamisoskuse arendamine.</p> <p>Ühine retsiteerimine.</p> <p>Salmid ja laulud koos liikumisega.</p> <p>Lihtsate lausete moodustamine.</p> <p>Lihtsate lugude mõistmine.</p> <p>Sõnavara omandamine rütmilistes luuletustes ja keeleharjutustes.</p>	<p>Omandatud keelestruktuuride iseseisvam kasutamine.</p> <p>Kõneoskuse aktiivsem kasutamine.</p> <p>Täheõpetus.</p> <p>Täheaabitsa loomine.</p> <p>Lihtsamad kirjaharjutused.</p>

Matemaatika	Tervikust lähtumine. Arvud ja nende olemus. Hulkade võrdlemine. Nelja põhitehte erinev olemus. Analüütiline ja sünteetiline arvutamine. Korrutustabel rütmilise liikumise kaudu. Pildipärane ühetehteliste ülesannete koostamine ja lahendamine. Matemaatilised mängud.	Nelja põhitehte harjutamine. Tekstülesanded. Korrutustabel. Matemaatilised mängud. Rütmi- ja koordinaatsiooniharjutused.	Inimesega seotud vanade mõõtühikute tundmaõppimine ja kasutamine praktilises tegevuses. Tänapäevased mõõtühikud. Arvuruumi laiendamine. Kirjalik arvutamine nelja põhitehtega. Tekstülesanded. Korrutustabel. Matemaatilised mängud. Rütmi- ja koordinaatsiooniharjutused.
Muusika	Muusikaline pilt, milles põimuvad ühine liikumine, mäng, laul, pillimäng ja improvisatsioon. Kvindimeeleolu (pentatoonika) Kuulamisharjutused. flöödimäng ja laulmine, lähtudes matkimisprintsibist	Muusikaline pilt, milles põimuvad ühine liikumine, mäng, laul, pillimäng ja improvisatsioon. Kvindimeeleolu (pentatoonika). Kuulamisharjutused. flöödimäng ja laulmine, lähtudes matkimisprintsibist.	Kirikutonaalsus (kvart-kvint intervallid). Diatoonika. Noodiõpetus. Meetrum. Varajane mitmehäälsus. Diatoonilise sopranflöödi õppimine. Mažoori ja minoori kogemine.
Kunstiained	Tööoskuste kujundamine. Maalimine akvarellidega. Harjutused põhivärvidega. Vaatlusülesanded. Vahakriitidega muinasjutupiltide loomine. Voolimine mesilasvahast.	Tunniks häälestumine värvilugude abil. Tööoskuste teadlik kasutamine. Maalimine akvarellidega. Harjutused põhisekundaarvärvidega. Tööde vaatlemine. Vahakriitidega piltide loomine kuuldud legendide ja valmide põhjal. Vormiharjutused saviga.	Maalimine akvarellidega. Harjutused põhi- ja sekundaarvärvidega. Koostöömaalid. Vahakriitidega piltide loomine Vana Testamendi lugude põhjal. Vormiharjutused saviga.
Eurütmia	Ring kui tervik. Loomulike matkimis- ja liikumisjõudude tugevdamine ja korrastamine. Pildipärane vormide ja žestide arendamine ruumis.	Ring kui tervik. Keerulisemate vormide ja žestide ruumiline kujutamine. Kvindimeeleolu toetamine. Loomajuttudest lähtuv liikumine. Koordinaatsiooniharjutused.	Kesksel kohal koordinaatsiooniharjutused. Keerulisemad vormid ja žestid ruumis. Diatooniline meeleolu.
Geomeetria Vormijoonistamine	Sirge ja kaar, neist lähtuvad erinevad vormid. Vormiline ruumitunnetus liikumise kaudu. Eelharjutused kirjutamiseks.	Peegel- ja neliksümmeetria. Vormiline ruumitunnetus liikumise kaudu. Orienteerumine ruumis ja koordinaatsiooniharjutused.	Kolmiksümmeetria. Vaba kujundus etteantud vormielementidega. Harmooniatunnetuse arendamine. Dünaamilised vormiharjutused.

		Eelharjutused kirjutamiseks.	
Liikumine/kehaline kasvatus	Ring kui tervik. Sotsiaalsed liikumis- ning osavusmängud. Koordinatsiooniharjutused. Orienteerumine ruumis. Rütmine kõne.	Ring kui tervik. Sotsiaalsed liikumis- ning osavusmängud loomajuttude põhjal. Koordinatsiooniharjutused. Orienteerumine ruumis.	Üksikmängija osatähtsuse suurenemine grupimängudes. Sotsiaalse printsiibi teadlikum arvestamine. Paarisharjutused ja meeskonnamängud. Teadlik vahendite kasutamine. Võimlemine.
Käsitöö ja tööõpetus	Iseseisva tööharjumuse kujundamine. Kahe käe koostöö. Kudumine. Näpuharjutused.	Ühe käe osavuse arendamine. Heegeldamine. Näpuharjutused. Tikkimine.	Varemõpitu kordamine ja kinnistamine. Kudumine. Heegeldamine. Villatööd. Linatööd. Kodulooga lõimivad projektitööd.
Religioon	Aastaringi meeleoludest lähtuvad muinasjutupildid, mis toetavad moraalset arengut, usaldust, austust, tänulikkust ja tõetunnetust. Aukartuse äratamine ümbritseva maailma ja Inimese suhtes.	Legendid ja lood pühakutest. Legendid ja muinasjutud. Vastandpoolused inimeses. Püüd täiuslikkuse poole.	Vana Testamendi lood. Hea ja kuri. Autoriteet. Käitumisjuhised. Austav suhe võõraksmuutuvas maailmas.
Kodulugu	-	-	Tutvumine vanade ametitega praktilise tegevuse kaudu. Tekkemuistendite kuulamine ja jutustamine. Taimede ja loomade kirjeldamine.
	5. klass	6. klass	7. klass
Eesmärgid	Lapses tekkinud tugeva tegutsemistahte positiivne suunamine. Iseseisva tööharjumuse kujundamine. Seose loomine ümbritseva keskkonnaga nii sotsiaalselt kui geograafiliselt. Individuaalsuse ja sotsiaalsuse erinevuse teadvustamine.	Ümbritseva keskkonnaga loodud seose laiendamine ja süvendamine. Ilu- ja harmooniatunde arendamine. Üleminek müüdilt ajaloolle.	Orientatsiooni laiendamine välismaailmale. Tärgkava kriitilisuse suunamine loodusmaailma vaatlemisele teaduslikust vaatepunktist. Kausaalse (põhjusliku) mõtteviisi arendamine. Uue sotsiaalse suhte loomine omavahel ning täiskasvanutega. Kokkulepped ja seadused. Nõudlikkuse arendamine oma töö suhtes.

Eesti keel	Tegusõnade pööramine, ajad. Otsekõne. Põhjamaade mütoloogia. Eepos "Kalevipoeg".	Käänamine. Lauseliikmed. Heksameetrilised tekstid (Ilias, Odüsseia).	Sidesõnad. Otsene ja kaudne kõne. Vana-Rooma ja keskaja lood. Ballaadid. Ajaleht.
Võõrkeel	Sõnaliigid. Tähestiku kirjutamine. Esimesed kirjutamisharjutused. Üleminek omakirjutatud tekstilt trükitud tekstile.	Esimene lugemik. Küsimus-vastus. Sünonüüm-antonüüm. Värsivormis näidend.	Inglise kultuurilugu. Keskaja lood. Küsimused-vastused. Omadussõnade võrdlemine. Kiri sõbrale.
Matemaatika	Harilikud murrud	Kümnendmurrud	Protsentarvutus. Laen ja intress.
Muusika	Meetrum ja rütm. Taktimõõdu olemus. Polüfoonilised kaanonid.	Harmooniline mitmehäälsus. Liittaktimõõt. Duuri ja molli polaarsus. Eesti vanem ja uuem rahvalaul. Läänemere rahvaste laulud.	Euroopa rahvaste muusika ja muusikakultuuri suurkujude (Haydn, Mozart, Beethoven) looming. Intervalliõpetus. Paralleelsed helistikud.
Kunstiained	Valgus ja vari. Motiiv maalis.	Loodusmotiivid	Valgus ja vari. Must ja valge. Monokroomsed värviharjutused.
Geomeetria Vormijoonistus	Põimumine. Sõlmed ja sõlmumine. Põimornamendid.	Vabakäeline ringigeomeetria.	Ringjoon. Ring. Kolmnurk. Täpne konstrueerimine, omadused, vaatlemine, seostamine, sõnastamine.
Kodulugu	Kodukoha ajalugu. Tekkemuistendid, legendid. Plaani joonistamine. Ilmakaared.	-	-
Ajalugu	-	Vanad Idamaad. Vana-Kreeka.	Vana-Rooma. Keskaja algus.
Religioon	Vana Testamendi legendid. Rahvajuhid, rahvas, maa.	Inimese sünni ja lapsepõlv. Kristlikus pärimuses esinevad sünnilood, nende ajalooline ja kultuuriline taust.	Kristuse elu ajalooline ja kultuuriline taust Rooma keisririigis. Eluloolised motiivid. Positiivsed eeskujud, kangelased. Mina ja maailm.
Geograafia	-	Eesti. Läänemere maad. Inimene ja loodus.	Euroopa. Inimene ja loodus.
Taimeõpetus	-	Eluslooduse vaatlus. Taimeriik.	Õistaimed.
Kivimiõpetus	-	-	Kivimid ja mineraalid. Sette-, tard- ja moondekivimid.
Loomaõpetus	Inimene ja loom.	Linnud. Loomad. Rohusööjad loomad.	-
Füüsika	-	-	Akustika. Optika. Soojustõpetus. Staatiline elekter. Magnetism.

Liikumine	Jooksumängud. Ringvõimlemine. Rütmilised harjutused. Rahvatantsud.	Pildipärase mängu üleminek harjutusteks. Teatejooksud. Vana-Kreeka olümpiamängud.	Osavuse treenimine. Süstemaatilise harjutamise algus kergejõustikus. Pinge ja lõdvestumine.
Eurütmia	Kiirus- ja osavusharjutused. C- duur. Alliteratsioon.	Vana-Kreeka tekstid ja retsitatsiooni liikumisega. Lemniskaat. Harmooniline kaheksa. Viisnurk. Duur ja moll.	Sauaharjutused. Geomeetrilised vormimuutused. Grammatilised vormielemendid. Intervallid.
Käsitöö	Ristpiste. Sümmeetria. Ornament.	Viie vardaga kudumine. Sokikudumine.	Looma ja nuku õmblemine.
Tööõpetus, puidutöö		Puidu voolimine ja vestmine.	Igapäevased tarbeesemed, liikuva mänguasjad.

5. ÕPPEKESKKOND

5.1. ÕPPEVARA JA ÕPIKESKKOND

I kooliastmes õpikuid ei kasutata. Õpilased kasutavad tundides suureformaadilisi vihikuid, millesse tehakse kõik ülesanded. Õppeaasta jooksul kujuneb sellest ainevihikust õpilase isiklik õpik. Igas ainetunnis kasutatava vihiku formaadi osas teeb otsuse õpetaja, arvestades ülesannete iseloomu, lauapinna suurust ning õpilaste vajadust vihiku koju kaasa võtmiseks.

Tundides kasutatakse nii joonistamiseks kui alguses ka kirjutamiseks vahakriite. Hiljem alustatakse kirjutamist sulepeaga. Maalimisel kasutatakse akvarellvärve.

Nii vihikud ja maalimispaberid kui ka kriidid ja akvarellvärvid soetab kool ning annab vajadusel õpilastele. Selline korraldus on tingitud sellest, et koolil on lihtsam ja soodsam hankida ühesuguseid kvaliteetseid töövahendeid kogu kooli õpilastele.

Muusikaõpetuse korraldamiseks on koolis olemas põhikooli riiklikus õppekavas ette nähtud tehnilised vahendid ning fonoteek. Kool hoolitseb ka selle eest, et kõigil õpilastel oleks muusikatundides võimalik musitseerida laial valikul pillidel, sealhulgas plokkflöödil ning väikekandel, mida laps võtab harjutamiseks ka koju kaasa. Muusikaõpetust viiakse läbi ruumis, kus on piisavalt ruumi liikumisharjutusteks või rühmatöö korraldamiseks.

Õpilane saab koolist loodusõpetuse ja käsitöö tundides kasutatavad töövahendid ja materjalid. Olenevalt ülesannetest tuleb õpilasel aegajalt ka endal õpetaja juhiste järgi töövahendeid valida, loodusest koguda ja kaasa võtta. Praktilisi töid viiakse läbi vastavalt vajadustele ja võimalustele õues või klassis, kus on valamud sooja ja külma veega ning kergesti puhastatava pinnaga lauad.

Klassis on kriiditahvel (joonestamisvõimalusega), valik värvilisi kriite. Materjalide ja looduslike objektide näidismaterjalid kogutakse klassi õppekäikudel ja õuesõppetundidel kooliaias või vajadusel valmistab need ette õpetaja. Väärtustatakse isetehtud asju. Ka geomeetriliste vormide näidised koguvad lapsed ise klassis kasutamiseks.

Keeleõpet toetavad materjalid ja abivahendid koostab ja valmistab ette õpetaja. Eakohaseid teatmeteoseid saab koolis kasutada, laia valiku ilukirjanduse juurde juhatamiseks tutvustatakse lastele linna raamatukogu. Suhtlemise hõlbustamiseks tunnis on klassis mööbli ümber paigutamise võimalus.

Kehalise kasvatus tunnid toimuvad suures osas välitingimustes. Tähtsustatud on värskes õhus liikumine. Siseoludes toimuvad tunnid ruumis, mis on piisavalt avar turvaliseks liikumiseks. Lastel on võimalus kasutada õppekavas ette nähtud spordivahendeid. Õpilastel on võimalus kasutada suusaradu ja ujulat; on pesemise ja riiete vahetamise võimalus.

5.2. KOOLIRUUMIDEST VÄLJASPOOL TOIMUV ÕPPETÖÖ

Looduslik keskkond rakendab tööle kõik meeled, olemata sealjuures ühelegi meeltest kurnav. Looduskeskkond oma loomulikkuses ei paku tavaolukordades liiga tugevaid või liiga kiiresti vahelduvaid meeltemuljeid. Kuna kõik meeled saavad optimaalselt rakendust, kujuneb olukord, kus aju on kõige vastuvõtlikum ning õppimine kõige tõhusam.

Kooliväliseks õpetuseks loetakse tutvumiskäigud, õpperetked, temaatilised päevad, näituste külastamine ja üksikud väljaspool kooli läbiviidavad õppetunnid. Väljaspool kooli antav õpetus korraldatakse kas õppeplaani kohaselt või õpetaja vabal algatusel vastavalt vajadusele. Kooliruumidest väljaspool korraldatakse õppetund, mille puhul väline keskkond on õpetuse ja kasvatus korraldusele lisaväärtuseks. Olgu selleks värske õhk, vaba liikumisruum, külluslik vaatlusmaterjal või looduslikud materjalid – nii matemaatika, loodusõpetuse, kui ka kunstõpetuse ja käsitöö õppimiseks.

Õppekäigud võimaldavad väga mitmekesist kogemusõpet valdkondades, mille praktiseerimine koolimajas on keeruline või võimatu. Õppekäikudel on oluline osa 3. klassi koduloos, ühiskonnaõpetuses, inimeseõpetuses, kunstõpetuses, kuid on kohaldatav kõikidele ainetundidele ja ka tunniplaani välisele õppele.

Õppekäigud ja külastused kooskõlastatakse kolleegiumiga, et tagada toimiv sisuline koostöö erinevate ainete õpetuse vahel ning sujuv koolielu.

Õpetaja viibib kogu õppetunni vältel klassi juures. Kooli territooriumilt lahkudes vastutab õpetaja õpilaste järelevalve eest. Vajadusel kutsub õpetaja kaasa teisi õpetajaid või lapsevanemaid. Õpetaja vastutab piisava laste juhendamise ning järelevalve korraldamise eest.

5.3. PROJEKTÕPE

Projektõpe on õppeainesisene või õppeainetevaheline õppetöö vorm, mille puhul tavapärasest tunnirütmist ning tegevuskavast on loobutud. Õpilane või õpilaste rühm juhib ise oma tegevust

seatud ülesande lahendamise poole liikudes. Õpetaja toetab ja vajadusel juhendab, kuid ei kavanda otsesest tegevusplaani.

Projektõpe on iseseisvust, töö kavandamist, ülesannete jagamist, vastutuse jaotamise ning kandmist, läbirääkimisoskusi ning aja planeerimise oskusi arendav protsess. Tegemist on keeruka ülesandega nii sotsiaalsete kui vaimsete oskuste vallas, mis võimaldab õpilasel areneda just tema isiku eripäradest lähtuvalt. Projektõpe võimaldab ka lõputuid kombinatsioone erinevate õppeainete lõimimiseks ning väga erinevate üldpädevuse kujundamiseks.

Lähtudes õpilaste huvidest ja kooli väärtustest osaletakse ka koolidevahelistes projektides. Projektõppe korraldamise tingimuste kohta teeb otsuse kolleegium.

5.4. KODUSED ÜLESANDED

Kodused ülesanded peavad olema õpilasele jõukohased ning ei tohi nõuda lapselt ebamõistlikult suurt osa tema puhkeajast.

Koduste ülesannete täitmine ei ole õpilaselt väliselt nõutav kohustus, vaid vabatahtlik ülesanne koolis õpitu meenutamiseks või järgmiseks tunniks valmistumiseks.

Koduste ülesannete andmise korra kohta teeb otsuse kolleegium.

6. ÕPILASE JA VANEMA TEAVITAMINE JA NÕUSTAMINE

6.1. ÕPILASTE VASTUVÕTT

Kooli vastuvõtmise eelduseks on lapsevanema sooviavaldus ning lapse kooliküpsus. Lapse vastu võtmise kooli otsustab kolleegiumi poolt määratud vastuvõtukomisjon lapse ja lapsevanemaga toimunud vestluse, lapse kooliküpsuse ja eelregistreerimise järjekorra alusel. Sealjuures arvestatakse kehalisi, psüühilisi, sotsiaalseid ja muid arengunäitajaid, mitte ainult intellektuaalseid näitajaid. Eelkõige on määravaks lapse tegelik vanus. Iga õpilase jaoks on esmatähtis sotsiaalne keskkond, kus tal on võimalus areneda. Kui keskkond ei ole oma arengus veel vastav õpilase ealistele vajadustele, siis kaotab õpilane huvi ja motivatsiooni seal positiivselt ja edukalt toimida ning see muutub talle pigem arengutakistuseks, tema ise aga koormab oma kaasõpilasi neile veel võõraste suhtlemis- ja käitumisviisidega.

6.2. HINDAMINE

Hindamine toimub vastavalt põhikooli riiklikus õppekavas sätestatule. Õpilase hindamisel kasutatakse kirjeldavaid sõnalisi hinnanguid, millel puudub numbriline ekvivalent.

Hariduse eesmärkide avardamine mõõdetavalt väljundilt inimkvaliteetidele on viimaste aastate jooksul saanud üha aktuaalsemaks. Just sellistes raskesti mõõdetavates omadustes ja võimetes nagu initsiatiiv, sihikindlus, õppimisvõime ning koostöövõime, võime võtta enesele vastutus jne. väljendub aga isiklike ja ühiskondlike tasandite põimumine, seega ettevalmistus mõtlemiseks ja vastutamiseks ühiskonna ja inimkonna tasandil.

Numbrilist hindamist ja üksikteadmisi mõõtvaid teste waldorfkoolides üldjuhul ei kasutata. Selle aluseks on humanistlik psühholoogia ja Eesti kooliuuenduslik traditsioon (Johannes Käis). Tagasisidet õpilase pädevuste ja teadmiste kohta saab õpetaja igapäevase vaatluse ja erinevates vormides suuliste ning kirjalike tööde kaudu. Õpetaja jälgib lapse arengut pidevalt, tehes selle kohta tähelepanekuid ja märkmeid ning pidades nõu teiste õpetajate, terapeutide ja lapse hooldajatega.

Erilist tähelepanu pööratakse hindamisel lapse aktiivsusele, loovusele, uurivale lähenemisele, õpitud oskuste omandamisele, oskusele oma tööd ise hinnata ja teistele õpioskustele. Jälgitakse lapse sotsiaalsete oskuste omandamist, koostöö- ning suhtlemisoskuste kujunemist, algatusvõimet ja ettevõtlikkust, võimet jälgida ja hinnata enda ja teiste tegevust, abivalmidust, töökultuuri, püüdlikkust ja teisi inimese arengu olulisi aspekte. Hindamispõhimõtted on üldkehtivad kõikide õppeainete puhul.

Hinnangul on kasvatav ja innustav rõhuasetus. Õpilase koolitööd ja selle tulemusi erinevates õppeainetes hinnatakse tema enda võimetega suhestatuna. Hinnang võib sisaldada ka tööviise ja õpingute rõhuasetusi puudutavaid tähelepanekuid ja soovitusi ning on oma iseloomult konstateeriv. Käitumist ja hoolsust puudutavad tähelepanekud liidetakse ühe osana õppeaineid puudutavatesse hinnangutesse.

Kooliaasta lõpul antav kirjalik – iseloomustav hinnang sisaldab:

- lapse füüsilise, emotsionaalse, vaimse ja sotsiaalse arengu kirjelduse,
- ülevaate õpilase õpihuvi ja ainetelaste saavutuste kohta,
- üldinformatsiooni kooliaasta jooksul toimunud,
- läbitud õppeainete temaatika.

Hinnang:

- annab tagasisidet õpilase õppeedukuse kohta,
- innustab ja suunab õpilast sihikindlalt õppima,
- toetab õpilase enesehinnangu kujunemist,
- suunab ja toetab õpilast edasise haridustee valikul,
- suunab õpetaja tegevust õpilase õppimise ja individuaalse arengu toetamisel;
- annab aluse õpilase järgmise klassi üleviimiseks ning kooli lõpetamise otsuse tegemiseks.

Õpetaja kujundab endale üldpildi klassist kui tervikust ja igast üksikust õpilasest selle terviku taustal. Võimalus selleks on vaatlemine ning selle põhjal märkmete tegemine või vaatluspäeviku pidamine. Õpetaja harjutab end omama elavat pilti iga lapse arengust: ühte klassi õpetavad õpetajad töötavad koos. Nii toetatakse üksteist pädevuste kujundamise protsessis ja omandatakse laiem pilt nii klassist tervikuna kui üksikutest lastest.

6.3. KOOLI LÕPETAMINE JA/ VÕI TEISE KOOLI SIIRDUMINE

Kooli lõpetamisel või teise kooli siirdumisel tõlgib õpetaja koostöös klassi pedagoogilise kolleegiumiga kirjalik-iseloomustava hinnangu numbrilisse keelde vastavalt põhikooli riiklikus õppekavas sätestatule. Eesmärgiks on, et vastav hinne oleks üldsuse poolt võimalikult adekvaatselt mõistetav.

«5» on väga hea

«4» on hea

«3» on rahuldav

«2» on puudulik

«1» on nõrk

Kui õpilane lahkub peale III klassi lõpetamist (IV – VI klass), korraldatakse koolist lahkuvale õpilasele vastavalt lõpetatud klassile tasemetööd, mille alusel klassiõpetaja ning aineõpetajad hindavad õpilase teadmisi, oskusi ja vilumusi viiepallisüsteemis, kus:

- hindegas „5” ehk „väga hea” hinnatakse vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele täiel määral ja ületavad neid;
- hindegas „4” ehk „hea” hinnatakse vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad üldiselt õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele;
- hindegas „3” ehk „rahuldav” hinnatakse vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused võimaldavad õpilasel edasi õppida või kooli lõpetada ilma, et tal tekiks olulisi raskusi hakkamasaamisel edasisel õppimisel või edasises elus;
- hindegas „2” ehk „puudulik” hinnatakse vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui õpilase areng nende õpitulemuste osas on toimunud, aga ei võimalda oluliste raskusteta hakkamasaamist edasisel õppimisel või edasises elus;
- hindegas „1” ehk „nõrk” hinnatakse vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused ei võimalda oluliste raskusteta hakkamasaamist edasisel õppimisel või edasises elus ning kui õpilase areng nende õpitulemuste osas puudub.

Kirjalike tööde koostamisel ja hindamisel lähtutakse põhimõttest, kus:

- hindegas „5” hinnatakse õpilast, kes on saavutanud 90–100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust;
- hindegas „4” 75–89% maksimaalsest võimalikust punktide arvust;
- hindegas „3” 50–74% maksimaalsest võimalikust punktide arvust;
- hindegas „2” 20–49% maksimaalsest võimalikust punktide arvust;
- hindegas „1” 0–19% maksimaalsest võimalikust punktide arvust.

Üldjuhul ei jäeta õpilane klassikursust kordama. Kui õpilase üldine areng on eakaaslastest väga erinev, võib õpilase siiski ümber paigutada vanemasse või nooremasse klassi. Ümber paigutamise aluseks on õpetajate kolleegiumi otsus.

6.4. SUHTLEMINE LAPSEVANEMATEGA

Nii klassi- kui aineõpetaja on õpilase vanematega regulaarselt ühenduses ja vahendab neile lapse arengut puudutavaid tähelepanekuid alati, kui selleks on põhjust. Õpilase arengu toetamiseks rakendatakse erinevaid vorme: lapsevaatlus (klassi või kooli kolleegiumis), arenguestlus. Kõikides klassides antakse tagasisidet õpilaste arengu kohta regulaarselt toimuvatel klassi lapsevanemate koosolekutel.

Lastevanemate koosolek toimub vähemalt korra poolaasta jooksul. Üldjuhul aga toimuvad lastevanemate koosolekud kord kuus üheskoos kuupeoga. Koosoleku korraldab klassiõpetaja ning kohal viibivad võimalusel ka kõik aineõpetajad.

Kuna kooli sihiks on tihe kasvatuslik koostöö pere ja kooli vahel, on lapsevanemate aktiivne osalemine koosolekutel väga oodatud. Vaid tiheda ja usaldusliku suhtluse abil on koostöö võimalik.

6.5. ARENGUVESTLUSED

Arenguestlused korraldatakse õpetaja ja õpilase või lisaks ka lapsevanema(te) vahel. Vestluse korraldamise võib algtada iga osaleja. Vestlusi võib korraldada tulenevalt mõne osapoole murest või ka regulaarselt õpilase arengu ja tuleviku üle arutlemiseks. Arenguestlused toimuvad vähemalt üks kord poolaasta jooksul. Vajaduse korral kaasatakse ka õpilase vanem, kui õpilane on andnud selleks nõusoleku, teisi koolitöötajaid, tugispetsialiste ning õpilase elukohajärgse valla- või linnavalitsuse esindajaid. Arenguestluste läbiviimise korra kohta teeb otsuse kolleegium.

7. ÕPILASE TÄIENDAV JUHENDAMINE JA HARIDUSLIKU ERIVAJADUSEGA ÕPILASE ÕPPE KORRALDAMINE

7.1. ÕPILASE ARENGU TOETAMINE JA TÄIENDAV JUHENDAMINE

Eriõpetust vajavad klassitööle lisaks või ühe osana sellest õpilased, kes kõne-, lugemis-, õppimis-, kohanemiskeskuste või muude erivajaduste tõttu vajavad lisaõpetust ja/või teraapiat. Klassi tööaja sees ja sellele lisaks pakutavale eriõpetusele ei kinnitata spetsiaalset õppekava, see järgib kooli üldist õppekava. Eriõpetusega püütakse seda vajavatel õpilastel luua alus klassiõpetusega toime tulemiseks.

Eriõpet viib läbi eripedagoog, ravipedagoog, ravieürütmiast, logopeed või muu sobiv isik. Erivajadustega laste õpetamisel võib vajadusel kasutada ka individuaalseid õppeplaanid, samuti muid õppetöö vorme, mis tagavad õpetuse ning kasvatuskorrigeeriva suunitluse.

7.2. HARIDUSLIKU ERIVAJADUSEGA ÕPILASE ÕPPE KORRALDAMINE

Haridusliku erivajadusega on õpilane, kelle andekus, õpiraskused, tervises seisund, puue, käitumis- ja tundeeluhäired, pikemaajaline õppes eemalviibimine või kooli õppekeele ebapiisav valdamine toob kaasa vajaduse teha muudatusi või kohandusi õppe sisus, õppeprotsessis, õppe kestuses, õppekoormuses, õppekeskkonnas (nagu õppevahendid, õpperuumid, suhtluskeel, sealhulgas viipekeel või muud alternatiivsed suhtlusvahendid, tugipersonal, spetsiaalse ettevalmistusega pedagoogid), taotletavates õpitulemustes või õpetaja poolt klassiga töötamiseks koostatud töökavas.

Õpilase andekust käsitletakse kehtiva seaduse tähenduses haridusliku erivajadusena, kui õpilane oma kõrgete võimete tõttu omab eeldusi saavutada väljapaistvaid tulemusi ning on näidanud kas eraldi või kombineeritult eelkõige järgmisi kõrgeid võimeid: üldine intellektuaalne võimekus, akadeemiline võimekus, loominguline mõtlemine, liidrivõimed, võimed kujutavas või esituskunstis, psühhomotoorne võimekus.

Haridusliku erivajaduse väljaselgitamisel kasutatakse pedagoogilis-psühholoogilist hindamist, erinevates tingimustes õpilase käitumise korduvat ja täpsemat vaatlust, õpilast ja tema kasvukeskkonda puudutava lisateabe koondamist, õpilase meditsiinilisi ja logopeedilisi uuringuid. Andekate õpilaste väljaselgitamisel lähtutakse ka litsentseeritud spetsialistide poolt läbiviidud standardiseeritud testide tulemustest, väga heade tulemuste saavutamisest üleriigilistel või rahvusvahelistel konkurssidel ning valdkonna ekspertide hinnangutest.

Haridusliku erivajadusega õpilase õppe korraldamisel lähtutakse kaasava õppe põhimõtetest, mille kohaselt võib haridusliku erivajadusega õpilane õppida ka tavaklassis.

Kolleegiumi juhataja määrab õppe koordineerija, kelle ülesandeks on haridusliku erivajadusega õpilase õppe ja arengu toetamiseks vajaliku koostöö korraldamine tugispetsialistide, andekate õpilaste juhendajate ja õpetajate vahel.

Haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija toetab ja juhendab õpetajat haridusliku erivajaduse väljaselgitamisel ning teeb õpetajale, vanemale ja direktorile ettepanekuid edaspidiseks pedagoogiliseks tööks, koolis pakutavate õpilase arengut toetavate meetmete rakendamiseks või täiendavate uuringute läbiviimiseks, tehes selleks koostööd õpetajate ja tugispetsialistidega.

7.3. KOOLI OTSUSEL RAKENDATAVAD MEETMED HARIDUSLIKU ERIVAJADUSEGA ÕPILASE ARENGU TOETAMISEKS

Kolleegiumi juhataja otsusel võib haridusliku erivajadusega õpilasele rakendada käesolevas peatükis sätestatud meetmeid, mille rakendamise eeldusena ei ole ette nähtud nõustamiskomisjoni soovitus, sealhulgas tugispetsialisti teenus, individuaalse õppekava rakendamine, pikapäevarühma vastuvõtmine, ning vanema nõusolekul õpilase üleviimine õpiabirühma.

Hariduslike erivajadustega õpilastele õppe paremaks korraldamiseks võib koolis moodustada õpiabirühmi õpilastele eripedagoogilise või logopeedilise abi osutamiseks – rühmatäitumuse piirnormiga 6 õpilast.

Kooli pidaja nõusolekul võib kolleegiumi juhataja moodustada ka hariduslike erivajadustega õpilaste klasse ja rühmi, mida põhimääruses sätestatud ei ole.

Kui õpilase hariduslik erivajadus tuleneb tema andekusest, tagatakse talle individuaalse õppekava rakendamine ning vajaduse korral täiendav juhendamine aineõpetajate poolt või teiste vastava valdkonna spetsialistide poolt haridusprogrammide või teiste haridusasutuste kaudu.

Meetme rakendamise perioodil jälgivad õpilasega tegelevad õpetajad ja tugispetsialistid õpilase arengut ja toimetulekut. Tegevuse tulemuslikkuse hindamiseks kirjeldavad kõik meetme rakendamisel osalenud õpetajad ja tugispetsialistid vähemalt kord õppeaastas õpilase arengut ja toimetulekut ning esitavad omapoolsed soovitused. Meetmete rakendamise perioodi lõpul hindab haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija koostöös õpetajate ja tugispetsialistidega meetme tulemuslikkust ning teeb ettepanekud vanemale ja vajaduse korral kolleegiumi juhatajale edasisteks tegevusteks: meetme rakendamise lõpetamine; meetme rakendamise jätkamine samal või

tõhustatud viisil; meetme vahetamine või muu meetme lisamine; täiendavate uuringute teostamine, eriarsti, erispetsialisti või nõustamiskomisjoni poole pöördumise soovitamine.

Haridusliku erivajaduse tuvastamiseks läbiviidud pedagoogilis-psühholoogilise hindamise tulemused, õpetajate täiendavad tähelepanekud ja soovitused õpilase tugevate ja arendamist vajavate külgede kohta, kooli tugispetsialistide soovitused, testimiste ja uuringute tulemused ning nõustamiskomisjoni soovitused õppe korraldamiseks ja sellest tulenevalt õpilasele rakendatud meetmed dokumenteeritakse haridusliku erivajadusega õpilase arengu ja toimetuleku jälgimiseks koostatud individuaalse arengu jälgimise kaardil. Individuaalse arengu jälgimise kaardi koostamise ja täitmise eest vastutavad isikud koolis määrab kolleegiumi juhataja.

7.4. NÕUSTAMISKOMISJONI SOOVITUSEL RAKENDATAVAD MEETMED HARIDUSLIKU ERIVAJADUSEGA ÕPILASE ARENGU TOETAMISEKS

Nõustamiskomisjoni, millesse kuuluvad vähemalt eripedagoog, logopeed, koolipsühholoog, sotsiaaltöötaja ja vastavalt maa- või linnavalitsuse esindaja, moodustab maavanem. Asukohajärgse maavanema nõusolekul võib linnavalitsus moodustada linna nõustamiskomisjoni.

Nõustamiskomisjoni ülesandeks on soovituste andmine koolikohustuse täitmise edasilükkamiseks, alla seitsmeaastase isiku kooli vastuvõtmiseks ning hariduslike erivajadustega isikute õppe ja kasvatus korraldamiseks põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses ja koolieelse lasteasutuse seaduses ettenähtud juhtudel. Nõustamiskomisjoni tegevuse sätestab põhikooli- ja gümnaasiumiseadus.

Nõustamiskomisjoni soovitused on koolile järgimiseks kohustuslikud.

Nõustamiskomisjonile taotluse esitamise tingimused ja korra kehtestab haridus- ja teadusminister.

Nõustamiskomisjoni soovitusel ja vanema nõusolekul rakendab kool õpilasele lihtsustatud, toimetuleku või hooldusõpet, õpilase üleviimist hariduslike erivajadustega õpilaste klassi, õppe korraldamist põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava järgi, terviseseisundist tulenevat koduõpet või ühele õpilasele keskendatud õpet, põhikooli riiklikus õppekavas ettenähtud õpitulemuste asendamist või vähendamist või kohustusliku õppeaine õppimisest vabastamist.

Õppe korraldamisel ja meetmete rakendamisel nõustamiskomisjoni soovituste kohaselt jätkatakse õpilase arengu ja toimetuleku jälgimist. Nõustamiskomisjoni määratud tähtaja lõppemisel või vähemalt korra õppeaastas hindab haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija koostöös õpetajate ja tugispetsialistidega nõustamiskomisjoni soovitatud õppekorralduse või meetmete

rakendamise mõju õpilase arengule ja toimetulekule ning teeb selle põhjal ettepanekud edasiseks tegevuseks, sealhulgas täiendavate uuringute läbiviimiseks või uute soovituste saamiseks nõustamiskomisjoni poole pöördumiseks.

Kui koolis ei ole võimalik korraldada õpet tulenevalt õpilase hariduslikust erivajadusest, on õpilase elukohajärgne vald või linn kohustatud koostöös teiste koolide ja kooli pidajatega tagama õpilasele hariduse omandamise võimalused nõustamiskomisjoni soovituste kohaselt.

8. KODUÕPE LAPSEVANEMA SOOVIL

Kool toetab peresid, kus lapsed on vanema soovil koduõppel. Koduõppele jääda sooviv laps võetakse kooli vastu klassiõpetaja kindlal nõusolekul. Otsuse vanema soovil koduõppe rakendamise kohta teeb kolleegium. Otsus tehakse üldjuhul õppeaasta või poolaasta alguses.

Taotlus õpilasele koduõppe rakendamiseks tuleb vanemal esitada kolleegiumi juhatajale kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis hiljemalt 20. augustiks, kui koduõpet soovitakse rakendada alates õppeaasta algusest, või hiljemalt 20. detsembriks, kui koduõpet soovitakse rakendada alates II poolaasta algusest. Taotluses tuleb näidata vanema soovil koduõppele viimise põhjused ja andmed isiku kohta, kes hakkab last õpetama.

Koduõpet vanema taotlusel korraldab ja rahastab vanem, kes vastutab ka õpitulemuste saavutamise eest.

Klassiõpetaja nõustab vajadusel koduõpet tegevaid lapsevanemaid individuaalse õppekava koostamisel, õppevahendite valimisel, õpetuse kavandamisel ning korraldab perioodiliselt arenguveestlusi lapse ning tema perega. Arenguveestlused toimuvad vähemalt üks kord poolaastas. Individuaalses õppekavas määratakse kindlaks õpetajad, kes kontrollivad õpitulemuste omandamist, kusjuures õppetööd läbiviiv isik võib õpilast neil kohtumistel saata.

Kui koolipoolse kontrolli käigus ilmneb, et õppekavas määratletud õpitulemused on suures mahus saavutamata, on kolleegiumil õigus koduõpe katkestada.

9. ÕPETAJAD

Kooli õppe- ja kasvatustööd teostab koolikogukond, kes toimib koostöoliselt ja professionaalselt, teadvustades endale, et lapsi kõige otsesemalt mõjutav kasvatustegur on täiskasvanu eeskuju.

9.1. KLASSIÕPETAJA

Kõige vahetumalt mõjuvaks eeskujuks on klassiõpetaja*, kelle isiksus saadab, kasvatab ja õpetab last. Klassiõpetaja* võtab otsese vastutuse ühe klassi arengu eest, õpetab perioodõppe aineid ning oskuste piires mõnda võõrkeelt, liikumis- või kunstiainet. Klassiõpetaja* teadvustab oma vahetut sügavat mõju klassile ning igale õpilasele ja sellest tulenevat enesearendamise ja enesetäiendamise vajadust.

9.2. ÕPETAJATE KOLLEEGIUM

Kooli juhtorgan pedagoogilises valdkonnas on õpetajate kolleegium*. Pedagoogilised arutelud ja otsustamine toimuvad kollegiaalselt, konkreetsed vastutusosalad on jaotatud üksikinimete või inimgruppide vahel. Kolleegiumi koosolek* kui kooli pedagoogilise juhtimise vorm toimub regulaarselt kord nädalas, tegeleb sisulise tööga. Koosolekul osaleb kogu kooli pedagoogiline personal.

9.3. ÕPETAJATE TÖÖKAVAD

Õpetajad koostavad oma töökavad lähtudes põhikooli riiklikust õppekavast, selle lisadest, kooli õppekavast ja ainekavadest.

Õpetajad koostavad oma töökavad terveks õppeaastaks ning esitavad need õppeaasta alguses kolleegiumile. Töökavade esitamise kuupäeva lepib omavahel kokku kolleegium.

Õpetaja töökava peab hõlmama õppetööd õppeaasta ulatuses. Töökavas peab kajastuma ligikaudne epohhide ajaline kestus, põhitundide järjestus õpetaja sisulise põhjendusega ning vajadusel põhiainetete lõimimise põhimõtted. Samuti peavad töökavas sisalduma õpetaja ootused saavutatavatele õpitulemustele ja arutelu seoses tehtavate meetodiliste valikutega.

Õppeaasta lõpus on õpetajal kohustus analüüsida oma töökava. Enda professionaalse arengu huvides koostab ta kirjaliku analüüsi oma aastase töö tulemuslikkusest, paneb kirja saavutused ja puudujäägid ning mõtted edasise tegevuse planeerimiseks. Analüüsides lõimimise võimalusi

erinevate õppeainete vahel võidakse teha ettepanekuid ka teistele õpetajatele töökavade koostamiseks.

Töökava vormi ja lisanduvate nõuete osas teeb otsuse kolleegium.

9.4. ÕPETAJATE KOOLITUS JA TÄIENDUSKOOLITUS

Õpetajate regulaarne enesetäiendus toimub läbi iganädalaste kolleegiumi koosolekute* ja individuaalse enesetäienduse ja –kasvatuse.

Waldorfkooli klassiõpetajaid koolitab Eestis alates 2011. aastast Tartu Ülikool koostöös Eesti Vabade Waldorfkoolide ja –lasteaedade ühendusega. Waldorfõpetajate aluskoolituseks sobib ka Eesti Vabariigi õpetajakoolitus või kõrgkoolide ainealane koolitus, mida on täiendatud waldorfpedagoogika aluste ning spetsiifika tundmaõppimisega.

Õpetajate regulaarne täienduskoolitus toimub:

- Tallinna Ülikooli Avatud Ülikooli Täiendõppekeskuses;
- Tartu Waldorfpedagoogika seminaris nädalalõpukursustena Tartus või mujal;
- Herbert Hahni Seltsi poolt korraldatud seminarides ja loengutel;
- Eesti Antroposoofilise Seltsi poolt korraldatud seminarides;
- rahvusvahelise Ida-Euroopa Waldorfkoolide Assotsiatsiooni IAO poolt korraldatud Baltikumi õpetajate regulaarsetel ühisseminaridel;
- Waldorfpedagoogika seminarides ja õppeasutustes väljaspool Eestit.

Waldorfpedagoogiliste ainealaste koolitustega kaasnevad kunstilised kursused. Kunstide kaudu laiendab ka täiskasvanu oma tajupiire ning oskusi, laiemas plaanis on kunstiline koolitus ettevalmistus pedagoogika kui kunsti viljelemiseks. Õpetajate regulaarne enesetäiendus toimub iganädalastel pedagoogilise kolleegiumi koosolekutel. Iga õpetaja vastutab individuaalse enesetäienduse ja -kasvatuse eest.

10. KOOLI ÕPPEKAVA ARENDAMINE

Õppekava arendamise pidevaks vormiks on töö iganädalasel pedagoogilise kolleegiumi koosolekul. Enne ja pärast ainetsükleid annavad õpetajad ülevaate saabuva ainetsükli sisust, eesmärkidest ning pärast tsükli lõppu tehakse vastav tagasisaade, kus analüüsitakse tulemusi.

Õppekavasse muudatuste sisseviimise otsustab kolleegium ning need kinnitatakse kooli pidaja poolt vastavalt kooli põhikirjas sätestatud korrale.

Kooli õppekava peab olema kinnitatud kaks kuud enne kooliaasta algust.

Ainekavad koostab kolleegium, moodustades vajadusel töörühmi. Ainekavad kinnitab kolleegiumi juhataja.

10.1. KOOLI ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

Õppekavasse muudatuste sisseviimise otsustab kolleegium ning need kinnitatakse kooli pidaja poolt vastavalt kooli põhikirjas sätestatud korrale.

11. ÕPPETÖÖ KORRALDUS

Õppeaasta Herbert Hahni Koolis on jagatud neljaks õppeveerandiks. Koolivaheajad vastavad haridus- ja teadusministri määrusega kehtestatud aegadele. Vajadusel võib kooli pidaja õpetajate kolleegiumi ettepanekul vaheaegade pikkust muuta, õppeaasta pikkuseks peab sealjuures jääma vähemalt 175 õppepäeva. Õppetunni pikkus on 45 minutit, perioodõppe põhitud hõlmab kahte 45 minutilist tundi. Õppetunnid toimuvad koolis ja/või väljaspool kooli. Õppetund võib olla loeng, matk, õppekäik, projektipäev(ad), individuaaltund, eksamikonsultatsioon.

Põhikoolis on põhiainetes kasutusel perioodõpe, teistes ainetes õpe nädalatundidena. Klassiõpetaja aeg kestab traditsiooniliselt 8 aastat. Põhikooli astmes õpitakse A-võõrkeelena inglise keelt ja B-võõrkeelena vene keelt.

12. WALDORFPEDAGOOGIKA PÕHIMÕISTEID

Antroposoofia – Loodusteaduslike tunnetusmeetodite täpsusega vaimset maailma uuriv ning kirjeldav teadus. Ülemeelise vaatluse kui teadusharu väljaarendaja oli dr. Rudolf Steiner. Vaimuteaduslike uuringute tulemused kui täiendus loodusteadustele, ajaloole ja teistele teadustele. Vaimuteaduslike uuringute tulemuste rakendamine ühiskonna ja üksikisiku elus (nt pedagoogikas, meditsiinis, ravipedagoogikas, farmaatsias, põllumajanduses, sotsioloogias jne).

Inimeseõpetus – antroposoofia osa, kirjeldab inimest tema erinevate olemusosade ning nendevaheliste seoste kaudu.

Klassiõpetaja – õpetaja, kes võtab otsese vastutuse ühe klassi arengu eest 1. – 6./8. klassini. Klassiõpetaja kujundab klassi kui tervikut ning õpetab perioodõppe aineid ja oskuste piires mõnda võõrkeelt, liikumis- või kunstiainet. Klassiõpetaja teadvustab oma vahetut mõju klassile ning sellest tulenevat enesekasvatuse ja enesetäienduse vajadust. Õpetajate kolleegium otsustab klassiõpetajasüsteemilt aineõpetajate süsteemile ülemineku aja ja viisi iga konkreetse klassi ja klassiõpetaja puhul eraldi.

Õpetajate/pedagoogiline kolleegium – kooli juhtorgan pedagoogilises valdkonnas, kooli süda. Pedagoogilised arutelud ja otsustamine toimuvad kollegiaalselt, konkreetset vastutusalad on jaotatud üksikinimeste või inimgruppide vahel. Regulaarse koostöö vormiks on kolleegiumi koosolek.

Kolleegiumi koosolek – kooli pedagoogilise juhtimise vorm. Toimub regulaarselt kord nädalas, tegeleb sisulise tööga. Koosolekul osalevad kõik tegevõpetajad.

Perioodõppe – aine süvendatud käsitlemine määratud perioodi (keskmiselt neli nädalat) jooksul. Perioodõppe tund hõlmab koolipäevast põhitunni osa, st kaks akadeemilist tundi. Waldorfkoolides algab perioodõppe esimesest klassist.

Põhitund – topelttund, tavaliselt päeva alguses, käsitleb perioodõppe ainet.

Rütmiline osa – põhitunni või tunni struktuuri osa, tavaliselt tunni alguses. Erinevate rütmiliste tegevuste – kehakoordinaatsioon, laul, retsiteerimine, pillimäng jms – kaudu mobiliseerib tahet, valmistab tunniks ette. Rütmiline osa on mahukam ja struktureeritum nooremates klassides.

Pildiline õpetusmeetod – õpetamismeetod jutustavates ainetes 1. – 8. klassis, osaliselt ka hiljem. Elav, kujundlik, kirjeldav sõna äratab lapse fantaasia ja sisemise pildiloo (sisemine aktiivsus). Loob vastukaalu tänapäeval välismaailmast tulvavatele valmis piltidele (sisemine passiivsus).

Jutustav osa – põhitundi lõpetav osa, pildilise õpetuse liik. Sisaldab eakohast jutustust, mida õpetaja jutustab.

Ainevihik – aineõpetuse käigus õpilase poolt valmistatav töövihik – õpik. Sisaldab kokkuvõtteid käsitletud teemadest, vastavaid illustratsioone ja skeeme, iseseisvaid töid, loovtöid jms.

Kuupidu – tavaliselt kuu lõpul toimuv kooli avatud ühisüritus, kus klassid tervikkoosseisus esitavad valitud ja kunstiliselt vormistatud teemasid kuu jooksul õpitust. Üks sotsiaalse koostöö vormidest.

II AINEKAVAD

13. EESTI KEEL

Eesti keel ja kirjandus I kooliastmes

I- II kooliastmes õpetatakse eesti keelt ja kirjandust lõimituna. 1.-6. klassini kuulub eesti keele õpetamine klassiõpetaja* ülesannete hulka. Tunnid toimuvad perioodõppena. Perioodõppe tunnid on reeglina paigutatud päeva algusesse, kandes põhitunni* nime. Põhitunni ülesehitus on sarnane kõikide ainete puhul:

- rütmiline osa;
- tööosa;
- jutustav osa.

Nii harjutatakse emakeele kõnelemis- ja kuulamisoskust igapäevaselt kogu õppeaasta vältel, olenemata perioodõppe ainest. Vanemates klassides seostab klassiõpetaja* võimalusel jutustava aine ökonoomselt perioodõppe aine (koduloo, loodusõpetuse, ajaloo või geograafia) sisuga. Põhitunni töösas kujundavad õpilased õpetaja juhendamisel ainevihiku, mis täidab waldorfkoolis õpiku rolli. Ainevihiku* valmistamine on ühtlasi kirjaharjutus. Eesti keele õppeperioodidele lisanduvad vastavalt kooli tunnijaotusplaanile ja klassi tasemele harjutustunnid konkreetsete oskuste kinnistamiseks.

Keeles elavad kaks valdkonda, mis näiliselt vastandlikena moodustavad keeleteerviku. Ühelt poolt elav keel, mis kõige ürgsemas vormis väljendub vanas rahvapärimuses ning kõige filigraansemas vormis luules ja ilukirjanduses. Teiselt poolt grammatika ehk keele ehituse seaduspärasused, milles avaldub rahva kui keelekasutaja suhe maailmaga. Nende kahe valdkonna vastas- ja koosmõju läbi saab tekkida tasakaal, millel baseerub inimese suhtlemisvõime, tema keeleline enesekehtestamine. Elav keel toidab lapse hinge, annab öeldavale sisu ning kujundab sõnavaralise rikkuse, grammatika õpetamine on teadvust äratav ja loob kindlustunde (ma räägin ja kirjutan õigesti). Waldorfpedagoogika elustab ja kujundab mõlemaid keele poolusi. Esimestest koolipäevadest peale püüab õpetaja mitmekesisel viisil harjutada ja arendada keele kunstiliste aspektide, keele ilu tunnetust. Õpetaja kasutab laste matkimisvõimet – lapsed teevad rõõmuga järgi seda, mida õpetaja ees teeb, imiteerides ka kõne rütmi, häälikuid, intonatsiooni. Tähtis on rõõm, mida laps kogeb nii erinevatest häälikutest, keele rütmist ja meloodiast kui ka sisust. Algklassides elab grammatika veel varjatuna elavas, rõõmsas keelekasutuses. Alates kolmandast klassist algab keele ehituse ja kasutuse teadvustamise protsess, mis viib lõpuks keeleteerviku tajumiseni ja selle pinnalt tekkiva individuaalse keelekasutuseni.

Õppe- ja kasvatusesmärgid I kooliastmele

Õpilane:

- austab ja armastab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- suhtub lugupidamisega teiste rahvaste keeltesse ja kultuuridesse;
- toetab muu emakeelega kaaslaste eesti keele omandamist;
- suhtub tolerantselt eesti keele kui võõrkeele kasutamisse;
- arendab tähelepanelikku kuulamisoskust;
- tajub keeleoskust õpioskuste alusena;
- kasutab kõnet ja kirja vastavalt olukorrale ja eesmärgile, räägib ja kirjutab õigesti;
- arendab ja väärtustab keeleoskust kui eneseväljendus- ja suhtlusvahendit;
- omandab põhiarusaamad emakeelest ja keelest üldse;
- õpib tundma, kasutama ja kirjutama eri tekstiliike;
- loeb eakohast väärtkirjandust, kujundab selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi, rikastab mõttemaailma, huvitub paikkonna kultuurist;
- arendab kirjanduse mõistmist, kujutlusvõimet, loovust ja kunstimaitset;
- arendab kriitilist mõtlemist, järeldamise, põhjendamise ja analüüsi oskust;
- harjub oma kirjakeeleoskuse täiendamiseks kasutama sõnaraamatuid ja käsiraamatuid.

Kirjandus

Kirjandust kui iseseisvat õppeainet I kooliastmel ei ole. Kirjanduse vahendamine toimub eelkõige õpetaja poolt valitud ja põhitunni jutustavas osas esitatud lugude põhjal. Sellesse kirjandusvaramusse kuuluvad muinasjutud ja rahvajutud, legendid ja muistendid, jutustused vanemast ja uuemast ajaloost. Ilukirjandusteoste lugemine põhineb õpetaja-õpilase valikul. Lugemiseks ja tunnis käsitlemiseks valitakse teoseid, mis on eakohased ja temaatikalt õpilasele huvitavad.

Kirjanduse kui sõnakunsti kogemine võimaldab nautida erinevat keelekasutust ning kirjakeele abil taasloodavaid pilte. Kirjandus sisaldab ka meie eelnevate põlvete mõttevaramut. Kirjanduse õppimine toimub esimesel kahel kooliastmel eelkõige õpetaja poolt valitud ja põhitunni* jutustavas osas* esitatud lugude põhjal. Kirjandusega tutvuvad õpilased klassis ka lugemismaterjalina kasutatava lektüüri ja kodulektüüri kaudu. Kirjanduse käsitlemist elavdatakse kunstiliste esitusviiside - luule, proosa, näidend, - omaloomingu ja erinevate meetodite läbi. Õpetaja teeb tööd selle nimel, et tema enda keelekasutus oleks elav ja korrektne, sõnavara mitmekülgne. Klassiõpetaja* teavitab võõrkeeleõpetajaid grammatikaperioodides läbitud teemadest. Sarnaseid

grammatikafenomene on ökonoomne käsitleda mitmes keeles. Põhitunni rütmilises osas* on tähtis koht ühisel retsiteerimisel, laulu- ja ringmängudel, nn. keeleväänajatel (täpne artikulatsioon) ja ruumitunnetusharjutustel (keha koordinatsioon, vasak-parem, üleval-all, ees- taga). Rütmilise osa* harjutused on seotud mõtteka liikumise ja keeležesti kasutamisega. Kui klass on rütmilise osaga ühtsesse rütmi ja töömeeleollu viidud, järgneb tööosa, mille kestel omandatakse/harjutatakse uut ainesisu. Põhitundi* lõpetav jutustav osa* kuulub õpetaja jutustuse tähelepanelikule kuulamisele.

1. klassis on jutustusaineks valdavalt muinasjutud,
2. klassis valmid, looma- muinasjutud ja legendid, lood loodusest,
3. klassis maailmakultuuri pärandisse kuuluvad loomislood ning elukutsetega seotud muinasjutud-jutustused.

Teatud osas võib õpetaja jutustamisteemasid varieerida lähtuvalt klassi eelistustest ja vajadustest. Jutustava osa kaudu toimub ka mälu arendamine, kuna eelneval päeval jutustatut palub õpetaja enne uut jutustust õpilastel meenutada. 2.ja 3. klassi jutustamisosades loob oskuslik klassiõpetaja* silla nii loodusõpetuse kui kodulooga.

Grammatika õpetamisel 3. klassis on oluline, et õpetaja seostaks õpitava lapse tahte ja tunde. Tegusõnaga seostuv tehakse koos mänguliselt läbi, erinevaid lauseliike harjutatakse tundepäraselt. Üksikuid õpitavaid vorme ei seota veel grammatikaterminitega. Õpitu omandatakse ümbritseva ja keele kohta tähelepanekuid tehes ning õpetaja autoriteedile toetudes. Õigekirja õppimisel rõhutatakse selle sotsiaalset aspekti.

Kirjutama õppimist toetab eraldi õppeainena vormijoonistus. Ka seotud kirja õppimisele eelnevad vastavad harjutused vormijoonistuses.

Hindamine I-II kooliastmes

I kooliastmes hinnatakse õpilasi eelkõige tunnitegevuste põhjal. 1.–3. klassi õpilased saavad pidevat suulist tagasisidet õppetundides või mõne muu õppetegevuse käigus, vanematele kirjeldatakse laste edasijõudmist õppeaasta jooksul toimuvatel klassi lastevanemate õhtutel või arenguevestlustel. Õppeaasta lõpus saab õpilane kirjaliku sõnalise kokkuvõtte oma tugevustest ja nõrkustest, omandatud teadmistest ja oskustest, väärtustest ja hoiakutest ning aasta jooksul toimunud arengust.

II kooliastmes saavad õpilased pidevat suulist tagasisidet õppetundides või mõne muu õppetegevuse käigus, nende vanemad aga õppeaasta jooksul toimuvatel vanemateõhtutel,

kokkuleppel vanemaga toimuvad individuaalsed arenguestlused. Õppeaasta lõpus saab 4. klassi õpilane kirjaliku sõnalise ülevaate toimunud arengust, teadmistest ja oskustest, tugevustest ja nõrkustest ning hoiakutest ja väärtustest. 5.-6. klassi õpilased ja lapsevanemad saavad lisaks suulisele tagasisidele iga õppeveerandi lõpus kirjaliku sõnalise tunnistuse, milles antakse ülevaade tunniaktiivsusest, õppevahendite korrashoiust, koduste tööde tegemisest, kirjalikest töödest ning suulisest vastamisest ja üldistest hoiakutest.

13.1. 1. KLASS

Juhtmotiivid, õpetuse seosed õppekava läbivate teemade ja üldpädevuste kujundamisega

Esimese klassi õpilasele on maailm tervik. Sellest lähtuvalt on ka keeleõpetus tervik. Põhitähelepanu on elaval, ilusal, mõtestatud keelekasutusel. Põhitunni rütmilises osas on tähtis koht ühisel retsiteerimisel, laulu- ja ringmängudel, nn. keeleväänajatel (täpne artikulatsioon) ja ruumitunnetusharjutustel (keha koordineerimine, vasak-parem, üleval-all, ees-tagas). Rütmilise osa harjutused on seotud liikumise ja keeležestide kasutamisega. Õpetaja kasutab laste matkimisvõimet – lapsed teevad rõõmuga järele seda, mida õpetaja ees teeb, imiteerides ka kõne rütmi, häälikuid, intonatsiooni. Kui klass on rütmilise osaga ühtsesse rütmi ja töömeeleollu viidud, järgneb tööosa, mille kestel omandatakse/harjutatakse uut ainesisu. Töömeeleolu saavutamine ning keskendunult tegutsemine on olulised õpipädevused.

Esimeses klassis arendatakse kuulmismeelt. Kuulatatakse ümbrust, õpitakse kuulama õpetajat ja kaasõpilasi. Tähelepanelik kuulamine on üks suhtlemisoskuste alustaladest. Samuti on see pildilise õpetuse alus, mis võimaldab sisemise aktiivsusega luua kuuldu põhjal elavaid kujutluspilte. Selline sisemist aktiivsust ärgitav kuulamine loob teadlikult vastukaalu tänapäeva meediast tulenevale passiivsele pilditarbimisele. Põhitundi lõpetav jutustav osa kuulub samuti õpetaja jutustuse tähelepanelikule kuulamisele. Esimeses klassis on jutustusaineks valdavalt muinasjutud. Lugude kuulamine ja kujutluspiltide loomine on olulised empaatiavõime arengus, õpitakse tundma inimese erinevaid iseloomujooni, headust ja kurjust, maailmas leiduvaid seadusi ja vastuolusid. Tähelepanelik kuulamine arendab **õpipädevusi**, lugude, salvide ja mängude rahvuslik, aga ka eetilise sisu toetavad **kultuuri- ja väärtus- ja enesemääratluspädevuste** arengut. Kuulmise põhjal kujutluspildi loomine ning selle pildiga edasi töötamine, näiteks üles joonistamine, loo edasi jutustamine või mängu alustamine on harjutused oma ideede teostamiseks, oma tegevuse kavandamiseks ning vajalikud **ettevõtlikkuspädevuse** kujundamisel.

Suhtluspädevus: Esimese klassi vestlusteemad lähtuvad loomulikest suhtlemisolukordadest: muljete jagamisest õpetaja ja klassikaaslastega, küsimustele vastamisest, mängudest, eelmisel

päeval õpetaja poolt jutustatu meenutamisest. Õpetaja juhitud vestluses arendatakse suhtlemisoskusi ning –julgust, samuti esinemisjulgust, oma arvamuse avaldamise julgust. Klassi vestlused teenivad ka konfliktide ennetamise ja rahumeelse lahendamise eesmärki, luues mõistva ja usaldusliku õhkkonna ning pakkudes arutlemise ja teiste vaatenurga mõistmise oskusi.

Esimese klassi täheõpetus käsitleb joonistähti. Täht kui abstraktsioon seostatakse kujutluspildiga, mis tekib õpetaja loodud täheloost. Tähed maalitakse kriitidega suureformaadilistesse ainevihikutesse. Tehakse joonistähedega kirjajarjutusi. Harjutatakse sõnavahe hoidmist ja lause tunnetust, teksti paigutamist, ära kirja tahvlilt. Alates esimesest klassist harjutavad lapsed otstarbeliste lühitekstide kirjutamist: sünnipäevaõnnitlused, teated koju, kutsed.

Emakeeles õpitud luuletusi esitatakse koos klassiga kooli kuupeol. Salme on nii rahvapärimusest kui tänapäeva kirjandusest, aga ka omaloomingust. Koos esinemine annab vajaliku turvatunde ning kasvatab esinemisjulgust. Etteaste kavandamine annab võimaluse õppida koostöö ja pikaajalise tegevuse planeerimise oskusi, kujundab **sotsiaalsed ja ettevõtlikkuspädevust**.

Õppesisu, -tegevused:

- keel oma loomulikes, traditsioonilistes avaldumisvormides: jutud ja muinasjutud, rahvajutud, laulud, mängud, laulumängud, luuletused ja salmid, mõistatused, vanasõnad, korrektne kõnekeel;
- rütmiline, kehalist tegevust kaasav silbitamine;
- täis- ja kaashäälikud, tähed ja tähestik;
- artikulatsiooniharjutused;
- ruumitunnetusharjutused;
- kuulamisharjutused;
- ühisretsitatsioonid;
- rütmiline, kehalist tegevust kaasav silbitamine;
- täis- ja kaashäälikud, joonistähed ja tähestik;
- aabits (õpilase kujundatud ainevihik);
- kirjajarjutused (ära kirja tahvlilt);
- teksti paigutus;
- sõnavahe, lause lõpp, punkt;
- õnnitlus, kutse, teade.

Õppetegevus

Kuulamine:

- heli, sõna, lause, pikema teksti kontsentreeritud tähelepanelik kuulamine;
- õpetaja ja kaaslaste tähelepanelik, aktiivne kuulamine, kuuldule asjakohane reageerimine;
- ettelugemise ja jutustamise kuulamine;
- kuuldu mõistmine.

Kõnelemine:

- õige ja selge hääldamine;
- hääletugevuse kohandamine olukorrale;
- küsimuste esitamine ja neile vastamine;
- kõnelemine eri olukordades: palumine, küsimine, vabandamine, keeldumine, tänamine;
- luuletuse, dialoogi esitamine (näidend) kooris;
- vestlemine päevakohastel teemadel;
- värsivormis näidendi (või muinasjutu) esitamine kooris.

Kirjutamine:

- joonistähedega tuletamine tähemuinasjutu piltidest ja oma aabitsa kujundamine;
- sõna ja lühikeste lausete suurtrükitäheline maaliv kirjutamine;
- ärakiri tahvlilt (sõna, lause, lühike tekst);
- teksti paigutamine, taandrega alustamine, pealkirja paigutamine;
- loovtööna kuuldu, loetu illustreerimine;
- otstarbeliste lühitekstide kirjutamine tahvlilt: sünnipäevaõnnitlused, teated koju, kutsed.

Lugemine:

- suurte trükitähedega kirja lugema õppimine;
- häälega koos ja üksinda sõnade, lausete, lühemate tekstide lugemine;
- suurte trükitähedega teksti lugemine vihikust, tahvlilt, raamatust;
- loetu mõistmine: sõna, lause, lühike tekst;
- luuletuses riimuvate sõnade leidmine;
- emakeeles harjutatu leiab tihti esitamisevõimaluse traditsioonilistel kuupidudel.

Taotletavad õpitulemused

Suuline keelekasutus

1. klassi lõpetaja:

- oskab aktiivselt kuulata;
- oskab kuulata eakohast teksti ja toimida saadud sõnumi kohaselt;
- oskab küsimuste toel arusaadavalt edasi anda õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, teatrietenduse, filmi sisu; koostab kuuldu/loetu kohta joonistuse;
- oskab kõnes kasutada terviklauseid;
- oskab vastata küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ja lühivastuseid;
- oskab arusaadavalt jutustada läbielatud sündmustest;
- oskab sihipäraselt vaadelda, nähtut kirjeldada, erinevusi ning sarnasusi märgata;
- oskab jutustada pildiseeria, tugisõnade ning küsimuste toel;
- avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta;
- oskab mõnda luuletust peast esitada;
- oskab ühist tempot hoides klassiga koos luuletusi retsiteerida;
- oskab klassiga koos rütmiliselt astudes ja/või plaksutades sõnu silbitada;
- oskab end arusaadavalt väljendada suhtlusolukordades: palumine, küsimine, selgitamine, keeldumine, vabandamine, tänamine.

Lugemine

1. klassi lõpetaja:

- oskab lugeda suurte trükitähtedega kirjutatut;
- mõistab nii häälega kui ka endamisi lugedes teksti sisu, oskab seda ümber jutustada, vastata teemakohastele küsimustele;
- tunneb ära jutustuse, luuletuse, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kirja;
- on lugenud vastavalt individuaalsele võimekusele lastekirjandust eesti ja väliskirjanikelt, oskab loetud teostest kõnelda;
- oskab moodustada küsimusi ja neile vastata loetud teksti kohta;

Kirjutamine

1. klassi lõpetaja:

- teab peast tähestikku;

- eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, silpi, sõna, lauset;
- oskab piiritleda lauset;
- kirjutab suuri trükitähti loetava käekirjaga;
- oskab kirjutada suurte trükitähtedega nii kuulamise järgi kui ka tahvlilt ära kirja tehes
- oskab koostada kutset, õnnitlust, teadet, kirja;
- oskab kirjutatut vihikusse või lehele paigutada, vihikut nõuetekohaselt vormistada.

13.2. 2. KLASS

Juhtmotiivid, õpetuse seosed õppekava läbivate teemade ja üldpädevuste kujundamisega

Õpetaja elav, korrektne, mõtestatud keelekasutus on endiselt tähtsaim osa õpetusest. Jutustava osa muinasjuttudele lisanduvad valmid, loomamuinasjutud ja legendid, jutustused loodusest. Õpetaja võib jutustamisteemasid varieerida lähtuvalt klassi eelistustest ja vajadustest. Õpetaja harjutab fantaasiat ka enda loodud jutukestega või siis kasvatuslikel eesmärkidel kasutatavate lookestega, kus õpetaja annab jutustuse vormi klassis toimunud reaalsele sündmusele ning püüab leida sellele rahuldava lahenduse. Jutustustega käivad kaasas vestlused, millega toetatakse väärtus-, suhtlus- ja sotsiaalse pädevuse kujunemist, kujundades klassis usaldusliku õhkkonna ning harjumuse lahendada konflikte arutledes. Nii toetatakse ka elutervete hoiakute ja väärtuste kujunemist lastel. Jutustava osa sisu kaudu toimub mälu arendamine: põhitunni jutustavas osas kuuldut palub õpetaja lastel järgmisel päeval meenutada. Tänu aktiivsele osalemisele klassi vestlustes ja teistes esinemisega seotud harjutustes kujundab laps püsiva oskuse ja julguse avaldada oma arvamust, aga ka kuulata ja arvesse võtta teiste seisukohti. Kujunevad sotsiaalne, suhtlus- ja enesemääratluspädevus.

Loomalood ja legendid pakuvad ainet väärtuste kujundamisel, analüüsi- ja võrdlemisoskuste õppimisel. Erinevate iseloomuomaduste ning käitumisviiside jälgimine lugedes õpetab lapsele ka enesevaatlusoskusi, toetab enesemääratluspädevuse arengut.

Kirjutamisel toimub üleminek väikestele trükitähtedele (raamatutähtedele). Ka neid kirjutatakse suureformaadilistesse ainevihikutesse, pöörates nüüd erilist tähelepanu tähtede proportsioonidele. Harjutatakse ära kirja tahvlilt, teksti paigutust paberil, suurt algustähte lause alguses ja pärisnimede kirjutamisel. Kirjutamismaterjaliks on suulisest varamust tuttavad lood. Iseseisvate kirjaharjutuste kohaks võib kasutada ka päevikut, kuhu laps kodus päeva kohta ülestähendusi teeb.

Enda kirjutatut peab oskama teistele arusaadavalt ette lugeda. Klassis harjutatakse nii oma vihiku kui raamatutekstide lugemist: arusaadav häälega lugemine, jälgiv lugemine, lausekaupa lugemine,

lõigu lugemine. Õpilaste erinevat võimekust arvestab õpetaja kodulektüüri valikul. Abiks lugemisrõõmu ja –huvi säilitamisele on hoolikalt valitud klassi raamatukogu, raamatute tutvustamine, teemakäsitlus lapsevanematega.

Hääliku ja häälikupikkuse tajumist harjutatakse mitmesuguste keelemängude ja toetavate kehaliste liigutustega.

Päeviku kirjutamine ja kodulugemine on õppetegevused, mille eesmärgiks on arendada õpi- ning ettevõtlikkuspädevust. Laps õpib hindama oma huvisid ja võimeid, seadma endale tegevuseesmärke, ise oma tegevust kavandama, end ise õppimisele häälestama, oma tegevuse tulemuse eest vastutama.

Õppeainetevaheline lõimimine

Endiselt toimub eesti keele õppimine pidevalt kõikides tundides, kuulates õpetaja ilmekat ja korrektset kõnet.

Võõrkeeleõpetuses peetakse silmas, et õpitavad keelestruktuurid oleksid emakeeles juba omandatud.

Tänu põhitunni ülesehitusele toimub eesti keele lõimimine igas tunnis nii muusika, matemaatika kui kehalise kasvatusaainetega – seda läbi laulude, salmide, laulumängude, rütmiharjutuste.

Aine sisu kaudu on eesti keele õpetus lõimitud loodusõpetuse, inimeseõpetuse, ühiskonnaõpetuse, kodulooga. Lõimimine toimub läbi eesti keele tunni jutustuste teemade. Välise vormi kaudu on eesti keele õppimine seotud aga kunstiõpetuse ja vormijoonistusega. Kunstiõpetus lõimib tegevusse ainevihiku ja/või päeviku kujundamisel, vormijoonistus toetab aga kirjajharjutuste osas.

Õppesisu, -tegevused

Õigekeelsus:

- suure algustähe kasutamine lause alguses, inimese- ja loomanimedes, tuntumates kohanimes;
- silbitamis- ja poolitamistreeglite õppimine praktilisest vajadusest lähtuvalt ainevihikusse* kirjutamisel;
- häälikupikkuste diferentseerimine ja oma vigade märkamine ja parandamine, kvalitatiivse häälikuanalüüsi oskuste pidev harjutamine;
- keel loomulikes, traditsioonilistes avaldumisvormides;

- väikesed trükitähed, nn raamatutähed;
- tuttavate lugude, luuletuste kirjutamine;
- ainevihiku koostamine;
- ärakiri tahvlilt;
- etteütlemise järgi sõnade kirjutamine;
- oma kirjutamisvea parandamine, kui sellele on osutatud;
- väikesed loovtööd vahetult kogetu põhjal;
- õnnitluse, kutse sisu ja vormistamine;
- teksti kompositsiooni esmane teadvustamine kirjutamisel: pealkiri, loo alustamine, sisu, lõpetus;
- teksti paigutamine vihikulehele;
- suure algustähe kasutamine lause alguses, inimese- ja loomanimedes, kohanimedes;
- silbitamise õppimine kehalist tegevust kaasava rütmi abil ja alalõua liikumist tajudes;
- poolitamise kasutamine praktilisest vajadusest lähtuvalt, ainevihikusse kirjutamisel;
- häälikupikkuste diferentseerimine;
- vestlused igapäevaelu teemadel;
- ühisretsitatsioonid;
- kirjeldusharjutused;
- tunnistussalmide individuaalne esitamine.

Õppetegevus

Kuulamine:

- tekstide nautiv, tähelepanelik kuulamine;
- õpetaja ja kaaslase kuulamine ja kuuldule asjakohane reageerimine;
- õpetaja ettelugemise ja jutustamise kuulamine;
- kuuldu mõistmine: sõna, lause, teksti sisu;
- häälikute ja häälikupikkuste eristamine.

Kõnelemine:

- õige ja selge hääldamine;
- hääletgevuse kohandamine olukorrale, rollile;
- küsimuste esitamine ja neile vastamine;
- luuletuse, dialoogi, näidendi esitamine kooris;

- tunnistussalmide individuaalne esitamine;
- vestlemine päevakohastel teemadel;
- kõnelemine mitmesugustes olukordades: palumine, küsimine, tänamine, selgitamine, keeldumine, vabandamine (klassis, koolis, bussis), suhtlus sõbraga ja täiskasvanuga;
- jutustamine läbielatu, kuuldu, loetu põhjal, lugemispäeviku põhjal;
- vestlus lähtuvalt valmide temaatikast;
- luuletuste, dialoogide esitamine kooris ja üksinda;
- salmide põhjal väikeste dramatiseeringute esitamine;
- vestlusolukorra arvestamine (mittevaheselemine).

Kirjutamine:

- väikeste trükitähtedega (raamatutähtedega) kirjutama õppimine vihikusse;
- päevikusse kirjutamine;
- ärakiri tahvlilt, etteütlemise järgi kirjutamine;
- oma kirjutamisvea parandamine, kui sellele on osutatud;
- lühikeste lugude, luuletuste peast kirjutamine;
- väikesed loovtööd vahetult kogetu põhjal;
- lühikesed kirjeldused loomadest ja taimedest kava/tugisõnade abil;
- õnnitluse, kutse sisu ja vormistamine;
- teksti kompositsiooni esmane teadvustamine: pealkiri, loo alustamine, sisu, lõpetus;
- teksti paigutamine lehel.
- suure algustähe kirjutamine lause alguses, inimese- ja loomanimeses, kohanimedes;

Lugemine:

- sihipärane lugemise harjutamine: häälega lugemine, ositi lugemine, endamisi ettelooetava jälgimine;
- sobiva intonatsiooni ja tempoga lugemise harjutamine;
- oma ja võõra väikeste raamatutähtedega kirjutatud teksti lugemine vihikust, tahvlilt, raamatust;
- loetu mõistmise kinnistamine: sõna, lause, tekst;
- tekstide eristamine: muinasjutt, jutt, luuletus, vanasõna, mõistus, valm;
- tegelaste iseloomustamine;
- huvipakkuvate raamatute lugemine, nende laenutamine raamatukogust.

Taotletavad õpitulemused

Suuline keelekasutus

2. klassi lõpetaja:

- oskab aktiivselt kuulata;
- oskab luuletusi peast esitada;
- oskab ühist tempot hoides klassiga koos luuletusi retsiteerida;
- oskab klassiga koos rütmiliselt astudes ja/või plaksutades sõnu silbitada;
- oskab kuulata eakohast teksti ja toimida saadud sõnumi kohaselt;
- oskab küsimuste toel arusaadavalt edasi anda õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, teatrietenduse, filmi sisu; koostab kuuldu/loetu kohta joonistuse;
- oskab kõnes kasutada terviklauseid;
- oskab vastata küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ja lühivastuseid;
- oskab arusaadavalt jutustada läbielatud sündmustest;
- oskab sihipäraselt vaadelda, nähtut kirjeldada, erinevusi ning sarnasusi märgata;
- oskab jutustada pildiseeria, tugisõnade ning küsimuste toel;
- oskab mõelda loole algust ja lõppu;
- avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta,
- oskab leida väljendumiseks lähedase ja vastandtähendusega sõnu;
- oskab end arusaadavalt väljendada suhtlusolukordades: palumine, küsimine, selgitamine, keeldumine, vabandamine, tänamine;

Lugemine

2. klassi lõpetaja:

- oskab lugeda suurte ja väikeste trükitähtedega kirjutatut;
- mõistab valjult ja endamisi lugedes teksti sisu, oskab seda ümber jutustada, vastata teemakohastele küsimustele;
- tunneb ära jutustuse, luuletuse, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kirja;
- on lugenud vastavalt individuaalsele võimekusele lastekirjandust eesti ja väliskirjanikelt, oskab loetud teostest kõnelda;
- teab nimetada mõnd lastekirjanikku;
- oskab moodustada küsimusi ja neile vastata loetud teksti kohta.

Kirjutamine

- 2. klassi lõpetaja:
- teab peast tähestikku;
- eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, silpi, sõna, lauset;
- oskab kirjas õigesti häälikuid märkida;
- oskab piiritleda lauset;
- oskab kasutada suurt algustähte lause alguses, inimese- ja loomanimedes ning tuntumates kohanimedes;
- kasutab kirjutades õigeid tähekujusid, kirjutab suurtähti ja väikeseid trükitähti loetava käekirjaga;
- oskab tahvlilt ja kirjalikust tekstist ära kirja teha;
- kirjutab etteütlemise järgi;
- oskab koostada kutset, õnnitlust, teadet, kirja, pidada päevikut;
- oskab teksti vihikusse või lehele paigutada, vihikut nõuetekohaselt vormistada.

13.3. 3. KLASS

Juhtmotiivid, õpetuse seosed õppekava läbivate teemade ja üldpädevuste kujundamisega

Kolmandas klassis lisanduv jutustamismaterjal on seotud nii maailmakultuuri (loomislood) kui paikkondliku elu-olu ja rahvapärимusega (vana-aja elu, kombed, töö ja elukutsed). Viimases osas toimub lõimimine koduloo õpetamisega. Rahvatarkusi õpitakse tundma ka valmide kaudu. Rahvapärимusega tutvumine arendab lapse enesemääratlus- ja väärtuspädevust. Vana aja elu ja traditsiooniliste ametite ning põlluharimisevõtetega tutvumine ning meistrite töö jälgimine õpetavad lapsele loodusega kooskõlas elamise põhimõtteid ning üldisemaid säästliku ellusuhtumise põhimõtteid. Nii arendatakse väärtuspädevust. Meistrite elu ja tööga tutvumine õpetab aga ka elukestva õppimise ja oma elu juhtimise põhimõtteid, areneb õpi- ja ettevõtlikkuspädevus. Erinevate täiskasvanute intervjuerimine arendab suhtlusoskusi, areneb sotsiaalne ja suhtluspädevus.

Klassis tekkivad igapäevaolukorrad võimaldavad loomulikult viisil korrigeerida ja harjutada kõnelemist erinevates suhtlussituatsioonides: küsimine, vastamine, selgitamine, keeldumine, nõusolek, vabandamine jne.

Kirjutamisel toimub üleminek seotud kirjale. Harjutatakse tähtedevahelisi seoseid. Seotud kirjas kirjutamist harjutatakse päevikus ja/või ilmavaatluspäevikus ja/või lugemispäevikus, samuti teiste

ainete ainevihakutes. Vahetult kogetu kirjeldamist harjutatakse ka etteantud sõnade järgi. Õigekirja õppimisel rõhutatakse selle sotsiaalset aspekti, st õigekiri kui inimestevaheline kokkulepe, mis kergendab üksteisest arusaamist. Kirjatöodes väärtustatakse eelkõige sisu ja püütakse säilitada loomis- ja kirjutamisrõõmu. Aineks sobivad muinasjutud, värss-näidendid, valmid jms. Näidendit käsitletakse perioodõppe raamis toimuva projektina, mis arendab mitmekülgset keele- ja väljendusoskust. Mitmenädalane kogu klassi projekt õpetab nii planeerimise kui koostööoskusi, arendades eelkõige suhtlus- ja sotsiaalset pädevust, aga ka väärtus-, enesemääratlus- ja ettevõtlikkuspädevust. Näidend pakub väga head võimalust harjutada esinemisoskust ja –julgest. Esineda saab nii kuuepool koolikaaslastele ja peredele kui ka näiteks sõpruskoolile või koolidevahelisel näidendifestivalil.

Grammatika algsel õpetamisel 3. klassis on oluline, et õpetaja seostaks õpitava lapse tahte ja tundega. Tegusõnaga seostuv tehakse koos mänguliselt läbi. Tundepäraselt kogetakse erinevate lausetüüpidega – küsi-, hüüd- ja jutustava lausega – kaasnevat kõnemeloodiat. Käänd- ja pöördvorme teadvustatakse küsimuse ja vastuse läbi. Heaks vahendiks selle tarvis on mõistatused. Üksikuid õpitavaid vorme ei seota veel grammatikaterminitega. Kõik kokkuleppelistesse grammatikareeglitesse puutuv selgitatakse lastele vastavate kujutuspiltide, luuletuste jms toel. Selliseks algseks grammatikaõpetuseks kasutab klassiõpetaja oma loovat pedagoogilist fantaasiat. Õpitu omandatakse ümbritseva ja keele kohta tähelepanekuid tehes ning õpetaja autoriteedile toetudes. Harjutamise käigus jõutakse mõiste sisuni ja sõnastatakse reegel. Seaduspärasuste märkamine ja nendest reeglite sõnastamine õpetab olemasolevate teadmiste pinnalt uusi looma ning arendab seega õpipädevust.

Õppeainetevaheline lõimimine

Endiselt toimub eesti keele õppimine pidevalt kõikides tundides, kuulates õpetaja ilmekat ja korrektset kõnet. Tänu põhitunni ülesehitusele toimub eesti keele lõimimine igas tunnis nii muusika, matemaatika kui kehalise kasvatusa ainetega – seda läbi laulude, salvide, näitlemise, laulumängude, rütmiharjutuste.

Aine sisu kaudu on eesti keele õpetus lõimitud loodusõpetuse, inimeseõpetuse, ühiskonnaõpetuse, kodulooga. Lõimimine toimub läbi eesti keele tunni jutustuste teemade.

Välise vormi kaudu on eesti keele õppimine seotud aga kunstiõpetuse ja vormijoonistusega. Kunstiõpetus lõimib tegevusse ainevihiku ja päeviku kujundamisel, vormijoonistus toetab aga kirjarahjutuste osas.

Õppesisu ja -tegevused

Õigekiri:

- õigekirja sotsiaalne aspekt;
- häälikupikkuste märkimine kirjas;
- i ja j õigekiri, h sõna alguses;
- k, p, t omasõnade alguses; k, p, t s-i kõrval;
- b, d, g kirjutamine tuntumate võõrsõnade alguses;
- kaashäälikuühendi põhireegli tutvustamine.

Etteütllused:

- väite -, küsi - ja hüüdlause grammatilise tähenduse sidumine kõnemeloodiaga;
- punkti, küsimärgi ja hüüumärgi kasutamine;
- nimi-, omadus- ja tegusõnade äratundmine ja nimetamine;
- küsisõnade leidmine vastavalt sõnaliigile;
- käändsõna ja pöörsõna vormide moodustamine küsisõna abil (mõistatuste esitamine: kellel on ...?);
- ainsuse ja mitmuse eristamine ja märkimine kirjas;
- käändelõppude õigekiri, pöördelõppude õigekiri;
- liitsõna moodustamine;
- sünonüümid, antonüümid;
- asesõnade kirjutus.

Õppetegevus

Kuulamine:

- heli, sõna, lause, pikema teksti kontsentreeritud tähelepanelik kuulamine;
- õpetaja ja kaaslaste tähelepanelik, aktiivne kuulamine, kuuldule asjakohane reageerimine;
- õpetaja ettelugemise ja jutustamise kuulamine, kuuldule reageerimine;
- häälikute ja häälikupikkuste eristamine.

Kõnelemine:

- õige ja selge hääldamine;
- hääletugevuse kohandamine olukorral;
- küsimuste esitamine ja neile vastamine;

- vestlemine päevakohastel teemadel;
- kõnelemine mitmesugustes olukordades: palumine, küsimine, tänamine, selgitamine, keeldumine, vabandamine (klassis, koolis, bussis), suhtlus sõbraga ja täiskasvanuga;
- jutustamine, läbielatu, kuuldu, loetu põhjal, raamatu põhjal (lugemispäevik);
- vestlussituatsiooni arvestamine (mittevahelesegamine);
- loodusluuletuste retsiteerimine ja osaliselt üksinda esitamine;
- naljasalmide retsiteerimine;
- näitemängude, valmide, värsside või erinevaid ameteid kajastavate stseenide esitamine;
- omaloomingu ettekandmine.

Kirjutamine:

- seotud kiri;
- õigete tähekejuude ja seoste jälgimine seotud kirjas kirjutamisel;
- kodulooliste tekstide kirjutamine etteütlusena, ärakirjana või ümberjutustusena (integratsioon koduloo õpetusega);
- kirjelduste koostamine talutöödest, ametitest, loomadest, taimedest kava abil ja loovtöödena;
- lugemispäeviku ja/või ilmavaatluspäeviku pidamine (sisu ja kujundus);
- loomisloo vihiku kirjutamine ja maalimine.

Lugemine:

- tekstide ettelugemine kaaslastele, lugemise pidev harjutamine;
- loetu mõistmine: küsimustele vastamine ja küsimuste esitamine, juhendi järgi tegutsemine;
- töö tekstiga etteantud juhise alusel;
- kodulektüür vähemalt 3 raamatut õppeaasta jooksul.

Waldorfkoolide kolmandad klassid valmistavad eesti keeles ette ja esitavad klassi näidendi. Tegemist võib olla ka nukunäidendiga, sel juhul töötatakse nukke valmistades koostöös käsitööõpetajaga. Aineks sobivad muinasjutud, värss-näidendid jms. Näidendi valmimist võib käsitleda perioodõppe raamis toimuva projektina, mis arendab mitmekülgset keeleoskusi ja liidab erineva temperamentitüübiga lapsi.

Taotletavad õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

- oskab kuulata jutustamist koos sisemiselt aktiivse pildiloomega;
- loeb õpitud teksti selgelt, lususalt, õigesti ja sobiva intonatsiooniga;
- mõistab häälega ja endamisi lugedes teksti sisu, oskab vastata teemakohastele küsimustele;
- oskab töötada tekstiga eakohaste juhiste alusel;
- oskab eristada väidet, küsimust, palvet, käsku, keeldu;
- oskab leida lähedase ja vastandtäheendusega sõnu;
- tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi; muinasjutu, mõistatuse, vanasõna; kirja;
- on lugenud vastavalt individuaalsele võimekusele eesti ja väliskirjanike teoseid, oskab loetud teostest kõnelda;
- oskab loetust jutustada;
- oskab luuletust peast esitada;
- teab peast tähestikku;
- oskab kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta arvamust avaldada;
- oskab kuulata eakohast teksti ja toimida saadud sõnumi kohaselt;
- oskab küsimuste toel arusaadavalt edasi anda õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, teatrietenduse sisu;
- oskab koostada suulist ja kirjalikku juttu pildiseeria, tugisõnade ja küsimuste abil; mõelda jutule algust ja lõppu;
- oskab kõnes ja kirjas kasutada terviklauseid;
- oskab koostada kutset, õnnitlust;
- oskab arusaadavalt jutustada läbielatud sündmustest;
- oskab end arusaadavalt väljendada suhtlusolukordades: palumine, küsimine, selgitamine, keeldumine, vabandamine, tänamine;
- eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, häälikuühendit, silpi, sõna, liitsõna, lauset;
- oskab kirjutada omasõnade algusse k, p, t, tuntumate võõrsõnade algusse g, b, d;
- oskab täis- ja suluta kaashäälikuid õigesti kirjas märkida;
- teab peast tähestikku ja oskab kasutada lihtsamat sõnastikku;
- oskab kirjas õigesti märkida käändsõna mitmuse nimetava lõppu ja tegusõna pöördelõppe;
- oskab kirjas õigesti märkida ainsuse sisseütleva, ilmaütleva ja kaasaütleva käände lõppu;
- oskab piiritleda lauset ja panna lauselõpumärke;
- oskab asesõnu õigesti kirjutada;
- oskab kasutada suurt algustähte lause alguses, inimese- ja loomanimedes ning tuntumates kohanimedes;
- kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja seoseid, kirjutab loetava käekirjaga;

- oskab tahvlilt ja õpikust ära kirjutada;
- oskab teksti korrektselt paberile paigutada.
- mõistab suulisi ja kirjalikke küsimusi ning vastab nendele, kasutades kõnes ja kirjas sobivaid
- lühivastuseid ning terviklauseid;
- kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid ning kirjutab loetava käekirjaga;
- oskab sihipäraselt vaadelda ja nähtut kirjeldada ning märkab erinevusi ja sarnasusi;
- kirjeldab eesmärgipäraselt eset, olendit ja olukorda;
- jutustab endast ja lähiümbruses toimunust;
- kuulab mõtestatult eakohast teksti;
- loeb õpitud teksti selgelt, ladusalt ja õigesti ning saab sellest aru, mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi ja kaarti;
- loeb eakohast ilu- ja aimekirjandust;
- kirjutab õpitud keelendite piires õigesti;
- jutustab ja kirjutab küsimuste, pildi, pildiseeria, märksõnade või kava abil;
- töötab tekstiga õpetaja juhiste alusel.

Erinevused riiklikust õppekavast

1. klassis kirjutatakse vahakriidiga joonistähti ja suuri kirjatähti. Enamasti toimub kirjutamine ära kirjana tahvlilt. Esimeseks lugemisvaraks on ära kirjana kirjutatud raamat. Häälikuanalüüsi 1. klassis veel ei toimu. Rütmsalmid on seotud kehatunnetusega.

Pedagoogilistel kaalutlustel kasutatakse 2. klassis kirjatähtede asemel valdavalt väikseid trüki- tähti (nn raamatutähti).

Teadliku grammatikaõpetusega alustatakse 3. klassis. Retsiteeritakse valdavalt ühiselt. Aasta vältel esitatakse mitmeid valmide dramatiseeringuid. Toimub üleminek seotud kirjale. Seotud kirja harjutatakse loomisloo vihikut koostades. Suurt tähelepanu pööratakse endiselt ära kirjale. Lugemist harjutatakse eakohaseid juturaamatuid lugedes. Grammatikareeglini jõutakse praktiliste harjutuste kaudu. Reegli sõnastavad lapsed.

14. KASUTATAV KIRJANDUS I KOOLIASTMELE

Õpetajale jutustamiseks, osa lõimituna koduloo ja loodusõpetusega.

Eesti kirjandusest:

Ansomardi, Jalgsemaa Kitse-eide muinasjutud ja teisi jutte, Eesti Raamat 1979

Eisen, M.J., Eesti imede ilmast. Eesti ennemuistsed jutud

Eisen, M.J., Eesti imede ilmast I-II, 1995 Eisen, M.J., Esivanemate varandus, 1958

Eisen, M.J., Imesõrmus

Eisen, M.J., Kratiraamat

Eisen, M.J., Muistsed vägilased

Eisen, M.J., Näkid, kratid, luupainajad, 2001

Eisen, M.J., Näkiraamat

Henno, J., Laste jõuluraamat

Hiiemäe, M., Emand kaseladvas, 1988

Hiiemäe, M., Katkujutud, 1977

Hiiemäe, M., Kodavere pajatused, 1978

Hiiemäe, M., Rahvajutte Maarja-Magdaleena kihelkonnast, 1999

Hiiemäe, M., Rahvakalender 1-7, 1970-1999

Hiiemäe, M., Vaenukõis LR, 1974

Hiiemäe, M., Üks jahimees läks metsa, 1969

Jaaksoo, A., Eesti lastekirjanduse antoloogia

Jaik, J., Kaarnakivi

Jakobson, A., Ööbik ja vaskuss, Eesti Raamat 1982

Jakobson, A., Suur onu ja väike vennapoeg

Jakobson, A., Puujalaga katk

Jõgisalu, H., Tihkan, L., Lugusid vanalt Läänemaalt, Eesti Raamat 1989

Jõgisalu, H., Tihkan, L., Tulihända püüdmas, 2000

Järv, R., Päär, P., Tärnpu, A., Taevane pulm. Eesti rahvajutud, Tiritamm 2006

Kippar, P., Antsu torupill. Lugusid rumalast vanapaganast

Kippar, P., Loomad, linnud, putukad, 1997

Kippar, P., Rahvajutte Kullamaa kihelkonnast, 1998

Kippar, P., Tere, tere tiipajalga

Kreutzwald, Fr. R., Eesti Rahva Ennemuistsed Jutud, 1951

Kreutzwald, Fr. R., Reinuvader Rebane

Krusten, R., Vanad aabitsajutud, Tiritamm 2007 56

Kunder, J., Imepeegel

Kõrv, J., Veealused, 1989

Laugaste, E., Liiv, E., Muistendid vanapaganast, 1970

Metstak, V., Mõista, mõista...

Mäger, M., Linnud rahva keeles ja meeles, 1994

Parijõgi, J., Külaliste leib

Päär, P., Jõulujutuvihik, 1997

Salve, K., Sarv, V., Setu lauludega muinasjutud, TA 1987

Särgava, E., Ennemuistsed jutud Reinuvader Rebasest

Tamm, J., Ussipealik, Eesti Raamat 1988

Eesti muinasjutud, ENSV TA Keele ja Kirjanduse Instituut 1967

Eesti muinasjutud, 2000

Igal puul oma juur, 1989

Jutt mehest, kes teadis ussisõnu (Kunder, Jakobson, Eisen, Kreutzwald, Faehlmann jt) Marjakobar ja teisi setu muinasjutte, 1989

Pajatusi Põhjarannikult, 1957

Põlvamaa muistendid, Põlva Rahvahariduse Selts

Rehepapp ja vanapagan

Sada saarelehte, tuhat toomelehte.

Valimik Eesti rahvajutte, -laule, mõistatusi ja vanasõnu

Saja rahva lood (sari)

Seto pajatusi. Küla nii kõnõli, 1999

Tark mees taskus, 1971

Vanasõnaraamat, Eesti Raamat 1984

Veriora kandi vanarahva jutuvara, 2000

le õue õunapuune: Eesti rahvajutud, -laulud, mõistatused ja vanasõnad, 1998

Teiste rahvaste kirjandusest:

Andersen, H. Chr., Väike merineitsi, Eesti Raamat 1987

Berg, F., Rootsi muinasjutud, Eesti Raamat 2002

Chesterton, G. K., Püha Franciscus Assisist, Eesti Raamat 2007

Franko, I., Siis kui loomad veel rääkisid

Grimm, J. ja W., Kuldlapsed, KRK 1981

Grimm, J. ja W., Muinasjutte, Eesti Raamat 1981

Gädke-Timm, K., Sinikello. Legendoja kasveista, WSOY 1978, soome k.

Hiiemets, J., Assisi Franciscus, EELK Konsistoorium 1995

Krölov, I., Valmid

Lagerlöf, S., Legendid Kristusest, Logos 1991 57

Michelson, H., Saladuste puu.

Prantsuse muinasjutte, Eesti Raamat 1989

Streit, J., Maria väike eeslike

Streit, J., Taatatuki lood

Surojegin, P.-L., Loomamuinasjutud

Teinonen, R., Ystävämme eläimet. Legendoja pyhästä Franciscuksesta, Tyttöjen Keskus Topelius, Z., Muinasjutte, Eesti Raamat 1990

Aisopose valmid, 2005

Assisi Franciscuse lood

Piibel. Vana Testament

Saja rahva lood

Suur valmiraamat, Avita 2007

Valmid ja legendid pühakutest

Luule, tunni rütmilises osas koos retsiteerimiseks

Enno, E., Üks rohutirts läks kõndima, Eesti Raamat 1971

Ilmet, P., Matsalu mailt, Eesti Raamat 1986

Järv, A., Meie kiisul kriimud silmad, Eesti Raamat 1985

Kaidla, J., Liblikaga võidu

Kamsen, R., Kodukoppel, Tiritamm 1992

Kangur, K., Kuningalinna lood

Kaplinski, J., Õhtu on õunapuu, TEA 2007

Kuusk, R., Eesti lasteluule valimik, Avita 2000

Luik, V., Tubased lapsed, TEA 2006

Merilaas, K., Kui vanaema noor oli

Muhel, I., Sõitsid saanid, sõitsid reed, Koolibri 1991

Niit, E., Midrimaa, 1974

Runnel, H., Taadi tütar, Eesti Raamat 1989

Sõelsepp, V., Sinikuube sirgukene

Tungal, L., Vana vahva lasteaed; Eesti Raamat 1988

Himplike ja Pimplike. Valimik Saksa lastelaule Liisusalmid, Pere ja Kodu Raamat 2007

Raamatuvalik lastele kodulugemiseks

Bond, M., Karupoeg Pädington, Eesti Raamat 1995

Hiie, E., Emakeele lugemik

Johansson, A. ja B., Esimesed jõulud, 1990

Kass, A., Pahupidi puhkus

Lindgren, A., Bullerby lapsed

Lindgren, A., Madlike

Lindgren, A., Madlike ja Jaanikingu põnn

Lindgren, A., Mio mu Mio

Lindgren, A., Pöialpoiss Nils Karlsson

Lindgren, A., Röövlitütar Ronja

Lindgren, A., Vahtramäe Emil

Lindgren, A., Vennad Lõvisüdamed

Luts, O., Nukitsamees

Mänd, H., Koer taskus, 1988

Müürsepp, M Viis vaba kutsikat

Pakkanen, K., Suvesaare lood, Forest 1992

Pervik, A., Kunksmoor

Raud, E., Naksitrallid

Raud, E., Peep ja sõnad

Raud, E., Sipsik

Rummo, T., Rute, M., Valgma, A., Kodulooline lugemik koolile ja kodule I, II

Toomet, T. Kaltsutitt ja puuhobune

Truupõld, I., Rohelise Päikese Maa

Vilde, E., Minu esimesed triibulised

Vilep, H., Lendav õunapuu

Metoodiline materjal õpetajale

Davis, R., The gift of dyslexia: why some of the smartest people can't read, and how they can learn, 1994

Keller, M., Mõned kogemused põhitunni kujundamise kohta. Ergutus algajatele, EVW

Klooren, A., Eesti keele õpik I, II osa

Payne, T., Dyslexia: a parents' and teachers' guide, 1999

Puik, T., Õigekirjaõpik: I-III klass, Koolibri 2000

Tungal, L., Hiiepuu E., Valter, E., Eesti keele õpik-lugemik, AS Bit 2002

II kooliaste

Varasematel aastatel üheskoos omandatu hakkab nüüd individualiseeruma, muutuma isiklikuks teadmiseks. Metoodiliselt tähendab see erinevaid töövorme, valikülesandeid, aine suuremat diferentseeritust lähtudes õpilase võimetest. Kunstiline ja tegevuslik printsiip õpetuses on endiselt olulised.

4. klassis on jutustamisaineks lood põhjamaade eepostest, 5. klassis hommikumaa kultuuride pärimused ning 6. klassis uuemat ajalugu ja geograafiat käsitlevad jutustused. Kirjanduse liike ning proosažanre saab käsitleda nii põhitunni sisuna („Kalevipoeg”, kreeka mütoloogia jt) kui ka põhitunni jutustavas osas.

Seoses õpilaste omavaheliste suhetega saab õpetaja ikka ja jälle kasutada situatsioonist lähtuvaid omaloodud kasvatuslikke lugusid. Teisel kooliastmel jõuavad õpilased eelpuberteeti. Seoses õpilaste omavaheliste suhetega saab õpetaja ikka ja jälle kasutada situatsioonist lähtuvaid omaloodud kasvatuslikke lugusid, mida õpilased nüüd muidugi selgemalt läbi näevad, kuid mis kaudse kasvatusvahendina seda enam toimivad.

Lapse individualiseerumisele vastab ühisretsitatsioonide uus esitusviis – ühisosa kõrval on tekstist lähtuvalt oluline ka individuaalne esitus. Samal printsiibil ehitatakse üles 5. klassi näidend. 5. klassile omast tugevat rütmilist mälu arvestades on näidend soovitatavalt värsivormis.

Jätkuvalt pööratakse tähelepanu igapäevasele korrektsele kõnekasutusele ning tekstitaju arendamisele. Tekstiõpetuseks annavad emakeele kõrval ainekast ka teised aineperioodid, nt loodusõpetus, geograafia ja ajalugu. Õpitakse suulise teksti tähelepanelikku kuulamist, sellest kava põhjal või vabas vormis kokkuvõtte tegemist, selle suulist edasiandmist. 6. klassi esimene füüsikaperiood annab ainet objektiivseteks katsekirjeldusteks. Seoses klassi ühisüritustega kasutatakse võimalust harjutada tarbetekstide koostamist: küsida informatsiooni ja sõlmida kokkuleppeid. Tekstiõpetus on suunatud sellele, et selgelt ja lakooniliselt esitada oma plaane ja soove, tugevdada ja arendada võimet ja valmidust tekstidest täpselt aru saada, koolitada ärksat vaatlusoskust. Tekstiõpetus teisel kooliastmel vahendab seost elupraktikaga, elamustel ja fantaasial põhinevad kirjandid jäävad kolmanda kooliastme lõppu. Selles vanuses on võimalik emakeele ülesehitusliku eripära teadlik käsitlemine. Teadvustamisprotsessi iseloomustab järk-järguline ülesehitus. Kui 3. klassis käsitleti vaatluslikult nii nimi- kui tegusõnu koos vastavate küsimustega (nt mõistatuste läbi), siis 4. klassis tegeldakse tegusõna ja 5. klassis nimisõna muutevormidega vastavalt nende erinevatele funktsioonidele. Kehtib nõue, et nimetused-terminid võetakse kasutusele siis, kui grammatilised fenomenid on kogemuslikult tuttavaks saanud. Niipalju kui on

mõttekas, kaasab õpetaja nimetuste otsinguil ka laste ettepanekuid. Keeleteadmised avarduvad, kuid jäävad rakenduslikuks. Õpitud keelematerjalist tuletatud grammatikareeglid on soovitatav kirjutada eraldi reeglitevihikusse, mis leiab kasutamist ka järgnevatel aastatel.

Üldpädevuste kujundamine

Väärtuspädevus. Kirjandusõpetuses on peamine rõhk kõlbeliste ja esteetilis-emotsionaalsete väärtuste ning kultuuriväärtuste kujunemisel loetavate ilukirjandus- ja aimetekstide alusel. Ka keeleõpetus rõhutab vaimseid ja kultuuriväärtusi: keelt kui rahvuskultuuri kandjat, keeleos-kust kui inimese identiteedi tähtsat osa. Keeleõpetus väärtustab funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse.

Keele-, kirjandus- ja draamaõpetus arendavad olulisi õpipädevusi: kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, eri allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Ainevaldkonna õppeained toetavad sotsiaalse pädevuse kujunemist, avardades õpilase maailmapilti ja ettekujutust inimsuhetest ning kujundades suhtluspädevust: suulise ja kirjaliku suhtluse oskusi, suhtluspartneri arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust.

Enesemääratluspädevuse ja ettevõtlikkuspädevuse ning vastutustunde kujunemist toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka õpilaste igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamise, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisega nii keele- ja kirjandustundides kui ka loovtöodes ja draamaõppes. Enesekohase ja ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.

Läbivad teemad

Õppe-eesmärgid II kooliastmele:

- arendada suhtlemisoskusi;
- omandada oskus loetust ja kuuldust kokkuvõtet teha ning hinnangut anda;
- õppida tundma ja kasutama erinevaid tekstiliike;
- õppida eluks vajalikke tekste looma ning vormistama;

- õppida esinemise oskusi;
- õppida eesmärgipäraselt kirjutama;
- omandada eesti õigekirja alused ja põhireeglid;
- õppida kasutama ÕSi ja teisi õigekeelsusallikaid.

14.1. 4. KLASS

Juhtmotiivid ning õppeainetevaheline lõimimine

Kõike, mida laps on siiani õppinud kirjalikke ümberjutustusi ja kirjeldusi luues, hakatakse nüüd kasutama igat liiki kirjade ja tarbetekstide koostamiseks. Töö käigus õpitakse märkama grammatilisi seaduspärasusi ning neid sõnastama. Reeglid pannakse kirja. Korratakse sõnaliike ning õpitakse uusi (sidesõna, asesõna). Hoolikalt kujundatakse ettekujutus ajavormidest ja aja väljendamise viisidest, aga ka kõigest sellest, kuidas väljendatakse verbi pöördelisi vorme. Samuti peab laps tunde järgi ja instinktiivselt tundma õppima seost, mis on sõna ja käändetunnuse vahel. Keelt plastiliselt tundma ja liigendama tuleks õppida emakeeles siis, kui laps on 9-10 aasta vanuses.

Neljandas klassis olulise aja ja ruumi temaatika käsitlemisel on abiks ka määr sõnade õppimine. Ajas ja ruumis toimetulekut toetavad ka jutustamisülesanded.

Õigekirja harjutatakse, teadvustades kokkuleppeid, mis on loodud selleks, et saaksime üksteisest aru. Õigekirja harjutamisel on tähtsad esmalt ära kirja ülesanded, lisanduvad dikteeritud kokkuvõtte kirjutamine ja etteütlus ning oma kirjapandu kontrollimine.

Kokkuvõtete ja kirjelduste ning reeglite kirjapanemine on kõiki põhiaineid siduvad tegevused, samuti jutustamine. Õigekirja tähtsustatakse igas õppeaines.

Emakeeles omandatud grammatikareeglid käsitletakse sõltuvalt õpetajate kokkuleppes samal või lähiajal võõrkeeltes. Võõrkeeled ei enneta grammatikas emakeelt.

Aja käsitlemine seostub kodukoha ajalooga tutvumisega koduloo raames.

Luulet õpitakse valdavalt seotuna liikumisega. Võimalusel tehakse koostööd liikumisõpetajaga.

Vormijoonistuses on aasta teemaks põimornament, mis ühest küljest toetab kauni käekirja kujunemist ja on hea käeosavuse arenemisel, teisest küljest pakub ainet kunstilisele kujundusele, mida tähtsustatakse kõigi vihikute.

Jutustamis- ja lugemisainet pakuvad sellele klassile muuhulgas germaani mütoloogia ja kangelasajastu saagad, aga ka laste kodus loetavad kirjandusteosed.

Õppesisu

Õigekeelsus:

- verbi pööramine, ajavormid (olevik, lihtminevik, täisminevik, enneminevik), pöörsõna lõppude õigekiri;
- ärakiri tahvlilt, raamatust;
- etteütled;
- i ja j õigekiri, h sõna alguses;
- sõnade poolitamine;
- liitsõna;
- häälikupikkuse ja kaashäälikühendi märkimine kirjas. Kaashäälikuühend. Erandlik kasutamine liitsõnades. Ülipika sulghääliku kirjutamine täishäälikuühendi järel, b, d, g, f, , ž tuntumates võõrsõnades;
- väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade, ilmakaarte nimetustes;
- eitav ja jaatav kõne;
- otsene kõne, kirjavahemärgid.

Tekstiõpetus:

- vahetu suulise esituse kuulamine;
- proosa-, luule- tarbe- ja teabetekstide lugemine, mõistmine;
- tegevuse aega ja isikut muutev ümberjutustus;
- kirjalik ümberjutustus õpetaja teksti alusel;
- jutustav ja kirjeldav tekst tugisõnade abil, loovtööna, kava koostamine, kava järgi kirjutamine;
- tarbetekstide koostamine: kiri, lühisõnum, seletuskiri, kuulutus, avaldus, õnnitlus, kutse.

Kirjandus:

- Põhjamaade eeposed. „Kalevipoeg“;
- rahvaluule rütmiline retsiteerimine. Kujundiline keel;
- alliteratsiooni ja assonantsi sisaldavate tekstide lugemine, murdekeelne luule, erineva temaatika, rütmi ja riimidega luule;

- klassi- ja kodulektüür; raamatukogu kasutamine.

Lõiming teiste ainetega

Eesti keel lõimub 4. klassis kõigi seal õpetatavate õppeainetega:

- matemaatikas koostavad lapsed ise tekstülesandeid;
- tööjuhiste toel areneb tekstist arusaamine;
- koduloos õpitakse tundma kodukohta ajalugu ja käsitletakse selleteemalisi tekste;
- liikumismängudes kasutatakse dialooge, erinevaid harjutusi tehes sõnalisi juhtnöore;
- loomaõpetuses kuulatakse õpetaja esitatud loomakirjeldusi ning kirjeldatakse ka ise erinevaid loomi;
- maalimises on aines seotud muuhulgas müütide temaatikaga;
- võõrkeeli õppides arendatakse jätkuvalt keeletunnetust;
- käsitöös arendatav peenmotoorika tuleb kasuks kirjutamisvilumusele.
- Tööjuhiste mõistmine on vajalik kõigis õppeainetes.

Taotletavad õpitulemused

4. klassi lõpetaja:

- oskab retsiteerida õpitud luulet, eeposkatkeid jm tekste;
- oskab kirjas õigesti märkida häälikupikkust, i ja j õigekirja, sõnaalguse h-d;
- oskab rakendada kaashäälikuühendi põhireeglit;
- tunneb kaashäälikuühendi erandreeglit liitsõna ja -gi, -ki liite puhul;
- oskab sõnu poolitada;
- oskab nimisõna kokku- ja lahkukirjutust tüüpjuhtumel;
- oskab kasutada suurt algustähte nimedes, teoste ja perioodiliste väljaannete pealkirjades, ajaloosündmuste, rahvuste, keelte ja kalendripühade märkimisel;
- oskab otsekõne puhul kasutada kirjavahemärke;
- oskab jutustada ja kirjutada sündmusest;
- oskab edastada teavet selgelt ja ühemõtteliselt, eristada tõepärast fantaasiast;
- oskab tekstiga iseseisvalt töötada: esitada teksti kohta küsimusi, küsimustele teksti põhjal vastata;
- oskab koostada kirja, vormistada ümbriku;
- oskab nimetada lastekirjanikke ning nende teoseid;
- oskab leida raamatukogust soovitud raamatut;

- vormistab kirjalikud tööd korrektselt.

14.2. 5. KLASS

Juhtmotiivid ning õppeainetevaheline lõimimine

Laps peab oskama vahet teha tegusõna isikuliste ja umbisikuliste vormide vahel. Samuti tuleb õppida edasi andma kuuldot ja nähtut nii otseses kui kaudses kõnes. On tähtis, et selles eas kujuneb välja teatud vaist, mis aitab vahet teha iseenda mõtete väljendamise ja võõra arvamuse edasiandmise vahel. Nii kõnes kui kirjas tuleb õppida sellega arvestama. Ka täiustatakse kirjavahemärkide ja jutumärkide kasutamisoskust.

Jätkatakse kirjade kirjutamist. Suurt rõhku pannakse teksti viimistlemisele.

Jutustamis- ja kirjutamismaterjali pakuvad klassikalise antiikaja muistendid. Ainet pakub ka looma- ja taimeõpetus ning geograafia. Kirjeldusi kirjutades saadakse ohtralt materjali omadussõnade õppimiseks. Õpitakse nii asjade, olendite kui inimeste kirjeldamist, ajaloo seoses harjutatakse ajalise järgnevuse arvestamist jutustamisel.

Ajalugu ja geograafia annavad võimaluse tutvustada lastele ajaloo, kultuuri, geograafia ja majanduse mõisteid. Mõistete õppimine toetab ka olulise eristamise oskuse teket. Nimetatud oskus on vajalik teksti analüüsimisel, peamiste mõtete leidmisel. Teksti analüüs õpetab aga teksti ülesehitust märkama ning oma teksti kavakohaselt üles ehitama.

Õppesisu

Keeleõpetus ja õigekiri:

- sõnaliigid: nimi-, omadus-, arv-, ase- ja tegusõna;
- käänamine, ainsus ja mitmus, käändsõnavormide moodustamine küsimuste alusel, mitmuse nimetava ja sse-lõpulise sisseütleva, kaasaütleva ja ilmaütleva käände õigekirjutus;
- küsivad asesõnad, asesõnade erandite õigekirjutus, asesõnade käänamine;
- liitsõna. Ülipikk s, l, m, n jne. kaashäälikuühendis;
- omadussõna võrdlusastmed, kõige-ülivõrre;
- omadussõna käänamine, omadus- ja nimisõna ühildumine. Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine;
- kaashäälikuühendi erandreeglid;
- lauseliikmed: alus, öeldis, sihitis, määrus, täiend. Süntaks: lihtlause, liitlause, koondlause;

- koma (sest, et, aga, siis, kuid ja küsivate asesõnade ees);
- lühendid;
- sõnavara: sünonüümid, antonüümid.;
- suur ja väike algustäht kohanimedes, ajaloolistes sündmustes, rahvuste ja keele märkimisel.

Tekstiõpetus:

- vahetu suulise esituse kuulamine (jutustamine, lugemine);
- heksameeter Vana-Kreeka eeposes. Heksameetrilise värsimõõduga tekstide esitamine koos liikumisega;
- vestluse kuulamine;
- olulise ja ebaolulise teabe eristamine ja esitamine vestluses;
- kirjeldava, jutustava, iseloomustava teksti kirjutamine tugisõnade või kava abil;
- teksti kompositsioon: sissejuhatus, teemaarendus, lõppsõna. Teksti sisu ja pealkiri. Teksti vormistamise harjutamine;
- teabeteksti kasutamine (teatmeteosed, sõnastikud, tabelid);
- mõisted: kiri, kirjeldus, jutustus, iseloomustus, juhend, lühisõnum.

Kirjandus:

- Vana-Ida kirjanduse näited (integreeritult ajaloo);
- Vana-Kreeka mütoloogia, eeposed (integreeritult ajaloo). Võimaluse korral eepose tekstide esitamine näidendi vormis. Tõepärasus ja fantaasia. Mütoloogia ja ajaloolised jutustused. Rahvaluule.

Draama:

- näidend. Klassi- ja kodulektüür.

Lõiming teiste ainetega

Kirjeldava, jutustava, iseloomustava teksti kirjutamine tugisõnade või kava abil. Ümberjutustus seoses ajaloo, geograafia, taime- ja loomaõpetuse teemadega. Juhendi lugemine ja selles sisalduva teabe mõistmine, lõimivalt kõigi õppeainetega. Vana-Ida kirjanduse ning Vana-Kreeka mütoloogia ja eepose käsitlemine integreeritult ajaloo.

Liikumistundides õpitakse tundma vana kreeka olümpiamängude spordialasid. Võimaluse korral osaletakse waldorfkoolide olümpiamängudel, kus on lõimitud ajalugu, kirjandus, muusika, sport, kodundus, kunst, käsitöö jm. õppeained.

Taotletavad õpitulemused

Suuline ja kirjalik suhtlus

5. klassi lõpetaja:

- esitab kuuldu kohta küsimusi ning annab hinnanguid;
- võtab loetut ja kuuldut lühidalt kokku nii suulises kui ka kirjalikus vormis;
- oskab retsiteerida heksameetris õpitud tekste;

Teksti vastuvõtt

5. klassi lõpetaja:

- loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;
- võrdleb tekste omavahel, esitab küsimusi ja arvamusi ning teeb lühikokkuvõtteid.

Tekstiloom

5. klassi lõpetaja:

- tunneb esinemise ettevalmistuse põhietappe;
- esineb suuliselt;
- kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid ja kirju, oskab leida ning täita lihtsamaid blankette ja vorme;
- avaldab viisakalt ning olukohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suulises kui ka kirjalikus vormis.

Õigekeelsus ja keelehoole

5. klassi lõpetaja:

- järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
- oskab leida sünonüüme ja neid tekstis korduste vältimiseks kasutada;
- tunneb tekstist ära nimi-, omadus-, arv-, ase- ning tegusõnad; oskab õigesti kasutada käänd- ja pöördvorme, ainsust ja mitmust, olevikku ja minevikku;

- oskab kasutada omadussõnade keskvõrret ja kõige-ülivõrret, i-ülivõrret;
- oskab otsekõnet kirjavahemärgistada;
- oskab rakendada kaashäälikuühendi põhireeglit.

14.3. 6. KLASS

Juhtmotiivid ning õppeainetevaheline lõimimine

Nii suulised kui kirjalikud ülesanded luuakse eesmärgiga arendada lapse stiilitunnet. Läbi eeskuju on abiks valitud õppematerjal.

Kirjelduste koostamine ja ettekanded on osa kõigist loodusainetest. Tähtsustatakse täpsust, õpitud reeglitest kinni pidamist. Käsitletakse sümbolireegleid – kirjavahemärke ja lühendeid. Täpsuse harjutamisel on oluliseks ka teatmeteoste kasutamine õigekirja kontrollimisel ja lisainfo kogumisel.

Omaloomingu ja tekstianalüüsi juures on järjest tähtsam põhjuslike seoste märkamine.

Lugemis- ja jutustamisainet võetakse erinevažanrilistest kirjandusallikatest, ka etnograafiast. Eraldi projektide raames tutvutakse meediavormide ja reklaamiga.

Võimalusel tehakse klassinäidend, sh stsenaariumi koostamine, kujundus, lavastus ja näitlemine.

Õppesisu

Keeleõpetus ja õigekiri:

- b, d, g, f, , ž võõrsõnades;
- kreeka ja ladina keelest tuletatud sõnad ning nende tähendus;
- sõnaraamatute (ÕS, VSL) kasutamine;
- suur ja väike algustäht koha- ja isikunimedes, perioodilistes väljaannetes, teoste pealkirjades, keelte ja rahvuste nimetuses, kalendri tähtpäevade kirjutamisel, ajaloosündmuste märkimisel;
- käändsõna kokku- ja lahkukirjutamise põhijuhtumid: nimisõna nimisõna, nimisõna omadussõna;
- kohanimede kokku- ja lahkukirjutamine;
- arvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine;
- käändsõna käänamine ja kasutamisevõimalused;
- käändsõna veakriitilised vormid, ühildumine;

- otse- ja kaudne kõne, üte; lauseliikmed – alus, öeldis, sihitis, määrus, täiend, öeldistäide;
- kirjavahemärkide kasutamine rind- ja koondlauses;
- sidesõnad, nende kasutamine lauses;
- omadussõna võrdlusastmed, i-ülivõrre.

Tekstiõpetus:

- suuline esitus; jutustava, kirjeldava, iseloomustava, võrdleva teksti kirjutamine tugisõnade ja kava abil;
- ärikirjad, blanketid, ankeedid ja nende täitmine;
- dialoogi kirjutamine; teksti loomine etteantud alguse või lõpu lisamise abil;
- teksti eesmärgistamine, kavandamine, eeltöö kirjutamine, viimistlemine ja vormistamine;
- meediatekst: uudis, kuulutus, ajalehetekst;
- fakti ja arvamuse eristamine;
- mõisted: kirjeldus, iseloomustus, dialoog, monoloog, juhend, teatmeteos, tabel, kuulutus, uudis;
- sõnavara: antonüümid, sünonüümid, homonüümid;
- teemakohase materjali leidmine teatmeteostest, raamatukogust.

Kirjandus

Proosa:

- muinasjutt, muistend, valm, ajalooline jutustus, eepos, fantaasiajutt, seiklusjutt, kriminaaljutt, loomajutt; humoresk, anekdoot, naljand. Klassi- ja kodulektüür.

Lõiming teiste ainetega

Jutustava, kirjeldava, iseloomustava, võrdleva teksti kirjutamist tugisõnade ja kava abil arendatakse kõigi ainete (näiteks: ajalugu, geograafia, loodusõpetus, füüsika jt) tundides.

Võimaluse korral projekt: klassi ajalehe väljaandmine.

Teemakohase materjali leidmine teatmeteostest, raamatukogust on kasutusel kõigis ainetes. Sõnaraamatute kasutamine võõrkeeletundides; Käsitletakse põhikooli riikliku õppekava inimeseõpetuse valdkonnas ettenähtud teemasid: tervis, tervislik eluviis, murdeiga ja kehalised muutused, turvalisus ja riskikäitumine, keskkond ja tervis.

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpetaja:

- oskab rakendada kaashäälikuühendi põhireeglit;
- oskab kasutada kaashäälikuühendi erandreeglit liitsõna ja -gi, -ki liite puhul;
- oskab sõnu poolitada;
- oskab nimisõna kokku- ja lahkukirjutust tüüpjuhtumeil;
- oskab kasutada suurt algustähte nimedes, teoste ja perioodiliste väljaannete pealkirjades, ajaloosündmuste, rahvuste, keelte ja kalendripühade märkimisel;
- oskab kasutada tavalühendeid;
- teab või oskab vajadusel sõnastikust leida oma- ja võõrsõnade tähendust ja õigekirjutust;
- oskab leida sünonüüme ja neid tekstis korduste vältimiseks kasutada;
- tunneb tekstist ära nimi-, omadus-, arv-, ase- ning tegusõnad; oskab õigesti kasutada käänd- ja pöördvorme, ainsust ja mitmust, olevikku ja minevikku;
- oskab kasutada omadussõnade keskvõrret ja kõige-ülivõrret, i-ülivõrret;
- oskab moodustada ja kirjavahemärgistada lihtlauseid, sh koondlauseid ning lihtsamaid liitlauseid;
- oskab lauses siduvaid sõnu kasutada;
- oskab otsekõnet ja ütet kirjavahemärgistada;
- oskab jutustada ja kirjutada sündmusest; kirjeldada; edastada teavet selgelt ja ühemõtteliselt;
- eristada tõepärasest fantaasiast;
- oskab vestlust alustada, kaasvestlejat kuulata ja keskustelu sobivalt jätkata;
- oskab loetust ja kuuldust olulist leida, seda oma sõnadega edasi anda ning saadud teavet kasutada;
- oskab lugemispala kavastada;
- oskab teksti ette lugeda, jutustada tekstilähedaselt ja kokkuvõtlikult;
- oskab lihtsa tabeli sisu sõnadega kokku võtta;
- oskab nimetada lastekirjanikke, nende teoseid;
- tunneb ära muinasjutu, muistendi, kõnekäänu, valmi, seiklusjutu;
- oskab eristada kirjandusliike: proosa, luule, draama;
- oskab esitada luuletust või proosakatkendit; esineda dialoogis;
- vormistab kirjalikud tööd korrektselt.

Erinevused riiklikust õppekavast

4. klassis on teemaks põhjamaade eepostega („Kalevipoeg“, „Kalevala“ või „Edda“) süvitsi tutvumine. Retsiteeritakse katkendeid eepostest, pööratakse tähelepanu alliteratsioonile. 5. klassis tutvutakse põhjalikult Vana-Ida mütoloogiaga, Vana-Kreeka mütoloogia ja eepostega („Ilias“ ja „Odüsseia“). Retsiteeritakse katkendeid eepostest, tegeletakse heksameetriga. 6. klassis on jutustamisaineseks rüütlilood („Kuningas Arturi lood“). Arutlevate kirjutiste asemel on rõhk kirjeldavatel lugudel. Arvutit õppetöös ei kasutata. Ametlike kirjade vormistamist harjutatakse paberil, mitte e-keskkonnas.

Vastavalt põhikooli riikliku õppekava § 15 Õppe ja kasvatuse korralduse alustest (7): Kooli

hoolekogu nõusolekul võib põhikool oma tegevuses juhinduda Steineri-Waldorfi hariduse

Euroopa Nõukogu (European Council for Steiner Waldorf Education) kinnitatud põhimõtetest

ja püüdlustest ning korraldada sellest tulenevalt õpet viisil, kus riikliku õppekava I ja II kooliastme õpitulemusi ei taotleta vastava kooliastme lõpuks.

15. VÕÕRKEELED

Võõrkeeledõpetus I- II kooliastmes

Herbert Hahni Koolis on võõrkeelteks inglise ja vene keel.

Võõrkeeledõpetus toimub regulaarsete nädalatundidena alates 1. klassist. PRÕKi jaotust A- ja B-võõrkeeleks waldorfkool traditsioonilisel viisil ei rakenda, kuid lähtuvalt inglise keele kui rahvusvahelise suhtluskeele olulisusele ning põhikooli lõpetajate eelistustele eksamivalikul, asetub inglise keel A-võõrkeele positsioonile.

Valdkonna pädevus

Võõrkeelte õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane

võõrkeelepädevus, s.o suutlikkus mõista ja tõlgendada võõrkeeles esitatut, suhelda

eesmärgipäraselt nii kõnes kui ka kirjas, järgides vastavaid kultuuritavasid; mõista ja

väärtustada erinevaid kultuure, oma kultuuri ning teiste kultuuride sarnasusi ja erinevusi;

mõista, et elus on vaja vallata mitut võõrkeelt.

Võõrkeelte õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) omandab keeleoskuse tasemel, mis võimaldab autentset teisekeelses keskkonnas
- 2) iseseisvalt toime tulla;
- 3) on võimeline osalema erinevates võõrkeelsetes projektides, jätkama õpinguid
- 4) emakeelest erinevas keeles ning on konkurentsivõimeline tulevases tööelus;
- 5) tunneb erinevaid keeli kõnelevaid rahvaid ja nende kultuure;
- 6) mõistab oma kultuuri ning teiste kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid;
- 7) omandab edasiseks õppimiseks vajalikud oskused, mis suurendavad enesekindlust
- 8) õppida võõrkeeli ja suhelda võõrkeeltes.

Ainevaldkonna kirjeldus

Võõrkeeledõpetuse üks peamisi eesmärke tänapäeva maailmas on arendada positiivset ja eelarvamustevaba suhtumist teistesse kultuuridesse. Erinevate keelte läbi avaldub maailm erineval viisil. Kogedes maailma diferentseeritult läbi võõrkeelte, omandavad õpilased samas uue

teadlikuma suhte rahvuskultuuri ning emakeelega. Erinevate võõrkeelte valdamine loob aluse rahvusvaheliseks koostööks ning on ka rahva kultuuritaseme ja harituse näitaja.

Keelt käsitletakse universaalse ja samas sügavalt inimliku nähtusena. Iga keel kannab vastava rahva hinge ja vaimu pitsarit. Iga omandatav võõrkeel pakub uue lähenemisviisi üldinimlikele väärtustele ja avardab tunnetusvõimalusi. Võõrkeele õppimine laiendab nii maailma mõistmist kui individuaalse väljenduse võimalusi.

Võõrkeeleõpe lähtub kommunikatiivsetest vajadustest. Võõrkeeleõppe tähtsamad põhimõtted on:

- 1) õppija aktiivne osalus õppes, tema teadlik ja loov võõrkeele kasutamine ning õpistrateegiate kujundamine;
- 2) õppematerjali eakohasus ning vastavus õppija huvidele; õppematerjalide vastav täiendamine ja kohandamine;
- 3) aktiivõppevormide kasutamine;
- 4) õpetaja roll kui õpilase nõustaja ja koostööpartner õppeprotsessis. Uuringud näitavad, et seoses kõneorganite järk-järgulise väljakujunemisega suudavad vaid vähesed inimesed pärast 12. eluaastat võõrkeeltele ainuomaseid ja iseloomulikke häälikuid tõeliselt omandada. Hea hääldus, keele intonatsiooni ja meloodia tunnetus on omandatavad varasemas eas. Sel põhjusel algab võõrkeeleõpetus regulaarsete nädalatundidena 1. klassis.

Võõrkeele õppimine nooremas kooliastmes toimub sarnaselt emakeele omandamisega. Selle aluseks on emakeele omandamise positiivne kogemus lapseas: vanemate ilusa emakeele ja igapäevavõime järelaimamine ning ümbruse julgustav suhtumine. Võõrkeeleõpetaja esmane ülesanne on luua klassis võimalikult loomulik keelekeskkond. Esimesed kolm aastat toimub võõrkeeleõpetus suulises keelekeskkonnas, hilisemates klassides kasutatakse suulise eelnevuse printsiipi.

Keel on seotud liikumise ja žestiga. Sellest lähtuvalt seostavad waldorfpedagoogika õppemeetodid ka keeleõppe mõtteka liikumise ja kõnežestidega. Kolme põhikooli astme peamised meetodilised printsiibid on sarnased emakeelele:

- matkimine ja läbielamine;
- harjutamine ja õppimine;
- seoste avastamine.

Valdkonna õppeained ja maht:

Võõrkeeleeõpetus toimub regulaarsete nädalatundidena alates 1. klassist. Õpitakse inglise ning vene keelt. Mõlemat võõrkeelt õpetatakse üldjoontes sama õppekava alusel, oodatavad õpitulemused I kooliastme lõpuks vastavad A1 tasemele, II kooliastme lõpuks A2.

Võõrkeele nädalatundide jaotus klassiti:

	1. kooliaste			2. kooliaste		
	1. klass	2. klass	3. klass	4. klass	5. klass	6. klass
Inglise keel A-keelena	2	2	2	3	3	3
Vene keel B-keelena	2	2	2	2	2	2

Võõrkeelte valikul lähtub õpetajate kolleegium eelkõige võõrkeele praktilisest kasutatavusest Euroopa ja maailma keeleruumis. Võõrkeelte valikul võetakse võimalusel arvesse lapsevanemate soove.

Üldpädevuste kujundamine võõrkeeleeõpetuses

Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi – teadmiste, oskuste,

väärtushoiakute ja õpioskuste – õpetamisel on kandev roll õpetajal, kelle väärtushinnangud ja enesekehtestamisoskus loovad sobiliku õpikeskkonna ning mõjutavad õpilaste väärtushinnanguid ja käitumist. Võõrkeeleeõpetuse eesmärkides ja tulemustes sisalduvad keelepädevus, kultuuridevaheline pädevus (väärtushinnangud, käitumine) ning õpioskused. Võõrkeeli õpetades kujundatakse kõiki üldpädevusi seatud eesmärkide, käsitletavate teemade ning erinevate õpimeetodite ja tegevuste kaudu:

1) **kultuuri- ja väärtuspädevuse** arengut toetatakse õpitavaid keeli kõnelevate maade kultuuride tundmaõppimise kaudu. Õpitakse mõistma ja aktsepteerima erinevaid väärtussüsteeme, mis lähtuvad kultuurilisest eripärast.

I kooliastmes vahendab õpetaja lapsele mitmekülgset teistele kultuurile iseloomulikku: folkloor, poeesia, muusika, igapäevane elu-olu, harjumused, kombed. Sõnavara kasvades asenduvad lihtsad salmid ja olustikulised dialoogid pikemate lugudega, mis tutvustavad võõrkeelset maad ja selle

rahvast. II kooliastmes tutvutakse erinevate maade kommete ja tavadega. Jutustav aines tutvustab jätkuvalt õpitava keele kultuuriruumi. Õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta ning ühiskonnas kehtivate tavade ja käitumisreeglite tundmine toetab omakorda sotsiaalset pädevust, võimekust suhtlussituatsioonides edukalt toime tulla.

2) **sotsiaalne ja kodanikupädevus** annab võimaluse ennast ka võõrkeeltes edukalt teostada. Sotsiaalse ja kodanikupädevuse kujundamisele aitavad kaasa õpitava keelega seotud projektid (sh suhtlemine projektipartneritega, nende külastamine), suhtlemine võõrkeelt kõnelevate külalistega.

I kooliastmes toetab sotsiaalse pädevuse kujunemist mängimine. Mängulises olukorras osalevad õppeülesandes kõik, olenemata võimete või isikuomaduste erinevustest. Suhtlusolukordade läbimängimine annab lapsele julgust ja kindlustunnet. II kooliastmes liigutakse mängust edasi – eluliste suhtlussituatsioonide juurde (nt suhtlemine võõrkeelt emakeelena kõnelejatega).

3) **enesemääratluspädevus** areneb võõrkeeleõppes kasutatavate teemade kaudu. Iseendaga ja inimsuhetega seonduvat saab võõrkeeletunnis käsitleda vestluste, arutluste, rollimängude ning muude õpitegevuste kaudu, mis aitavad õpilastel jõuda iseenda sügavama mõistmiseni. Ka teiste kultuuride eripära teadvustamine aitab kaasa enesemääratlusele, kuna teiste kultuuride tundmine aitab teadlikumalt tajuda oma keele ja kultuuri spetsiifikat.

4) **õpipädevust** kujundatakse pidevalt erinevaid õpistrateegiaid rakendades (nt teabe otsimine võõrkeelsetest allikatest, sõnaraamatu kasutamine). Olulisel kohal on õpetaja suunised, eneserefleksioon ning õpitud teadmiste ja oskuste analüüsimine. Oma tugevate ja nõrkade külgede hindamine on seotud ka enesemääratluspädevusega.

I kooliastmes õpivad lapsed aktiivselt kuulama. Erinevad mängud õpetavad kasutama esmaseid keeleõppimisoskusi: seostamist ja kordamist. Õpitakse tööjuhiste kuulamist ja täitmist. II kooliastmes õpitakse lisaks paaris- ja rühmatööle ka iseseisva töö oskust.

(Enesehindamisoskustega tegeletakse enam III kooliastmes, mil õpitakse muuhulgas hindama oma tugevusi ja nõrkusi ning oma õpistrateegiaid vastavalt kohandama. Samuti õpitakse hindama ja tagasisidestama kaasõppijaid.)

5) **suhtluspädevus** on võõrkeeleõppes keskne teema. Võõrkeeleõpetuse eesmärgid lähtuvad otseselt suhtluspädevuse komponentidest ning nende sisust. Hea eneseväljendusoskus, teksti mõistmine ja tekstiloome on eduka suhtlemise eeldused võõrkeeltes. Juba I kooliastmes alustatakse mänguliselt suhtlusolukordade etendamist. Mänguolukorrad võimaldavad lastel tajuda üksteise keeleoskuse erinevusi ja pakuvad võimalusi kaaslasel abistada. Seeläbi areneb suhtluspädevus ja

empaatiavõime ning salliv suhtumine inimeste erinevustesse. II kooliastmes õpetab laste erinev keeleoskuse tase kannatlikkust, innustab teisi toetama ja abistama; seeläbi arenevad koostööoskused ja suhtlusoskused.

6) **ettevõtlikkuspädevus** kaasneb eelkõige enesekindluse ja julgusega, mida annab inimesele võõrkeeleoskus. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmärgid ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate ea- ja mõttekaaslastega.

7) **matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalase pädevusega** on võõrkeeleõppel kokkupuude seoses võõrkeeles loendamise ja arvutamisega nt sisseoste tehete (I ja II kooliaste; mängitakse matemaatilisi mängu), samuti erinevate diagrammide jmt tõlgendamise (II kooliaste).

8) **digipädevust** arendab kaasaegse tehnoloogia kasutamine keeleõppes, nt internetisõnastike kasutamine. Samuti on asjakohane võõrkeeles käsitleda digikeskkonna ohte ja võimalusi (II ja edaspidi III kooliastmes).

Lõiming teiste õppeainetega

Võõrkeeleõpetus on tihedalt lõimitud põhitunni tsükliõppe ainetega. Võõrkeelte õpetaja arvestab teadmisi, mida õpilane saab õpitava keele maa, ajaloo ja kultuuri kohta teiste ainevaldkondade kaudu (loodusained, ajalugu, kirjandus). Võõrkeeleõppes kasutatakse materjale täiendavate teadmiste, mida õpilane omandab teistes õppeainetes, andes õpilasele keelelised vahendid erinevate valdkondadega seonduvate teemade käsitlemiseks. Võõrkeelteoskus võimaldab muu hulgas õppijale ligipääsu lisateabeallikatele (teatmeteosed, võõrkeelne kirjandus, internet jne), toetades sel moel materjali otsimist mõne teise õppeaine jaoks.

Lõimingut toetab meie kooli kollegiaalse koostöö vorm koos iganädalaste töökoosolekutega, kus õpetajad jagavad informatsiooni käsiloleva töö kohta.

Keel ja kirjandus

Võõrkeelte valdkonnal on kõige otsesem seos keele ja kirjandusega, kuna võõrkeeleõppes rakendatakse väga palju emakeeles omandatud (kirjalik ja suuline eneseväljendusoskus, tekstiloo ja tekstide mõistmine) ja kantakse seda üle teise kultuurikonteksti. Võõrkeele grammatika õpetamine järgib võimalusel emakeele ainekava põhimõtet, et sarnast grammatika fenomeni käsitletakse siis, kui see on emakeele grammatikas tuttavaks saanud. Emakeele ja kahe võõrkeele õpetamisel on kasutusel võrdlev grammatika, mis aitab sügavuti mõista keelkonnaspetsiifilist maailmataju ning paremini teadvustada emakeele eripära.

Matemaatika

Matemaatikapädevuse arengut toetab numbrite tundmise ja arvutamise kõrval

erinevates alustekstides leiduvate sümbolite, graafikute, tabelite ja diagrammide mõistmise ning tõlgendamise oskuse arendamine. Matemaatikaga seonduvad matemaatilised mängud võõrkeeles, rollimängud (poeskäik, restoranikäik jne), rütmilised loendamisharjutused jmt.

Loodus- ja sotsiaalsed

Lõiming põhineb erinevates teemavaldkondades kasutatavate alustekstide ning õppe kaudu. Võõrkeeles õppes juhitakse õpilasi muu hulgas väärtustama looduslikku mitmekesisust ning vastutustundlikku ja säästvat eluviisi; ära tundma kultuurilist eripära ja järgima üldtunnustatud käitumisreegleid; kujundama oma arvamust ning olema aktiivne ja vastutustundlik kodanik. Õppekäikudel loodusesse kogetut saab kirjeldada võõrkeeles; nii areneb ka vaatlusvõime.

Kunstiained

Kunsti kaudu väljendavad õpilased tundeid; seda, mis õpitus on hinge puudutanud. Õpitu väljendamine kunsti kaudu aitab kinnistada õpitud, väljendada õpilase elamusi, hoiab rõõmsat ja positiivset õpihuvi, kujundab läbi ainevihiku kindla struktuuri ja korrektsuse õpilase ilumeelt. Õpilasi suunatakse märkama ja väärtustama erinevaid kultuuritraditsioone ning maailmakultuuri mitmekesisust. Võõrkeeletunnis kasutatakse nt juhendatud joonistamist, kuulnud loo põhjal pildi joonistamist, oma joonistatu kirjeldamist võõrkeeles. Ka ainevihiku kunstiline kujundamine seonduv kunstiainetega. Samuti on võõrkeelesõpetus seotud muusikaõpetusega – võõrkeeles lauldakse pentatoonilisi (I kooliaste) ja diatoonilisi (II ja III kooliaste) laule, mängitakse laulumänge.

Tehnoloogia

Teadvustatakse tehnoloogia arengusuundi; nt arutletakse tehnoloogia võimaluste ning ohtude üle ja tutvutakse eri valdkondade teadussaavutustega.

Kehaline kasvatus

Kehakultuuripädevus seostub võõrkeeletes tervisliku eluviisi ja kehalise aktiivsuse väärtustamisega. Ka võõrkeeletundides tuleb sallivalt suhtuda kaaslastesse, järgida ausa mängu reegleid ning teha koostööd. Samuti on (eriti I kooliastmes) võõrkeeletundides palju mängud seotud liikumisega ning

retsiteeritavaid salme saadavad liigutused, mis arendavad kehatunnetust ning koordinaatsiooni. Õpitakse orientatsioonisõnu ning seeläbi saab seiklus- ja liikumismänge mängida ka võõrkeeles.

Valdkonnasisene lõiming

Ainevaldkonda kuuluvate võõrkeelte õppe kirjeldus on üles ehitatud, lähtudes keeleoskustasemetest kirjeldustest Euroopa keeleõppe raamdokumendis. Kõigi võõrkeelte õpitulemusi on raamdokumendile toetudes kirjeldatud ühtsetel alustel. Kuna võõrkeel on suurel määral vahend teabe hankimiseks ja selle edastamiseks suhtluses, siis on keeleõppe keskmes teemavaldkonnad, mille kaudu ja mille piires kujundatakse suhtluspädevust. Need on kõigile võõrkeeltele ühtsed; erinevused teemavaldkondade käsitlemisel tulenevad õppe kestusest ja tundide arvust. Võõrkeelte lõimimine teiste õppeainetega ning õppimist toetava õpikeskkonna loomine aitavad suhtluspädevuse omandamise kõrval arendada ka maailmapilti, enesehinnangut ning väärtuskäitumist.

Läbivad teemad

Võõrkeelte õppe eesmärgid ja teemad toetavad õpilase algatusvõimet, mõtteaktiivsust ning läbivate teemade omandamist, kasutades selleks sobivaid võõrkeelseid alustekste ning erinevaid pädevusi arendavaid töömeetodeid. Eelkõige on läbivad teemad seotud järgmiste teemavaldkondadega:

1) **väärtused ja moraal:** Taotletakse õpilase kujunemist üldkehtivaid väärtusnorme tunnustavaks inimeseks, kes tunneb ühiskonna väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires. Võõrkeelte spetsiifiline ülesanne seisneb teiste kultuuride väärtusskaalade tutvustamises ning sallivuse ja mõistmise kujundamises teiste väärtusskaalade suhtes. Läbiva teema käsitlemiseks sobivad kõik teemavaldkonnad.

2) **kultuuriline identiteet:** Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ning kes väärtustab oma kultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on salliv ja koostööaldis. Õpitavaid keeli kõnelevate maade kultuuriga tutvumine aitab teadlikumalt tajuda enda kultuurilist identiteeti. Läbiva teema käsitlemiseks sobivad eelkõige teemavaldkonnad „Kodukoht Eesti“ ja „Riigid ja nende kultuur“.

3) **elukestev õpe ja karjääri planeerimine:** Erinevate õppevormide kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mida on muuhulgas vaja tulevases tööelus. Kujundatakse iseseisva õppimise oskusi. Läbiva teema käsitlemiseks sobivad eelkõige teemavaldkond „Õppimine ja töö“.

4) **keskkond ja jätkusuutlik areng:** Võõrkeeltes õpitakse tundma ja väärtustama nii kodukohta kui võõrkeelt emakeelena kasutatavate maade loodus- ja kultuurikeskkonda. Toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks. Läbiva teema käsitlemiseks sobivad eelkõige teemavaldkonnad „Kodukoht Eesti“ ja „Riigid ja nende kultuur“.

5) **teabekeskond:** Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetika järgi. Läbiva teema käsitlemiseks sobivad eelkõige teemavaldkonnad „Õppimine ja töö“, „Riigid ja nende kultuur“ ja „Vaba aeg“.

6) **kodanikualgatus ja ettevõtlikkus:** Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ja toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ning arengusuundadele. Läbiva teema käsitlemiseks sobivad eelkõige teemavaldkonnad „Igapäevaelu. Õppimine ja töö.“, „Mina ja teised.“, „Kodukoht Eesti“, „Vaba aeg.“.

7) **tehnoloogia ja innovatsioon:** Toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks. Läbiva teema käsitlemiseks sobib eelkõige teemavaldkonnad „Igapäevaelu. Õppimine ja töö.“

8) **tervis ja ohutus:** Läbi kogu õppetöö korralduse taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele. Läbiva teema käsitlemiseks sobivad eelkõige teemavaldkonnad „Igapäevaelu. Õppimine ja töö.“, „Kodu ja lähiümbrus.“, „Mina ja teised“.

Õppetegevused

Õppetegevusi kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) taotletakse, et õpilase õpikoormus, sealhulgas kodutööde maht, on mõõdukas ning jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt;

3) kasutatakse erinevaid töövorme (klassitöö, rühmatöö, paaritöö, individuaalne töö) ja õppemeetodeid (sh aktiivõpe);

4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mis lähtuvad õpilasele jõukohase õppe pakkumise nõuetest;

5) põhiliseks õppematerjaliks on elav keelekasutus õpilaste ja õpetajate poolt, võõrkeelt emakeelena kõnelevate külaliste kaasamine tundi, õpitava keele päritolumaa rikkaliku kultuuri- ja kirjanduspärandi kasutamine.

Hindamine ja tagasiside

Lähtutakse kujundava hindamise põhimõtetest. Õpetaja annab õpilasele suulist ja kirjalikku tagasisidet kogu õppeprotsessi jooksul. Tunnustatakse igatühe edasijõudmist vastavalt võimetele. Väärtustatakse ka pingutust. Õpetaja suunab õpilasi ka enese- ja kaaslaste hindamisele ja tagasisidestamisele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangutega. Kokkuvõtva kirjeldava hinnangu saab õpilane kevadel tunnistuse osana. Õpilase arengut näitab ka ainevihik ja õpimapp, mida saab töö käigus ja õppeaasta lõpus ühiselt analüüsida.

Ühine õppekava A- ja B-võõrkeelele

Õppe- ja kasvatuseesmärgid põhikoolis

Võõrkeele õppimisel kujundatakse ainepädevus, mis sisaldab keelepädevust, väärtushinnanguid ja -hoiakuid ning õpioskusi.

Põhikooli lõpuks õpilane:

- saavutab A-võõrkeeles iseseisva keelekasutaja taseme, mis võimaldab selles keeles igapäevastes situatsioonides suhelda ning lugeda ja mõista eakohaseid võõrkeelseid originaaltekste;
- saavutab B-võõrkeeles iseseisva keelekasutaja taseme, mis võimaldab tal igapäevastes suhtlusolukordades toime tulla;
- huvitub võõrkeelte õppimisest ja nende kaudu silmaringi laiendamisest;
- omandab oskuse märgata ja väärtustada erinevate kultuuride eripära;
- omandab oskuse edaspidi õppida võõrkeeli ning pidevalt täiendada oma keeleoskust;
- huvitub õpitavat keelt kõnelevatest maadest ja nende kultuurist;

- oskab kasutada eakohaseid võõrkeelseid teatmeallikaid (nt teatmeteoseid, sõnaraamatuid, internetti), et leida vajalikku infot teisteski valdkondades ja õppeainetes.

Õppeainete kirjeldus

Läbi võõrkeelte õppimise saavad lapsed esimese kokkupuute teise keele ja kultuuriga, seetõttu on võõrkeele õppe üks olulisemaid ülesandeid äratada huvi teiste keelte ja kultuuride vastu ning tekitada võõrkeelte õppimiseks motivatsiooni. Võõrkeele õppimine on järjepidev pikaajaline protsess, mis eeldab õppija aktiivset osalust. Rõhk on interaktiivsel õppimisel ja õpitava keele kasutamisel. Keeleteadmised ei ole eesmärk omaette, vaid vahend parema keeleoskuse omandamiseks. Keele struktuuri õpitakse kontekstis, juba suulises töös õpitud dialoogide, tekstide, luuletuste ja laulude kaudu. Nii jõutakse järk-järgult grammatikareeglite teadliku omandamise juurde. Õpilasi suunatakse keelestruktuuride märkamisele ja reeglite teadvustamisele. Võimalusel võrreldakse ja teadvustatakse ka keelestruktuuride erinevusi ja sarnasusi õpitavates keeltes (nt grammatilise soo esinemine vene ja saksa keeles ning sama fenomeni puudumine inglise ja eesti keeles; ajavormide mitmekesisus).

Käsitlevate teemade kaudu kujundatakse õpilastes suhtluspädevust. Teemade käsitlemisel on lähtepunktiks „Mina ja minu lähiümbrus“. Kõigis kooliastmetes teemad kattuvad, kuid rõhuasetus ja maht on erinevad, lähtutakse vastavas vanuses õpilaste kogemustest, huvidest ja vajadustest. Suhtluspädevuse ja kultuuriteadlikkuse arendamiseks ergutatakse õpilasi kasutama õpitavat keelt ka väljaspool keeletundi (sh iseseisev lugemine, teabe otsimine erinevatest allikatest, projektitööd). Laste motiveerimiseks aidatakse neil leida kirjasõpru, korraldatakse õppereise ja õpilasvahetust ning kutsutakse keeletundi õpitavat keelt emakeelena kõnelejaid.

Võõrkeeletunnis suheldakse peamiselt õpitavas keeles. Vajadusel võib selgituste andmiseks kasutada ka emakeelt. Oluline on eelkõige sundimatu ja üksteist toetava ja arvestava meeleolu loomine võõrkeeletundides, kus vigade tegemine on aktsepteeritud ning kus arvestatakse erineva võimekusega õpilastega. Eduelamuse saavutamiseks diferentseeritakse ülesandeid ja väärtustatakse iga õppija iga edusamm.

Keeleoskuse hea tase kooliastmete lõpus

		Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
I kooliaste	Inglise keel	A1.2	A1.1	A1.2	A1.1

KINNITATUD
Herbert Hahni Seltsi juhatus 19.04.2016

	Vene keel	A1.2	A1.1	A1.2	A1.1
II kooliaste	Inglise keel	A2.2	A2.2	A2.2	A2.2
	Vene keel	A2.1	A2.1	A2.1	A2.1

I kooliaste

Õppe-eesmärgid I kooliastmes

Õpilane:

Väärtused

- huvitub võõrkeelte õppimisest ja nende kaudu silmaringi laiendamisest;
- omandab oskuse märgata ja väärtustada erinevate kultuuride eripära;
- huvitub õpitavaid keeli kõnelevatest maadest ja nende kultuurist.

Õpioskused:

- omandab oskuse edaspidi õppida võõrkeeli ning keeleoskust pidevalt täiendada;
- omandab koostöö- ja suhtlemisoskusi;
- julgeb omandatud teadmisi-oskusi praktikas kasutada.

Keelealased oskused:

- omandab oskuse aktiivselt kuulata ja mõista igapäevast võõrkeelset kõnet ja vestlust;
- õpib lugema ja mõistma lihtsat võõrkeelset teksti ja edasi andma selle sisu;
- omandab õige häälduse, intonatsiooni ja rütmi;
- omandab sõnavara, mis võimaldab tal end väljendada igapäevases suhtlemises ning vestluses õppekava temaatika piires.

I kooliastme teemavaldkonnad

Mina ja teised. Enese ja kaaslaste tutvustus.

Kodu ja lähiümbrus. Pereliikmed, kodu asukoht.

Kodukoht Eesti. Riik, pealinn, rahvused, aastaajad, kodukoha kirjeldus.

Igapäevaelu. Õppimine ja töö. Lihtsad tegevused kodus ja koolis ning nende tegevustega seotud vahendid.

Vaba aeg. Lemmiktegevused ja eelistused.

15.1. 1. KLASS

Õppesisu

Tunni algus- ja lõpusalm. Enese tutvustus. Enesekohaste küsimuste mõistmine ja neile vastamine. Kaaslaste tutvustus. Inimese kehaosad. Perekond ja koduloomad. Kodukoht Eesti: riik, pealinn, rahvused, kodukoha kirjeldus. Ilm, loodusilmingud. Numbrid 1 – 20. Aastaajad ja nädalapäevad, kuud, ajaühikud. Värvid. Igapäevased tegevused (söömine, pesemine, riietumine jne.). Esemed klassiruumis ja lähiümbruses. Lihtsad dialoogid. Eitus, jaatus.

Õppetegevused

Võõrkeeleõpetuse eesmärgiks on rikkaliku suulise sõnavara vahendamine koos keeleomaste häälikute, rõhkude ja rütmidega. Harjutatakse aktiivset, tähelepanelikku kuulamist. Mahukas lingvistiline materjal omandatakse suulisel teel matkimise, järelerääkimise, kordamise ja õpitu varieerimise kaudu. Suuliselt omandatu moodustab baasi, millel põhineb hilisem kirjutama- ja lugemaõppimine ning keelestruktuuride õpetus. Noorema kooliastme vanuses tugevdab mälu loomulikul viisil rütmilis-tegevuslik õpetus. Sel põhjusel omandatakse sõnavara kõigepealt rütmilistes luuletustes ja keeleharjutustes. Mängitakse laulumänge, lauldakse pentatoonilisi laule, etendatakse suhtlusolukordi (tervitamine, tänamine, palumine), mängitakse sõrmemänge. Laule ja salme saadavad liigutused.

Esimeses kooliastmes sõnavara ei tõlgita. Lihtsad igapäevased esemed ja tegevused on

näitlikustamise läbi niigi mõistetavad. Õpilased harjutavad keeleterviku ja õpetaja

intonatsiooni abil öeldu üldist mõistmist. Koos mõningate korraldustest tulenevate eranditega jääb õpetaja kogu tunniks võõrkeele rääkijaks. Harjutatakse tegutsemist lihtsate korralduste järgi. Õpetaja eeskuju toel ning salmides ja mängudes kordamise teel omandatakse keelele omane õige hääldus, intonatsioon ja kõnerütm.

Osaoskuste arendamiseks kasutatakse järgmiseid metoodilisi võtteid:

- 1) teatud sõnale või fraasile reageerimine (käetõstmine, kükitamine, püstitõusmine, esemele või pildile osutamine);
- 2) kuuldu põhjal pildi täiendamine;
- 3) tähelepanelikku kuulamist nõudvate mängude mängimine (värvimängud, numbrimängud, bingo, märksõnale reageerimine);

- 4) laulude ja luuletuste kuulamine, matkimine, kaasaretsiteerimine);
- 5) laulude, luuletuste, dialoogide, muinasjutu rollide esitamine.

Lõiming teiste õppeainetega

Laulumängud ja pentatoonilised laulud lõimivad võõrkeeletõpetust muusikaga. Liikumismängud seonduvad kehalise kasvatuses. Värvide õppimine on seotud kunstiõpetusega. Matemaatikaga seonduvad numbrite õppimine, loendamine ja lihtsad matemaatilised mängud. Lõimumine toimub ka loodusõpetusega, õppekäigul võib kirjeldusülesandeid teha võõrkeeles.

Taotletavad õpitulemused

1. klassi lõpetaja:

Väärtused

- suhtub positiivselt võõrkeeletõppimisse;

Õpioskused:

- kasutab esmaseid õpioskusi (kordamist ja seostamist) võõrkeeletõppimiseks;
- oskab õpetaja juhendamisel töötada paaris;

Keelelised oskused:

- oskab aktiivselt kuulata igapäevast võõrkeelset kõnet;
- saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest;
- räägib õpitu piires õige häälduse, intonatsiooni ja rütmiga;
- kasutab õpituid väljendeid lihtsates suhtlusolukordades, oma vajaduste väljendamiseks, oma tegevuse kirjeldamiseks.

15.2. 2. KLASS

Õppesisu

Tunni algus- ja lõpusalm. Pereliikmed. Kodu asukoht. Kodused esemed. Kodukoha loodus – aastaajad, kuude nimetused, ilm, loodusnähtused, loodusobjektid, loomad. Ajaühikud (nädalapäevad, kuud, aastaajad, ööpäeva täis- ja pooltunnid. Numbrid 1-100. Aed- ja puuviljad. Riideesemed. Orienteerumissõnavara (otse, paremale, vasakule). Igapäevased väljendid transpordivahendites, poeskäimisel. Tähestik (suuliselt). Lemmiktegevused ja eelistused vabal ajal.

Lihtsad keelestruktuurid (lihtsad küsimused, vastused, käsklused ja väljendid, nimetavad asesõnad, eessõnad).

Õppetegevused

Jätkuvalt on esmatähtis rikkaliku suulise sõnavara vahendamine koos keeleomaste häälikute, rõhkude ja rütmidega. Õpetaja jääb kogu tunniks võõrkeele rääkijaks. Pingutus, mida lapsed teevad, et tõlkimata võõrkeelset teksti mõista, kasvatab neis ka sallivust teiste vastu, kes lapse enda emakeelt üldse ei oska või püüavad rääkida. Olukord, kus uute sõnade õppimine on otseselt vajalik olukordade mõistmiseks, innustab lapsi keelt õppima. Ka õpetab antud olukord oma oskusi adekvaatselt hindama ning sellest järeldusi tegema.

Koos kasvava sõnavaraga muutuvad lapsed aktiivsemateks keelekasutajateks. Tekib võimalus ise vabalt suhelda, ise tuttavaid sõnu valides ja kombineerides. Sõnavara ja kõnelemisjulguse kasvades hakatakse tundides tegema lihtsaid paaristöid ning rühmatöid. Laste kasvav sõnavara võimaldab juba etendada stseeni, nukuetendust või kavandada ise mängu.

Mälu tugevdatakse rütmiliste tegevustega. Uusi sõnu õpitakse esmalt salmides või rütmimängudes, seejärel alles võetakse kasutusele vestluses. Jätkuvalt mängitakse laulumänge ja sõrmemänge. Õpetaja vahendab lastele võõrast kultuuri läbi oma jutustuste, aga ka läbi selle maa kirjanduse.

Peamiseks õppekirjanduseks on siiski lihtsad laulud ja salmid. Õpetaja saab, lähtudes laste hetke sõnavarast, teha ümberjutustusi väga erinevatest lugudest. Lugude kuulamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine kujundavad aktiivse kuulamise ja teksti mõistmise oskust. Samuti saab kuuldot joonistada ning joonistatut kirjeldada (õpitud sõnavara piires).

Osaoskuste arendamiseks kasutatakse järgmiseid **metoodilisi võtteid**:

- teatud sõnale või fraasile reageerimine (käetõstmine, kükitamine, püstitõusmine, esemele või pildile osutamine);
- kuuldu põhjal pildi täiendamine;
- tähelepanelikku kuulamist nõudvate mängude mängimine (värvimängud, numbrimängud,
- bingo, märksõnale reageerimine);
- laulude ja luuletuste kuulamine, matkimine, kaasaretsiteerimine);
- laulude, luuletuste, dialoogide, muinasjutu rollide esitamine;
- rääkimine pildi alusel;

Lõiming

Võõrkeeles õpitu lõimub emakeeles omandatuga (nt tähestiku õppimine, jutustuste aktiivse kuulamise ja küsimuste esitamise oskus, kirjeldamine). Võõrkeeles õppes kasutatakse pentatoonilisi laule nagu muusikaõpetuseski. Kehalise kasvatusena lõimub orienteerumissõnade õppimine (otse, paremale, vasakule, üles, alla) ja liikumis- ning seiklusmänge saab mängida ka võõrkeeles. Kunstiõpetusega seob võõrkeeli kuulnud jutustuste põhjal piltide maalimine ning juhendatud joonistamine. Loodusõpetuse ja kodulooga lõimub võõrkeelesõpetus, kuna õppekäikudel nähtut ja kogetut saab kirjeldada ka võõrkeeles. Nagu emakeeleski, on 2. klassi jutustav aines seotud loomadega, seegi seondub loodusõpetusega.

Taotletavad õpitulemused

2. klassi lõpetaja:

Väärtused

- suhtub positiivselt võõrkeele õppimisse;
- on omandanud esimesed teadmised õpitavaid keeli kõnelevatest maast ja kultuurist;

Õpioskused

- kasutab esimesid õpioskusi (kordamist ja seostamist) võõrkeele õppimiseks;
- oskab õpetaja juhendamisel töötada paaris;

Keelelised oskused

- oskab aktiivselt kuulata igapäevast võõrkeelset kõnet;
- saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest;
- kasutab õpituid väljendeid lihtsates suhtlusolukordades, oma vajaduste väljendamiseks, oma tegevuse kirjeldamiseks, endast, oma kodust ja oma perest rääkimiseks, tee juhatamiseks;
- reageerib adekvaatselt väga lihtsatele küsimustele ja korraldustele.

15.3. 3. KLASS

Õppesisu

Tunni algus- ja lõpusalm. Enese ja kaaslaste tutvustus. Kodukoht Eesti: riik, pealinn, rahvused.

Õppimine ja töö. Kool ja sõbrad. Lihtsad tegevused kodus ja koolis ning nende tegevustega seotud vahendid. Ametid. Inimeste ja loomade elupaigad. Liiklusvahendid. Toiduained. Kellaajad. Lihtsamad mõõtühikud. Järgarvud 1-10. Lemmiktegevused ja eelistused. Tähestik.

Lihtsad keelestruktuurid (nimetavad asesõnad, eessõnad, ajavormid lihtolevikus ja lihtminevikus (ilma ebareeglipärase verbideta), olulisemad küsisõnad, eessõnad ja omastavad asesõnad, mitmuse tunnus, keerulisemad käsklused ja küsimused).

Õppetegevused

Sõnavara õppimine toimub igapäevaste esemete ja tegevuste kaudu, kusjuures õpetaja jääb kogu tunniks võõrkeele rääkijaks. Uusi sõnu õpitakse esmalt salmides või rütmimängudes, seejärel alles võetakse kasutusele vestluses. Omandatud sõnavara piires saavad lapsed õpetajaga vestelda, näiteks erinevate rahvaste kommete või looduse üle. Igapäevaste tegevuste ja asjadega seonduv sõnavara toetab laste oskusi etendada igapäevaseid suhtlusolukordi, vestelda oma tegevustest jms. Arendatakse oskust saada aru võõrkeelsetest korraldustest. Koos kasvava sõnavaraga muutuvad lapsed aina aktiivsemateks keelekasutajateks. Lapsed suudavad omavahel võõrkeeles suhelda. Arendatakse vestlusoskust 1. ja 2. klassis õpitu baasil. Sõnavara ja kõnelemisjulguse kasvades suureneb ka rühmatööde osakaal tundides. Nii hakatakse mängima rollimänge (poeskäik, postiljoni saabumine, vanad ametid) ja harjutatakse dialooge. Luuletuste ja rütmiliste harjutuste abil õpitakse ka lihtsamaid grammatilisi struktuure.

Õpetaja vahendab lastele võõrast kultuuri läbi oma jutustuste, aga ka läbi selle maa kirjanduse.

Suulisele tööle lisandub 3. klassis keeleomane täheõpetus (täheaabitsa koostamine), millega kaasnevad lihtsad kirjaharjutused. Vene keele täheõpetus vajab rohkem aega. Tavaliselt toimub see 3. klassis. Õpetaja valikul võib harjutada süvendatult trükitähti ning jätta kirjatähed 4. klassi teemaks. Harjutatakse ära kirja tahvlilt. Loetakse algul omakirjutatud teksti, mängitakse lugemist sisaldavaid sõnamänge, tehakse lugemisharjutusi valjult lugedes ning teksti kohta küsimustele vastates.

Osaoskuste arendamiseks kasutatakse järgmiseid **metoodilisi võtteid**:

- teatud sõnale või fraasile reageerimine (käetõstmine, kükitamine, püstitõusmine, esemele või pildile osutamine);
- kuuldu põhjal pildi täiendamine;
- tähelepanelikku kuulamist nõudvate mängude mängimine (värvimängud, numbrimängud,

- bingo, märksõnale reageerimine);
- laulude ja luuletuste kuulamine, matkimine, kaasaresiteerimine);
- laulude, luuletuste, dialoogide, muinasjutu rollide esitamine;
- rääkimine pildi alusel;
- ära kirja tegemine.

Lõiming

Jätkuvalt lõimub võõrkeeleeõpetus emakeele ja kirjandusega, muusikaõpetuse, kunstiõpetuse, kehalise kasvatusena, loodus- ja sotsiaalainetega. Ühiskonnaõpetusega lõimub Eesti käsitlemine – riik, pealinn, rahvused. Vanade ametite käsitlemine võõrkeeletundides sobivate salvide abil lõimub kodulooga. Rollimängud ja dialoogid seostuvad ka matemaatikaga (kellaajad, mõõtühikud, arvutamine poeskäigul jne).

Taotletavad õpitulemused

Väärtused

Õpilane:

- suhtub positiivselt võõrkeelee õppimisse;
- on omandanud esmased teadmised õpitavaid keeli kõnelevatest maadest ja nende kultuurist;
- märkab ja väärtustab erinevate kultuuride eripära;

Õpioskused

Õpilane:

- kasutab esmaseid õpioskusi (kordamist ja seostamist) võõrkeelee õppimiseks;
- oskab õpetaja juhendamisel töötada paaris ja rühmas;

Keelealased oskused

Õpilane:

- oskab aktiivselt kuulata ja mõista igapäevast võõrkeelset kõnet;
- saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest;
- kasutab õpituid väljendeid lihtsates suhtlusolukordades, oma vajaduste väljendamiseks, oma lähiümbruse, tegevuse ja inimeste kirjeldamiseks;

- reageerib adekvaatselt väga lihtsatele küsimustele ja korraldustele;
- loeb õpitud sõnavara piires, annab edasi loetu sisu.

II kooliaste

Õppe-eesmärgid II kooliastmele

Väärtused

Õpilane:

- teadvustab eakohaselt õpitavaid keeli kõnelevate maade ning oma maa kultuuri sarnasusi ja erinevusi ning oskab neid arvestada;

Õpioskused

Õpilane:

- rakendab õpetaja juhendamisel varem omandatud õpioskusi ja -strateegiaid;
- töötab õpetaja juhendamisel iseseisvalt, paaris ja rühmas;
- seab endale õpieesmärke ning hindab koostöös kaaslaste ja õpetajaga oma saavutusi.

Keelealased oskused

Õpilane:

- saab õpitud temaatika piires aru lauseist ja sageli kasutatavaist väljendeist;
- mõistab olulist õpitud temaatika piires;
- kirjutab lühikesi tekste õpitud temaatika piires;
- tuleb teda puudutavates igapäevastes suhtlusolukordades toime õpitavat keelt emakeelena kõnelejaga.

II kooliastme teemavaldkonnad

Mina ja teised.

- iseloom, välimus, enesetunne ja tervis, suhted sõpradega ning lähikondsetega, ühised tegevused, viisakas käitumine.

Kodu ja lähiümbrus.

- kodu ja koduümbrus, sugulased, pereliikmete ametid, igapäevased kodused tööd ja tegemised.
- **Kodukoht Eesti.**

- Eesti asukoht, sümboolika ning tähtpäevad, linn ja maa, Eesti loodus, ilm, käitumine looduses.

Riigid ja nende kultuur.

- õpitavaid keeli kõnelevate riikide sümboolika, tähtpäevad ja kombed, mõningad tuntumad sündmused ja saavutused ning nendega seotud nimed ajaloo- ja kultuurivaldkonnast;
- eakohased aktuaalsed ühiskondlikud teemad, Eesti naaberriigid.

Igapäevaelu.

- õppimine ja töö. Kodused toimingud, söögikorrad, hügieeniharjumused;
- turvaline liiklemine, tee küsimine ja juhatamine; poes käik, arsti juures käimine; kool ja klass,
- koolipäev, õppeained; ametid;
- vaba aeg. Huvid, erinevad vaba aja veetmise viisid.

15.4. 4. KLASS

Õppesisu

Minu välimus, riideesemed, enesetunne, tervis. Viisakas käitumine. Kodu, koduümbrus. Igapäevased kodused tööd. Linn ja maa. Keldi mütoloogia (inglise keeles). Böliinad (vene keeles). Õpitavat keelt kõneleva maa tähtpäevad, kombed.

Eelnevatel aastatel õpitud temaatilise sõnavara laiendamine; kellaaeg ja päevaplaani koostamine, ilm Eestis ja mujal maailmas, elukutsed ja töised tegevused, poes käimine, vabaaja-tegevused, nime, aadressi ja telefoninumbri kirjutamine. Vene keele tundides katkendid böliinadest, sisu võib jutustada emakeeles.

4. klassi inglise keele õigekeelsus: oleviku ajavormid (lihtolevik ja kestev olevik), eitus ja jaatus, kokkupuude teiste ajavormidega lugemistekstides; nimisõna (ainsus, mitmus, levinud erandlik mitmus) ja artikkel (määrav ja umbmäärane); omadussõna (ühildumine nimisõnaga) ; lihtsamad eessõnad; lihtsad lausestruktuurid (alus, sihitis).

4.klass vene keele õigekeelsus: nimisõna ainsus ja mitmus; nimisõna ja omadussõna – soo kategooriast lähtuvad erinevad vormid; tegusõna pööramine olevikus ja minevikus; nais- ja meessoost isikuliste asesõnade kasutamine; lihtsamad eessõnad: в, на; asesõnad.

Õppetegevused

Kümnenda eluaasta paiku küpseb uus eneseteadvus. Lapses tekkinud tugevat tegutsemistahet tuleb positiivselt suunata. Seose loomist ümbritseva keskkonnaga toetab õppesisu. Kooliastelt läbivalt on õppesisu teemad tugevalt seotud lapse enda eluga, toetades enesemääratluspädevuse arengut. Samas võimaldab võrdlus kaaslastega areneda sallivusel. Varasematel aastatel ühiselt õpitu peab nüüd individualiseeruma, muutuma isiklikuks teadmiseks. See, mis on varem kollektiivsesse mällu kogutud, kirjutatakse nüüd esmaste kirjaharjutustega ainevihikusse teadvustatult ja individuaalselt üles.

Laulud ja luuletuste retsiteerimine, lihtsad dialoogid ja sõnamängud moodustavad endiselt tundide olulise sisu. Jätkuvalt on tunnis palju mängulisust. Lisaks suulisele suhtlusele asutakse II kooliastmes arendama kirjalikku lugemis- ja kirjutamisoskust. Enamus 4. klassi kirjutamisainesest põhineb esimeses kolmes klassis selgeksõpitud materjalil. Suuliselt omandatud sõnavara õpitakse ka kirjas ära tundma. Enne trükitud lektüüri juurde asumist loetakse omakirjutatud tekste. Esimesed etteütlused on lühikesed, põhinedes samuti tuntud tekstidel.

Õpipädevuse arendamise seisukohalt on oluline iseseisva töötamise oskuse kujundamine. Oma ainevihikute kujundamise kaudu, nii illustratsioonide loomise kui grammatikareeglite sõnastamise kaudu, areneb õpilase individuaalse töö oskus. Tähtsal kohal on ka lugemise iseseisev harjutamine, mis samuti toetab iseseisva töötamise oskuse kujunemist.

Grammatikat omandatakse suuliselt. Õpitakse tundma põhilisi lausekonstruktsioone, harjutatakse nimi- ja tegusõnade muutevorme, omadussõnu, lihtsamaid ajavorme, eessõnu. Inglise keeles tutvutakse artiklitega, vene ja saksa keeles grammatilise sooga. Näidislausetena kasutatakse varem omandatud materjali. Sõnavara harjutamiseks kasutatakse võõrkeelseid sõnapesasid, kuhu kogutakse ühe temaatikaga seonduvad sõnad.

Õppetöös kasutatakse järgmisi **metoodilisi töövõtteid**: paaritöö (dialoogid), rühmatöö (viktoriinid, sõnavaraharjutused ja ristsõnad, teksti koostamine etteantud sõnade või küsimuste-vastuste baasil), laulude ja luuletuste retsiteerimine kooris ja individuaalselt, ärakiri ja tuttavate sõnade kirjutamine mälu baasil, etteütlused, tuttava teksti kirjutamine tahvlilt ning selle lugemine hiljem vihikust, küsimuste koostamine, neile vastamine, lausete koostamine etteantud struktuurielementide põhjal. Õigekeelsust käsitletakse näitlikus vormis rollimängude ja erinevate tegevuste kaudu (reegli sõnastamine toimub näidete lõpuks).

Lõiming

Eesti keeles käsitletav mütoloogia temaatika kajastub ka keeleõppes. Nii on võõrkeeles võimalik käsitleda vastavat keelt kõneleva maa müüte (nt keldi mütoloogia inglise keeles). Muusikas käsitletakse 4. klassis kaanoneid ning võõrkeele tunnis saab seda teemat korrata. Kodulugu tegeleb kodukoha ajaloo ning tekkemuistenditega, mis lõimub õppesisu teemadega „Kodu ja kodu lähiümbus“ ja „Kodukoht Eesti“.

Taotletavad õpitulemused

Õpilane:

Väärtused

- teadvustab eakohaselt õpitavat keelt kõnelevate maade ning oma maa kultuuri sarnasusi ja erinevusi;
- tunneb huvi õpitavat keelt kõneleva maa kombestikku ja tavade vastu;

Õpioskused

- on omandanud esimesed iseseisva töötamise oskused;
- oskab töötada paaris ja rühmas;

Keele-alased oskused

- saab õpitud temaatika piires aru lauseist ja sageli kasutatavaist väljendeist;
- mõistab olulist õpitud temaatika piires;
- oskab lugeda tuttavat teksti;
- tuleb teda puudutavates igapäevastes suhtlussituatsioonides toime.

15.5. 5. KLASS

Õppesisu

Eesti asukoht, sümboolika, tähtpäevad. Õpitavat keelt kõnelevate maade tähtpäevad, kombed. Ilm. Loodus. Käitumine looduses. Suhted sõprade ja perega, ühised tegevused. Pereliikmete ametid. Ametid. Kodused toimingud. Söögikorrad. Hügieeniharjumused. Poes käimine, arsti juures käimine, turvaline liikumine, tee küsimine ja juhamine. Huvid, vaba aja veetmise viisid. Reisimine. Kool ja klass. Koolipäev. Õppeained.

Inglise keele õigekeelsus: tegusõna olevik ja minevik (isikuline tegumood); ebareeglipäraste tegusõnade põhivormid; nimisõna nimetav ja omastav kääne; omadussõna ja määrsõna; omadussõna võrdlusastmed; asesõnad; sidesõnad; eessõnad süvendatult; sõnajärg jutustavas ja küsilause.

Vene keele õigekeelsus: Nimi- ja omadussõnade ainsuse ja mitmuse eristamine (naissoost, meessoost, keskssoost sõnad); nimi- ja omadussõna ühildumine; nimisõna käänamine rütmiliste ridadena. ainsuse kolme enamesineva käände teadvustamine; tegusõna pööramise kordamine ja laiendamine; abitegusõna “olema” kasutamine lauses: mineviku (ma olin) ja tuleviku (ma hakkam) vormis; olevikuvormi eripära; omadussõna võrdlusastmed; eessõnade laiendatud kasutamine.

Õppetegevused

Selles vanuses lastele omane rütmiline mälu võimaldab pikkade luuletuste või värsivormis stseenide õppimist. Rütmi kasutatakse mnemotehnilise võttena. Õpipädevuse arendamise seisukohalt on oluline kordamise ja harjutamise oskuste kujundamine. Sõnavara õpitakse ja harjutatakse teadlikumalt. Jätkuvalt kehtib suulise eelnevuse printsiip. Uusi sõnu vahendatakse žestide, piltide, kirjeldavate seletuste, sünonüümide ja antonüümidega, soovitatavalt ühes keeles. Sõnavara omandatakse lugude kuulamise, mängu, kordava kooris ja ükshaaval lugemisega. Lapsi julgustatakse sõnu fantaasiarikkalt kasutama. Asutakse koostama kakskeelseid sõnastikke, mis on aluseks edasisele sõnastike kasutamise oskusele.

Suulises töös pööratakse tähelepanu häälduse selgusele ja täpsusele (keeleväänajad, hääldusharjutused). Harjutatakse dialooge, etendatakse lühistseene ja -näidendeid. Suureneb iseseisva töö osakaal – nii näiteks jõutakse individuaalse lugemiseni. Tarvitusele võetakse esimesed trükitud lugemikud. Tööd tekstiga toetavad küsimused ja vastused. Küsimused-vastused harjutatakse esmalt läbi koos, siis individuaalselt, viimasena järgneb kirjalik fikseerimine. Funktsionaalset kirjaoskust arendavad kirjatööd nagu näiteks kutse ja õnnitluse kirjutamine. Algul kirjutatakse mudeli järgi. Lisaks tehakse lihtsaid etteütusi. Õpitud keelematerjali põhjal avastatud grammatikareeglid võib kirjutada eraldi reeglitevihikusse, mis leiab kasutust ka järgnevatel aastail. Käsitletakse lihtsamaid grammatikareegleid, nt omadussõnade võrdlusastmed, lihtsad määrused, sõnade järjekord lauses (nt järjestamisülesanded). Reeglid sõnastavad õpilased emakeeles. Reegleid illustreerivad näited leitakse suuliselt. Käsitletakse sünonüüme ja antonüüme. Inglise keeles õpitakse rütmiliselt selgeks ebareeglipärased tegusõnad, vene keeles harjutatakse rütmiliste ridadena nimisõna käänamist (kolm esimest käänat).

Lõiming

Lõimumine teiste õppeainetega toimub nii läbi korduvate teemade kui meetodite. Eesti keeles omandatavad grammatilised teemad (lauseliikmed) korduvad ka võõrkeele grammatika õppes. Jätkuvalt kasutatakse tunnis laule ja rütmisalme, mida toetab muusika aines õpitu. Loodusõpetus ja taimeõpetus toetavad teema Kodukoht Eesti alateemade Käitumine looduses ja Eesti loodus käsitlemist. Kunstiainetes käsitletavat loodusmotiivid on toeks võõrkeeles looduse teema käsitlemisel.

Taotletavad õpitulemused

Õpilane:

Väärtused

- teadvustab eakohaselt õpitavaid keeli kõnelevate maade ning oma maa kultuuri sarnasusi ja erinevusi;
- tunneb käsitletud õpitavat keelt kõneleva maa tähtpäevi ja tavasid;

Õpioskused

- rakendab õpetaja juhendamisel varem omandatud õpioskusi ja -strateegiaid;
- töötab õpetaja juhendamisel iseseisvalt, paaris ja rühmas;
- seab õpetaja abiga endale õpi-eesmärke;

Keele-alased oskused

- saab õpitud temaatika piires aru lauseist ja sageli kasutatavaist väljendeist;
- mõistab olulist õpitud temaatika piires;
- kirjutab mudeli põhjal lühikesi funktsionaalseid tekste;
- tunneb lihtsamaid grammatikareegleid;
- tuleb teda puudutavates igapäevastes suhtlusolukordades toime õpitavat keelt emakeelena kõnelejaga.

15.6. 6. KLASS

Õppesisu

Suhted sõpradega. Tervis. Eesti naaberriigid. Õpitavat keelt kõnelevate riikide sümboolika, ajalugu ja geograafia. Tähtpäevad, kombed. Söögikorrad. Hügieeniharjumused. Turvaline liiklemine. Teeküsimine ja juhatamine. Arsti juures käimine.

Inglise keele õigekeelsus: tegusõna ajavormid isikulises tegumoes võrdlevalt; umbisikuline tegumood (oleviku ja mineviku lihtajad); lauseõpetus kirja kirjutamisel; sõnajärg liht- ja liitlausetes.

Vene keele õigekeelsus: Nimisõna käänamine ainuses; nimisõna ja omadussõna käänamine; ebareeglipärased verbid / häälikumuutused sõnatüves; tegusõna: enesekohased tegusõnad; refleksiivsed verbid; adverbid; järgarvsõna

Õppetegevused

Algava puberteedia hingelisele segadusele vastandab keeleõpetus korra elemendi. Objektivse reaalsuse kogemist võimaldavad tegusõna pööramine, nimi- ja omadussõna käänamine, samuti erialaste keelemõistete õppimine. Alustatakse iseseisvat tööd hõlbustavate õpistrateegiate tundmaõppimist. Algab kausaalse mõtteviisi arendamine. Põhjus-tagajärg-seoste mõistmine eeldab individuaalset materjali mõtestamist, mitte enam kollektiivset retsiteerimist. Samas on rütmilisel osal senini oluline osa näiteks tegusõna pöördevormide õppimisel. Selles vanuses õpilasi tuleb uuel viisil, piisava sõnavara ja grammatika baasil, julgustada end võõrkeeles nii suuliselt kui kirjalikult väljendama. Oluline on dialoogide ja rollimängude kasutamine. Algava puberteedia foonil on õpetajal tähtis toetada just suhtlemisjulguse kasvu. Kirjalikuks loovtööks sobivad kirjade koostamine, lihtsad kirjeldused, päevikusissekanded, tekstide kokkuvõtted. Harjutatakse küsimuste koostamist ning nendele vastamist, ankeetide täitmist. Kirjade kirjutamine ja võõrkeelse päeviku pidamine aitab õpilasel end avada ja analüüsida ning seeläbi sügavamalt tundma õppida. Kirjutamist harjutatakse ka lühikokkuvõtete ning etteütlustega. Jätkub funktsionaalse kirjaoskuse arendamine – õpitavat keelt kõneleva maa kirjaliku suhtluse konventsioonide tundmaõppimine ja rakendamine.

Õpetaja puutub kokku väga erinevate võimete ja teadmiste tasemega õpilastega. See eeldab ülesannete diferentseerimist igapäevase jõukohasel viisil. Keele sisu osas sobivad dramaatiline, heroiline lüürika ja humoorikad tekstid. Orientatsioon laieneb välismaailmale: seoses geograafia ja ajaloo teemadega põhitunnis käsitletakse vastavaid teemasid ka võõrkeeles. Uue teemana tegeldakse õpitavat keelt kõneleva maa maiskonnaloo ja ajaloo. Teemakäsitus annab õpilasele võimaluse kokku puutuda teistlaadi väärtussüsteemidega ja arendada sallivust erinevuste suhtes. Orienteeritus välismaailmale tähendab õpetaja toel laiema maailma avastamist, mis eeldab ühelt poolt huvi, teiselt poolt sallivat hoiakut. Samuti annab õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuri tundmaõppimine õpilasele kindlustunnet vastavas kultuuriruumis hakkamasaamiseks.

Lõiming

6. klassi lugemis- ja retsiteerimismaterjal põhineb enamasti kangelaslugudel või dramaatilistel tekstidel ning toetab põhiainetes õpitavat materjali. Võõrkeeleõpe lõimub olulisel määral ajaloo ja

geograafia ainetega. Ajalooga seondub õpitavat keelt kõneleva maa ajalugu kuni keskajani. Kui ajaloo käsitletakse Euroopa ajalugu tervikuna, siis keeleõpe võimaldab süvendatult keskenduda vastavat keelt kõneleva maa ajaloo episoodidele. Geograafias käsitletakse 6. klassis Euroopat ning sarnaselt ajaloole võimaldab võõrkeeleõpe süvendatult tegeleda vastava maa geograafiaga ning lisaks võrrelda seda ka võõrkeeles juba Eesti kohta õpituga (Suurbritanniaga seotud teemad). Püütakse leida naaberriikide waldorfkoolidest kirjasõbrad, kellega kirjavahetuse käigus jagatakse teavet oma riigi, looduse ning kommete kohta. Lugemistekstid ja tunni rütmilise osa materjal arvestab ajaloo käsitletavat keskaja algust, religiooniõpetuses räägitavate positiivsete kangelaste elulugusid ning emakeeles retsiteeritavaid ballaade. Tunni rütmilise osa materjal sisaldab ka liikumiselemente.

Taotletavad õpitulemused

Õpilane:

Väärtused

- teadvustab eakohaselt õpitavaid keeli kõnelevate maade ning oma maa kultuuri sarnasusi ja erinevusi ning oskab neid suhtlusolukordades arvestada;
- tunneb huvi õpitavat keelt kõneleva maa kultuuri ning suhtub erinevustesse sallivalt;

Õpioskused

- rakendab õpetaja juhendamisel varem omandatud õpioskusi ja -strateegiaid;
- töötab õpetaja juhendamisel iseseisvalt, paaris ja rühmas;
- seab endale õpieesmärke ning hindab koostöös kaaslaste ja õpetajaga oma saavutusi.

Keelealased oskused

- saab õpitud temaatika piires aru lauseist ja sageli kasutatavaist väljendeist;
- mõistab olulist õpitud temaatika piires;
- kirjutab lühikesi tekste õpitud temaatika piires;
- loeb iseseisvalt lihtsamaid võõrkeelseid tekste;
- tuleb teda puudutavates igapäevastes suhtlusolukordades toime õpitavat keelt emakeelena kõnelejaga ja julgeb võõrkeeles suhelda.

16. KASUTATAV ÕPPEKIRJANDUS KEELEÕPETUSES:

- Allsop, J. "Ladybirds and Other Elementary Very short Stories in Authentic English"
- Berestowska, A.; Sumera, "A. English in Puzzles". TEA Kirjastus 2004.
- asset, J. H. "The Pancake". Stuttgart 1992.
- Jaffke, C. "Rhythms, Rhymes, Games and Songs for the Lower School". Stuttgart 1982.
- Jaffke, C. "Tongue Twisters and Speech Exercises . Aids to English Teachers in Waldorf School". Stuttgart 1983.
- Kiersch, J. "oreign Language Teaching in Steiner Waldorf Schools". Stuttgart 1992
- Kostabi, L. "Pronunciation Practice". Koolibri 2004.
- Morosova, N.; Petersen, N.; Petrova, M. "The Early Bird. Material for Oral English Teaching in the Lower School, with Grammatical Orientation". St. Petersburg 2001.
- Murphy, R. "Essential Grammar in Use". Cambridge University Press 1990. Saks, K. "Mänge võõrkeeletundideks". Tallinn Koolibri 1997.
- Taylor-Weaver "The armer and the Goblin" Wilder "The Little House in the Big Woods" Sari "Oranges and Lemons" Level 0 and 1. Oxford.
- Erinevad raamatud sarjast Penguin Readers Level 2-5 ning sarjast Macmillan Readers Level 3-5 koos audiomaterjalidega.
- Большая книга сказок (Издат.Москва"Махаон") Книга сказок (В.Сутеев)
- Наша речь (Алла Полева)
- Обучающие игры (Издат.Москва "Артель")
- Песни, игры, хороводы для начальных классов вальдор ско школы (Издат. Pädagogische oeschungstelle)
- Пособие о лого едии для дете и родителе (О.И.Кру енчук) Обучение грамоте (Н.В. Новоторцева)

- Организация раздников в начально школе (Н. Луконина)
- Развитие вербального воображения (М.В.Ильина)
- Сборник стихов для дете (Издат.Москва"Планета детства")
- Сказка о гномике которого звали Па (Ю. Цриксов) Сказки, есенки, отешки (Издат.Смоленск"Русич") Стихи к детским раздникам (Т.А.Шорыгина)
- Стихи,сказки,рассказы,игры для начальных классов вальдор ско школы (Издат. Pädagogische orschungstelle)

17. MATEMAATIKA

Üldalused

Matemaatika õpetamine toimub waldorfkoolis perioodõppe* vormis, matemaatikaalaste oskuste kinnistamiseks rakendab õpetaja väljaspool õppeperioodi vastavalt kooli tunnijaotusplaanile harjutustunde. Matemaatikat õpetab põhikooli I- II astmes klassiõpetaja*.

Matemaatika tunni- ja kodused tööd teeb õpilane ainevihikusse*. Algastmes on ainevihik valgete lehtedega. Ülesannete lahendamiseks võib II kooliastmes kasutusele võtta ruudulised vihikud. Mitmesugused uurimused näitavad tänapäeva õpilastel üha suurenevaid raskusi matemaatilise mõtlemise arendamisel. Ühtki teist ainet ei samastata niipalju koolisuutlikkuse ja intelligentsusega. Osa matemaatika sisust ja keelest on sedavõrd juurdunud igapäevaellu, et neid tundmata on inimesel raske ühiskonnas toime tulla. Õpetaja ülesandeks on vältida tüdimust ja meeleheidet, mida tekitavad ülejõu käivad ülesanded. Vastavalt võimetele on eduelamus matemaatikas iga õpilase vajadus ja õigus. Diferentseeritud ülesanded matemaatikas on enesestmõistetavus, samuti võib osutada vajalikuks õpetaja metoodikaalne koolitus või konsultatsioon, abiõpetaja kaasamine.

Matemaatika üht osa, mis hõlmab geomeetrilisi kujundeid, on lõimitud eraldi ainesse vormijoonistus. Vormijoonistus on omakorda seotud eesti keelega (matemaatikas kajastub see korrektse kirjaga tekstülesannetes) ja kunstiõpetusega (vahakriidid töövahendina) muutudes 4. klassis geomeetriaks (mis on omakorda matemaatika osaks).

Waldorfkoolis on matemaatika õpetamine jagatud kolme astmesse. Esimesel astmel, mis hõlmab viit esimest klassi, kasvab matemaatika välja lapse igapäeva eluga lähedalt seotud tegevustest ja seda laiendatakse sammhaaval. Teisel astmel, 6.–8. klassini, tuleb järk-järgult esiplaanile matemaatika praktilis-rakenduslik funktsioon. Osa matemaatika sisust ja keelest on sedavõrd juurdunud igapäevaellu, et neid tundmata on inimesel raske ühiskonnas toime tulla.

Kolmandal astmel, mis algab waldorfkoolis 9. klassis, lisandub üldistamine ja abstraheerimine, ratsionalistlik vaatenurk. Loogika kui matemaatika põhiline tulemuseni jõudmise viis on saanud tähtsaks vahendiks inimtegevuses tervikuna. Matemaatikatundides harjutatakse erinevate olukordade analüüsimist, püütakse jõuda antud faktidest loogiliste arutluste kaudu järeldusteni, õpitakse olulist eristama ebaolulisest, hüpoteese püstitama, ümber lükkama või tõestatama. Kõik need oskused tulevad kasuks ka teiste ainete õppimisel. Loogilise mõtlemise kultuuri järkjärguline arendamine matemaatika kaudu on osa üldisest mõtlemisvõime arendamisest. Järjepidev harjutamine, mida matemaatika nõuab, on oluline element tahtekasvatases.

Üldpädevuste kujundamine

Põhitunni rütm tekitab lastes harjumuse märgata väsimuse tundemärke ning õppides tegevusi varieerida, et oma jõuvarusid taastada. Harjumus puhata ja liikuda on tähtis tervisele, kuid on oluline ka õpioskuste arenemisel. Seda toetab ka õppimine läbi isikliku kogemuse. Matemaatikatundides on oluline roll mängudel, ühistegevustel ja koosõppimisel. Need arendavad suutlikust arvestada enda ja kaaslaste oskustega, väljendada end arusaadavalt ja täpselt. Väärtuspädevust kujundatakse matemaatikaõpetuses läbi geomeetriliste vormide ilu nii looduses kui ka arhitektuuris.

Tekstülesannetel on lisaks matemaatikapädevuse arendamisele tähtis roll ka teiste pädevuste kujundamisel. Elulistest andmetest lähtuvad ja erinevates valdkondades esilekerkivate teemadega seotud tekstülesanded on hindamatud – need arendavad oskust eristada olulist ebaolulisest, mõista teksti, soodustavad paindlikku mõtlemist, võimaldavad erinevaid lahendusteid. Tekstülesande koostamine õpetab probleemi sõnastamist ja ka erinevate lahendusvariantide hindamist. Endale ja klassile jõukohaste ülesannete koostamine eeldab oskust hinnata enda ja teiste võimeid.

Tähtsal kohal matemaatikas on õueõpe. Õuekeskkond on vormide ja materjalide poolest mitmekesine õpiruum, kus avaldub looduse geomeetriliste vormide ilu ja rohkus ning kus on võrdlemiseks, mõõtmiseks ja kirjeldamiseks lõputult võimalusi. Õues õppides tekib lapses loomulikult huvi maailma vastu. Praktiliste tegevuste käigus areneb lapse algatusvõime, leidlikkus, tähelepanuvõime, oskus näha seoseid mõistete-reeglite ja tegelikkuse vahel. Õuesõpe toetab ka liikumisharjumuse säilimist, samas õpitakse ohutuse seisukohast olulist, ka liiklusohutust.

Läbivad teemad

Sotsiaalne ja kodanikupädevus.

Vastutustunnet ühiskonna ja kaaskodanike ees kasvatatakse selleteemaliste ülesannete lahendamise kaudu. Paaris- ja grupitöödega arendatakse õpilastes koostöö- ja vastastikuse abistamise oskusi, kasvatatakse sallivust erinevate matemaatiliste võimetega õpilaste suhtes.

Õpipädevus.

Matemaatikat õppides on väga oluline tunnetada õpimaterjali sügavuti ning saada kõigest aru. Probleemülesandeid lahendades arendatakse analüüsimise, ratsionaalsete võtete otsimise ja tulemuste kriitilise hindamise oskust. Oluline on ka üldistamise ja analoogia kasutamise oskus, samuti oskus kanda õpitud teadmised üle elus ette tulevatesse olukordadesse. Osa

matemaatikateadmistest peaks õpilane saama uurimusliku õppetöö kaudu ja interneti võimalusi kasutades.

Suhtluspädevus.

Matemaatikas arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt. Eelkõige toimub see hüpoteese sõnastades ning ülesande lahendust vormistades. Tekstülesannete lahendamise kaudu areneb oskus teksti mõista: eristada olulist ebaolulisest ja otsida välja etteantud suuruse leidmiseks vajalik info. Matemaatika oluline roll on kujundada valmisolek eri viisidel (tekst, graafik, tabel, diagramm, valem) esitatud infot mõista, seostada ja edastada.

Enesemääratluspädevus

Matemaatikas on tähtsal kohal õpilaste iseseisev töö. Iseseisva ülesannete lahendamise kaudu võimaldatakse õpilastel hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid.

I kooliaste:

Tähelepanu all on positiivse hoiaku kujundamine õppimisse ning esmaste õpioskuste omandamise toetamine. Mänguliste tegevuste abil aidatakse õpilasel õppida tundma ennast ja lähiümbruse töömaailma, tuginedes kogemustele igapäevaelust. Õpilasele tutvustatakse erinevaid tegevusalasid ja ameteid, nende olulisust ning omavahelisi seoseid.

II kooliaste:

Keskendutakse õpilase sotsiaalsetele ja toimetulekuoskustele, oma huvide ja võimete tundmaõppimisele ning arendamisele. Eesmärk on aidata õpilasel kujundada põhilisi õpioskusi, empaatiavõimet ning suhtlemis- ja enesekontrollioskusi. Õpilasele tutvustatakse erinevaid elukutseid ja töid ning nende seost inimeste individuaalsete eelduste ja huvidega.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus

Matemaatikas arendatakse oskusi, mis on aluseks tõenduspõhiste otsuste tegemisel. Õpitakse tundma andmete töötlemise, mõõtmise, võrdlemise, liigitamise, süstematiseerimise meetodeid ja tehnikaid.

I kooliaste:

Toetatakse õpilase kogemustele igapäevaelu nähtuste ning looduse vahetul kogemisel. Pööratakse tähelepanu kodu- ja kooliümbruse keskkonnaküsimustele ning tegutsemisviisidele, mille abil on keskkonnaprobleeme võimalik praktiliselt ära hoida ja lahendada. Kavandatakse praktilisi tegevusi, mõõdetakse ja arvutatakse, tehakse jooniseid, meisterdatakse mudeleid ja makette.

II kooliaste:

Keskendutakse peamiselt koduümbruse ja Eesti keskkonnaprobleemide käsitlemisele. Arendatakse tahet osaleda keskkonnaprobleemide ärahoidmises ja lahendamises ning kujundatakse keskkonnaalast otsustamisoskust. Arendatakse säästvat suhtumist ümbritsevasse ja elukeskkonna väärtustamist, õpitakse teadvustama end tarbijana ning toimima keskkonda hoidvalt. Kavandatakse praktilisi tegevusi, mõõdetakse ja arvutatakse, tehakse jooniseid, meisterdatakse mudeleid ja makette.

Ettevõtlikkuspädevus

Ettevõtlikkuspädevust arendatakse eluliste andmetega ülesannete lahendamise kaudu. Erinevate lahenduste leidmine arendab paindlikku mõtlemist ning ideede genereerimise oskust.

I kooliaste:

Kesksel kohal on sallivuse, üksteise kuulamisoskuse ja koostegutsemise harjutamine.

II kooliaste:

Püütakse toetada õpilase initsiatiivi ning pakkuda talle võimalusi ja abi ühisalgatusteks. Õpilasi innustatakse iseseisvalt tegutsema ühise eesmärgi nimel ning võtma sellega kaasnevat vastutust ja kohustusi. Oluline on suunata õpilasi leidma jõukohastele probleemidele loomingulisi lahendusi ning aidata neil kogeda koos tegutsemise kasulikkust ja vajalikkust.

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Matemaatika on erinevaid kultuure ühendav teadus, milles õpilased saavad tutvuda eri maade ja ajastute matemaatiliste avastustega. Õpilasi suunatakse tunnetama loogiliste mõttekäikude elegantsi ning õpitavate geomeetriliste kujundite ilu ja seost arhitektuuri ning loodusega. Matemaatika õppimine arendab õpilastes selliseid iseloomumadusi nagu sihikindlus, püsivus, visadus, täpsus ja tähelepanelikkus, samuti õpetab distsipliini järgima. Lahendades matemaatikaülesandeid, tekib huvi ümbritseva vastu ning arusaamine loodusseadustest.

Õpilased õpivad märkama matemaatika seotust igapäevaeluga, aga ka aru saama, et matemaatika alusteadmised aitavad paremini teisi teadusi mõista.

I kooliaste:

Tunni rütmilises osas õpitakse tundma eesti luuletajate ja heliloojate loomingut. Kuupidude ja tähtpäevade tähistamisega aidatakse õpilasel mõista, et teatud tavad ja kombes on omased teatud kultuurile.

II kooliaste:

Õpitakse tundma erinevaid kultuure ja inimesi. Õpitakse respektima erisusi ja hindama neid kui kultuurilist mitmekesisust ning kultuuride vastastikuse rikastamise vahendit.

Hindamine I-II kooliaste

Õpilased saavad pidevat suulist tagasisidet õppetundides või mõne muu õppetegevuse käigus, nende vanemad aga õppeaasta jooksul toimuvatel vanemateõhtutel, kokkuleppel vanemaga toimuvad individuaalsed arenguevestlused. Õppeaasta lõpus saab 4. klassi õpilane kirjaliku sõnalise ülevaate toimunud arengust, teadmistest ja oskustest, tugevustest ja nõrkustest ning hoiakutest ja väärtustest. 5.-6. klassi õpilased ja lapsevanemad saavad poolaasta lõpus kirjeldava sõnalise tunnistuse, milles antakse ülevaade tunniaktiivsusest, õppevahendite korrashoiust, koduste tööde tegemisest, kirjalikest töödest ning suulisest vastamisest ja üldistest hoiakutest.

Õppe-eesmärgid I-II kooliastmes

- eluline kompetentsus matemaatikaga seotud eluvaldkondades;
- matemaatika vastu huvi äratamine;
- aritmeetiliste mõistete kujundamine;
- arvude kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete omaduste tundmaõppimine;
- arvutamisoskuse omandamine;
- arvutamise kui vajaliku töövahendi teadvustamine;
- tahte koolitamine pideva harjutamise läbi.
- koolitatud matemaatiline mõtlemisvõime:
- üldistus- ja loogikavõime, analüüsivõime, arenenud ruumikujutusvõime, oskus ümbritseva maailma esemeid ja nähtusi struktureerida;
- usaldus (oma) mõtlemise vastu;
- oskus arvutada peast, kirjalikult ja taskuarvutil;

- oskus reaalseid situatsioone matemaatiliselt kirjeldada, analüüsida, lahendada ning
- interpreteerida;
- põhiliste tasapinnaliste ning ruumiliste kujundite tundmine;
- enda teadmiste objektiivne hindamine.

1-3. klass

Juhtmotiivid

Algastmes elab laps matemaatikasse sisse kogu oma läbielamisvõimega. Maailm on lapse jaoks tervik ja matemaatikaõpetus arvestab seda, liikudes tervikult osadeni. Lähtudes 1-st kui tervikust, saadakse kvalitatiivsel teel kõik teised arvud 1 -10-ni. Arv on midagi, mis esineb tervikus paljususena. Arvude kirjutamist võib alustada rooma numbritega, mis on vähem abstraktsed kui araabia numbrid. Matemaatilised mõisted moodustuvad seoses konkreetse tajumusega. Märksõnadeks on konkreetsus, pildilisus, liikumine. Erinevate liikumisvormide läbi ning koordineerimisharjutustega muutub arvutamine algklassides sisemiselt omaseks tegevuseks. Ainult sümbolilise esitusviisiga pole see saavutatav. Kvantitatiivsete arvukujutlustega vabalt ümberkäimise harjutamiseks kasutatakse rütmi. Selle näiteks on erinevad, peenmotoorikat või kogu keha liikumist haaravad loendamisrütmid. Rütmilis- liigutuslikult õpitakse alguses ka korrutustabeli ridu.

17.1. 1. KLASS

Õppetegevused:

- peen- ja jämemotoorika harjutused, rütmi- ja koordineerimisharjutused, ruumis orienteerumine;
- arvude tajumine – harjutused erinevatele meeltele;
- loendamine;
- mälu arendamine;
- rooma numbrite, araabia numbrite kirjutamine;
- peastarvutamine, analüütiliselt ja sünteetiliselt harjutatud arvutustehete kirjapanek;
- õpetaja jutustatud arvutamislöö kuulamine, kujutluspildi loomine, lahenduse otsimine, ühine ülesande vormistamine vihikusse;
- erinevate abivahenditega arvutamine, matemaatilised mängud.

Õppesisu:

- arvud. Arvude olemus. Arv 0;
- rooma numbrid. Araabia numbrid;
- arvude ehitus kümnendsüsteemis, ühe- ja mitmekohalised arvud;
- arvude rida 1-110;
- loendamine;
- hulkade võrdlemine. Seosed: suurem, väiksem, võrdne;
- nelja põhitehte olemus. Tehtemärgid. Võrdus;
- liitmine, lahutamine, korrutamine ja jagamine 20 piires. Peastarvutamine;
- liitmistabel;
- korrutustabel rütmilise reana (1 – 5, 9 ja 10);
- paarisarvud ja paaritud arvud;
- ühetehteliste tekstülesannete pildiline ja suuline koostamine ja lahendamine.

Õpitulemused

1. klassi lõpetaja:

- oskab lugeda ja kirjutada naturaalarve 110-ni;
- tunneb nelja matemaatika põhitehet;
- arvutab nelja põhitehte abil peast 20 piires;
- oskab korrutustabelit rütmilise reana (1–5, 9,10);
- lahendab ühetehtelisi tekstülesandeid ja hindab õpetaja abiga ülesande lahendamisel
- saadud tulemuse reaalsust;
- koostab ühetehtelisi tekstülesandeid.

Lõiming teiste ainetega

Tulenevalt põhitunni ülesehitusest on iga matemaatikatunni osaks liikumismängud, rütmiharjutused ja laulud, salmid või ka pillimäng. See loob tiheda seose muusikaõpetuse, liikumise ja eesti keelega. Põhitunni jutustamisosa, kus esimeses klassis räägitakse muinasjutte, seob matemaatikatunnid religiooniõpetuse ja eesti keele õppimisega. Vormijoonistamises õpitakse 6 tundma ja joonistatakse vaba käega geomeetrilisi põhivorme. Matemaatika õppimine seostub tihedalt ka võõrkeelte õppimisega, kuna numbrid õpitakse selgeks ka võõrkeeltes ning loendamissalmid on omal kohal igas keeles. Eurütmilised liikumisharjutused mööda sirg- ja kõverjoont ning erinevaid geomeetrilisi kujundeid toetavad nende geomeetriliste vormide ning nende osade õppimist matemaatikatunnis. Samuti on need tegevused kasulikud ruumilise mõtlemise arendamisel. Ainevihiku kujundamisel

lõimitakse matemaatika õppimine ka kunstiõpetusega. Samuti õuesõppe tundides, kus tegeletakse looduslike vormide ja materjalidega. Viimaste kasutamine toetab ka käsitööõpetust.

17.2. 2. KLASS

Õppetegevused:

- peen- ja jämemotoorika harjutused, rütmi- ja koordinatsiooniharjutused, ruumis orienteerumine;
- mälu treenimine;
- peastarvutamine. Ahelülesanded. Kombineeritud ülesanded;
- arvude omaduste vaatlev tundmaõppimine. Tekstülesannete lahendamine. Teksti lugemine, mõistmine, küsimuse esitamine;
- matemaatilised mängud.

Õppesisu:

- arvuruumi laiendamine kuni 1100-ni. Arvude ehitus kümnendsüsteemis. Arvu asukoht arvureas;
- arvude võrdlemine. Võrratuse märk;
- korrutustabel 10-ni. Korrutustabeli pildiline kujutamine;
- seaduspärasused arvuridades. Seosed arvuridade vahel;
- arvude kvaliteedid. Arvu tegurid. Kordarv ja algarv. Täiuslikud arvud. Liitmise ja lahutamise ning korrutamise ja jagamise vahelised seosed;
- peastarvutamine 100 piires;
- kahe tehaga tekstülesannete koostamine ja lahendamine;
- aja mõõtmine. Kell. Kalender.

Õpitulemused

2. klassi lõpetaja:

- oskab lugeda, kirjutada, järjestada ja võrrelda naturaalarve 1100-ni;
- oskab lugeda ja kirjutada järgarve;
- liidab ja lahutab peast 100 piires;
- korrutab ja jagab peast ühekohalise arvuga 100 piires;
- oskab korrutustabelit rütmilise reana;

- eristab paaris- ja paarituid arve;
- analüüsib ja lahendab kahetehtelisi tekstülesandeid ja hindab õpetaja abiga ülesande
- lahendamisel saadud tulemuse reaalsust;
- koostab ühetehtelisi tekstülesandeid;
- tunneb ja kasutab õpitud ajaühikuid (h, min, s; veerand, pool, kolmveerand tundi) ja
- nendevahelisi seoseid;
- oskab teisendada õpitud ajaühikuid;
- oskab arvutada täistundidega;
- tunneb kella ja kalendrit, seostab neid oma elu tegevuste ja sündmustega.

Lõiming teiste ainetega

Tulenevalt põhitunni ülesehitusest on iga matemaatikatunni osaks liikumismängud, rütmiharjutused ja laulud, salmid või ka pillimäng. See loob tiheda seose muusikaõpetuse, liikumise ja eesti keelega. Põhitunni jutustamisosa, kus teises klassis räägitakse valme ja legende, seob matemaatikatunnid religiooniõpetuse ja eesti keele õppimisega. Vormijoonistamises tegeletakse teisel kooliaastal geomeetriliste põhivormide kombinatsioonide ja ruumiliste peegeldustega. Eurütmilised liikumisharjutused mööda sirg- ja kõverjoont ning erinevaid geomeetrilisi kujundeid toetavad geomeetriliste vormide ning nende osade õppimist matemaatikatunnis. Samuti on need tegevused kasulikud ruumilise mõtlemise arendamisel. Ainevihiku kujundamisel lõimitakse matemaatika õppimine ka kunstiõpetusega, samuti õuesõppe tundides, kus tegeletakse looduslike vormide ja materjalidega. Viimaste kasutamine toetab ka käsitööõpetust.

Õppetegevused

17.3. 3. KLASS

- korrutustabeli omandamine. Mälu treenimine;
- peastarvutamine. Maagiliste ruutude lahendamine;
- kirjalik arvutamine;
- tekstülesannete koostamine ja lahendamine;
- inimese kehaga seotud pikkusmõõtude kasutamine. Erinevate suuruste praktiline mõõtmine, mõõtühikute kasutamine, teisendamine;
- mõõtmisega seotud tegevused (poe mängimine, ruumi plaani joonistamine jne);
- matemaatilised mängud, nuputamisülesannete lahendamine;

Õppesisu:

- arvuruumi laiendamine 1 000 000-ni;
- arvude ehitus kümnendsüsteemis: arvu järk, järguühik, järkarv, järguühiku kordne, arvu esitamine järkarvude ja järguühikute kordsete summana;
- mitmekohaliste arvude kirjalik liitmine ja lahutamine;
- kirjalik korrutamine kahekohalise arvuga. 0 ja 1 korrutamistehtes;
- kirjalik jagamine ühekohalise jagajaga. Peastarvutamine 100 piires;
- arvavaldis. Tehete järjekord. Sulgude kasutamine.
- korrutustabel. Ruutarvude rida 12-ni.
- kahe ja enama tehtega tekstülesanded. Nende koostamine ja lahendamine.
- suurus kui mõõtmise tulemus.
- pikkuste mõõtmine. Vanad pikkusühikud. Vanad mõõtühikud: süld, vaks, jalg, küünar. Millimeeter, sentimeeter, detsimeeter, meeter, kilomeeter. Pikkusühikutevahelised seosed.
- löigu pikkuse mõõtmine. Murdjoone pikkus. Hulknurga ümbermõõdu mõõtmine ja arvutamine.
- massi mõõtmine. Vanad massiühikud. Gramm, kilogramm, tsentner, tonn. Massiühikutevahelised seosed.
- mahu mõõtmine. Vanad mahumõõdud. Liiter.
- väärtuste mõõtmine. Euro ja sent. Käibivad rahatähed ja mündid.
- aja mõõtmine. Ajaühikud: sekund, minut, tund, ööpäev, nädal, kuu, aasta, sajand. ajaühikute vahelised seosed. Aja arvutamine kella ja kalendri abil.
- suuruste võrdlemine;
- nimega arvudega arvutamine (peast ja kirjalikult).

Taotletavad õpitulemused

3. klassi lõpetaja

- tunneb rõõmu matemaatikaga tegelemisest;
- oskab lugeda ja kirjutada naturaalarve 1 000 000-ni;
- oskab arve võrrelda;
- oskab määrata arvu asukohta naturaalarvude reas;
- tunneb nelja matemaatika põhitehet;
- arvutab nelja põhitehte abil peast 100 piires;
- arvutab kirjalikult nelja põhitehte abil omandatud arvuruumis;

- oskab määrata tehete järjekorda arvavaldistes;
- oskab leida tehtes puuduvat komponenti;
- oskab peast korrutustabelit;
- oskab koostada ühetehtelisi tekstülesandeid;
- oskab analüüsida ja lahendada kahetehtelisi tekstülesandeid;
- tunneb õpitud mõõtühikuid ja nendevahelisi seoseid;
- oskab praktiliselt abivahendeid kasutades mõõta;
- oskab liita ja lahutada ühenimelisi arve;
- tunneb nelja aritmeetilise tehete komponentide ja resultaate nimetusi;
- tunneb kella ja kalendrit.

Lõiming teiste ainetega

Tulenevalt põhitunni ülesehitusest on iga matemaatikatunni osaks liikumismängud, rütmimängud ja laulud, salmid või ka pillimäng. See loob tiheda seose muusikaõpetuse, liikumise ja eesti keelega. Põhitunni jutustamisosa, kus kolmandas klassis räägitakse Vana Testamendi loomislugusid, seob matemaatikatunnid religiooniõpetuse ja eesti keele õppimisega. Vormijoonistamine, milles kolmandal kooliaastal tegeldakse geomeetriliste põhivormide keerukate kombinatsioonide joonistamisega toetab tugevalt ruumilise ja loogilise mõtlemise arengut. Eurütmilised liikumisharjutused mööda sirg- ja kõverjoont ning erinevaid geomeetrilisi kujundeid toetavad nende geomeetriliste vormide ning nende osade õppimist; kujundeid läbi liikudes tunnetatakse nende komponente, õpitakse märkama eri kujundite sarnasusi ja erinevusi ning seoseid tasapinnaliste kujundite vahel. Ainevihiku kujundamisel lõimitakse matemaatika õppimine kunstiõpetusega. Samuti õuesõppe tundides, kus tegeletakse looduslike vormide ja materjalidega. Viimaste tundmaõppimine toetab ka käsitööõpetust. Mõõtmisi ja kaalumisi kasutatakse praktiliselt lihtsa toiduvalmistamise ja küpsetamise juures. Matemaatika õppimine seostub tihedalt ka võõrkeelte õppimisega, kus mängitakse arvutamise seotud rollimänge, harjutatakse mõõtmist.

Erinevused riiklikust õppekavast

I kooliastme õppesisust jäävad välja teemad 'Täht arvu tähisena' ja 'Tähe arväärtuse leidmine võrdustes'. Harilike murdude õppimine ja kasutamine jääb II kooliastmesse. I kooliastmes ei kasutata õppetöös süle- ega lauarvuteid.

Geomeetria teemasid käsitletakse esimeses kooliastmes vormijoonistamises, mis on matemaikat toetav õppeaine.

II kooliaste

Varasem välismaailma ja hingemaailma kooskõla n.ö. murdub. Seda muutust hingelises läbielamises järgib ka matemaatika ainekava – 4. klassis hakatakse õpetama harilikke murde. Oluline on muuta murru tekkimine elamuseks. Murdude mõistmiseks ja murdarvudega arvutamiseks tuleb neid käsitleda kolmel viisil: tervikult osadele, osalt tervikule ja võrdluse teel. 5. klassis järgneb arvutamine kümnendmurdudega.

6. klassist alates on tähtsaimal kohal arvutamise praktiline rakendamine. Tehtav peab omama inimlikku tähendust. Raamatupidamise põhimõtteid, intress- ja protsentarvutust õpetades on võimalik toetada lapse arengut ning muuta mõistetavaks oluline osa tänapäevaelust. Matemaatikat toetavaks õppeaineks on esimeses neljas klassis vormijoonistus, millest 5. klassis areneb välja geomeetria. Geomeetria eesmärk on kujutlusvõime arendamine. 5. klassi geomeetria on vabakäegeomeetria. See on üleminek vabakäega vormijoonistuselt matemaatilise täpsusega geomeetria. Joonistamisrõõmust kujunevad hoolikus ja täpsus. Vabakäegeomeetrias harjutatakse proportsioonide ja suhete hindamist, püütakse saavutada suunatud liikumise kindlust. Õpilane peab üha rohkem õppima geomeetrilisi seaduspärasusi tunnetama, mõttega haarama ja kasutama, et siis praktilis-joonistuslikult leida lahendus. Lisanduvad geomeetriaga seotud mõisted.

6. klassi geomeetrias ei tulene joonistamise esteetiline kvaliteet mitte enam dünaamikast, vaid korrast. Selleks peab õpilane omandama sirkli, joonlaua, nurklaua ja malli asjakohase kasutusoskuse. Joonestusvahendid toovad kaasa ka probleemi: geomeetria muutub abstraktseks ega paku enam vahetut läbielamist. Selle vältimiseks tuleb õpilastele ikka ja jälle luua võimalus imestada. Nii on esimene sirkligeomeetria 6. klassis seotud täpse geomeetrilise joonise ilust tuleneva tundeelamusega. Et see õnnestuks, peab õpilane õppima täpselt joonestama.

17.4. 4. KLASS

Õppesisu:

- peastarvutamine;
- ruutarvude rida 20-ni;
- naturaalarvud miljonini. Arvude esitamine järgüühikute kordsete summana;
- põhitehted: liitmine, lahutamine, korrutamine, jagamine. Liitmise ja korrutamise omadused.
- kirjalik korrutamine;
- kirjalik jagamine kahe- ja kolmekohalise jagajaga.
- jäägiga jagamine. 0 ja 1 jagamistehtes. Jagamine ja korrutamine järgüühikutega;

- harilik murd. Murdarvu kvalitatiivne sisu;
- murdosade suuruste võrdlemine;
- osa leidmine tervikust. Terviku leidmine osa suuruse järgi;
- harilike murdude taandamine ja laiendamine. Liigmurru teisendamine segaarvuks ja vastupidi. Ühenimeliste ja lihtsamate erinimeliste murdude liitmine ja lahutamine;
- korrutamine ja jagamine harilike murdudega;
- tekstülesannete koostamine ja lahendamine.

Lõiming teiste ainetega

Tunnialguse rütmiharjutustes lõimitakse matemaatika, muusika ja liikumine. Muusikaõpetuses käsitletakse nootide pikkusi, taktimõõtu, mis on otseselt seotud murdarvudega. Plaani joonistamine ühendab koduloo õppimise matemaatikaga. Tekstülesannete sisu võib olla seotud kodukoha ajaloo või loomaõpetusega. Tekstülesannete lahendamisel harjutatakse tekstist arusaamist, lahenduste vormistamisel jälgitakse korrektset keelekasutust, pööratakse tähelepanu õigekirjale ja lauseehitusele.

Taotletavad õpitulemused

4. klassi lõpuks õpilane:

- loeb, kirjutab, järjestab ja võrdleb naturaalarve (kuni miljonini) ja harilikke murde; oskab ruutarvude rida 20-ni;
- tunneb harilikku murdu, kujutab harilikku murdu joonisel osana tervikust;
- oskab harilikke murde taandada ja laiendada, teisendab liigmurde segaarvuks ja vastupidi;
- arvutab peast ja kirjalikult naturaalarvudega ja lihtsamate harilike murdudega, rakendab tehete järjekorda;
- tunneb tehete omadusi ja tehete liikmete ja tulemuste seoseid;
- lahendab kuni kolmetehtelisi tekstülesandeid, hindab tulemuse reaalsust.

17.5. 5. KLASS

Õppesisu

Arvutamine

- peastarvutamine. Kirjalik arvutamine naturaalarvudega;
- jaguvuse tunnused (2-ga, 3-ga, 5-ga, 9-ga ja 10-ga);

- algarv, kordarv. Eratosthenese sõel;
- arvu lahutamine algteguriteks. Arvude ühistegurid. Suurim ühistegur. Arvude ühiskordsed. Väikseim ühiskordne;
- harilik murd. Murru taandamine ja laiendamine. Arvutamine harilike murdudega. Harilike murdude võrdlemine. Pöördarv;
- kümnendmurd. Kümnendmurdude võrdlemine. Kümnendmurru ümardamine etteantud täpsuseni. Neli põhitehet kümnendmurdudega. Kümnendmurdude korrutamine ja jagamine järguühiku- tega. Hariliku murru teisendamine kümnendmurruks. Lõpliku kümnendmurru teisendamine harilikuks murruks;
- mõõtühikud. Mõõtühikute teisendamine;
- kolme ja enama tehtega tekstülesannete koostamine ja lahendamine.

Vabakäegeomeetria:

- punkt. Sirglõik. Kiir. Sirge. Sirgete lõikumine, ristuvad sirged. Paralleelsed sirged;
- nurk. Nurkade liigid (täisnurk, teravnurk, nürinurk, sirgnurk). Kõrvunurgad. Tippnurgad;
- ring. Ringjoon. Kõõl. Diameeter. Raadius. Sektor. Segment. Lõikaja. Puutuja;
- kõõlhulknurgad;
- kolmnurk. Võrdkülgne, võrdhaarne ja täisnurkne kolmnurk;
- ruut. Ristkülik. Trapets. Romb.

Lõiming teiste ainetega

Tunnialguse rütmiharjutustes lõimitakse matemaatika, muusika ja liikumine. Muusikaõpetuses kasutatakse noodipikkuste märkimisel harilikke murde. Tekstülesannete sisu võib siduda ajaloo, geograafia või loodusõpetusega. Tekstülesannete lahendamisel harjutatakse tekstist arusaamist, lahenduste vormistamisel jälgitakse korrektset keelekasutust, pööratakse tähelepanu õigekirjale ja lauseehitusele.

Taotletavad õpitulemused

5. klassi lõpuks õpilane:

- loeb, kirjutab, järjestab ja võrdleb naturaalarve (kuni miljardini) ja positiivseid ratsionaalarve;
- arvutab peast ja kirjalikult naturaalarvudega ja positiivsete ratsionaalarvudega, rakendab tehete järjekorda;

- sõnastab ja kasutab jaguvustunnuseid (2-ga, 3-ga, 5-ga, 9-ga ja 10-ga);
- eristab alg- ja kordarve;
- esitab naturaalarvu algtegurite korrutisena, leiab arvude suurima ühisteguri ja vähima ühiskordse;
- ümardab arvu etteantud täpsuseni;
- teisendab hariliku murru kümnendmurruks, lõpliku kümnendmurru harilikuks murruks ning leiab hariliku murru kümnendlähendi;
- leiab arvu pöördarvu;
- lahendab tekstülesandeid, hindab tulemuse reaalsust;
- teab ning teisendab pikkus-, pindala-, ruumala- ja ajaühikuid;
- joonestab vaba käega: punkti, sirge, kiire, lõigu, murdjoone, ristuvad, lõikuvad ja paralleelsed sirged, ruudu, ristküliku, trapetsi, rombi, kolmnurga, ringi, diameetri, puutuja;
- joonestab vaba käega ja liigitab nurki (täisnurk, teravnurk, nürinurk, sirgnurk, kõrvunurgad, tippnurgad).

17.6. 6. KLASS

Õppesisu

Arvutamine

Arv- ja tähtavaldis. Valem.

Protsendi mõiste. Osa leidmine tervikust. Protsentides antud osamäära järgi terviku leidmine. Jagatise väljendamine protsentides. Kasvamise ja kahanemise väljendamine protsentides.

Promill.

Lihtsate majandusülesannete lahendamine, hoius, intress.

Rooma numbrid.

Andmed

Koordinaatteljestik.

Temperatuuri ja liikumise graafik. Kiirus.

Arvandmete kogumine ja korrastamine. Sagedustabel, andmete kujutamine diagrammina, aritmeetiline keskmine.

Algebra

Algebraalne avaldis, avaldiste lihtsustamine. Avaldise väärtuse leidmine etteantud muutujate väärtuste korral.

Võrre. Võrrandite lahendamine.

Geomeetria

Sirkli, joonlaua, nurklaua ja malli käsitlemine geomeetrilistes konstruktsioonides.

Punkt. Sirglõik. Kiir. Sirge. Tasand.

Lõigu poolitamine. Lõigu keskristsirge. Antud sirgele ristsirge joonestamine.

Nurk. Nurkade liigid. Nurgakraad. Nurkade mõõtmine. Nurga poolitamine.

Sirgete vastastikused asendid. Sirgete lõikumine. Kõrvunurgad. Tippnurgad.

Ringjoon. Ring. Arv π .

Ringjoone pikkus. Ringi pindala.

Kõõlhulknurgad. Puutujahulknurgad.

Kolmnurk.

Kolmnurga sisenurkade summa. Võrdhaarse ja võrdkülgse kolmnurga omadusi.

Kolmnurga konstrueerimine kolme külje, kahe külje ja nendevahelise nurga ning ühe külje ja tema lähisnurkade järgi.

Kolmnurkade võrdsuse tunnused.

Kolmnurga alus ja kõrgus. Kolmnurga ümbermõõt ja pindala.

Ruudu ümbermõõt ja pindala. Ristküliku ümbermõõt ja pindala.

Pikkusühikud. Pindalaühikud

Lõiming teiste ainetega

Tunnialguse rütmiharjutustes lõimitakse matemaatika, muusika ja liikumine. Temperatuuri- või liikumisgraafikute lugemine on seotud füüsikaga. Tekstülesannete sisu saab siduda ajaloo, geograafia, keemia või bioloogiaga. Ka käsitletakse protsentarvutusega seoses majandusküsimusi, tegeletakse sotsiaalsete suhetega, kokkulepete ja seadustega. Seoses Vana Rooma ajaloo käsitletakse põhjalikumalt rooma numbreid. Tekstülesannete lahendamisel harjutatakse tekstist arusaamist, lahenduste vormistamisel jälgitakse korrektset keelekasutust, pööratakse tähelepanu õige kirjale ja lauseehitusele.

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpuks õpilane:

- oskab lugeda, kirjutada, järjestada ja võrrelda naturaalarve ja positiivseid ratsionaalarve;
- arvutab peast ja kirjalikult naturaalarvude, harilike ja kümnendmurdudega ning oskab rakendada neid oskusi tekstülesannete lahendamisel;
- loeb ja kirjutab rooma numbreid;
- tunneb protsendi mõistet, oskab lahendada protsentülesannete põhitüüpe;
- tunneb raamatupidamise põhimõtteid;
- tunneb raha hoiustamise mehhanismi, intressi arvutamise valemit;
- käsitseb sirklit, joonlauda, nurklauda ja malli;
- konstrueerib kolmnurga, joonestab antud sirgele ristsirge, poolitab lõigu ja nurga;
- joonestab kolmnurgale sise- ja ümberringjoone;
- arvutab ruudu, ristküliku, kolmnurga ja ringi pindala ja übermõõdu;
- kasutab pikkus- pindala- ja ajaühikuid, oskab neid teisendada;
- rakendab kolmnurga sisenurkade summat ja kolmnurkade võrdsuse tunnuseid ülesannete lahendamisel;
- kogub lihtsa andmestiku, koostab sagedustabeli, arvutab aritmeetilise keskmise;
- illustreerib arvandmestikku tulp- ja sirglõikdiagrammiga;
- loeb andmeid tulp- ja sektordiagrammilt;
- loeb ja joonistab temperatuuri ja liikumise graafikut.

Erinevused riiklikust õppekavast

KINNITATUD

Herbert Hahni Seltsi juhatus 19.04.2016

II kooliastmes arvutatakse peast ja kirjalikult, taskuarvutid võetakse kasutusele 9. klassis. Tunnitöös ei kasutata IKT vahendeid. Võrrandite lahendamine ja ruumiliste kujundite õppimine jääb III kooliastmesse.

18. MATEMAATIKA METOODILIST MATERJALI ÕPETAJALE

Baravalle, Hermann, Rechnenunterricht und der Waldorfschulplan, 1984

Bindel, Ernst, Das Rechnen, 1996

Keller, Thor, Aus der Praxis des Mathematikunterrichtes der 1.–5. Klasse der Waldorfschule, 2004

Schubert, E., Matemaatika algõpetusest EVW

19. LOODUSAINED

Loodusainete õpetus põhikoolis hõlmab ümbritsevat maailma ja inimest selle sees kõige laiemas mõttes.

Valdkonna ained on:

- **loodusõpetus: kodulugu, inimese- ja loomaõpetus, taimeõpetus, kivimiõpetus;**
- **geograafia;**
- **füüsika.**

Esimesel kooliastmel esineb ta üldise loodusõpetusena ja 3.-4. klassis koduloona; teisel kooliastmel leiab käsitlust looma-, taime-, kivimiõpetuses ja geograafias; kolmandal kooliastmel geograafias, inimeseõpetuses inimese anatoomia ja füsioloogia tähenduses ning bioloogias. Täppisteadustest lisanduvad keemia (7. klass) ja füüsika (esimene fenomenoloogilistel vaatlustel põhinev füüsikaperiood on 6. klassis).

Loodusõpetuse aineid käsitletakse valdavalt perioodõppe* vormis, vaid 1. ja 2. klassis integreerituna põhitundi* või ainetundidena, eelistatult õuesõppe vormis. Kõik loodusõpetuse ained kuuluvad valdavalt klassiõpetaja* ülesannete hulka.

Lapse arengupsühholoogiast lähtuvalt ei ole veel 1. ja 2. klassis vajadust lahutada „mina” ja maailma. Ka ümbritseva objektides ja nähtustes pole veel teravat piiri elutu, elava ja hingestatu vahel. Waldorfpedagoogika vastab lapsest tulenevale maailma kui terviku, „kaasmaailma” kogemise vajadusele. Loodusobjekte, -nähtusi ja seaduspärasusi vaatlevalt ning eakohases muinasjutukeeles edasi andes võimaldab õpetaja looduse hingestatud läbielamist. Nimetatud eakohane õpetus ei ole vastuolus teise kooliastme lõpus ja kolmandal kooliastmel juurutatava loodusteadusliku mõtteviisiga, vaid loob sellele sobiva eetilise aluse.

Üheksanda eluaastaga kaasneb teravdatum piiri tunnetamine sise- ja välismaailma vahel. Loodusõpetus, mis varem oli tervik, liigendub nüüd aja ja ruumi järgi – ühelt poolt areneb ta koduloo kaudu geograafiaks ja ajalooks, teiselt poolt praktiliseks loodusõpetuseks ja loodusteadusteks (6. klassi füüsika). Põhikooli teisel astmel lähtub loodusõpetuse ainekäsitus - looma-, taime- ja kivimiõpetus - printsiipest "elusalt elutule" ehk lapsele lähemaist, tunnetega seostuvaist loodusriikidest kaugemate, uuriva mõtlemisega hõlmatavateni.

Loodusõpetuse ainevihikutesse* teevad õpilased lisaks tekstile (teemakokkuvõtted, kirjeldused, iseseisvad tööd jne) teemakohased illustratsioonid ja joonised. Selline ainevihik täidab õpilase jaoks

ka õpiku funktsiooni. Lisamaterjali valiku eest hoolitseb õpetaja, selleks võib kasutada kooli raamatukogu, ilmunud perioodikat, teatmeteoseid jne. Õpitakse ise leidma ja kasutama sobivat teavet.

Kõik eelnimetatud ained pakuvad suurepäraselt materjali kunstiõpetuse tundides käsitlemiseks. Looma-, taime- ja kivimiõpetuse puhul on eelistatud värviküllased akvarell- või vahakriidimaalid, inimese skeleti osade (nt kolju, labakäsi) joonistamisel rõhutab objektiivsust must-valge joonistus. Looma- ja inimeseõpetust saab kogemuslikult täiendada saviga modelleerides.

Üldpädevuste kujundamine

Sotsiaalne- ja kodanikupädevus

Loodusainetes saavad õpilased tervikülevaate looduskeskkonnas valitsevatest seostest ja vastasmõjudest ning inimtegevuse mõjust keskkonnale. Koos sellega arendatakse õpilaste väärtuspädevust – kujundatakse positiivne hoiak kõige elava ja ümbritseva suhtes, arendatakse huvi loodusteaduste kui uusi teadmisi ja lahendusi pakkuva kultuurinähtuse vastu, teadvustatakse loodusliku mitmekesisuse tähtsust ning selle kaitse vajadust, väärtustatakse jätkusuutlikku ja vastutustundlikku eluviisi ning kujundatakse tervislikke eluviise. Õpilaste sotsiaalse pädevuse areng kaasneb õppes toimuva inimtegevuse mõju hindamisega looduskeskkonnale, kohalike ja globaalsete keskkonnaprobleemide teadvustamisega ning neile lahenduste leidmisega. Olulisel kohal on dilemmaprobleemide lahendamine, kus otsuseid langetades tuleb lisaks loodusteaduslikele seisukohtadele arvestada inimühiskonnaga seotud aspekte – seadusandlikke, majanduslikke ning eetilisi-moraalseid seisukohti. Sotsiaalset pädevust kujundavad ka loodusainetes rakendatavad aktiivõppemeetodid: rühmatöö uurimuslikus õppes ja dilemmaprobleemide lahendamisel, vaatlus- ja katsetulemuste analüüs ning kokkuvõtete suuline esitus.

Kultuuri- ja väärtuspädevus: Kujundatakse positiivne hoiak kõige elava ja ümbritseva suhtes, arendatakse huvi loodusteaduste kui uusi teadmisi ja lahendusi pakkuva kultuurinähtuse vastu, teadvustatakse loodusliku mitmekesisuse tähtsust ning selle kaitse vajadust, väärtustatakse jätkusuutlikku ja vastutustundlikku eluviisi ning kujundatakse tervislikke eluviise.

Enesemääratluspädevust arendatakse eelkõige bioloogi tundides, kus käsitletakse inimese anatoomia, füsioloogia ja tervislike eluviiside teemasid: selgitatakse individuaalset energia- ja toitumisvajadust, tervisliku treeningu individualiseeritust, haigestumistega seotud riske ning tervislike eluviiside erinevaid aspekte.

Loodusained toetavad **õpipädevuse** kujunemist erinevate õpitegevuste kaudu. Nii näiteks arendatakse õpipädevust probleemide lahendamise ja uurimusliku õppe rakendamisega: õpilased omandavad oskused leida loodusteaduslikku infot, sõnastada probleeme ja uurimisküsimusi, planeerida ja teha katset või vaatlust ning teha kokkuvõtteid.

Suhtluspädevuse arendamine kaasneb loodusteadusliku info otsimisega erinevatest allikatest, sh internetist, ning leitud teabe analüüsiga ja tõepärasuse hindamisega. Olulisel kohal on vaatlus- ja katsetulemuste korrektne vormistamine ning kokkuvõtete kirjalik ja suuline esitus. Ühtlasi arendavad kõik loodusained vastavatele teadusharudele iseloomulike mõistete ja sümbolite korrektset kasutamist nii abstraktses teaduslikus kui ka konkreetses igapäevases kontekstis.

Matemaatika- ja loodusteaduste- ning tehnoloogiaalane pädevuse areng kaasneb eelkõige uurimusliku õppega, kus õpilastel tuleb katse või vaatlusandmeid esitada tabelitena ja arvjoonistena, neid analüüsida, leida omavahelisi seoseid ning siduda arvulisi näitajaid lahendatava probleemiga. Peale uurimusliku õppe koostatakse ja analüüsitakse arvjooniseid kõigis loodusainetes, esitades eri objekte ja protsesse, neid võrreldes ning omavahel seostades. Õpitakse mõistma loodusteaduslikke küsimusi, teaduse ja tehnoloogia tähtsust ning mõju ühiskonnale, kasutama uut tehnoloogiat ja tehnoloogilisi abivahendeid õppeülesandeid lahendades ning tegema igapäevaelus tõendus põhiseid otsuseid. Kõigis loodusainetes koostatakse ja analüüsitakse arvjooniseid, võrreldakse ning seostatakse eri objekte ja protsesse

Ettevõtlikkuspädevust kujundades on oluline koht loodusainete rakendusteaduslikel teemadel, kus ilmnevad abstraktsete teadusfaktide ja -teooriate igapäevaelulised väljundid. Koos sellega saadakse ülevaade loodusteadustega seotud elukutsetest ning vastava valdkonnaga tegelevatest teadusasutusest ja ettevõtetest. Ettevõtlikkuspädevuse arengut toetab uurimuslik käsitlus, kus süsteemselt planeeritakse katseid ja vaatlusi ning analüüsitakse tulemusi. Tähtsal kohal on keskkonnaga seotud dilemmade lahendamine ja pädevate otsuste tegemine, mis lisaks teaduslikele seisukohtadele arvestavad sotsiaalseid aspekte.

Läbivad teemad

Loodusteaduslikel ainetel on kandev roll läbiva teema „**Keskkond ja jätkusuutlik areng**” elluviimisel. Teema „**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine**”. Loodusteadusharidus on osa üldharidusest, mis on oluline õpilaste arengule. Loodusainetes omandatud teadmised, oskused ja hoiakud 4 lõimituna teistes õppeainetes omandatuga on aluseks sisemiselt motiveeritud elukestvale õppimisele. Loodusaineid õpetades kasvatatakse õpilaste teadlikkust karjäärivõimalustest ning vahendatakse neile teavet edasiõppimisvõimaluste kohta loodusteaduslikel erialadel. Läbivat

teemat „**Teabekeskond**” käsitletakse seonduvalt eri infoallikatest teabe kogumise, teabe kriitilise hindamise ning kasutamise. Loodusained toetavad läbivat teemat „**Tehnoloogia ja innovatsioon**” IKT rakendamise kaudu aineõpetuses. Teema „**Tervis ja ohutus**”. Loodusainete õppimine aitab õpilastel mõista tervete eluviiside ja tervisliku toitumise tähtsust ning mõista keskkonna ja tervise seoseid. Teoreetilise aluse õigele tervisekäitumisele annavad eelkõige bioloogia ja keemia. Loodusainete õppimine praktiliste tööde kaudu arendab õpilaste oskust rakendada ohutusnõudeid. Teema „**Väärtused ja kõlblus**”. Loodusteaduslike teadmiste ja oskuste alusel kujunevad elu ning elukeskkonna säilitamiseks vajalikud väärtushinnangud. Läbiva teema „**Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus**” elluviimist toetavad loodusained eelkõige keskkonnateemade õpetamise kaudu. Kodanikuõiguste ja -kohustuste tunnetamine seostub keskkonnaküsimustega. Läbiv teema „**Kultuuriline identiteet**” lõimub loodusteaduste kaudu, mis moodustavad teatud osa kultuurist, kuhu on oma panuse andnud ka Eestiga seotud loodusteadlased. Maailma kultuuriline mitmekesisus lõimub rahvastikuteemadega geograafias.

Hindamine I-II kooliaste

I kooliastmes hinnatakse õpilasi eelkõige tunnitegevuste põhjal. 1.–3. klassi õpilased saavad pidevat suulist tagasisidet õppetundides või mõne muu õppetegevuse käigus, vanematele kirjeldatakse laste edasijõudmist õppeaasta jooksul toimuvatel klassi lastevanemate õhtutel või arenguestlustel. Õppeaasta lõpus saab õpilane kirjaliku sõnalise kokkuvõtte oma tugevustest ja nõrkustest, omandatud teadmistest ja oskustest, väärtustest ja hoiakutest ning aasta jooksul toimunud arengust.

II kooliastmes saavad õpilased pidevat suulist tagasisidet õppetundides või mõne muu õppetegevuse käigus, nende vanemad aga õppeaasta jooksul toimuvatel vanemateõhtutel, kokkuleppel vanemaga toimuvad individuaalsed arenguestlused. Õppeaasta lõpus saab 4. klassi õpilane kirjaliku sõnalise ülevaate toimunud arengust, teadmistest ja oskustest, tugevustest ja nõrkustest ning hoiakutest ja väärtustest. 5.-6. klassi õpilased ja lapsevanemad saavad lisaks suulisele tagasisidele iga õppeveerandi lõpus kirjaliku sõnalise tunnistuse, milles antakse ülevaade tunniaktiivsusest, õppevahendite korrashoiust, koduste tööde tegemisest, kirjalikest töödest ning suulisest vastamisest ja üldistest hoiakutest.

Õppe-eesmärgid

I-II kooliastme loodusõpetusega taotletakse, et õpilane

- austab ja suhtub heaperemehelikult teda ümbritsevasse maailma;
- oskab looduses käituda, huvitub loodusest ja looduse uurimisest;

- mõistab elus- ja eluta looduse seoseid;
- mõistab looduses toimuvaid ajalisi muutusi, neid võrrelda ja järjestada;
- omandab teadmisi looduslikest objektidest ja nähtustest, õpib neid kirjeldama,
- kasutades teatud oskussõnu;
- omandab teadmisi aine organiseerituse erinevatest tasemetest – osaliselt integreeritud geograafiasse;
- tunneb seotust ümbritseva maailmaga;
- tunneb üldisi looduseadusi;
- omab teadmisi elusloodusest ja seal toimuvatest protsessidest tunneb kodumaa taimestikku – loomastikku;
- orienteerub maailma taimestikus - loomastikus vastavalt nende elukeskkonnale;
- tunneb Eesti aluspõhja kivimeid, pinnavorme, maavarasid omab ettekujutust planeedist Maa;
- omab üldteadmisi inimesest, tema anatoomiast ja füsioloogiast;
- teadvustab ja rakendab tervislikke eluviise;
- oskab tavalisemaid aia- ja põllutöid;
- teadvustab enda kui üksikindiviidi vastutust looduse ees on keskkonnateadlik ning hoolitseb oma võimaluste piires terve keskkonna eest;
- oskab kasutada erinevaid teabeallikaid info hankimiseks;
- tunneb loodus- ja keskkonnakaitse põhiprintsiipe ja rakendust – integreeritud geograafiasse;
- õpib kasutama lihtsamaid loodusteaduse uurimismeetodeid ja neid esitada lihtsas graafikus;
- õpib kasutama lihtsamaid mõõteriistu, orienteerumis - ja katsevahendeid – osaliselt integreeritud geograafiasse;
- õpib läbi viima katseid, ohustamata ennast ja teisi;
- oskab leida infot looduslooo uurimustöö jaoks ja seda kirja panna
- õpib tundma Euroopa looduse mitmekesisust;
- õpib tundma Euroopa kaarti;
- tunneb Läänemerd ja selle elustikku;
- omab teadmisi geoloogilistest protsessidest.

20. LOODUSÕPETUS

20.1. 1.-2. KLASS

Laps tajub oma ümbrust – inimesi, loomi, taimi, kive, tähti, päikest ja kuud – täie enesestmõistetavusega. Kui neid loodusvaldkondi õnnestub lapseas ikka ja jälle nende kokkukuuluvuses läbi elada, saab sellelt pinnalt areneda usaldus, tänulikkus ja kindlustunne. Esimeses klassis õpib laps loodustervikut ka eristavalt tajuma, samas saab ta kokkukuuluvust juttude ja õpetaja hoiaku kaudu ärksamalt läbi elada.

Esimesel kooliastmel käsitletakse loodusõpetust vahetute meelemuljete ja õpetaja jutustuste põhjal. Klassiõpetaja võib, olenemata põhitunni* aineist, juhtida lapsi päeva sissejuhatuseks vestlema oma tähelepanekutest looduse kohta: muljed kooliteel, aastaegade vahetus, ilm. Laste elamused, aga ka see, mida nad kooliteel või ühistel retkedel kogevad, äratavad huvi looduse vastu.

Põhitunni* jutustavas osas* kuulevad lapsed muinasjutte, kus loodus on veel personifitseeritud ning suhtleb inimesega vahetult. Kõik jutustatu peab ajendama last järele mõtlema. Õpetaja jutustab lugusid ja legende taimedest, tuues esile konkreetsele taimelisele iseloomuliku. Loomamuinasjuttudes ning valmides esinevad loomad lapsele tuttavate hingemaduste kandjainena. Hingelisest arengust lähtuvalt mõistab 2. klassi õpilane lapse suurepäraselt legende pühast Franciskusest, kes kõnetab kõiki ümbritseva maailma nähtusi oma õdede ja vendadena. Siinkohal pole veel tähtis teaduslik vaatenurk, vaid kaasaelamine ja -tundmine, mille laps looduse sellise käsitlemise läbi saavutab. Õpetaja ülesanne on esitada looduse tõsiasju eakohases vormis, nii et laps saaks neid armastama hakata.

Selline õpetus algklassides võimaldab sujuva ülemineku loodusteaduslikule mõtteviisile teise kooliastme lõpul ja kolmandal kooliastmel. Looduse hingestatud läbielamine lapseas loob tunde, et maailmas pole midagi tähtsusetut ega tühist. Sellelt aluselt sünnib tõeline loodushoid ning hilisem keskkonnateadlikkus.

Vastavalt kooli asupaigast tulenevatele võimalustele võib loodusõpetust 1. ja 2. klassis ka eraldi ainetundidena läbi viia. Õuesõpe on selleks kõige kohasem vorm. Koos tehakse retki lähiümbrusse. Õpetaja on tähelepanelik laste küsimuste suhtes ning on hea, kui tal hiljem klassiruumis on retkel kogetu kohta mõni lugu rääkida. Koos kogutud loodusmaterjali saab kasutada meisterdamiseks.

Esmased teadmised loodus-, tervis- ja keskkonnahoiust saadakse koolielu igapäevasisituatsioonides: enda, klassi ja kooliümbruse korrashoid, prügi sorteerimine jne.

Õppesisu

- aastaajad, nende vaheldumine looduses;
- loodusvaatlused;
- ilmastikunähtused;
- inimese meeled, meeltega kogemine;
- aeg. Nädalapäevad. Öö ja päeva vaheldumine. Kell;
- kodupaik Eestis. Kodupaiga taimed ja loomad. Seened ja marjad;
- loodusteemalised jutud, muinasjutud, mõistujutud, tekkemuistendid, legendid, mõistatused;
- meisterdamine loodusmaterjalidest;
- loodushoid, tervishoid, keskkonnahoid.

Lõiming teiste ainetega

Loodusteemalised jutud, muinasjutud, mõistujutud, tekkemuistendid, valmid, legendid ja mõistatused lõimuvad eesti keele, võõrkeelte ja religiooniga. Mõõtmine, kaalumine, ühikud ja ajaarvestus (aasta, kuu, nädal jne) on kokkupuutepunktiks matemaatikaga. Muusikas lauldakse loodusteemalisi laule, käsitöös meisterdatakse looduslikest materjalidest. Maalimine, vormijoonistamine, liikumine ja eurütmia ammutavad ainekst meid ümbritseva looduse vormidest, liikumistest ja karakteritest.

Taotletavad õpitulemused

2. klassi lõpetaja

- armastab loodust;
- naudib õuesviibimist;
- tunneb kooli- ja koduümbruse loodust;
- nimetab taimi ja loomi;
- oskab juhendavate küsimuste põhjal teha tähelepanekuid looduse kohta;
- märkab ja oskab kirjeldada aastaajalisi muutusi looduses;
- oskab ise jutustada mõnda lugu või muinasjuttu loodusest;
- tunneb aastaaegu, kuid, nädalapäevi, kella;
- oskab loodusmaterjali kasutada meisterdamiseks;
- tunneb tervishoiu algtõdesid;
- teab, miks ja kuidas hoida keskkonda kodus, koolis ja looduses;
- teeb lihtsamaid loodusvaatlusi ning uurimuslikke tegevusi.

21. KODULUGU 3.- 4. KLASS

Juhtmotiivid

3.klassis kirjeldab klassiõpetaja poolt jutustatav Vana Testamendi loomislugu piltlikult maa, taimede, loomade ja inimese tekkimist. Koduloo aina lisanduvad taimede ja loomade konkreetsed, individualiseeritud kirjeldused, jutukesed vanemast külaelust ja talutöödest, kohalikud tekkemuistendid ja legendid. Üheksa-aastaselt toimub oluline murrang lapse suhetes maailmaga: ühtsest maailmast saab nüüd ümbritsev maailm, seda on võimalik mõistusega järk-järgult haarata. Selline mina ja maailma vastandumine, mida hingeliselt läbi elatakse, viiks kergesti võõristustunde tekkimiseni, kui katkenud sidet omaenda tahtetegevuse läbi uuesti ei loodaks. Laps seob ennast maailmaga kõige otsesemalt 3. - 4. klassis põllu- ja talutöid tehes (maa kündmises, vilja külvamises ja koristamises, lamba pügamises, või valmistamises jne) ja 3.- 4. klassis ehitust planeerides ning teostades (majake, püstkoda, sild vms). On ideaalne, kui talutöid võimaldav majapidamine kuulub kooli juurde. Selle puudumisel saab appi tulla mõni lapsevanem või kohalik koduloomuuseum seal korraldatavate temaatiliste päevadega. Külastatakse mõnd vana ametit valdavat meistrit. Põllutöid tehakse võimalusel vanu tööriistu ning töövõtteid kasutades. Sel viisil muutub kodukoha ajalugu praktiliseks elamuseks. 4. klassi kodulugu on seotud ümbruskonna geograafiliste ja majanduslike tingimuste kujunemisega. Käsitletakse seoseid pinnamoe, erinevate looduslike tegurite kui ka ajalooliste muutustega. Võimalusel korraldatakse matk veekogu lähtest suudmeni. Kujundatakse ainevihik, mis sisaldab kokkuvõtteid käsitletud teemadest, skeeme, pilte, luuletusi ja mõistatusi. Eraldi võib pidada ilmavaatlus- või praktiliste tööde päevikut. Harjutatakse esimeste ümbruskonna plaanide joonistamist, võib valmistada lähema ümbruse või maastikuvormide savimudeleid. Kodulugu seostub ka iga õpilase perekonna looga. Lapsed uurivad oma perekonnapärimust.

21.1. KODULUGU 3. KLASS

Õppesisu

Inimene ja maa: talupoeg ja tema töö - kündmine (hobune ja hobuseriistad), äestamine, külvamine. Erinevad Eestis teraviljasordid. Viljakoristus, -peksumine, jahvatamine, küpsetamine. Piimakarjakasvatus. Ilm meie laiuskraadidel, ilmastikunähtused. Rahvakalender. Vanad ametid: nt karjus, jahimees, kalamees, puuraidur, metsavaht, söepõletaja, pagar, rätsep, kingsepp, pottsepp, turbalõikaja, kraavikaevaja, tisler, sadulsepp, nahaparkal, ketraja, kangur, sepp. Mõnede ametitega seonduvate tegevuste praktiline tundmaõppimine.

Lõiming teiste ainetega

Loodusteemalised ja koduloolised jutud, muinasjutud, mõistujutud, tekkemuistendid, valmid, legendid ja mõistatused lõimuvad eesti keele, võõrkeelte ja religiooniga. Mõõtmise, kaalumise, ühikud ja ajaarvestus (aasta, kuu, nädal jne) on kokkupuutepunktiks matemaatikaga. Muusikas lauldakse loodusteemalisi laule, käsitöös meisterdatakse looduslikest materjalidest. Maalimine, vormijoonistamine, liikumine ja eurütmia ammutavad ainekust ümbritseva looduse vormidest, liikumistest ja karakteritest ja põllumehe ning teiste ametite tööst ja tegemistest.

Erinevused riiklikust õppekavast

I kooliastmes näeb riiklik õppekava ette 3 loodusõpetuse tundi. Waldorfkooli õppekavas on I kooliastmes 2 loodusõpetuse tundi – 3. klassis. 1. ja 2. klassis on loodusõpetus integreeritud igapäevaselt põhitundi.

Waldorfkooli õppekavas ei jagata pedagoogilistel kaalutlustel loodust I kooliastmes elus ja eluta osaks, vaid lastakse kasvaval lapsel selle tunnetuseni jõuda ise. Mõisted *liik, kooslus ja toiduahel* jäävad II kooliastmesse, kui algab looma- ja taimeriigi ning mineraalse maailma süsteemne tundmaõppimine. Kompassi õpivad lapsed kasutama 4. klassi koduloo ephhis, Eesti geograafiat 5. klassi geograafiatundides ja magnetnähtusi 6. klassi füüsikas.

II kooliaste

Juhtmotiivid

II kooliastme klassides jaguneb loodusõpetus igal aastal kaheks suureks teemaks:

4. klassis inimese- ja loomaõpetus ning kodulugu; 5. klassis inimese- ja loomaõpetus ning taimeõpetus; 6. klassis taimeõpetus ja kivimiõpetus.

II kooliastmel lähtub loodusõpetus ainekäsitluses – looma-, taime- ja kivimiõpetus – printsipist "elusalt elutule, lähemalt kaugemale". Loomas avaldub ärgas, aktiivne hingeelu, ta kannab endas tunde ja instinkte. Elava looduse esindajana on loomariik loodusriikidest inimesele lähedasim. Inimene on selles eas alati õpetuse lähtepunktiks. Õppeaine algab inimese vaatlemisega. Inimese üldist füüsilist liigendatust – pea, kere, jäsemed – kohtame samuti loomariigis. Erinevalt inimesest areneb iga loomaliik ühekülgselt: domineerivad üksikud meeled, edasilikumisviis jne koos vastavate elundite ja elundisüsteemidega. Kõik see on ka inimeses, kuid teiste võimetega tasakaalus. Õpetaja juhivad õpilaste tähelepanu asjaolule, et igas üksik- funktsioonis on keegi loomariigi esindajatest, kes ületab inimese võimed mitmekordselt, kuid inimene on loomast siiski mitmekülgsem ning vabam otsustama. Õpetaja valib tunnis käsitletavad loomariigi esindajad (nn

tüüploomad) vastavalt nende eluviiside iseärasustele. Õppetegevuse vormiks on pildiline, kirjeldav õpetus. Õpetaja jutustuse, hilisema meenutamise ning kirjaliku kokkuvõtte ja selle illustreerimise käigus omandavad õpilased uued mõisted ning loomade eluviisi ja keskkonnaga seotud sõnavara. Loomade süstemaatiliseks kirjeldamiseks kasutatakse kava. Iseseisvaks tööks sobivad ettekanded loomadest.

Kui loomaõpetuses domineeris kirjeldus loomast kui hingeelu instinktiivse poole esindajast, siis 5. klassi taimeõpetus pöördub vaatluse ja hingelise elamuse kaudu rohkem mõtlemise poole. Vaatlused, küsimused ja järeldused on meetod taimemaailma tundmaõppimiseks. Taimeriiki vaadeldakse tõusva reana madalamatelt taimedelt kõrgematele seoses lapse ja noore inimese arengustaadiumitega. Taime üksteisele järgnevates arenguvormides ilmneb nähtava pildina lapse uute võimete eristumine ja kujunemine. Lapses toimub see protsess hingelise arenguna ja on seeläbi elamusena tuttav. Vaadeldakse taimeelu aastaringis ja selle seost maa, kuu ja päikesega. Õpetaja puudutab põgusalt ka taimeriigi eripära üle terve maailma. Seega on bioloogiaõpetuse kesksed juhtmotiivid, evolutsiooniidee ja ökoloogiline aspekt lapsepärast sel kujul algusest peale esindatud.

Projektitöödest võib taimeõpetusega seostada ravimtaimede kogumise ja klassi ravimtaime- apteegi rajamise, mesila külastamise, peenarde rajamise vms.

Iseseisva aineperioodina 6. klassis lisanduv kivimiõpetus ehk mineraloogia jätkab looma- ja taimeõpetusega alanud erinevate loodusriikide käsitlust. Kivimiõpetusega jõutakse inimesest kõige kaugemal asuva loodusriigini. Võrreldes looma- ja taimeriigiga on kivimimaailm kõige rohkem "surnud" ning allub seetõttu kõige enam füüsikaseadustele. Tajuv ja kaasaelav tunnetus annab samm-sammult koha mõtlevale tunnetusele. Puberteedia lähenedes areneb kausaalse mõtlemise võime. Põhjuse-tagajärje seose mõistmine on oluline kolme põhilise kivimigrupi, sette-, tardja moondekivimid – õpetamisel.

Kivimiõpetust saadavad võimalusel õppekäigud või ka erinevate kivimite uurimine laboratoorse tööna. Iga paikkond võimaldab teha lihtsaid aluspinna vaatlusi. Õppetöö käigus valmib klassi kivimikollektsioon.

Loomaõpetusega alanud loodusriikide tundmaõppimise lõpetab astronoomia 7. klassis.

21.2. KODULUGU 4. KLASS

4. klassi koduloo eepohh on seotud ümbruskonna geograafiliste ja majanduslike tingimuste kujunemisega. Käsitletakse seoseid nii pinnamoe, erinevate looduslike tegurite kui ka ajaloo- liste

muutustega. Võimalusel korraldatakse matk jõe lähtest suudmeni. Kujundatakse ainevihik, mis sisaldab kokkuvõtteid käsitletud teemadest, skeeme, pilte, luuletusi ja mõistatusi. Eraldi võib pidada ilmavaatlus- või praktiliste tööde päevikut. Harjutatakse esimeste ümbruskonna plaanide joonistamist, võib valmistada lähema ümbruse või maastikuvormide savimudeleid. Kodulugu seostub ka iga õpilase perekonna looga. Lapsed uurivad oma perekonnapärimust.

Õppesisu

- ilmakaarte määramine päikese liikumise järgi;
- palgi koorimine, laudade naelutamine, mördi valmistamine (lubja kustutamine), telliste valmistamine (kuivatamine, põletamine), müüri ladumine, jms. vastavalt konkreetsele ehitusprojektile;
- kuu faasid ja nende seotus rahvakalendriga. Tuntumad tähtkujud. Rahvajutud kuust, päikesest, tähtedest;
- kodukoha (linn või küla) areng minevikust tänapäevani. Kooli lähema asukoha ajalooline areng. Kodukoha ümbruse geograafiline areng;
- pealtvaates kooliümbruse või koolitee plaani joonistamine seda kasutades;
- tekkemuistendid, legendid;
- vee tähtsus looduses. Veeringe. Kohalikud veekogud;
- sugupuu. Perekond, perepärimus.

Lõiming teiste ainetega

Kirjelduste kirjutamine, temaatiliste lugude ja legendide kuulamine ning luuletuste lugemine lõimub eesti keelega. Ilmavaatlused, plaani joonistamine mõõtkava järgi, samuti ajaga seotud loodunähtuste vaatlemine lõimuvad matemaatikaga. Loodusõpetuse teemadest ammutab ainek maalimine. Liikumistundides tantsitakse Eesti folkloorseid tantse, muusikas õpitakse rahvalaule ja lauldakse loodusest ja aastaegadest.

Taotletavad õpitulemused

4. klassi lõpetaja:

- armastab loodust;
- naudib õuesviibimist;
- tunneb huvi looduse ja selle uurimise vastu ning kasutab julgelt loovust ja fantaasiat;
- hoolib elusolenditest ja nende vajadustest;

- omab ülevaadet inimese kehaehitusest ja tähtsamatest elundkondadest;
- tunneb kodumaa loomi ja oskab neid kava põhjal kirjeldada;
- nimetab õigesti loomade-lindude kehaosi;
- oskab võrrelda inimest erinevate õpitud loomadega;
- mõistab looma kehaehituse, eluviisi ja elukeskkonna vahelisi seoseid;
- tunneb ilmakaari ja oskab neid kaardil ning looduses määrata (päikeses ja kompassi järgi);
- mõistab mõõtkava tähendust;
- seostab kaardil olevaid objekte looduses olevatega;
- oskab joonistada tuttava koha plaani;
- oskab jutustada oma kodukoha minevikust ning võrrelda, mis on muutunud;
- teab õpitud rahvakalendri tähtpäevi;
- teab, et rahvakalender on seotud kuu faasidega;
- tunneb kuu faase;
- teab pööripäevi ja päikese näivat teekonda eri aastaegadel;
- leiab tähistaevas Suure Vankri ja Põhjanaela;
- väärtustab tervislikku eluviisi;
- oskab sõnastada oma tähelepanekuid, esitada küsimusi;
- kavandab ja viib ohutult läbi lihtsamaid praktilisi töid;
- oskab ohutult käituda kodus, koolis, liikluses ja looduses;
- teab, miks ja kuidas hoida keskkonda kodus, koolis ja looduses.

22. INIMESE- JA LOOMAÕPETUS

Juhtmotiivid 4.- 5. klass

Põhikooli teisel astmel lähtub loodusõpetus ainekäsitluses - looma-, taime- ja kivimiõpetus – printsibist "elusalt elutule". Loomas avaldub ärgas, aktiivne hingeelu, ta kannab endas tunge ja instinkte. Elava looduse esindajana on loomariik loodusriikidest inimesele lähedasim.

Inimene on selles eas alati õpetuse lähtepunktiks. Õppeaine algab inimese vaatlemisega. Inimese üldist füüsilist liigendatust - pea, kere, jäsemed - kohtame samuti loomariigis. Sellega seotud tähtsaimad funktsioonid: jäsemete erinev kasutamine; seedimine, hingamine ja südametöö; närvi-meelteelundkond. Organismi terviklikkus. Tervislikud eluviisid. Erinevalt inimesest areneb iga loomaliik ühekülgsest: domineerivad üksikud meeled, edasiliikumisviis jne koos vastavate elundite ja elundsüsteemidega (silmad, haistmiselundid, jäsemetesüsteem). Kõik see on ka inimeses, kuid teiste võimetega tasakaalus. Õpetaja juhib õpilaste tähelepanu asjaolule, et igas üksikfunktsioonis on keegi loomariigi esindajatest, kes ületab inimese võimed mitmekordselt, kuid inimene on loomast siiski mitmekülgsem ning vabam otsustama.

Õpetaja valib tunnis käsitletavat loomariigi esindajat (nn tüüploomad) vastavalt nende eluviiside iseärasustele.

Õppetegevuse vormiks on pildiline, kirjeldav õpetus. Õpetaja jutustuse, hilisema meenutamise ning kirjaliku kokkuvõtte ja selle illustreerimise käigus omandavad õpilased uued mõisted ning loomade eluviisi ja keskkonnaga seotud sõnavara. Loomade süstemaatiliseks kirjeldamiseks kasutatakse kava. Iseseisvaks tööks sobivad ettekanded loomadest.

22.1. 4. KLASS

Õppesisu

- inimese üldine liigendus (pea, kere, jäsemed);
- sellega seotud tähtsaimad funktsioonid: jäsemete erinev kasutamine, seedimine, hingamine ja südametöö ja närvi-meelteelundkond;
- närvi-meelteelundkond. Organismi terviklikkus. Tervislikud eluviisid;
- inimeselt loomariigile: kaheksajalg (või seepia) kui inimese pea võrdpilt, hiir või lammas – loom, kelle kere domineerib tema kehakujus ning eluviisis;

- erinevad Eestimaa loomad, nende eluavaldused ja kohastumused elukeskkonnaga (nt järv, jõgi, mets, soo) ning liikidevahelised seosed;
- liigi mõiste. Käsitleva looma elupaika ja eluviisi, toitumist, anatoomiat ja füsioloogiat piltlikult kirjeldavad jutustused;
- omadused, mis erinevate loomade puhul domineerivad;
- inimese võrdlus õpitavate loomadega;
- inimese ja looma jäsemed, nende erinevused ja sarnasused;
- käed ja jalad kui inimese vabaduse võrdpilt;
- väike loodusteaduslik uurimus, näiteks lähedalasuva veekogu elustiku uurimine.

Lõiming teiste ainetega

Loodusõpetus seostub geograafiaga – kus Eestis paiknevad õpitavatele taime- ja loomaliikidele iseloomulikud elupaigad. Kirjelduste kirjutamine ning teemakohaste luuletuste lugemine lõimub eesti keelega. Loodusõpetuse teemadest ammutab ainekst maalimine.

22.2. 5. KLASS

Õppesisu

- inimene, tema meeled. Rütmilised elundkonnad (hingamis- ja vereringeelundkond) ja seedeelundkond;
- käsitleda võib kotkast, lõvi ja veist;
- kotkas ja domineeriv nägemiselund, hingamiselundid ja luustiku õhulisus;
- lõvi, hingamis- ja vereringeelundkonnad;
- veis ja seedeelundkonna domineerimine. Veise magu;
- valikuline üleminek teistele loomarühmadele: linnud (seotus keskkonnaga, ränne), imetajad: karu (jäsemete väljaareng), hunt ja rebane, kõrgmäestikloomad, metskits, kaelkirjak, jõehobu jne;
- keskkonna mõju loomadele. Kaitse all olevad ja ohustatud liigid.

Lõiming teiste ainetega

Loodusõpetus seostub geograafiaga – kus Eestis paiknevad õpitavatele taime- ja loomaliiki- dele iseloomulikud elupaigad. Kirjelduste kirjutamine ning teemakohaste luuletuste lugemine lõimub eesti keelega. Loodusõpetuse teemadest ammutab ainekst maalimine.

Taotletavad õpitulemused

5. klassi lõpetaja:

- armastab loodust;
- naudib õuesviibimist;
- tunneb huvi looduse ja selle uurimise vastu ning kasutab julgelt loovust ja fantaasiat;
- hoolib elusolenditest ja nende vajadustest;
- omab ülevaadet inimese kehaehitusest ja tähtsamatest elundkondadest;
- tunneb õpitud loomi ja oskab neid kava põhjal kirjeldada;
- joonistab looma ja lindu õpetaja juhendamisel;
- nimetab õigesti loomade-lindude kehaosi;
- oskab võrrelda inimest erinevate õpitud loomadega;
- oskab märgata loomariigi mitmekesisust;
- mõistab looma kehaehituse, eluviisi ja elukeskkonna vahelisi seoseid;
- teab keskkonnamuutuste ohtu looma- ja linnuliikidele;
- oskab nimetada kaitse all olevaid looma- ja linnuliike;
- teab, miks ja kuidas hoida keskkonda kodus, koolis ja looduses.

23. TAIMEÕPETUS

Juhtmotiivid 5.- 6. klass

Kui loomaõpetuses domineeris kirjeldus loomast kui hingeelu instinktiivse poole esindajast, siis taimeõpetus pöördub vaatluse ja hingelise elamuse kaudu rohkem mõtlemise poole.

Vaatlused, küsimused ja järeldused on meetod taimemaailma tundmaõppimiseks. Taimeriiki vaadeldakse tõusva reana madalamatelt taimedelt kõrgematele seoses lapse ja noore inimese arengustaadiumitega. Taime üksteisele järgnevates arenguvormides ilmneb nähtava pildina lapse uute võimete eristumine ja kujunemine. Lapses toimub see protsess hingelise arenguna ja on seeläbi elamusena tuttav. Vaadeldakse taimeelu aastaringis ja selle seost maa, kuu ja päikesega. Õpetaja puudutab põgusalt ka taimeriigi eripära üle terve maailma. Seega on bioloogiaõpetuse kesksed juhtmotiivid, evolutsiooniidee ja ökoloogiline aspekt lapsepärasel kujul algusest peale esindatud.

Praktilise aina lisandub 6. klassis aiandus. Praktiline töö maaga võimaldab jõuda looduseoste tõelise mõistmiseni ning omab suurt väärtust tänapäeva elust tingitud võõrandumistunde ületamisel.

Projektitöödest võib taimeõpetusega seostada ravimtaimede kogumise ja klassi ravimtaime- apteegi rajamise, mesila külastamise vms.

23.1. 5. KLASS

Õppesisu

- taime osad: juur, vars, leht, õis;
- puude ja rohttaimede võrdlus;
- taimede ja seente võrdlus;
- taimeriigi vaatlus ja mitmekesisus;
- samblikud;
- seened;
- vetikad, samblad, sõnajalad, rohttaimed, leht- ja okaspuud.

23.2. 6.KLASS

Õppesisu

- sibullilled;

- ristõielised, sarikõielised, korvõielised, huulõielised, roosõielised. Põhjalikumalt käsitletakse igast sugukonnast ühte esindajat. Erinevad õistaimed aastaringis;
- õisi tolmeldavad putukad. Õie ehituse ja putukaliikide seosed. Mesilased. Mesi ja teised mesindussaadused;
- niidud kui Eesti liigirikkaimad kooslused. Pärandkooslus. Ravimtaimed, nende kasutamine;
- puude õitsemine ja viljumine. Kõõgiviljad (lõimumine aiandusega). Eesti ravimtaimed, nende kasutamine;
- mulla koostis ja kujunemine. Mulla viljakus. Vee liikumine mullas. Mullaorganismid. Mulla osa kooslustes;
- aed kui kooslus. Viljapuu-, juurvilja- ja iluaed. Aiataimed. Sordi mõiste. Fotosüntees;
- tootjad, tarbijad ja lagundajad. Toitumissuhted ökosüsteemis. Toiduahelate ja toiduvõrgustike moodustumine tootjatest, tarbijatest ning lagundajatest. Aineringe;
- põld kui kooslus. Umbrohud ja prahitaimed. Keemilise tõrje mõju loodusele. Inimtegevuse mõju mullale. Mulla reostumine ja hävimine. Mahepõllumundus. Mulla kaitse;
- kaitse all olevad ja ohustatud taimeliigid;
- ülevaade eluslooduse mitmekesisusest Eestis. Bioloogilise mitmekesisuse kaitse;
- inimese mõju ökosüsteemidele.

Taotletavad õpitulemused 5.- 6. klassis

- omab pilti taimest kui tervikust;
- tunneb taimeriigi üldist klassifikatsiooni;
- tunneb õistaimede klassifitseerimist õieehituse alusel;
- tunneb õpitud taimi, teab nende kasvukohta ja oskab neid kava põhjal kirjeldada;
- hindab kodukoha õhu seisundit samblike esinemise põhjal;
- oskab õpetaja juhendamisel joonistada konkreetset taimet, tema eripära väljatoomisega;
- oskab nimetada õisi tolmeldavaid putukaid;
- oskab nimetada tuultolmlejaid-taimi;
- tunneb mesindussaadusi ja nende kasutamist;
- tunneb õpitud aia- ja põllukultuure;
- tunneb enamkasutatavaid ravimtaimi ja nende kasutusalasid;
- tunneb mulla ehitust ja kujunemist;
- mõistab mulla tähtsust;
- mõistab ökosüsteemis toimivaid organismidevahelisi suhteid;
- koostab õpitud liikidest toiduahelaid ja toiduvõrgustikke;

- mõistab aineringe olemust;
- väärtustab elurikkust;
- teab keskkonnamuutuste ohtu taimeliikidele;
- oskab nimetada kaitse all olevaid taimeliike;

24. KIVIMIÕPETUS

Juhtmotiivid 6. klass

Geograafia kõrval iseseisva aineperioodina lisanduv kivimiõpetus e mineraloogia jätkab looma- ja taimeõpetusega alanud erinevate loodusriikide käsitlust. Kivimiõpetusega jõutakse inimesest kõige kaugemal asuva loodusriigini. Võrreldes looma- ja taimeriiigiga on kivimimaailm kõige rohkem "surnud" ning allub seetõttu kõige enam füüsikaseadustele.

Tajuv ja kaasaelav tunnetus annab samm-sammult koha mõtlevale tunnetusele. Puberteedia lähenedes areneb kausaalse mõtlemise võime. Põhjuse - tagajärje mõistmine on oluline kolme põhilise kivimigrupi - sette-, tard - ja moondekivimid - õpetamisel.

Kivimiõpetust saadavad võimalusel õppekäigud või ka erinevate kivimite uurimine laboratoorse tööna. Iga paikkond võimaldab teha lihtsaid aluspinna vaatlusi. Õppetöö käigus valmib klassi kivimikollektsioon.

Õppesisu 6. klass

Eesti maastik – kuplid, voored, tasandik; liiv, moreen, savi, lubjakivi, rändrahnud, kivikülv. Eesti geoloogiline läbilõige, Põhja- ja Lõuna-Eesti aluspõhja erinevus. Põhjavesi ja vee ring- käik looduses. Põhjaveetekkellised pinnavormid.

Mineraalid ja kivimid. Graniit ja selle koostisosad: põldpagu, kvarts ja vilgukivi. Kivimite jaotus tekke järgi sette-, tard- ja moondekivimiteks. Kivimite ringe. Maavarad. Maavarade kaevandamine. Vääriskivid ja poolvääriskivid, nende levikualad ning töötlemine.

Planeet Maa. Maa siseehitus. Maakoore ehitus. Laamtektoonika. Mäestikud ja vulkaanid. Kuumaveallikad ja geisrid. Mäestikuteke, vanad ja noored Maa osad. Noored kurdmäestikud (näiteks Alpid, Himaalaja, Andid), riftiorud (nt. Punase mere Jordani org, Reini org jne).

Maavärinad ja maakoore aeglased kõikumised. Endogeensete protsessidega kaasnevad nähtused. Paralleelid maakera loodusvööndite ja mäestike kõrgusvööndilisuse vahel.

Maapinda kujundavad eksogeensed protsessid ning tekkivad pinnavormid. Liikuva vee ja tuule kulutav toime (erosioon.) Liustikud. Liustikutekkelised pinnavormid. Mandrijää osa Eesti pinnamoe kujunemises.

Liiva- ja lubjakivi. Fossiilid. Elu areng Maal. Põlevkivi. Eesti taastuvad ja taastumatud loodusvarad, nende kasutamine ja kaitse. Fossiilsed kütused ja nendega seotud keskkonnaprobleemid. Öhu tähtsus, omadused, koostis, koostise muutumine ja saastumise vältimine.

Põhimõisted: tuum, vahevöö, maakoore, litosfäär, laam, mandriline ja ookeaniline maakoore, mäestik, mineraal, kivim, settekivim, tardkivim, moondekivim, kivistis, maavarad, vulkaan, magma, laava, kuumaveeallikas, geiser, maavärin, seismilised lained, epitsenter, fookus, tsunami, mandriliustik, moreentasandik, karst, karstikoobas, maailma ulatuslikumad pinnavormid.

Lõiming teiste ainetega

Kivimiõpetus seostub otseselt geograafiaga – pinnavormid Maa eri paikades. Pinnamoe muutumist põhjustavad füüsilised nähtused. Ajalooliselt tähtsaid kõrgkultuure on mõjutanud mäestikud (nt Indias) ja hulgaliselt setteid kandvad suured jõed (nt Mesopotaamias, Egiptuses). Kirjelduste kirjutamine, teemakohaste luuletuste ja teabetekstide lugemine lõimub eesti keelega. Loodusõpetuse teemadest ammutab ainekust maalimine.

Taotletavad õpitulemused 6. klassis

- omab ettekujutust Maa siseehitusest ja maakoore ehitusest;
- omab teadmisi endogeensetest geoloogilistest protsessidest (laamade liikumine, mäestike teke, maavärinad, vulkanism, maakoore kõikumised) ja nendega kaasnevatest nähtustest;
- omab teadmisi Maad kujundavatest eksogeensetest tegutitest (tuul, vooluvesi, meri, liustikud, inimtegevus jm);
- oskab kirjeldada noort ja vana mäestikku;
- kirjeldab pildi või skeemi järgi veeringet;
- tunneb Eesti aluspinnalist ehitust, levinumaid maavarasid (graniiti, paekivi, põlevkivi, liiva, kruusa, savi, turvast) ja nende kasutusvõimalusi;
- mõistab põlevkivi kasutamisega seotud probleeme;
- oskab nimetada graniidi koostisosi kvartsi, päevakivi ja vilku;
- toob näiteid mandrijää mõju kohta Eesti pinnamoe kujunemisele;
- tunneb kivimite üldist jaotust nende tekke järgi tard- sette- ja moondekivimiteks, oskab tuua näiteid erineva tekkega kivimite kohta ning tunneb neid;
- tunneb mõningaid vääriskiviliike;
- oskab sõnastada oma tähelepanekuid, esitada küsimusi;

- mõistab loodusteaduslikku teksti;
- oskab kasutada mudeleid protsesside selgitamiseks;
- kavandab ja viib ohutult läbi lihtsamaid praktilisi töid;
- teeb loodusteaduslike tõendusmaterjalide põhjal tõeseid järeldusi ja otsustusi;
- leiab eri allikatest loodusteaduslikku teavet ning hindab infoallika usaldusväärtust;
- oskab vastandada teaduslikku ja mitteteaduslikku seletust;
- oskab ohutult käituda kodus, koolis, liikluses ja looduses;
- teab, miks ja kuidas hoida keskkonda kodus, koolis ja looduses.

LOODUSÕPETUSE TAOTLETAVAD ÕPITULEMUSED II KOOLIASTME LÕPUL

6.klassi lõpetaja:

- armastab loodust ja naudib õuesviibimist;
- tunneb kooli- ja koduümbruse loodust nimetab taimi ja loomi;
- oskab juhendavate küsimuste põhjal teha tähelepanekuid looduse kohta märkab ja oskab kirjeldada aastaajalisi muutusi looduses;
- oskab ise jutustada mõnda lugu või muinasjuttu loodusest tunneb aastaaegu, kuid, nädalapäevi, kella;
- oskab loodusmaterjali kasutada meisterdamiseks tunneb tervishoiu algtõdesid;
- teab, miks ja kuidas hoida keskkonda kodus, koolis ja looduses;
- tunneb lihtsaid põllutöid;
- oskab ehitustööks vajalikke töövõtteid (läbitud projekti raames) tunneb vanu põllutööriistu ja teisi töö- ning majapidamisvahendeid tunneb vanu ameteid;
- oskab määrata ilmakaari päikese järgi oskab nimetada rahvakalendri tähtpäevi;
- teab, et rahvakalender on seotud kuu faasidega teab tuntud tähtkujusid;
- oskab jutustada oma kodukoha minevikust ning võrrelda, mis on muutunud oskab joonistada tuttava koha plaani;
- tunneb kodumaa loomi;
- oskab nimetada erinevaid loomi ja neid kava põhjal kirjeldada joonistab looma ja lindu õpetaja juhendamisel;
- oskab võrrelda inimese ja looma funktsioone nimetab õigesti loomade - lindude kehaosi loob seoseid looma ja keskkonna vahel;
- teab keskkonnamuutuste ohtu looma- ja linnuliikidele oskab nimetada kaitse all;
- olevaid looma- ja linnuliike;

- oskab vaadelda elavat taime;
- oskab sõnastada oma tähelepanekuid, esitada küsimusi tunneb taimeriigi üldist klassifikatsiooni;
- oskab nimetada taimesugukondade esindajaid;
- oskab õpetaja juhendamisel joonistada konkreetset taime tema eripära väljatoomisega tunneb õistaimede klassifitseerimist õieehituse alusel;
- oskab nimetada õisi tolmeldavaid putukaid tunneb mesindussaadusi ja nende kasutamist
- tunneb enamkasutatavaid ravimtaimi, teab mõne kasutusala;
- tunneb Eesti aluspinnalist ehitust tunneb Eesti levinumaid kivimeid;
- teab, miks kaevandatakse põlevkivi ja sellega seostuvaid keskkonnaprobleeme oskab nimetada graniidi koostisosi, teab, kust pärinevad rändrahnud;
- tunneb kivimite üldist jaotust nende tekke järgi;
- oskab nimetada Euroopa suuremaid mäestikke ning teab nende erinevaid tekkeviise tunneb mõningaid vääriskiviliike.

Erinevused riiklikust õppekavast

Käsitledes II kooliastme loodusõpetuse, geograafia ja füüsika ainekava kui tervikut, vastab see valdavas osas riikliku õppekava loodusõpetuse II kooliastme ainekavale, ainult et teemad on jagatud waldorfkoolile omastesse aineplokkidesse. Pedagoogilistel kaalutlustel õpetatakse järgmisi teemasid III kooliastmes: ühe- ja hulkraksed organismid, inimese põlvnemine, mikroskoobi kasutamine.

Inimese anatoomiat ja füsioloogiat käsitletakse II kooliastmes üldjoontes, põhjalikult süvenetakse sellesse III kooliastme bioloogi tundides. Aastaaegade tekkimise ja Päikesesüsteemi ehitusega tutvuvad õpilased põhjalikult 7. klassi loodusõpetuses. Vee ja õhu teema leiab II kooliastmes põgusat käsitlemist, süvendatult õpitakse neid 7. klassi füüsikas ja keemias.

Loodusõpetuse kokkuvõtte kirjutatakse tunnistusele II kooliastmes kahe eraldi aina:

4. klassis – kodulugu; inimese- ja loomaõpetus;

5. klassis – taimeõpetus; inimese- ja loomaõpetus;

6. klassis – kivimiõpetus; taimeõpetus.

25. GEOGRAAFIA

II kooliaste

Juhtmotiivid

Geograafiaõpetus süvendab õpilasele maailmahuvi ja elujulgust. Nii kasvab õpilase vähehaaval arusaam Maast kui teatud elurütmidega loodusruumist, milles asub ka inimene, kes seda majandades muudab. Koos teiste loodusainetega loob geograafia aluse vastutusvalmidusele ja ökoloogilisele teadlikkusele.

Geograafia õppimisel on oluline roll välitöödel, sh ekskursioonidel, matkadel, õppekäikudel. Nende käigus õpitakse vaatlema, lihtsamaid mõõtmisvahendeid kasutama, probleeme nägema, kaardi järgi maastikul orienteeruma, vaatluste põhjal järeldusi tegema. IKT vahendeid tundides ei rakendata.

Geograafiaõpetus algab 5. klassis. Eelnevalt on laps 1.–4. klassini tutvunud maailma ruumisuhetega õpetaja jutustatud lugude kaudu. 3.–4. klassis on õpitud tundma koduümbrust, joonistatud esimesi plaane ja kaarte. 5. klassis õpitakse kodumaa ning naaberalade geograafiat, mis 6. klassis laieneb kogu Euroopale. Ühtlasi õpitakse tundma ja kasutama geograafia põhi- mõisteid. Põhjuslikud seosed jäävad veel tagaplaanile. Maastikuline erinevus – saared, rannik, sisemaa, Põhja- ja Lõuna-Eesti – seostatakse inimese tegevusvaldkondade ja majandusega. Pärast seda, kui õpilased on juba tundma õppinud geograafilistest oludest tulenevat erinevat majandustegevust, saab polaarsuse aspektist lähtuvalt käsitleda valikuliselt Euroopa riike. Lisaks Euroopaga tutvumisele tehakse süstemaatiline võrdlev lühiülevaade kõikidest mandritest (rannajooned, mäestikud, kliima, taimestik). Majandusküsimusi iseloomustatakse näidete varal, kus on märgata globaalsed seosed. Õpetaja peab tegema hoolikad valikud pidades silmas, mida 7. ja 8. klassis käsitleda teistes maailmajagudes.

Kooligeograafia peamine eesmärk on näidispiirkondade õppimise kaudu saada ülevaade looduses ja ühiskonnas toimuvatest nähtustest ning protsessidest, nende ruumilisest levikust ja vastastikustest seostest. Rõhutatakse loodusliku ja kultuurilise mitmekesisuse säilimise olulisust ning selle uurimise vajalikkust. Õpilastel kujuneb arusaam teadusest kui protsessist, mis loob teadmisi ning annab selgitusi ümbritseva kohta. Seejuures arenevad õpilaste probleemide lahendamise ja uurimuslikud oskused. Geograafiat õppides on olulise tähtsusega arusaamise kujunemine inimese ja keskkonna vastastikustest seostest, loodusressursside piiratusest ning nende ratsionaalse kasutamise vajalikkusest. Areneb õpilaste keskkonnateadlikkus, võetakse omaks säästliku eluviisi ja jätkusuutliku arengu idee ning kujunevad keskkonda väärtustavad hoiakud. Keskkonda

käsitletakse kõige laiemas tähenduses, mis hõlmab nii loodus-, majandus-, sotsiaalse kui ka kultuurilise keskkonna. Geograafial on tähtis roll õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises. Maailma looduse, rahvastiku ja kultuurigeograafia seostatud käsitlemine on aluseks mõistvale ning tolerantsele suhtumisele teiste maade ja rahvaste kultuuri ning 87 traditsioonidesse. Eesti geograafia õppimine loob aluse kodumaa looduse, ajaloo ja kultuuripärandi väärtustamisele. Globaliseeruva maailma karmistuvast konkurentsist toimetulekuks peab inimene oma eluks, eelkõige õppimiseks, töötamiseks ja puhkamiseks tundma järjest paremini maailma eri piirkondi ning nende majandust, kultuuri ja traditsioone. Geograafiaõpetus aitab kujundada õpilase enesemääratlust aktiivse kodanikuna Eestis, Euroopas ja maailmas. Geograafiat õppides omandavad õpilased kaardilugemise ja infotehnoloogia kasutamise oskuse, mille vajadus tänapäeva mobiilses ühiskonnas kiiresti kasvab. Õpitav materjal esitatakse võimalikult probleemipõhiselt ning õpilase igapäevaelu ja kodukohaga seostatult. Õppes lähtutakse õpilaste individuaalsetest iseärasustest ja võimete mitmekülgsest arendamisest, suurt tähelepanu pööratakse õpilaste õpimotivatsiooni kujundamisele. Selle saavutamiseks kasutatakse erinevaid aktiivõppevorme: probleem- ja uurimuslikku õpet, projektõpet, arutelu, ajurünnakuid, rollimänge, õuesõpet, õppekäike jne. Vajaduse korral kasutatakse kõigis õppeetappides tehnoloogilisi vahendeid ja IKT võimalusi. Uurimusliku õppega omandavad õpilased probleemide püstitamise, hüpoteeside sõnastamise, töö planeerimise, vaatluste tegemise, mõõdistamise, tulemuste töötlemise, tõlgendamise ja esitamise oskused. Olulisel kohal on erinevate teabeallikate, kasutamise ja neis leiduva teabe kriitilise hindamise oskus.

Õppesisu

Eesti

- Eesti asukoht kaardil ja gloobusel. Naaberriigid;
- ilmakaared;
- Eesti kaart. Põhja- ja Kirde- Eesti. Lõuna-Eesti. Kesk-Eesti. Lääne-Eesti ja saared;
- igale piirkonnale iseloomulikud maastikud, loodusobjektid (pinnavormid, jõed, järved, sood, metsatüübid jm), maavarad;
- ilmavaatlused. Õhutemperatuur, selle ööpäevane muutumine ja mõõtmine. Õhu liikumine soojenedes ning tuule teke. Kuiv ja niiske õhk. Sademete mõõtmine. Ilm ja ilmastik. Ilma ennustamine;
- loodusoludele vastavad inimtegevused, asulatüübid, suuremad asulad ning maakonnad. Läänemeri, selle tähtsus ja kaitse;

- Eesti lähiümbrusega tutvustamine kas Baltikumi, Põhjamaade või Läänemeremaade suunas.

Põhimõisted:

- kompass, kaart; pinnavormid: künkas, nõgu, org, rannikutüübid (järskrannik, laugrannik), orutüübid (sälk-, kanjon-, lammorg), luide, mõhn, oos, voor, inimtekkelised pinnavormid (karjäär, tuhamägi) kõrgustikud, madalikud, horisontaal; veeringe;
- põhjavesi, allikas;
- jõgi, jõe osad, jõgede toitumine;
- järved, järvenõod; madal soo, siirdesoo, raba; metsatüübid (nõmme-, palu- salu-, laanemets); soolsus, maakoore kõikumliikumine.

Geograafilised objektid:

- Läänemere tähtsamad lahed ja väinad, suuremad saared ja poolsaared;
- olulisemad looduskaitsealad Eestis; maakonnad ja suuremad linnad.

Lõiming teiste ainetega

Neljanda klassi loodusõpetuses on õpitud ilmakaari, kaardi ja plaani joonistamist ning lugemist. Maalitundides maalitakse geograafilisi kaarte ja erinevaid maastikke. Liikumisega lõimuvad matkad loodusesse. Arvandmete kogumine ja võrdlemine ning keskmiste suuruste arvutamine praktilistes ilmavaatlustes lõimub matemaatikaga. Eesti keeles õpitud rakendavad lapsed eepohhivihikusse loovtekste kirjutades. Eesti eri piirkondi õppides räägitakse murretest – ka see haakub emakeelega. Muusikatundides lauldakse Eesti eri paigust pärinevaid rahvalaule. Vene keelega on kokkupuude peipsi-venelaste kultuuri käsitledes. Arvandmete võrdlemine (nt rahvastiku andmed, jõgede pikkused, järvede sügavused, kõrgussuhted jm) ja diagrammide lugemine lõimub matemaatikaga.

Taotletavad õpitulemused

5. klassi lõpetaja:

- oskab looduses käituda;
- oskab liikuda maastikul, määrata ilmakaari;
- oskab kasutada kompassi;
- oskab teha looduses lihtsate vahenditega mõõtmisi ja vaatlusi;

- oskab koostada lihtsamaid plaane ja neid kasutada;
- oskab kirjeldada looduslikke objekte ja nähtusi;
- mõistab elus ja eluta looduse seoseid;
- mõistab looduses toimuvaid ajalisi muutusi;
- mõõdab õues õhutemperatuuri, hindab pilvisust ja tuule kiirust ning määrab pilvetüpe ja tuule suunda;
- tunneb Eesti põhilisi pinnavorme ja nende tekkimist;
- omab ülevaadet Eesti veestikust ja Läänemerest;
- oskab kirjeldada Eesti regioonide loodust, maavarasid, asustust, asulatüpe ja inimtegevust;
- teab ja hoiab Eesti loodusväärtusi;
- teab Eesti maakondi ja suuremaid linnu;
- omab ülevaadet Eestit ümbritsevatest aladest;
- õpib hindama inimtegevuse võimalusi ja tegevuse tagajärgi erinevates looduslikes tingimustes;
- õpib kasutama erinevaid allikaid, kaarte, pilte, andmetabeleid, diagramme teabe hankimiseks;
- õpib ruumiliselt mõtlema ja omandab geograafia põhisõnavara;
- oskab kasutada geograafiatunnis omandatud teadmisi igapäevaelus toimetulekuks.

25.1. 6. KLASS

Õppesisu

- Euroopa;
- maailmajaod. Maailmameri. Mandrite ja ookeanide kuju ning asend;
- kliimaerinevused ja selle põhjused. Taimestikuvööndite sõltuvus päikese asendist ja kliimatingimustest;
- polaarsused Euroopas. Mereline ja tasane Lääne-Euroopa. Mandrilise kliimaga Ida-Euroopa. Vulkaaniline, lähistroopiline Lõuna-Euroopa. Stabiilne paraskliimaga Põhja-Euroopas;
- erinevate piirkondade võrdlev käsitlus: pinnavormid, loodusolud (kliima, veestik, taimkate, mullastik) ja sellele vastav inimtegevus, asustus;
- mere oluline roll, rannikutüübid (fjord-, skäär-, laguunrannik).

Põhimõisted:

- maailma ulatuslikumad pinnavormid;
- maailmajaod, mandrid, ookeanid;
- kliima- vööde; loodusvöönd, rohtla, metsavöönd, tundra, mustmuld; maailmameri.

Geograafilised objektid:

- Euroopa kaart: ümbritsevad mered, suuremad saared, poolsaared, järved, pikemad jõed, ulatuslikumad pinnavormid; suuremad riigid ja linnad.

Lõiming teiste ainetega

Kirjelduste kirjutamine, ettekande koostamine ja esitamine klassis lõimuvad eesti keelega. Inglise ja vene keelega seostub vastavate riikide loodusolude ja majandusega tutvumine. Arvandmete võrdlemine (nt rahvastiku andmed, jõgede pikkused, järvede sügavused, kõrgussuhted jm) ja diagrammide lugemine lõimub matemaatikaga. Maalitundides maalitakse geograafilisi kaarte ja erinevaid maastikke. Võõraste maade tantsud ja laulud, mida õpitakse rahva- tantsus ja muusikatundides, aitavad paremini sisse elada õpitavate maade meeleollu. Loodusõpetusest seostub geograafiaga nii taimeõpetus (taimede vajalikud kasvutingimused) kui ka kivimiõpetus (geoloogilised protsessid, pinnavormid).

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpetaja:

- teab mandreid ja ookeane;
- omab ülevaadet maailmajagude kujunemisest;
- omab ülevaadet Euroopa regionaalsetest erinevustest;
- oskab kirjeldada Euroopa kliimaerinevusi ja selle põhjusi;
- oskab võrrelda Euroopa erinevate piirkondade loodusolusid ja sellest tingitud majandustegevust;
- omab ülevaadet Euroopas elavatest rahvastest ja levinumatest usunditest; mõistab ja austab teiste rahvaste kultuuri ning traditsioone;
- oskab kasutada erinevaid allikaid, kaarte, pilte, andmetabeleid, diagramme teabe hankimiseks;
- oskab allikate põhjal koostada lihtsamaid ettekandeid.

Erinevused riiklikust õppekavast

Geograafia eraldub loodusõpetusest juba 5. klassis. 5. klassi geograafias käsitletakse Eesti geograafiat. Kodukoha geograafiat, kaardi ja plaani joonistamist õpitakse 4. klassi koduloos (loodusõpetuses). Üldiselt liigutakse koduümbrusest järk-järgult kaugemale. Eestit käsitletakse piirkondade kaupa, kusjuures õpilane peaks saama tervikpildi igast piirkonnast eraldi. Suur rõhk on kivimite ja geoloogiliste protsesside õppimisel juba 6. klassi kivimiõpetuses (loodusõpetuses). Euroopast pildi saamiseks kasutatakse üksikute polaarsete piirkondade või riikide looduse ja sellest tuleneva inim- tegevuse õppimist ning võrdlemist. Tundides õpilased IKT vahendeid ei kasuta, aga nad võivad iseseisvate tööde tegemisel andmete kogumiseks kasutada teiste teabeallikate hulgas ka interneti võimalusi.

26. FÜÜSIKA

II kooliaste

Füüsikakursus põhikoolis annab ettekujutuse füüsikast kui loodusteadusest. Seni loodusõpetuse tunnist ja igapäevaelust tuttavatele nähtustele antakse seletus füüsika mõisteid kasutades. Põhimõistete ja seaduspärasustega tutvutakse valdavalt vaatluste ning katsete teel. Õpetuses domineerib fenomenoloogiline lähenemine füüsikalistele nähtustele. 6. klassi vanuses omandab laps kausaalse mõtlemise võime ja loodusteadused saavad aidata neid mõtlemisjõudusid kasutada. See toimub kvalitatiivse mõtlemise läbi, mis arvestab pidevalt inimese ja maailma vastastikust suhet. Tuntust tundmatu nähtuse poole.

Füüsika õppimine toimub aktiivses õpikeskkonnas. Olulise tähtsusega on füüsikaliste nähtuste emotsionaalne läbielamine, kirjeldamine, seletamine ja prognoosimine. fenomenide süvendatud uurimine võimaldab nad vabastada subjektiivsusest, mis tekib emotsionaalse läbielamise kaudu esimesel etapil. Järgneb mõtteseoste loov kujundamine. fenomenoloogilises lähenemisviisis saavad kokku tajumine ja mõtlemine.

Füüsikaõpetust iseloomustab suunatud avastamine. Katsete abil õpitakse märkama ja kirjeldama nähtuste olulisi tunnuseid ja seaduspärasusi, avastama erinevate nähtuste põhjuseks olevaid ühtesid ja samu loodusseaduseid.

Katsete kirjeldused vormistavad õpilased iseseisvalt ainevihikusse. Õpetaja juhivad tähelepanu sellele, kuidas muuta jutustavas stiilis kirjeldused süstematiseeritumaks ning kasutada füüsikale omast keelt. Katse kirjeldustele lisanduvad vastavad illustratsioonid või skeemid. Järeldused pannakse kirja järgmisel päeval peale ühisarutelu ja kogetu analüüsi.

Matemaatikat õpitakse kasutama lihtsamate füüsikaülesannete lahendamisel. Tutvustatakse mõõtmist ja mõõtühikuid, samuti katsetulemuste ja ülesannete lahenduskäigu vormistamist, andmete ja seoste väljendamist füüsika keeles.

Koostöös bioloogia, geograafia ja keemiaga areneb objektiivne loodusteaduslik mõtlemisviis.

II kooliastmel suureneb õpilase distants suhtes looduse ja inimestega. „Kaasilmast” saab „ümbritsev maailm”. 12. eluaasta paiku saabub ajahetk, mil laps mitte ainult ei küsi põhjuste kohta, vaid neid ise ka otsib ja luua tahab. Seda püüdlust ning kausaalset mõtlemist toetab 6. klassis läbiviidav esimene füüsikaperiood.

Füüsika õppimine toimub aktiivses õppekeskkonnas. Esimese füüsikaperioodi käigus käsitletakse võimalikult lihtsate vahenditega mitmekülgset viisil akustika-, optika-, soojus-, magnetismi- ja elektrinähtusi. Toimub n.ö. suunatud avastamine. Katsed on piisavalt lihtsad, et neid soovi korral koduski korrata. Rakendub waldorfpedagoogika põhimõtte, mille kohaselt enne puberteedia läbimist peab õpetus kaasama kõiki hingeosi – nii mõtlemist, tunnet kui tahet. fenomenoloogilise lähenemisviisi esmane ülesanne selles eas on tekitada tundeelamus – imestus, üllatus vms. Õpilase tahe rakendub, kui ta nähtut-kogetut meenutab, etapiviisiliselt kirjeldab ning illustreerib. Järgmisel päeval luuakse mõtteseosed ning töötatakse õpetaja juhendamisel analüütiliselt. Selliselt kujundatud õpetus seob õpilast nii tunde- kui mõttetasandil maailmaga uuel viisil.

Paljusid füüsikalisi katseid saavad õpilased läbi viia kas individuaalselt või grupiga koos. füüsikaperioodi käigus võib läbi viia mõne väiksema projekti, nt akustika raames pudelipilli valmistamise.

Õppe-eesmärgid:

- luua ettekujutus füüsikast kui loodusteadusest ja täppisteadusest;
- kujundada loodusnähtuste vaatlusoskus;
- õpetada kasutama füüsika keelt ja mõisteid;
- luua ettekujutus nähtuste põhjuslikkusest;
- tutvustada füüsika ajalugu ja füüsika osa ajaloos;
- õpetada läbi viima lihtsamaid katseid;
- õpetada katsetulemusi korrastama ja järeltõlgima;
- tutvustada füüsika rakendusvõimalusi.

Õppesisu:

- akustika. Helid ja heliallikad, helide tekitamine erinevate materjalidega, võnkumist iseloomustavad suurused, infra- ja ultraheli, helide levimine, kuulmine. Tuntud muusikainstrumendid. Helihark. Chladni helifiguurid. Inimese kõrva ehitus.
- mõisted: sagedus, heli kõrgus, resonants, kõlakast, heli kiirus, infra- ja ultraheli.
- optika;
- valgus ja vari. Värvid ja nende järelpilt silmas. Vastandvärvid. Värviring (lõimumine kunstiõpetusega). Värvide tekkimine prisma;
- soojusõpetus. Soe õhk, külm õhk. Soojusjuhtivus, temperatuur ja selle mõõtmine, soojusülekanne, soojuspaisumine. Termomeeter.
- mõisted: rõhk ja ruumala, kiirus, konvektsioon, soojuslikud protsessid.

- magnetism;
- magnetiliste omadustega ained. Magnetiseerimine. Püsi- ja ajutised magnetid. Kompass. Maa magnetväli.
- mõisted: maa magnetväli, kompass, püsomagnet. Elekter. Staatiline elekter. Elektrostaatilised tõmbe- ja tõukejõud, kehade elektriseerimine, elektrilaeng. Elektroskoop. Äike, virmalised atmosfääris.

Lõiming teiste ainetega

Magnetismi teema lõimub geograafiaga, akustika muusika ja bioloogiaga. Inimese silma ja kõrva ehitust võib klassiõpetaja käsitleda nii bioloogia kui ka füüsikaperioodi käigus. Skeleti ja lihaskonna koostoes nähtuvad füüsikalised mehaanikaseadused. Katsekirjelduste koostamine ja vaadeldud nähtuste kirjeldamine lõimub eesti keelega. Värviringi käsitledes luuakse kokkupuutepunkt kunstiõpetusega.

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpetaja:

- oskab kirjeldada, millega tegelevad füüsika erinevad harud;
- oskab füüsikalise katsena kogetut kirjeldada;
- oskab põhjendada käsitletud füüsikaliste nähtuste ilmnemist;
- omab ettekujutust päikesesüsteemi ehitusest ja füüsikalistest atmosfäärinähtustest; tunneb õpitud füüsikalisi termineid.

Erinevused riiklikust õppekavast

6. klassis käsitletakse füüsikat waldorfkooli õppekava järgi eraldi aina.

27. SOTSIAALAINED

Ainevaldkonda kuuluvad I ja II kooliastmes:

- ajalugu;
- ühiskonnaõpetus;
- inimeseõpetus;
- religiooniõpetus.

Sotsiaalainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Sotsiaalainete vahendusel kujuneb õpilastes võime näha ühiskonna arengus põhjuslikke jm seoseid ning teha teadlikke valikuid seonduvalt iseenda ja sotsiaalse keskkonnaga, lähtudes ühiskonnas kehtivatest väärtustest ja moraalinormidest, ning toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikmena ning isiksusena.

Inimese- ja ühiskonnaõpetus on kooli õppekavas lõimitud 1-2. klassis eesti keele ja kunstiõpetuse, 3. klassis ka koduloo ainesse ning on tihedas seoses põhitunni jutustava osaga.

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Sotsiaalne pädevus. Sotsiaalne pädevus tähendab suutlikkust mõista inimühiskonna ajaloos ja nüüdisajal toimuvate ühiskondlike muutuste põhjusi ja tagajärgi; tunda lihtsamaid sotsiaal- teaduste uurimismeetodeid ja kasutada mõnda neist õppetöös ja igapäevases elus; luua tulevikutsenaariume ja -visioone mingis sotsiaalselt või personaalselt olulises valdkonnas; tunda ja austada inimõigusi ja demokraatiat, teadmisi kodanikuõigustest ning -vastutusest, nendega kooskõlas olevaid oskusi ja käitumist; ära tunda kultuurilisi eripärasid ja järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; huvituda oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundada oma arvamusi ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik.

Ainevaldkonna õppeainete õppega taotletakse, et õpilane:

omandab adekvaatse enesehinnangu ning teadmisi, oskusi ja hoiakuid, mis toetavad tervikliku ja autonoomse inimese kujunemist, terviseteadlikkuse, tervist tugevdava käitumise ning tervisliku eluviisi;

omandab tervikliku arusaama ühiskonna nähtustest ja protsessidest ning nende seostest ja mõjust;

mõistab kultuurilist mitmekesisust ja demokraatia tähtsust ning ühiskonna jätkusuutliku arengu vajalikkust, aktsepteerides erinevusi;

hindab väärtusi, nagu vabadus, inimväärikus, võrdõiguslikkus, ausus, hoolivus, sallivus, vastutustunne, õiglus ja isamaalisus ning lugupidamine enda, teiste inimeste ja keskkonna vastu.

Ainevaldkonnasisese lõiminguga taotletakse, et õpilane:

areneks ennast teostavaks terviklikuks isiksuseks, kes suhtub endasse ja teistesse positiivselt, arvestab kaasinimesi, lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest, näeb ja mõistab ühiskonnas toimuvat ning tal on oskusi ja valmidust ühiskonnaellu sekkuda ning selles osaleda.

Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks vajalikke teadmisi oma kodukoha ja maailma minevikust ning kultuuripärandist. Aine vahendusel suunatakse õpilane teadvustama, analüüsima ja kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sünd- musi ja protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetus aitab kaasa teistes õppeainetes õpitava tervikuks sidumisele ning kujundab oskust mõista minevikunähtuste mõjul toimuvat arengut.

Inimeseõpetus lõimib õppesisu kõigis kooliastmes, toetades õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas ning aitab õpilasel kujuneda sotsiaalselt küpseks ja teo- võimeliseks isiksuseks. Inimeseõpetuse üldeesmärk on aidata kaasa õpilase sotsiaalses elus vajalike toimetulekuoskuste arengule, mille elluviimiseks kujundatakse õpilases terviklikku isiksust, sotsiaalset kompetentsust, terviseteadlikkust ja üldinimlikke väärtusi, nagu ausus, hoolivus, vastutustunne ning õiglus. Seetõttu on inimeseõpetuse teemad lõimitud tihedalt enamikesse põhiainetesse ja klassiõpetaja omab pilku põhilistest vajadusest ning rõhuasetustest.

Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased sotsiaalse kirjaoskuse: teadmised, oskused, väärtused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Õppeaine üldeesmärk on luua eeldused kodanikuidenteedi ja ühiskonna sidususe tugevnemiseks ning aktiivse kodaniku kujunemiseks.

Kõik sotsiaalvaldkonna ained on toeks, et õpilasel areneks suutlikkus analüüsida oma käitumist ja selle tagajärgi, sobival viisil väljendada oma tundeid, aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suheldes; ennast kehtestada, seista vastu ebaõiglusele viisil, mis ei kahjusta enda ega teiste huve ega vajadusi.

Sotsiaalvaldkonna õppeainete kaudu õpitakse tundma ning järgima ühiskonnas kehtivaid väärtusi, norme ja reegleid, omandatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ja toime- tulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas, kogukonnas ning ühiskonnas.

Sotsiaalainete kaudu kujundatakse alus maailmavaatelse mitmekesisusega arvestamiseks ning valmisolek dialoogiks erineva maailmavaate esindajatega. Kõigi valdkonna õppeainete seisukohalt on tähtis koostööoskus ja töötamine rühmas.

Üldpädevuste kujundamine

Pädevustes eristatakse järgmisi omavahel seotud komponente: teadmised, oskused, väärtushinnangud ja käitumine. Nimetatud nelja komponendi õpetamisel on kandev roll õpetajal, kelle väärtushinnangud ja enesekehtestamisoskus loovad sobiliku õpikeskkonna ning mõjutavad õpi- laste väärtushinnanguid ja käitumist.

Ettevõtlikkuspädevuse peamine kujundaja on ühiskonnaõpetus, kuid ka teised valdkonna õppeained. Õpitakse nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, püstitama eesmärged, genereerima ideid ning neid teostama; õpitakse initsiatiivikust ja vastutust, tegema eesmärkide saavutamiseks koostööd; õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega; õpitakse ideede teostamiseks valima sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.

Väärtuspädevuse kujundamist toetavad kõik ainevaldkonna õppeained erinevate rõhuasetuste kaudu. Näiteks toetavad suutlikkust mõista humanismi, demokraatia ja jätkusuutliku arengu põhiväärtusi ning nendest oma tegutsemises juhinduda ajalugu ja ühiskonnaõpetus; lugupidavat suhtumist erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse süvendab religiooniõpetus. Inimeseõpetus ja religiooniõpetus toetavad väärtussüsteemide mõistmist, mõtete, sõnade ja tunnetega kooskõlas elamist, oma valikute põhjendamist ning enda heaolu kõrval teiste arvestamist. Oskust seista vastu kesksete normide rikkumisele kujundavad ühiskonnaõpetus ja inimeseõpetus.

Õpipädevust toetatakse oskuste kujundamise kaudu. Iga sotsiaalvaldkonna õppeaine kujundab suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise planeerimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õppetegevuse ja tagasiside kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsioskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.

Enesemääratluspädevust – suutlikkust mõista ja hinnata iseennast; hinnata oma nõrku ja tugevaid külgi ning arendada positiivset suhtumist endasse ja teistesse; järgida tervislikke eluviise; lahendada tõhusalt ja turvaliselt iseendaga, oma vaimse, füüsilise, emotsionaalse ning sotsiaalse tervisega seonduvaid ja inimsuhetes tekkivaid probleeme – toetab peamiselt inimeseõpetus, ent rahvusliku, kultuurilise ja riikliku enesemääratluse kujundajana teisedki valdkonna õppeained.

Suhtluspädevuse kujundamisel on oluline roll kõigil valdkonna õppeainetel. Suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt taotlevad kõik valdkonna õppeained.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevust – suutlikkust kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades – toetavad kõik valdkonna õppeained. Õpitakse otsima teavet, kasutades tehnoloogilisi abivahendeid, ja tegema saadud teabe alusel tõendus põhiseid otsuseid.

Sotsiaalset pädevust – suutlikkust ennast teostada, toimida teadliku ja vastutustundliku kodanikuna ning toetada ühiskonna demokraatlikku arengut; teada ning järgida ühiskonnas kehtivaid väärtusi ja norme ning erinevate sotsiaalsete keskkondade reegleid; teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel – toetavad ainetena nii ajalugu kui ka inimese- ja ühiskonnaõpetus.

Kultuuri- ja väärtuspädevust – võimet ja oskust tunnustada ideede, kogemuste ja tunnete kunstilist väljenduse tähtsust erinevate kunstiliikide kaudu nagu muusika, kujutavad kunstid, kirjandus ja visuaalsed kunstid – toetab õppeainena läbivalt ajalugu, samuti oskust ennast ea- ja võimetekohaselt ennast nende kaudu väljendada. Kõik sotsiaalsed süvendavad lugupidavat suhtumist erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse. Inimeseõpetus ning usundiõpetus toetavad väärtussüsteemide mõistmist, mõtete, sõnade ja tunnetega kooskõlas elamist, oma valikute põhjendamist ning enda heaolu kõrval teiste arvestamist. Oskus seista vastu kesksete normide rikkumisele ning sotsiaalse õigluse ja eri soost inimeste võrdse kohtlemise põhimõtete järgimine on üks õppekava üldeesmärke, mille kujundamisel on suurem rõhk ühiskonnaõpetusel ja inimeseõpetuse

Lähedase eesmärgiseade ja õppesisuga õppeained moodustavad ainevaldkonna. Ainevaldkonna peamine eesmärk on vastava valdkonnapädevuse kujunemine, mida toetavad õppeainete eesmärgid

ja õpitulemused. Valdkonnapädevuse kujunemist toetavad ka teiste ainevaldkondade õppeained ning tunni- ja kooliväline tegevus.

Läbivad teemad

Läbiva teema „**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine**” käsitlemisega aidatakse õpilasel kujuneda isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elukäiku teadlike otsuste kaudu, et teha mõistlikke kutsevalikuid.

Läbiva teemaga „**Keskond ja jätkusuutlik areng**” toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.

Läbiva teema „**Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus**” käsitlemisega toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähendust, on ühiskonda lõimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ja arengusuundadele ning osaleb poliitiliste ja majandusotsuste tegemises.

Läbiva teema „**Kultuuriline identiteet**” käsitlemisega toetatakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumise kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo vältel ning kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktika eripärast nii ühiskonna ja terviku tasandil (rahvuskultuur) kui ka ühiskonna sees (regionaalne, professionaalne, klassi-, noorte- jms kultuur; subkultuur ja vastukultuur) ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ning koostööaldis.

Läbiva teema „**Teabekeskond**” käsitlemisega toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida olenevalt oma eesmärkidest ning ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetikast.

Läbiva teemaga „**Tehnoloogia ja innovatsioon**” toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutama oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Läbiva teema „**Tervis ja ohutus**” käsitlemisega toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.

Läbiva teemaga „**Väärtused ja kõlblus**” taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb nüüdisajal rahvusvaheliselt üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

28. AJALUGU

Õppe-eesmärgid II kooliastmele

Põhikooli ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:

- huvituks minevikus olnust;
- õpib tundma kodukoha ja Eesti ajalugu süstemaatiliselt, Euroopa ja maailma ajalugu nii ülevaatlilikult (orienteeruvalt) kui ka detailselt (vastavat ajastut kõige enam iseloomustavate sündmuste ja protsesside kaudu);
- õpib mõistma kaasaja sündmusi;
- õpib omandama, tõlgendama, hindama, talletama ja edastama ajalooalast informatsiooni;
- oskab eristada ajaloofakti tõlgendusest ja arvamusest;
- mõistab põhjuse - tagajärje, sarnasuse-erinevuse, järjepidevuse ja tõenduse olemust ajaloosündmuste ja - protsesside käsitlemisel;
- väärtustab kultuurilist mitmekesisust;
- tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike ja teabeallikaid.

Ajalooõpetus II kooliastmes

Juhtmotiivid, üldpädevuste arendamine ja lõiming teiste õppeainetega

Ajalugu õpetab 5.- 6. klassis klassiõpetaja. Tunnid toimuvad perioodõppe vormis, lisaks võib kasutada regulaarseid nädalatunde.

Loodusainete ja koduloo käigus on laps kodunenud oma lähima ümbruse maastiku ja ajalooga. Põllutööd ja vanade ametite tutvustamine 3. klassis seob õpilasi Eesti ajaloo ja esiisade-emade praktilise argipäevaga. Nooremates klassides kuulnud muinasjuttudes on samuti lapsepärases vormis esitatud ennemuistset elu-olu. 5. klassis algab tõeline ajalugu. Lapse pilk juhatakse nii ajalisel kui ruumiliselt tema elukeskkonnast kaugemale. 5.- 6. klassini käiakse läbi inimkonnaarengu tee müütiliselt, eelajalooliselt kultuuriastmelt klassikalise antiikaja ja keskajani.

Õpetus on kultuuriajalooliselt orienteeritud. Ajaloo kultuurilooline põhimotiiv on: igal kultuuril on midagi omast ja erilist ning samas annab iga kultuur midagi ka inimkonna ajaloole ja meie oma kultuurile. Seeläbi pannakse alus arusaamale, et tõeliselt inimlik nähtus, kultuur, on inimkonna ühise arengu vili.

Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis ning ajaloolises keskkonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi. Ajaloo õppimine põhikoolis pole entsüklopeediline, vaid eksemplaarne, s.o. ajaloomaterjaliga tutvutakse valikuliselt. Seejuures kehtib eelnimetatud kronoloogiline põhimõte. Maailma ajalugu käsitletakse valitud teemade kaudu.

Eelkõige eeldab ajalugu õpetajalt head jutustamisoskust, mis vahendaks elavaid ajaloopilte. See nn elav pilt tõstetakse järgmisel päeval õpetajapoolse suunamise ja õpilaste jutustamise läbi taas teadvusesse. Läbitöötatud materjali põhjal tehakse ainevihikusse kokkuvõtte koos vastavate ajaloo faktide ning terminitega. Tunni- või kodutööna lisanduvad õpilase tehtud illustratsioonid. Pildiline õpetus, mõtet ja tunnet hõlmav käsitlus võimaldab lapsele kaasa elamist ja kaasatundmist ajalooliste tegelaste tegudele ja kannatustele. Seega mõjustab ajalooõpetus inimese eetika kujunemist. Metoodiliselt on tähtis, et lapsed säilitavad konkreetse-piltliku esituse kaudu elava aja- ja ruumimõiste, milles on tajutavad varasematele aegadele omane olustik ja kaugete paikade maastik. Teisest küljest saab paljude näidete varal selgeks, kuidas kaasaeg rajaneb varasemate kultuuride saavutustel. Sel viisil saab lastes juurduda tunnetus: maailma eri rahvastes puhkevad inimkultuuri erinevad õied, igal kultuuril on midagi omast ja erilist ning samas annab iga kultuur midagi ka inimkonna ajaloole ja meie oma kultuurile. Nii avardub selles eas kasvava lapse sisemine silmapiir kaugemale geograafilistest piiridest ja tekib arusaam, et tõeliselt inimlik nähtus, kultuur, on inimkonna ühine asi. Õpetaja juhib tähelepanu kreeka-rooma ajaloo järeloomõjudele kuni tänaseni, samuti tagajärgedele, mis olid ristisõdadatel Kesk-Euroopa arengule.

Mõisteid, mida teisel kooliastmel omandatakse valdavalt jutustavas kontekstis ja mäluväljaselt, hakatakse alates 6. klassist rohkem teadvustama. Suunavate küsimuste ning vestlusega arendatakse analüüsivat ja kausaalset mõtlemist. 6. klassist alates suudavad õpilased kausaalse mõtlemise arengu läbi tajuda ajalugu ka põhjuslikkuse aspektist. See võimaldab õpetajale uut metoodilist ainekäsitlust, probleemide püstitamist ja vastuste otsimist, grupitöö vorme, põhjendatud otsusteni jõudmist.

Ajalugu arendab ja süvendab maailmahuvi. Ajalooliselt tekkinut vaadeldakse millenagi, mis vajab edasiarengut ja ergutab järelemõtlemist tuleviku ideaalsete ja reaalsete kujundamisvõimaluste üle.

Ajalooõpetus aitab kujundada õpilaste väärtuspädevust läbi erinevate kultuuride ja nende arengu analüüsi ja tunnetamise. Nii näiteks aitab olümpiamängude korraldamine Vana-Kreeka teema juures õpilasel mõista ja väärtustada teistlaadi ühiskonda. Ajalool on oluline roll empaatiavõime kujundamisel, kuna õpilane saab õppe kaudu läbi tunnetada ja mõista teiste kultuuride ja ajastute esindajate maailma, vaadelda maailma kellegi teise seisukohast lähtudes

Enesemääratluspädevuse arengut toetab ajalooõpetus rahvusliku, kultuurilise ja riikliku enesemääratluse kujundamise kaudu. Kodukoha ja Eesti ajaloo tundmaõppimine aitab õpilasel määratleda ennast kui eestlast, kujundada enda rahvuslikku ja kultuurilist identiteeti. Enesemääratluspädevust toetab ka eneseanalüüsi oskuse arendamine ning koostöiste õppevormide kasutamine.

Õpipädevust toetatakse oskuste kujundamise kaudu. Ajalooõpetus toetab oskust leida ja kriitiliselt hinnata teavet ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Oluline on kausaalse mõtteviisi kujundamine – seoste leidmise ja analüüsimise oskuse kujundamine. Ajaloospetsiifiliselt kujundame oskust ajas orienteeruda, oskust analüüsida ajaloolise keskkonna kujunemist, ajaloomõisteid kasutada, ning ajalooallikaid kasutada ja analüüsida. Lisaks arendab ajalooõpetus oskust küsimusi esitada ning neile vastata, funktsionaalset kirjaoskust, kriitilist mõtlemist, arutlusoskust, oma seisukoha kujundamise ja põhjendamise oskust, empaatiavõimet ja koostöövõimet.

Suhtluspädevuse kujundamise seisukohalt on oluline funktsionaalne kirjaoskus, mida ajalooõpetus kujundab. Samuti on tähtis oma arvamuse selge väljendamise ja põhjendamise oskus, mida ajalootundides kujundada saab.

Ajalugu kujundab ka matemaatika-pädevust – suutlikkust kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid.

Ettevõtlikkuspädevust kujundab probleemide nägemine võimaluste ja lahenduste allikana. Probleemide lahenduseks ideede genereerimine ning teostamine arendab samuti ettevõtlikkuspädevust. Oluline on ka koostöö väärtustamine, mis aitab ideid ellu viia.

Ajalooõpetus lõimub teiste õppeainetega. Lastega retsiteeritakse tekste erinevatest kultuuriajastutest. 5. klassis valmistab klass ette Kreeka – ainelise näidendi. Materjalina saab kasutada nii mütoloogiat kui katkendeid eepostest. Koos kreeka ajalooaga võib teha sissejuhatuse ka kreeka keelde ja kirja, rooma ajalooaga seoses tutvustada ladina keelt. Nii lõimub aine ema- ja võõrkeeleõppega.

Suurimaks waldorfkoolide 5. klasside õpilasi hõlmavaks projektiks on Vana – Kreeka olümpiamängud. Korraldatavad olümpiamängud lõimivad liikumist, draamaõpetust, muusikaõpetust ja ajalugu.

Samuti lõimub ajaloo aine geograafiaga. Töö kaartidega, kaartide kasutamine ajalooallikatena ja ajaloo seostamine geograafilise kontekstiga võimaldavad korrata geograafia aines omandatut.

28.1. 5.KLASS

Õppesisu:

- kultuuriepohhid: India, Pärsia, Egiptus, Vana-Kreeka. Ajatelg piltlikult;
- Vanaindia veedade, upanišaadide, Bhagavadgita mütoloogiline sisu. Kastisüsteemi tekkimine. Buddha elu. Vanairaani kultuur, paikseks jäämine, põlluharimise ja karjakasvatuse algus. Zarathustra elu, tekstid Avestast ja Bundeheshist;
- Mesopotaamia linnkultuurid. Gilgameši eepos. Kiilkiri;
- Vana - Egiptuse mütoloogia. Egiptuse suurte kultuurisaavutuste näited. Riigi tekkimine. Geograafia ja ajaloo seos;
- Hiina, Kesk- ja Ladina-Ameerika ajalugu legendides;
- Vana – Kreeka. Kreeka mütoloogia. Eeposed: Ilias ja Odüsseia. Homeros;
- Kreeka polise tekkimine. Kreeka – Pärsia sõjad. Vana – Kreeka kultuur. Hellenism. Aleksander Suur. Filosoofia ja ajalooteaduse tekkimine. Herodotos.

Projektid:

Vana – Kreeka ainele näidend, Olümpiamängud.

Lõiming teiste ainetega

Kunstiõpetus – arhitektuur: püramiidid, templid; keraamika; skulptuur, skulptuuride modelleerimine savist, reljeef;

kirjandus – mütoloogiad, piiblilood, erinevate rahvaste müüdid, eeposed; näidendid;

kehaline kasvatus – 5. klasside olümpiamängud;

muusika – laulud kreeka ja idamaade meeleolus, ettevalmistus 5. klasside olümpiamängudeks;

religiooniõpetus – kattuvad teemad;

eesti keel – suuline ja kirjalik eneseväljendus erinevates tunnitegevustes.

Taotletavad õpitulemused

5. klassi lõpetaja:

- oskab kasutada aja mõistega seonduvaid sõnu ja fraase: aeg , muinasaeg , vanaaeg , sajand, aastatuhat , e.Kr;
- teab ühiskonna arenemise põhilisi ajajärke muinas- ja vanaajal;
- mõistab vanaaja kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos, esitab näiteid erinevatest kultuurivaldkondadest;
- eristab fakti arvamusest;
- vaatleb maailma minevikus elanud inimeste pilgu läbi, püüab aru saada nende inimeste elulaadist ja tegevusmotiividest;
- väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, oskab koostada piltlikku ajatelge, kasutab ajalookaarti.
- analüüsib põhjusi ja tagajärgi;
- mõistab põhjuseid, tagajärgi ning nendevahelisi seoseid;
- analüüsib oma teadmisi ja oskusi;
- teeb koostööd ning arvestab erinevaid arvamusi;
- mõistab minevikus toimunu seoseid tänapäevaga;
- näitab kaardil ja põhjendab, miks ja mis piirkondades sai alguse põlluharimine;
- kirjeldab mõnda minevikusündmust ja inimeste eluolu minevikus;
- leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid;
- väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu, ümberjutustust tunnis räägitu põhjal, kasutab ajalookaarti;
- selgitab, miks, kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid, ning näitab kaardil Egiptust ja Mesopotaamiat;
- selgitab, milline oli vanaaja riiklik korraldus, kirjeldab vanaaja elulaadi ja religiooni Egiptuse ning Mesopotaamia näitel;
- tunneb vanaaja kultuuri- ja teadussaavutusi: meditsiini, matemaatikat, astronoomiat, kirjandust, kujutavat kunsti, Egiptuse püramiide ja Babüloni rippaedu; teab, et esimesed kirjasüsteemid olid kiilkiri ja hieroglüüfkiri;
- teab, et Iisraelis tekkis monoteistlik religioon; selgitab, mis on Vana Testament;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid tsivilisatsioon, linnriik, vaarao, muumia, sfinks, tempel, püramiid, preester;
- teab, kes olid Thutmosis III, Ramses II, Tutanhamon, Hammurabi, Mooses ja Taavet, ning iseloomustab nende tegevust;
- näitab kaardil Kreetat, Kreekat, Balkani poolsaart, Ateenat ja Spartat ning kirjeldab riigi laienemist hellenismi perioodil;

- teab, et Vana-Kreeka tsivilisatsioon sai alguse Kreeta-Mükeene kultuurist;
- tunneb Vana-Kreeka ühiskonnakorraldust Ateena ja Sparta näitel ning võrdleb neid kirjelduse põhjal;
- kirjeldab Vana-Kreeka kultuuri ja eluolu iseloomulikke jooni järgmistes valdkondades: kirjandus, teater, religioon, kunst, sport;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid polis, rahvakoosolek, akropol, agora, türann, aristokraatia, demokraatia, kodanik, ori, eepos, olümpiamängud, teater, tragöödia, komöödia, skulptuur, Trooja sõda, hellenid, tähestik;
- teab, kes olid Zeus, Herakles, Homeros, Herodotos, Perikles ja Aleksander Suur, ning iseloomustab nende tegevust.

28.2. 6. KLASS

Õppesisu:

- aeg ja ajaarvamine, muinas- ja vanaaja periodiseerimine. Ajalugu ja ajalooallikad. 13 Muinasaja arengujärgud ja nende üldiseloomustus: kiviaja inimese tegevusalad, põlluharimise algus, loomade kodustamine, käsitöö areng, metallide kasutusele võtmine, Eesti muinasaja üldiseloomustus, Pulli, Kunda. Eesti ajalugu muistsest vabadusvõitlusest Jüriöö ülestõusuni. Vabad linnad. Hansa teke;
- Vana – Rooma. Romulus ja Remus. Seitse müütilist kuningat. Patriitsid ja plebeid. Rooma riigi tekkimine, ülesehitus, funktsioneerimine. Rooma õigus. Rooma Vabariik. Rooma Keisririik. Eluolu ja kultuur. Insenerikunst. Eesti Rooma rauaajal. Rooma võimu laienemine Vahemere maades. Hannibal, kodusõjad Roomas. Caesar, vabariigi lõpp. Rooma keisririik, ühiskondlik korraldus. Augustus, Rooma impeerium ja selle lõhenemine. Vana-Rooma kultuur, rahvas ja eluolu, Rooma kui impeeriumi keskus ja antiikaja suurlinn, kunst ja arhitektuur, avalikud mängud, Rooma õigus. Ristiusu teke, Uus Testament;
- Rooma impeerium ajalookaardil. Kristluse tekkimine ja levik. Varakristlik kirik, tagakiusamine. Muhamed ja islami levik. Võitlus Rooma ja Kartaago vahel. Impeeriumi nõrgenemine ja kokkuvarisemine. Rahvasterändamine, hunnid ja goodid. Ajalookaart. Iisraeli ja Juuda riik;
- feodaalsuhted. Läänisüsteem. Linnade teke. Frangi riik. Karl Suur. Saksa – Rooma Keisririik;
- keskaja kultuur. Kloostrikultuur. Paavst ja keiser;

- kristluse levik, katoliku kirik. Ristisõjad, rüütlid ja rüütliordud. Bütsants. Venemaa ristiustamine;
- Ajaloo kandumine Vahemere äärest Loode- ja Kesk – Euroopasse. Ida ja Lääne kohtumine.

Taotletavad õpitulemused

6.klassi lõpetaja:

- omab ettekujutust inimkultuuri arengust keskaja lõpuni;
- oskab kasutada aja mõistega seonduvaid sõnu ja fraase: aeg , muinasaeg , vanaaeg , sajand, aastatuhat , e.Kr , p.Kr;
- teab ühiskonna arenemise põhilisi ajajärke muinas- ja vanaajal;
- mõistab vanaaja kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos, esitab näiteid erinevatest kultuurivaldkondadest;
- tunneb mõnda olulist sündmust kodukoha ja Eesti ajaloost, seostab neid omavahel;
- mõistab, et ajaloosündmustel ja -nähtustel on põhjused ja tagajärjed, loob lihtsamaid põhjuslikke seoseid (näiteks analüüsib mõnda sündmust);
- teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest, mõistab ajalooallika tähtsust ning erineva tõlgendamise võimalikkust, oskab töötada lihtsamate allikatega;
- eristab fakti arvamusest;
- vaatleb maailma minevikus elanud inimeste pilgu läbi, püüab aru saada nende inimeste elulaadist ja tegevusmotiividest;
- analüüsib enda teadmisi ja oskusi;
- organiseerib õpikeskkonda ja hangib õppimiseks vajaminevat teavet;
- väljendab end selgelt ja asjakohaselt;
- mõistab inimese eluviisi ajaloo jooksul toimunud arengut ja väärtushinnanguid;
- kirjeldab muinasaaja inimese eluviisi ja tegevusalasid;
- teab, missuguseid muudatusi ühiskonnaelus tõi kaasa metallide kasutusele võtmine;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, varanduslik ebavõrdsus, sugukond, hõim;
- teab, et Eesti esimesed asustusalad olid Pulli ja Kunda inimasula, ning näitab neid kaardil;
- näitab kaardil Apenniini poolsaart, Vahemerd, Kartaagot, Roomat, Konstantinoopolit, Ida-Roomat ja Lääne-Roomat;
- teab Rooma riigi tekkelugu ning näitab kaardil Rooma riigi territooriumi ja selle laienemist;
- selgitab Rooma riigikorda eri aegadel;

- iseloomustab eluolu ja kultuuri Rooma riigis;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid vabariik, foorum, kapitolium, Colosseum, patriits, plebei, konsul, senat, rahvatribuun, orjandus, amfiteater, gladiaator, leegion, kodusõda, kristlus, piibel, Rooma õigus, provints, Ida-Rooma, Lääne-Rooma, Kartaago, Konstantinoopol, ladina keel;
- teab, kes olid Romulus, Hannibal, Caesar, Augustus ja Jeesus Kristus, ning iseloomustab nende tegevust;
- iseloomustab läänikorda, feodaalset hierarhiat, seisuslikku ühiskonda, naturaalmajandust, talupoegade ja feodaalide elulaadi;
- kiriku osa keskaja ühiskonnas ning kultuuripärandi säilitajana ja maailmapildi kujundajana;
- teab, kuhu tekkisid keskaegsed linnad, iseloomustab keskaegse linna eluolu;
- iseloomustab Frangi riigi osatähtsust varakeskaegses ühiskonnas ja Frangi riigi jagunemist;
- teab, kes olid Karl Suur ja Justinianus I, ning iseloomustab nende tegevust;
- iseloomustab araabia kultuuri ja selle mõju Euroopale, näitab kaardil araablaste vallutusi;
- seletab ja kasutab mõisteid: koraan, Muhamed, mošee, Meka;
- kirjeldab viikingite elu, nimetab ja näitab kaardil nende retkede põhisuundi;
- väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, oskab koostada kava, kasutab ajalookaarti.

Lõiming teiste ainetega

Matemaatika – rooma ja araabia numbrid.

Geograafia – informatsiooni leidmine kaardilt.

Religiooniõpetus – kattuvad teemad.

Eesti keel – suuline ja kirjalik eneseväljendus erinevates tunnitegevustes.

Erinevused riiklikust õppekavast

9. klassi lõpuks saavutatakse põhikooli riikliku õppekavaga ettenähtud õpitulemused. Muistset Eestit käsitletakse 4. klassis kodukohast lähtuvalt. 5. klassis alustatakse Vanade Idamaade tundmaõppimisega, kust minnakse edasi Vana-Kreekani. 6. klassis käsitletakse Vana-Roomat kuni keskajani.

28.3. ÜHISKONNAÕPETUS

Juhtmotiivid

Koos teiste õppeainetega aitab ühiskonnaõpetus kaasa noore inimese kujunemisel ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks, sotsiaalselt pädevaks ühiskonnaliikmeks.

Õppeainena on ühiskonnaõpetusel nii poliitiline, majanduslik, sotsiaalne, kultuuriline kui ka ideede dimensioon. Lähtuvalt olemasoleva ühiskonnakorralduse tundmaõppimisest tuleb toetada ja ergutada mõttevahetust ka tuleviku ideaalsete kujundamisvõimaluste üle.

Ühiskonnaõpetuse tunnis omandatud teadmised, oskused ja hoiakud seostuvad tihedalt teistes õppeainetes (ajaloos, geograafias, inimeseõpetuses jt) õpituga, olles aluseks elukestvatele õppele. Esimesel kooliastmel käsitletakse ühiskonnaga seotut integreeritult teiste õppeainetega (emakeel, loodusõpetus, kodulugu), tähtpäevade ja pühade puhul kuulub vastav vestlusteema põhitunni raamidesse. Kogemuslikult õpitakse ühiskonnaelu korraldust selle põhjal, kuidas on korraldatud klassi ja kooli elu, kuidas jaotuvad ülesanded ja kohustused, kuidas toimub vastastikuste suhete reguleerimine. Teisel kooliastmel käsitletakse ühiskonnaga seotud teemasid emakeeles (infoallikad, nende kasutamine; raamatukogu), ajaloos ning sündmuste ja tähtpäevadega seotud vestlustes (ühiskonna, sh Eesti ühiskonna kujunemislugu; rahvas, isamaa, kodumaa, rahvussümboolika; inimõigused, põhiseadus, valimised) koolielu igapäevasisituatsioonidest lähtuvalt, igapäevase kasvatustöö osana (lapse õigused ja kohustused, kooli eeskirjad, erinevate huvide ja vajadustega inimesed, konflikti lahendamine, tolerantsus, sallivus, koostöö, kohuse- ja vastutustunne, ausus, vääriskus jne

I-II kooliastmes ühiskonnaõpetuse ainetunde eraldi tunniplaanis pole, ühiskonnaga seotut käsitletakse integreeritult teiste õppeainetega (emakeel, loodusõpetus, kodulugu), tähtpäevade ja pühade puhul kuulub vastav vestlusteema põhitunni raamidesse. III kooliastmes on eraldi ühiskonnaõpetuse ainetund. Kogemuslikult õpitakse ühiskonnaelu korraldust selle põhjal, kuidas on korraldatud klassi ja kooli elu, kuidas jaotuvad ülesanded ja kohustused, kuidas toimuvad inimestevahelised suhted ja koostöö, milline tähtsus on sallivusel, kohusetundel, aususel.

Õppe-eesmärgid I kooliastmele

- tajuda ühiskonda kui inimeste eksisteerimise viisi;
- tähtsustada perekonda ja selle traditsioone;
- järgida üldtunnustatud käitumisreegleid;

- omandada oskused, mis aitavad käituda kollektiivis, kohaneda eakaaslaste hulgas;
- äratada huvi oma kultuuri ja teiste kultuuride vastu;
- kujundada lugupidamine individuaalsetesse ja kultuurilistesse eripäradesse;
- omandada üldised teadmised oma kodukoha ja Eesti kohta;
- omandada esmased teadmised pere majandamise, ühiskonnale oluliste ametite, raha, selle teenimise ja kasutamise kohta;
- mõista kodanikualgatuse ja vabatahtliku töö olemust ja vajalikkust;
- omandada oskus koguda endale huvi pakkuvat teavet;
- teadvustada oma õigus saada abi erinevates elusituatsioonides.

28.4. 1. KLASS

Üldtunnustatud käitumisreeglid omandatakse eelkõige õpetajate eeskuju põhjal. Rahvuslike traditsioonidega tutvuvad lapsed eesti keele tundides kasutatava õppematerjali kaudu, aga ka aasta jooksul ette tulevate tähtpäevade tähistamise teel. Rahvakalendri pühi ja teisi meie kultuuriruumile omaseid pühi tähistatakse kuupidudel, pühade puhul valmistatakse traditsioonilisi toite, lauldakse laule, mängitakse laulumänge jne, sidudes tervikuks muusikaõpetuse, eesti keele, koduloo, ühiskonnaõpetuse, kehalise kasvatuse, käsitöö ja kunstiõpetuse. Seoses rahvuslike traditsioonidega tutvumisega, puutuvad lapsed kokku ka isiklikest ja perekondlikest eripäradest tulenevate erisuste ja variatsioonidega. Kujuneb sallivus erinevate väärtuste ja kommete suhtes. Samas tunnetab laps ka perekonna ühtekuuluvust ja tähtsust oma elu kujundajana. Suhtlemisoskuste omandamine toimub erinevaid võimalusi kasutades. Oluline on laste aktiivne tegevus kogu õppetegevuse jooksul. Muusikaõpetus ja emakeele õpetus arendavad aktiivset kuulamisoskust. Eurütmiaharjutused õpetavad lastele žestide keelt. Eneseväljendamist liikumise abil õpitakse ka kehalises kasvatuses.

Koostööoskusi kujundatakse nii rühmatöodes erinevates ainetundides kui kuupidude etteastete ettevalmistamise juures. Samuti suuremate ürituste korraldamisel nagu näiteks talgutel osalemine, klassi esindamine jõululaadal või koolidevahelisel üritusel. Koos tegevuste plaanimine ja kavandamine annab lapsele ka oskuse arvestada teiste arvamusega, arvestada ja hinnata inimeste erinevusi.

Õppetegevus:

- klassi käitumisreeglite sõnastamine;
- kuupeod ja rahvakalendri tähtpäevade tähistamine. Kuupidude ettevalmistamine ja neil esinemine;

- rühmatööd erinevates õppeainetes;
- osalemine töotalgutel;
- õpitavate võõrkeelte kultuuriga tutvumine läbi õpetaja vahendatud kirjanduse, laulude ja mängude;
- õppekäigud kodukohaga tutvumiseks.

Õppesisu:

perekond, ühiskond, reeglid. Traditsioonid ja kodumaa kultuur. Rühmas ja ühiskonnas väärtustatud omadused.

Taotletavad õpitulemused

1. klassi lõpetaja:

- tajub ühiskonda kui inimeste eksisteerimise viisi;
- tähtsustab perekonda ja selle traditsioone;
- on viisakas, sõbralik, vastutustundlik, väärikas, töökas, täpne, aus, pakub abi abivajajale;
- oskab käituda kollektiivis, kohaneb eakaaslaste hulgas;
- tunneb huvi oma kultuuri vastu;
- peab lugu kultuurilistest eripäradest, on salliv erinevuste suhtes;
- oskab näidete abil selgitada vabatahtliku töö olemust.

28.5. 2. KLASS

Erinevate rahvaste kultuuriga tutvutakse peamiselt võõrkeele tunnis. Samuti on kasuks väliskülalistega suhtlemine (väikese keeleoskuse puhul kasvõi õpetaja vahendusel), aga ka võõrkeelsed rahvusliku muusika kontserdid.

Kontsertide ja näituste külastamine on väärtuslikuks õppetegevuseks ka kodumaa rahvakultuuriga tutvumisel. Õppekäigud tutvustavad kodukoha loodust, aga ka olulisi kultuuri- ameti- jt asutusi. Raamatukoguga tutvumine on oluline, et laps leiaks huvi või vajaduse korral teda huvitavat teavet. Oma kodukoha asula, looduse ja spordirajatiste tundmine on oluline ka tervise aspektist. Ohutu liikumise eelduseks on ümbruse tundmine ja ka huvi selle vastu, liikumishuvi omakorda on aga eelduseks tervetele eluviisidele. Samuti õpetab ümbrusega tutvumine lapsele austust ja hoolivust looduse vastu ning on aluseks loomuliku ja puhta keskkonna väärtustamisele.

Töötalgutel osalemine arendab koostööoskusi, ka oskust töötada koos väga erinevate oskustega erivanuseliste inimestega. Samas õpetab see kodanikualgatuse ja vabatahtliku töö olemust.

Õppetegevus:

- kuupeod ja rahvakalendri tähtpäevade tähistamine. Kuupidude ette valmistamine ja neil esinemine;
- rühmatööd erinevates õppeainetes;
- osalemine töotalgutel;
- õpitavate võõrkeelte kultuuriga tutvumine läbi õpetaja vahendatud kirjanduse, laulude ja mängude;
- õppekäigud kodukohaga tutvumiseks;
- kontserdikülastused.

Õppesisu:

rahvakalender, traditsioonid. Erinevad kultuurid ja kombed. Kodukoha loodus ja linna olulisemad ametiasutused.

Taotletavad õpitulemused

2. klassi lõpetaja:

- tajub ühiskonda kui inimeste eksisteerimise viisi;
- tähtsustab perekonda ja selle traditsioone;
- on viisakas, sõbralik, vastutustundlik, väärikas, töökas, täpne, aus, pakub abi abivajajale;
- oskab käituda kollektiivis, kohaneb eakaaslaste hulgas;
- tunneb huvi oma kultuuri ja teiste kultuuride vastu;
- peab lugu kultuurilistest eripäradest, on salliv erinevuste suhtes;
- tunneb oma kodukoha loodust, tähtsamaid ameti-, spordi-, tervishoiu- ja kultuuriasutusi.

28.6. 3. KLASS

Ühiskonnaõpetuse aine töövormideks sobivad suuline arutelu, grupitööd, osalemine diskussioonides. Lähtepunktiks on alati õpilaste olemasolevad teadmised, millelt saab suunavate küsimuste abil liikuda uute teemakäsitlusteni. Aruteludele tasub kutsuda ühiskonnas oluliste ametite esindajaid.

Koostöö ja suhtlemine võõrastega, arutelud ühiskonnas olulistel teemadel õpetavad lastele individuaalsete eripärade arvestamist ja hindamist. Ühiskonnaõpetuse teemade käsitlemine pakub võimalusi tööks erinevate allikatega. Nii areneb laste oskus otsida sobilikke materjale, aga ka funktsionaalne kirjaoskus.

Ühiskonnaõpetus on tihedalt tänapäevaga seotud õppeaine. Nii tuleb eraldi käsitleda momendil aktuaalset temaatikat. Lapsed saavad välja tuua käsitletava teemaga seonduvad probleemid, pakkuda välja lahendusviise. Õpitakse kuulama teiste arvamust, erinevate arvamustega arvestama, lahendusvõimalusi analüüsima, kujundatakse matemaatikapädevust. Lapsed omandavad oskuse luua lihtsaid tulevikuvõistlusi, mis on oma elu juhtimise seisukohalt oluline oskus.

Kolmandal õppeaastal toimub moraalsete käitumise põhimõtete teadvustamine, mis on seotud religiooniõpetusega. Samuti teadvustab laps nüüd ennast erilise ja teistest erineva, maailmast eraldi seisva isiksusena. On arenguliselt soodus periood toetada õpetusega individuaalsete erinevuste väärtustamist.

Seoses religiooniõpetusega käsitletakse hea ja kurja ja õigluse ning teiste vooruste teemasid. Aruteludes antakse lastele mõista, et neil on alati õigus saada abi, kui nad tunnevad, et ei suuda olukorda lahendada või on tunnistajaks ebaõiglusele. Siinkohal on oluline ka eneseväljendamise- ja -kehtestamisoskus, oskus küsida abi.

Koduloo ainetükkides tutvutakse vanade ametitega, teadvustatakse nende tööde olulisust mineviku ja tänapäeva ühiskonnas. Ühiskonnaõpetus lõimub siin emakeele-, muusika- ja kunsti- ning käsitööõpetusega.

Matemaatikas õpitakse rahaühikuid, matemaatikateadmiste rakendamiseks, aga ka kodanikuna toimetulekuoskuseks on pere eelarve arvutamine. See seostub raha teenimise ja kulutamise põhimõtte teadvustamisega, arusaamisega, et tööl ja ajal on omamoodi ka rahaline väärtus, mis annab inimesele võimaluse oma töö eest elatiseks raha teenida. Arutletakse soovide ja vajaduste erinevuse üle ning väärtushinnangute üle. Siinkohal lõimub õpetusse religiooniõpetus, mis on omakorda lõimitud põhitunni temaatikasse.

Kooli laadal või koolidevahelisel üritusel klassi esindamine, kuupeo korraldamine või ka koolis või kodukohas töötalgute korraldamine õpetavad kodanikualgatuse põhimõtteid ning tähtsust, samas liidavad klassi kollektiivi.

Õppetegevus:

- kuupeod ja rahvakalendri tähtpäevade tähistamine. Kuupidude ette valmistamine ja neil esinemine. Klassi näidendi lavastamine ja esitamine. Kooli jõululaada korraldamine;
- rühmatööd erinevates õppeainetes. Arutelud ja diskussioonid. Töö allikatega. Osalemine töötalgetel;
- õpitavate võõrkeelte kultuuriga tutvumine läbi õpetaja vahendatud kirjanduse, laulude ja mängude. Õppekäigud kodukohaga tutvumiseks. Kontserdi- ja teatrikülastused.

Õppesisu:

hea ja halb, erinevad väärtushinnangud. Käitumine kollektiivis. Abi saamine ja õigused. Töö ja raha.

Oodatavad õpitulemused

3. klassi lõpetaja:

- tajub ühiskonda kui inimeste eksisteerimise viisi;
- tähtsustab perekonda ja selle traditsioone;
- järgib üldtunnustatud käitumisreegleid: on viisakas, sõbralik, vastutustundlik, väärikas, töökas, täpne, aus, pakub abi abivajajale;
- tunneb ära ebaõigluse ja oskab sellele vastu seista;
- oskab käituda kollektiivis, kohaneb eakaaslaste hulgas;
- tunneb huvi oma kultuuri ja teiste kultuuride vastu;
- peab lugu individuaalsetest ja kultuurilistest eripäradest, on salliv erinevuste suhtes;
- tunneb oma kodukoha loodust, tähtsamaid ameti-, spordi-, tervishoiu- ja kultuuriasutusi;
- on omandanud esmased teadmised pere majandamise, ühiskonnale oluliste ametite, raha, selle teenimise ja kasutamise kohta;
- oskab näidete abil selgitada kodanikualgatuse ja vabatahtliku töö olemust ja vajalikkust;
- oskab koguda endale huvi pakkuvat teavet;
- teadvustab oma õigust saada abi erinevates elusituatsioonides, oskab abi küsida.

Erinevused riiklikust õppekavast

I kooliastmes on ühiskonnaõpetuse teemad lõimitud põhiainetes ainekavva.

Õppe-eesmärgid II kooliastmele

- õppida tundma oma kogukonda, kodukanti, kodumaad ja selle ümbrust, sealseid kombeid ning inimesi nende erinevustega;
- tutvuda kodanikuühenduste ning nende tegevusega, samuti vabatahtliku tööga, osaleda abitöödel, talgutel;
- tunda demokraatia põhimõtteid;
- õppida koostama ühiseid reegleid ning neid austada;
- tunda peamisi inimõigusi ja lapse õigusi;
- omandada põhioskused raha kasutamisel;
- tutvuda erinevate elukutsetega;
- saada teadlikuks tarbijaks (sealhulgas toimetulek reklaamiga);
- austada loomingut erinevais vormides;
- arendada koostööoskusi.

28.7. 4. KLASS

Ühiskonnaõpetus on 4. klassis lõimitud kogu õppetöösse, eelkõige aga inimeseõpetusse. Inimeseõpetuse peamisteks märksõnadeks on sel aastal samuti meie: meie kodukant, koostöö ja heated. Suurt rõhku pannakse sotsiaalsete oskuste arendamisele, eelkõige mängudes, aga ka töötegemisel. Just seltsivuse arendamise eesmärgil on liikumistundides suur rõhk ringmängudel ja grupiharjutustel. Mängudes on kindel põhimõte tähtsustada koostööd ning vältida võistlust.

Koostööoskuste arendamine on osa igapäevasest kasvatustööst. Probleemide esile kerkides võetakse kiiresti aeg teema ühiseks arutlemiseks, lahenduste plaanimiseks. Nii tekib harjumus keerulisi olukordi ühiselt lahendada ning võtta ka vastutus lahenduse eest.

Teise inimese mõistmise, teise emotsioonide või arvamusega toimetulemise õppimisel tulevad appi erinevad õppeained. Võõrkeeltes alustatakse tõlkimist, kuid ei tõlgita otse, vaid tõlgendatakse fraas ning tõlgitakse tervet mõtet. Muusika meeleolude väljendamine liikumises on abiks õppides kehakeele lugemist, tunnete väljendamist ning tõlgendamist. Võimlemises on olulised osavuse, julguse, enesekindluse õppimine, enese ja teiste jälgimine, ohu tunnetamine.

Oma silmaga vaadatakse kodukanti, matkatakse, külastatakse ametite esindajaid. Võimalusel osaletakse talgutöödel või kellegi abistamisel. Kõikjal õppekäikudel arutletakse eriliste elamuste, aga ka tervise ja ohutuse aspektide üle. Samas, emakeeletundides käsitletakse kodukoha lugude ja legendide temaatikat.

Rahvuslike sündmuste ja tähtpäevadega seoses vesteldakse põhitunnis oluliste mõiste ja märkide üle (rahvas, isamaa, kodumaa, rahvussümbolika jms).

Õppetegevused:

matkad, õppekäigud. Vabatahtlik tegevus. Mängud. Arutelud.

Õppesisu:

kodukoht. Kodukoha kombed. Perekond ja suguvõsa. Naabruskond. Sõpruskond. Kogukond ja traditsioonid. Koostöö ja ühistegevus;

Taotletavad õpitulemused

4. klassi lõpetaja:

- teab ja hoiab kogukonna traditsioone;
- seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõistet *vabatahtlik tegevus*;
- osaleb võimalusel vabatahtlikus tegevuses;
- pakub vajajatele abi.

28.8. 5. KLASS

Ühiskonnaõpetus on 5. klassis lõimitud kogu õppetöösse. Peamisteks märksõnadeks on Eestimaa ja selle rahvas, inimesed oma erinevustega ja rollidega, ühistegevus ja kodanikualgatus kodukohas. Eesti ühiskonna kujunemislugu saab vestlusteemaks seoses erinevate tähtpäevadega, kuid seda käsitletakse ka geograafiatundides, kus õpitakse tundma esmalt Eestit ning siis kogu Läänemere piirkonda. Eakohase uudishimu rahuldamise ning igat laadi erinevuste märkamise eesmärgil tutvutakse kõikvõimalike vastandlike näidetega nii Eesti kui naabermaade ja nende rahvaste kohta. Koolielu igapäevasisuolukordidest lähtuvalt, igapäevase kasvatustöö osana on teemaks erinevate huvide ja vajadustega inimesed, konflikti lahendamine, tolerantsus, sallivus, koostöö, kohuse- ja vastutustunne, ausus, väarikus jne. Igapäevases tegevuses toetatakse oma emotsioonide väljendamise oskuse ja teiste emotsioonide talumise arengut. Koostööoskuste arendamine on osa igapäevasest kasvatustööst. Probleemide esile kerkides võetakse kiiresti aeg teema ühiseks arutamiseks, lahenduste plaanimiseks. Nii tekib harjumus keerulisi olukordi ühiselt lahendada ning võtta ka vastutus lahenduse eest. Olulisel kohal on inimeste erinevat rollide märkamine ja eristamine. Siinkohal on abiks nii geograafiatunnid kui igasugused õppekäigud, tutvumine ühenduste liikmete ja nende tegevusega. Siinkohal pakuvad tuge ka hästi kavandatud rollimängud

ning ühistegevused (näidend vms). Nii mängudes, tööd tehes kui õppekäikudel on oluline enese ja teiste jälgimise oskus ning tähelepanelikkus ohu suhtes. Muuhulgas on oluline privaatsuse hindamine ning oskus öelda *ei* – enese kaitseks. Samuti peaks teravnema taju abivajajat märgata ning kujunema oskus abi pakkuda, aga ka vajadusel vastu võtta. Siinkohal on abiks erinevad õppekäigud ja osalemine talgutel või abitöödel, kuid kindlasti ka õppetöö ühistegevused ja igapäevane koolielu. Enda terviklikkuse seisukohalt on oluline õppida eraldama oma mõtteid ja võõraid mõtteid. Selle oskuse kujunemisel on abiks emakeeleõpetus, milles käsitletakse vastavat grammatilist sisu. Ka liikumistundides lisandub grupiharjutustele isiklikum lähenemine – alustatakse üksikute liigutuste iseseisvat harjutamist. Samas kujuneb hingeline ühtsuse ja seotuse tunne kogu inimkonnaga ning kogu maailmaga. Abiks on tutvumine inimesega läbi aegade ajaloos ning tutvumine maailmaga geograafias ja selle kõikvõimalike eripalgeliste asukatega looma- ja taimeõpetuses. Kogu maailma mitmekesisust õpitakse tundma hingelise suhte kaudu. Ka Maad käsitletakse elava, ühtse organismina. Lood võõrastest loomadest, taimedest teenivad teistki eesmärki – rahuldada eakohast tohutud teadmishimu.

Õppetegevused:

matkad, õppekäigud. Vabatahtlik tegevus. Mängud. Arutelud.

Õppesisu:

Eestis ja kodukohas elavad rahvarühmad, rahvused, religioonid. Inimesed oma erinevustega ja erinevad rollid;

Eesti naaberriigid;

kodukohas tegutsevate seltside, klubide ja ühenduste tegevus. Eakohased kodanikualgatuse võimalused. Koostöö ja ühistegevus.

Oodatavad õpitulemused

5. klassi lõpetaja:

- seletab oma sõnadega ning kasutab kontekstis mõisteid *rahvus*, *riik*, *võrdõiguslikkus* ja *sallivus*;
- nimetab Eestis ja kodukohas elavaid rahvarühmi ning kirjeldab nende eluolu ja kultuuritraditsioone;
- nimetab Eestis esindatud peamisi usundeid ja kirjeldab nende kombeid;
- toob näiteid naiste ja meeste võrdsete õiguste ja nende rikkumise kohta Eestis;

- suhtub sallivalt erinevustesse;
- teab, mis on isikutunnistus ja reisidokumendid;
- nimetab ja näitab kaardil Eesti naaberriike ning toob näiteid, kuidas muu maailm mõjutab elu Eestis; *kodanikuühendus* ja *kodanikualgatus*;
- nimetab kodukohas tegutsevaid seltse, klubisid ja ühendusi ning kirjeldab nende tegevust;
- nimetab kodukohas või koolis tegutsevaid noorteorganisatsioone ning kirjeldab nende tegevust;
- teab kodukoha kodanikualgatusi ning võimalusel algatab ise;
- toob näiteid vabatahtliku töö kasulikkuse kohta, märkab probleeme ja pakub vajajatele abi.

28.9. 6. KLASS

Ühiskonna kujunemise ja selle reeglitega ning inimõigustega tutvutakse ajaloo teemade raames, peamiselt seoses Vana-Kreeka ja Vana-Roomaga. Kokkulepped ja reeglid ning nende loomine ja täitmine on kindlasti aktuaalsed seoses kooli igapäevaeluga. Samuti käsitletakse aruteludes kindlasti lapse õiguste ja kohustuste temaatikat. Matemaatikas õpitakse protsentarvutust ning lahendatakse erinevaid rahaga toimetamise ülesandeid. Süvenetakse ka laenamise teemasse.

Targa tarbija kasvamisel on abiks kindlasti igasugune käsitöö, milles tähtsustatakse isetehtu võlu ja kordumatust, asjade otstarbekust ja säästlikkust materjalide kasutamisel. Samuti on toeks aiandus, kus tutvutakse toiduainete kasvatamise tarkustega. Pidev kogemus käsitöö tegemisega ja isiklikud kohtumised aastate jooksul erinevate meistritega õpetavad väärtustama kunsti ja autorlust.

Info otsimine ja sellest väärtusliku eristamine on esmalt emakeeleõpetuse eesmärk, kuid seostub tekstitööga erinevates õppeainetes. Õpitakse kasutama raamatukogu ja teisi mahukaid infokogusid. Analüüsitakse erinevaid mediakanaleid, ka reklaami. Siinkohal haakub õpetus tihedalt kunstiõpetusega. Tuleb õppida ka ohutu suhtlemise reegleid – nii otseses kui meediast vahendatud suhtluses. Siinkohal on tihedalt lõimitud ühiskonna- ja inimeseõpetus.

Õppetegevused:

õppekäigud. Arutlused. Mängud. Projektitööd.

Õppesisu:

- ühiskonna valitsemine ja sellega seotud kohustused. Kohalik omavalitsus;
- seadus ja reegel. Reeglite loomine;

- inimõigused;
- õpilaste osalemine koolielu korraldamises. Kodukord, klassi reeglid, mängureeglid;
- lapse õigused ja kohustused;
- raha kasutamine ja planeerimine;
- elukutsed ja õppimine;
- tarbimine. Töökultuur;
- raamatukogu;
- meediakanalid ja infotarbimine;
- autorlus ja autoriõigused.

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpetaja:

- seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid *inimõigus, seadus, demokraatia*. Tunneb demokraatia põhimõtteid (arvamuste mitmekesisus, sõnavabadus, osalus aruteludes ja otsustamises, õigus valida ja saada valitud);
- nimetab ja austab inimõigusi;
- teab, et Eesti on demokraatlik vabariik, nimetab Vabariigi Valitsuse, Riigikogu ja Vabariigi Presidendi peamisi ülesandeid;
- teab, mis on kohalik omavalitsus, toob näiteid oma koduvalla või linna omavalitsuse tegevuse kohta;
- teab, et kõik on võrdsed seaduse ees ja peavad seadusi täitma, toob näiteid seaduskuuleka käitumise kohta;
- kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis;
- märkab ja arvestab erinevaid huve ja võimalusi ning on valmis koostööks ja kokkulepeteks; oskab otsida ja pakkuda abi probleemide lahendamisel;
- toetab oma suhtumise ja tegutsemisega koolidemokraatiat; tunneb RO lapseõiguste konventsiooni põhimõtteid, nimetab lapse õigusi, tunneb õiguste ja vastutuse tasakaalu;
- teeb vahet vajadusel, soovidel ja võimalustel;
- teab, kuidas raha teenitakse ja millest koosneb pere eelarve; oskab kulutusi tähtsuse järjekorda seada, koostada eelarvet oma taskuraha piires ning oma aega planeerida;
- teab internetipanga ja pangakaardi turvalise kasutamise reegleid;
- iseloomustab, milliseid isiksuse omadusi, teadmisi ja oskusi eeldavad erinevad elukutsed;
- selgitab erinevate elukutsete vajalikkust ühiskonnale;

- oskab tarbijana märgata ja mõista tooteinfot ja tunneb tarbija õigusi;
- oskab leida teavet oma eesmärkide ja huvide tarbeks, sh kasutab indekseid, sõnastikke, otsingumootoreid ning entsüklopeediat;
- oskab eristada fakti ja arvamust;
- oskab oma teadmisi ja seisukohti esitada; loob, kasutab ning jagab infot;
- väärtustab teiste autorite ja enda tehtud tööd; viitab teiste autorite loomingle; tunneb autorina vastutust oma teose eest; teadvustab autoriõiguste kaitsega seotud probleeme;
- tunneb interneti võimalusi, kasutamise ohtusid ja informatsioonilise enesemääramise võimalusi;
- mõistab, et reklaami taga on müügiedu taotlus.

Erinevused riiklikust õppekavast

II kooliastmes on ühiskonnaõpetuse teemad lõimitud põhiainetes ainekavva.

29. RELIGIOONIÕPETUS

Religiooniõpetus on üldkristlik. Ta ei ole seotud ühegi konfessiooniga. Õpetus on orienteeritud lapse arengule ja lõimitud ühtseks tervikuks teiste õppeainetega.

Religioonil on määrav osa inimkonna kultuuriloos. Jättes selle kooliajal käsitlemata, jäetakse tähtsas elu- ja kultuurivaldkonnas haridusse lünk, mida hiljem on tunduvalt raskem täita. Religioosse kasvatusega inimestel jääb täiskasvanuna vajaka alusest vabaks otsuseks religioosse kuuluvuse ja muude maailmavaatelistel seisukohtade üle. Religiooniõpetuse kaudu juhitakse laste tähelepanu maailmas reaalselt toimivale vaimsele jõule, mis loovalt tegutseb loodusnähtustes, olendes, inimsaatuses. Nooremal kooliastmel on kõige olulisem selle jumaliku elemendi tundepärane kogemine ja aukartuse äratamine nii loova kui ka loodu suhtes. Vastavat sisu vahendavad kõige sobivamalt loodus ning inimkonna vaimuvara – muinasjutud ja legendid. Valdavaks õppemeetodiks on jutustavale ainele kohane pildiline õpetus*, mis jutustuste kaudu vahendab eakohast sisu. Igal kooliastmel on sobiv teha käsitletava teemaga seotud näidend (koostöö klassi- ja aineõpetajatega, nt käsiöö, muusika). Õppides tundma välismaailma, kogeb noor inimene samal ajal ka iseennast. Enesetajumisprotsessi võimaldavad religiooniõpetuses eakohased meeltekoolitus- harjutused, vaatlused, sh enesevaatlus, mõtlemisele, tunnetele ja taatele suunatud harjutused, sotsiaalsed mängud. Kaudse teemana võimaldab enesekogemist teiste inimestega aset leidnud lugude ja biograafiate käsitlemine.

Kaasaegse inimese eetilised probleemid on teravamad kui ühelgi teisel ajajärgul. Neid probleeme saab läbi elada, tunnetada ja analüüsida eriti religioonitundides. Jutustused ja arutlused vastavatel teemadel võivad pakkuda rikkalikku materjali südametunnistuse ja vastutustunde arenemiseks. Religiooniõpetus aitab kaasa noore inimese ettevalmistamisel printsiipiaalseteks eluotsusteks.

Teemad: Väärtused; moraalsus; vaimne autoriteet; inimene ja keskkond, inimene ja vaimne maailm, inimene ja kaasinimene; sünd, saatus, elu, surm; enesekasvatus, areng.

Tegevused: eakohased jutustused, arutelud, diskussioonid, analüüsid; grupitööd, uurimustööd, referaadid; näidendid; eakohased meeltekoolitusharjutused, vaatlused, sh. enesevaatlus; mõtlemisele, tunnete, taatele suunatud harjutused; sotsiaalsed mängud, rollimängud; kunstivaatlused; toetavad retsitatsioonid; töö ainevihikuga – esimesel kooliastmel joonistatakse siia käsitletava teemaga seotud pilte, teisest kooliastmest lisanduvad tsitaadid, tekstide kokkuvõtted, ülestähendused biograafiatest, ajaloolised faktid, joonised, kaardid, illustratsioonid, hiljem ka iseseisvad tööd.

Hindamine

Hindamine lähtub kujundava hindamise printsiipidest. 1.-8. klassini õpitulemusi numbriliselt ei hinnata, vaid õpilastele antakse nende saavutatuse kohta sõnalist ja kirjalikku tagasisidet.

I kooliaste

Toetada 1. ja 2. klassis lapse loomupärast religioossust. Moraalsed põhiväärtused – tõde, headus, tööarmastus, tänulikkus, aukartus, rõõm. Jutustava aine sisu jäljendamisväärsus. Aastarütm. 3. klassis toob 9. eluaasta kaasa uued küsimused elu ja maailma kohta. Vaimne autoriteet; hea ja kuri; inimene ja vaimne maailm; üksindus; seosed maailmas; südametunnistusreeglid.

29.1. 1. KLASS

Seitsme-kaheksaastased lapsed on oma hinges usaldavalt ja tihedalt seotud kõige ümbritsevaga. Nad tajuvad maailma veel tundepäraselt jumalikuna, seepärast pole selles eas vaja spetsiaalset õpetust, vaid ainult tuge laste loomupärasele religioossusele. Nimetatud vanuses on tähtis, et õpetaja annaks lastele ikka ja jälle mõista: kõiges, mis meid ümbritseb ja mis me ise oleme, elab ja mõjub jumalik.

Muinasjutud on hingeliseks toiduks, mis lasevad lastel läbi elada maailmasündmuste ja inimeste elu vaimset sügavust. Neis peegeldub inimeste päritolu, sünn, saatus, saatusekatsumuste hea eesmärk, püüd moraalsete tegude ja omaduste poole, surm, mis viib meid tagasi meie taevalikku koju. Lapsed ei mõista muinasjutte nagu tavalisi jutustusi, vaid kui sügavaid põhitõelusi, milles peegelduvad maailmasündmused, inimeste ja inimkonna elu. Lapsed võtavad muinasjutte kui allegoorilisi pilte, mida ei saa mõõta realistlike mõõdupuudega. Nende kaudu on selles eas võimalik äratada austust ja tänulikkust kõige loodu ja Looja enese vastu.

Õppesisu:

muinasjutud ja jutustused, kus peegeldub inimese sünn, saatus, saatusekatsumuste hea eesmärk, püüd moraalsete tegude ja omaduste poole. Lapsed võtavad muinasjutte kui allegoorilisi pilte. Nende kaudu on võimalik selles eas toetada lapse kõlblist arengut.

eakohased meeltekooolitus- harjutused, mängud. Teemakohaste piltide joonistamine ainevihikusse.

Õpitulemused:

laps tunneb end tunnis turvaliselt, on kujunenud head harjumused tunnitöös ning usaldav suhe õpetajasse.

Lõiming teiste ainetega

Kuulamisoskuse arendamine, kuuldu sisemine läbitöötamine, moraalsete hoiakute käsitlemine, enese tajumine terviku osana, lõimub kõigi teiste õppeainetega.

29.2. 2. KLASS

Teises klassis lisanduvate legendide tegelasteks on religioossed isiksused, inimesed, kes teisi aitavad. Ettetulevaid sügavasisulisi mõisteid nagu “sünd”, “surm”, “saatus” ei seletata, vaid mõistetakse üldkonteksti läbielamise teel.

Õppesisu:

- muinasjutud, legendid, muistendid, moraalsed jutukesed, kus tegelased teevad läbi arengu, üle- tavad endas varjuküljed, neist saavad teiste abistajad, eeskujud;
- mõisteid sünd, saatus, surm ei seletata, vaid mõistetakse üldkonteksti läbielamise teel;
- Toetavad retsitatsioonid;
- eakohased meeltekoolitus-harjutused ning mängud. Teemakohaste piltide joonistamine ainevihikusse.

Lõiming teiste ainetega

Kuulamisoskuse arendamine, kuuldu sisemine läbitöötamine, moraalsete hoiakute käsitlemine, tähelepanu, mälu ja jutustamisoskuse arendamine ning enese tajumine terviku osana, on seotud kõigi õppeainetega; retsiteerimine emakeele ja võõrkeeltega, käelis-kunstiline tegevus kunstiainete ja käsitööga.

Õpitulemused

1. klassist alguse saanud ja saavutatud head hoiakud ja harjumused on kinnistunud. Laps oskab iseseisvalt või suunavate küsimuste abil meenutada tunnis kuuldut.

29.3. 3. KLASS

9. eluaasta paiku muutuv enese ja ümbritseva kogemine toob kaasa uut moodi küsimused maailma ja inimese kohta. Muutub kogu lapse olemus: ta ei ole enam ainult järeleaimaja, vaid hakkab nüüd

oma sisemuses eristama seda, mis kuulub tema juurde ja mis mitte, tekib sisemaailm. Nüüd on sobiv rääkida ka "hea ja kurja", lastele on see mõistetav.

3. klassis on sobiv käsitleda Vana Testamendi lugusid - Loomislugu, Aabraham, Iisak, Jaakob, Joosep ja tema vennad, Mooses ja 10 käsku.

Maailma ja inimese sündimise ning arenemise vaimne dimensioon vanatestamentlikus mõttes aitavad lastel leida austava ja inimliku suhte võõraks muutavas maailmas. Evangeeliumeid puudutatakse selles eas veel vaid põgusalt – Jõulusündmus ja legendid Jeesuse lapsepõlvest.

Õppesisu:

- Vana Testamendi pärimused – maailma ja inimese arengu vaimne dimensioon; headus-kurjus; eluraskused; vaimne autoriteet; reeglid;
- sobivad retsitatsioonid;
- vaatlusharjutused;
- sotsiaalsed mängud;
- teemakohaste piltide, maakaartide joonistamine ainevihikusse.

Lõiming teiste ainetega

Kuulamisoskuse arendamine, kuuldu sisemine läbitöötamine, moraalsete hoiakute käsitlemine, tähelepanu, mälu ja jutustamisoskuse arendamine, seoste tajumine enda ja ümbritseva vahel, on seotud kõigi õppeainetega; retsiteerimine, tekstide koostamine ja kirjutamine emakeele ning võõrkeeltega; loodusvaatlused, plaanide ja kaartide joonistamine kodulooga; käelis-kunstiline tegevus kunstiainetega ja käsitöoga.

Õpitulemused

Lisaks eelnevatel aastatel saavutatud headele harjumustele ja hoiakutele, on omandatud oskused klassi sotsiaalses keskkonnas tegutsemiseks. Õpilane oskab iseseisvalt või suunavate küsimuste abil meenutada tunnis kuuldut, tunneb läbitud temaatika piires Vana Testamendi pärimuste sisu.

Taotletavad õpitulemused

I kooliastme lõpul õpilane:

- kuulab sisemise kaasaelamisega muinasjutte, legende, Vana Testamendi pärimusi;
- suudab ärksalt tajuda erinevate meeltega;

- oskab iseseisvalt või suunavate küsimuste abil meenutada kuuldut;
- omandab usalduse maailmas ja inimelus toimivate vaimsete seaduspärasuste suhtes.

II kooliaste

29.4. 4. – 6. KLASS

Sel perioodil otsib laps konkreetsele isikule suunatud aukartusele uut objekti, otsib kangelasi, keda sisemiselt järgida, mitte väliselt järele aimata. Need otsingud tuleb suunata tegelastele, kes tõusevad harjumuspärasest kõrgemale. 4. klassis on kangelasteks näiteks Vana Testamendi muinasjutulised prohvetid ja kuningad, rahvajuhid. Rahva ja maa temaatika seob religiooniõpetuse koduloo teemadega ja emakeeleõpetusega, kus süvenetakse kodukoha ajalukku, muistenditesse, legendidesse.

Käsitletakse mõisteid “saatus”, “inimsaatus”. Saatusest, inimsaatusest rääkides otsitakse näiteid ajaloost, kus üksikisikute puhul on näha, kuidas inimene kujundab loovalt oma saatust. Olulised on selliste inimeste elulood, kes hilisemates elusituatsioonides võivad saada eeskujuks või anda inspiratsiooni: Lorence Nightingale, Mahatma Gandhi, Martin Luther King.

Saatusest räägitakse nii, et noor inimene tõeliselt tunneks – inimesel on saatus. Otsitakse erinevusi: mis toimub juhuslikult ja mis on saatus. Näiteid võib leida ajaloost, kirjandusest ja igapäevaelust. Üksikute kirjelduste juures tõstetakse esile nende erilisust ja ainulaadsust, nt: Orleansi neitsi, Schiller. Vaadeldakse ka isiksusi, kelle saatuseks on olnud elada kehalise puudega, nt Jacques Lusseyran, Helen Keller, Ludvig van Beethoven.

Kui on piisavalt tegeldud saatuseküsimustega, vaadeldakse 6. klassis seda, mis inimeses on päritud vanematelt kõrvuti sellega, mida ta ise sündides kaasa toob. Seda tehakse biograafiliste näidete varal.

Seaduste, reeglite ja lepingute käsitlemine on 6. klassis õpetust läbiv. Samuti orientatsiooni laienemine välismaailmale ning mina ja maailma vastandamine, aga ka põhjusliku mõtteviisi arendamine. Seetõttu sobib nimelt 6. klassis käsitleda moraalireeglite, õiguste, tõekspidamiste teemasid. Looduse hingestatuse va materialistlikkuse vastuolu käsitlemine on siin hästi ajastatud, kuna on alanud ka füüsika ja kivimiõpetuse õppimine.

Teise kooliastme teemaks religiooniõpetuses võivad olla ka erinevad sotsiaalsed mängud, mis võimaldavad kogemust mina ja grupi suhetest, vastas- ja koostoimest. Käsitlevate teemade süvendamiseks võib teha dramatiseeringuid, mida saab esitada kuupidudel või aastapäuhadega

seotud pidudel. Ainevihikud täienevad kokkuvõtete ja tsitaatidega jutustustest, ajalooliste pidepunktidega.

29.5. 4. KLASS

Õppesisu:

Vana Testamendi pärimused – vaimne autoriteet, rahva saatus, rahvas ja üksikisik, kuningad, prohvetid. Vana Testamendi luule. Vana Testamendi kultuuriline ja ajalooline taust;

- sobivad retsitatsioonid;
- sotsiaalsed mängud;
- teemakohaste piltide, jooniste, maakaartide joonistamine ja tekstide kirjutamine ainevihikusse.

Lõiming teiste ainetega

Kuulamisoskuse arendamine, kuuldu sisemine läbitöötamine, moraalsete hoiakute käsitlemine, tähelepanu, mälu, mõtteseoste arendamine, seoste tajumine enda ja ümbritseva vahel, on seotud kõigi õppeainetega. Retsiteerimine, jutustamisoskuse arendamine, tekstide koostamine ja kirjutamine emakeele ning võõrkeeltega; loodusvaatlused, plaanide ning kaartide koostamine kodulooga; käelis-kunstiline tegevus kunstiainete ja käsitööga.

Õpitulemused

Õpilane oskab meenutada tunnis kuuldu, tunneb läbitud temaatika piires Vana Testamendi pärimuste sisu. Õpilane tunneb käsitletud temaatika ajaloolist ja kultuurilist tausta.

29.6. 5. KLASS

Õppesisu:

- sünd, lapsepõlv;
- arusaamad sünnieelsest eksistentsist ja sünnist erinevates kultuuritraditsioonides;
- Vana Testamendi ja Uue Testamendi pärimused sünnist, lapsepõlvest;
- kaasaegsed jutustused;
- nimi;
- inimene rahva, suguvõsa, perekonna liikmena;

- sobivad retsitatsioonid;
- sotsiaalsed mängud;
- dramatiseeringud käsitletud teemade süvendamiseks;
- teemakohaste piltide joonistamine ja tekstide kirjutamine ainevihikusse.

Lõiming teiste ainetega

Kuulamisoskuse arendamine, kuuldu sisemine läbitöötamine, moraalsete hoiakute käsitlemine, tähelepanu, mälu, mõtteseoste, arutlemisoskuse arendamine, seoste tajumine enda ja ümbritseva vahel, on seotud kõigi õppeainetega. Retsiteerimine, jutustamisoskuse arendamine, tekstide koostamine ja kirjutamine, biograafilised motiivid emakeele ja võõrkeeltega; kaartide joonistamised, Uue Testamendi ajalooline taust ajaloo ja geograafiaga; käelis-kunstiline tegevus kunstiainete ja käsitööga.

Õpitulemused:

oskab meenutada tunnis kuuldu. Tunneb käsitletud teemasid, neis esinevaid põhimõisteid ja nende kasutamist.

29.7. 6. KLASS

Õppesisu:

- Uue Testamendi pärimused – Jeesuse Kristuse maine elu, imed, teod, õpetus, mõju inimestele; 12 jüngrit, nende saatused. Jeesuse Kristuse maise elu ajalooline ja kultuuriline taust Rooma riigis;
- arusaamad inimese taaskehastumisest erinevates religioossetes pärimustes ja kultuuritraditsioonides;
- teod ja mõtted, nende mõju;
- kaasaegsed biograafia;
- sobivad retsitatsioonid;
- kunstivaatlused;
- sotsiaalsed mängud;
- dramatiseeringud käsitletud teemade süvendamiseks;
- teemakohaste piltide joonistamine ja tekstide kirjutamine ainevihikusse.

Lõiming teiste ainetega

Kuulamisoskuse arendamine, kuuldu sisemine läbitöötamine, moraalsete hoiakute käsitlemine, tähelepanu, mälu, mõtteseoste, arutlemisoskuse arendamine, seoste tajumine enda ja ümbritseva vahel, on seotud kõigi õppeainetega. Retsiteerimine, jutustamisoskuse arendamine, tekstide koostamine, kirjutamine, biograafilised motiivid on seotud emakeele ja võõrkeeltega; Uue Testamendi ajalooline taust, biograafilised motiivid on seotud ajaloo, geograafia, inimeseõpetusega; kunstivaatlused ja käelis-kunstiline tegevus kunstiainete ja käsitööga.

Õpitulemused:

oskab meenutada tunnis kuuldu. Tunneb käsitletud teemasid, neis esinevaid põhimõisteid ja nende kasutamist. Teab läbitud temaatika ajaloolist ja kultuurilist tausta.

II kooliastme lõpul õpilane:

toob näiteid väärtuste ja moraalinormide rolli kohta üksikinimese elus ning ühiskonnas;

selgitab näiteid tuues, kuidas mõjutab religioon või sekulaarne maailmavaade inimeste väärtusi, valikuid ja otsuseid;

tunneb „kuldset reeglit” ja suuremates maailmareligioonides sõnastatud olulisemaid eetilisi printsiipe (austa elu, teist inimest ja omandit, ära tunnista valet), toob näiteid nende toimimise kohta;

suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse; s ära mõningaid maailmavaatelistel erinevustel põhinevaid diskrimineerimise juhtumeid;

nimetab enda jaoks olulisi väärtusi ja kirjeldab õpitu valguses, kuidas need tema toimimist kujundavad ning valikuid mõjutavad;

pakub konstruktiivseid toimimisvõimalusi, et lahendada lihtsamaid väärtuskonflikte.

30. INIMESEÕPETUS

Waldorfkooli I-II kooliastmes eraldi inimeseõpetuse tundi ei toimu, iga õppeaine lähtubki inimesest kui tervikust. Kõike õpitavat seostatakse inimesega. Eesti keeles käsitletakse kõiki läbivaid teemasid, matemaatikas käsitletakse teemasid mina ja teave ja asjad; võõrkeeltes mina, mina ja minu pere; religioonis mina ja meie, muusikas ja käsitöös käsitletakse teemasid valdkonnast mina ja meie, liikumistundides käsitletakse teemasid mina ja tervis ning mina ja meie. *(Inimeseõpetus, loodusõpetus, kodulugu ja ühiskonnaõpetus, lõimituna põhitunni teemadena. I kooliastmes. Lõimituna ajaloo- ja koduloo ainesse II kooliastmes. Nimetatud õppeained ei pea iseseisvalt esinema tunniplaanis. Olulised teemad käsitletakse põhitunnis, sidudes need põhiainete õppimisega. Olulisel kohal on tervislike ja vastutustundlike hoiakute kujundamine, eelkõige jäljendamise ja harjutamise teel).*

Rõhk on väärtuskasvatusel. Hoiakute kujundamine ja väärtuskasvatus toimub vaimses õpikeskkonnas üksteist mõistvas õhkkonnas ning eesmärgiks on õpilaste positiivse mõtlemise arendamine seoses oma arengu- ja toimetulekuvõimalustega. Õpikeskkonna kujundamisel on peamiseks õpilaste isikupära ja isiklike seisukohtade austamine, võimalus vabaks arvamuseavalduseks, initsiatiiviks, tegutsemiseks.

Adekvaatse enesehinnangu kujunemisel on eeldusteks on individuaalsete eripärade väärtustamine ning oskus oma võimeid ise hinnata. Viimast toetab kooli hindamissüsteem.

Õpitavat käsitletakse otseselt igapäevaeluga seondult või läbi jutustuste ja arutluste. Igapäevane koolielu annab õpetusele ainet. Koolielu korraldus õpetab ühiskonna toimimise põhimõtteid, igapäevased situatsioonid inimestevahelisi suhteid. Õpetajate eeskuju on oluliseks materjaliks sotsiaalsete normide ja väärtuste õppimisel.

Rahvuslikke ja rahvapärilikke kombeid õpitakse tähtpäevade puhul pidusid korraldades, aga ka kunsti-, koduloo- ja teistes tundides. Tootmise ja kaubandusega teevad õpilased tutvust kooli laatadel.

Läbivad teemad

Keskkond ja säästev areng – teadvustab inimese sõltuvuse loodusvaradest ja – ressurssidest. Teadvustab sotsiaalse keskkonna mitmetahulisust.

Tööalane karjäär ja selle kujundamine – inimeste eripärade tunnustamine, ühiskondlike normide ja tavade teadvustamine, looja ja tarbija rolli teadvustamine.

Turvalisus – oskab anda esmaabi õnnetuste puhul igapäevaelus ettetulevate õnnetuste puhul, oskab kasutada olulisi infokanaleid turvalisuse tagamiseks.

Infotehnoloogia ja meedia – oskab eristada olulist ebaolulisest.

Erinevused põhikooli riiklikust õppekavast I –II kooliastmel: Õpitulemused on vastavuses põhikooli riikliku õppekavaga.

(Vastavalt põhikooli riikliku õppekava § 15 Õppe ja kasvatus korralduse alustest (7): Kooli hoolekogu nõusolekul võib põhikool oma tegevuses juhinduda Steineri-Waldorfi hariduse Euroopa Nõukogu (European Council for Steiner Waldorf Education) kinnitatud põhimõtetest ja püüdlustest ning korraldada sellest tulenevalt õpet viisil, kus riikliku õppekava I ja II kooliastme õpitulemusi ei taotleta vastava kooliastme lõpuks.)

Õppe-eesmärgid I kooliastmes:

Inimeseõpetuse teemadega taotletakse, et õpilane:

- õpib suhtlema teiste inimestega ja viisakalt käituma;
- õpib väärtustama üldinimlikke kõlblusnorme;
- õpib tundma oma mina;
- õpib väärtustama perekonda;
- õpib tervislikult elama;
- õpib käituma kriisiolukorras;
- õpib tundma erinevates suhtlusolukordades toimuvaid sotsiaalsühholoogilisi ja psühholoogilisi mehhanisme;
- õpib tundma inimese ja ühiskonna vastastikuseid suhteid, langetama põhjendatud otsuseid, korrigeerima vastavalt oludele oma käitumist;
- väärtustab demokraatia põhimõtteid, inim- ja kodanikuõiguseid, kujundab oma poliitilist kultuuri;
- teadvustab seaduste vajalikkuse inimeste ühiselu ja tegevuse korraldamisel ning nende täitmise tähtsuse;
- õpib tundma kohaliku omavalitsuse struktuuri;
- omandab eluks vajalikke majandusteadmisi ja -oskusi;
- õpib tundma Eesti Vabariigi seadusi ja kehtivat maksusüsteemi;
- õpib oma tegevusi järjestama;
- omandab oskuse koguda vajalikku infot;

- õpib tundma muutusi tema enda organismis.

Õppesisu

Mina ja meie

Käitumisreeglid:

- viisaka käitumise oskused ja harjutused;
- tähelepanelikkus, hoolivus, teistega arvestamine;
- empaatiavõime;
- käitumisnormide tähendus ja vajalikkus koolis, klassis, kodus, väljaspool kodu.

Mina ja minu pere:

- vanemad, õed- vennad. Vanavanemad ja teised sugulased;
- meie kohustused oma koduste ees;
- abivalmidus, kohuse-ja vastutustunne.

Mina ja asjad:

- minu oma. Tema oma, meie oma;
- asja väärtus. Hind: kallid, odavad;
- suhtumine asjadesse, suhtumine teiste töösse;
- asjade väärtus ja inimese väärtus;
- raha. Raha teenimine, hoidmine, kulutamine;
- arvestamine teiste inimeste vajadustega;
- kokkuhoidlikkus.

Mina ja aeg:

aeg kui väärtus. Päeva planeerimine. Täpsus. Teiste inimeste aeg.

Mina ja nemad:

- sõbrad. Sõprade hoidmine;
- õiglus, ausus;
- konfliktid;
- kaebamine. Tagarääkimine;

- vägivald. Leppimine;
- oma vigade tunnistamine;
- inimeste erinevused ja sarnasused , õigus olla ta ise;
- teisest inimesest lugupidamine;
- inimese vabadus.

Mina ja kodu:

küla. Vald. Linn. Maakond. Riik ja selle kaitse. Eesti Vabariigi sümbolid. Riigikogu. Valitsus. President.

Eestimaa rikkus:

loodus, inimesed , kultuur , haridus. Inimeste elustiil ja elukutse elukohas.

Kodukoha sümbolid:

kodukoha tuntud inimesed. Eestlaste tavad ja pühad. Eesti vähemusrahvused. Rahvuste tavad.

Teised maad ja rahvad:

Nnaaberrigid. Eesti teiste riikide seas ja kõrval.

Arstiabi. Tuletõrje. Politsei:

Laste usaldustelefon. Lastekodu. Turvakodu. Sotsiaalne hädaabi.

Inimene ja tervis:

mina-pilt , eneseteadvustamine, tervise väärtustamine. Tervis ja haigus.

Tervislik eluviis:

isiklik hügieen. Kasv ja areng, õige rüht. Õnnetuste vältimine.

Liiklusohutus:

esmaabi. Toitumine ja tervis. Liikumine ja tervis. Kahjulikud harjumused.

Inimene ja teave:

teabeallikad ja nende kasutamine.

Taotletavad õpitulemused I kooliastmel

3. klassi lõpetaja oskab:

- endasse suhtuda positiivselt;
- olla viisakas ja täita lubadusi;
- suhtuda hoolivalt asjadesse, sest teab, et need on loodud inimeste tööga;
- tavaolukorras suhelda ja käituda;
- hoida puhtust ja korda, hoolitseda oma välimuse ja tervise eest, tahab olla terve;
- oma nõudmistes arvestada teistega;
- koostada päevaplaani;
- käituda looduses ja liigelda tänaval;
- hinnata oma perekonda, klassi ja kooli, oskab olla hea kaaslane, ja tahab õppida, tunneb rõõmu teadasaamisest ja oskamisest;
- ilu märgata ja hinnata, hindab loovust, tunneb rõõmu liikumisest, loovast eneseväljendusest ja tegevusest;
- õppida üksi ja koos teistega, paaris ja rühmas;
- kaaslast kuulata, teda tunnustada.

mõistab:

- mis on kohuse- ja vastutustunne, ausus, õiglus, vabadus, vägivald;
- et inimesed ja eri rahvaste tavad võivad olla erinevad;
- et inimeste soovid ja võimalused on erinevad, tunnustab kaaslaste õigust olla erinev;
- aja, asjade ja raha väärtust;
- mis on minu, mis meie, mis teiste oma;
- konflikte rahumeelselt lahendada.

teab:

- mis on perekond, kodu, kodumaa, riik;
- et kedagi ei tohi naeruvääristada, kiusata ega narrida;
- Eesti riigi sümboleid, riigipühi ja austab oma kodumaad, riiki, Eesti riikluse sümboleid ja nendega seostuvaid käitumisreegleid;
- oma rahvuslikku kuuluvust ja suhtub oma rahvusesse lugupidavalt;
- lähemaid naaberriike;
- tähtsamaid infoallikaid;

- mida tähendab tervis , kuidas olla terve ja vältida traumasid;
- oma lähima ümbruse põhilisi ohuallikaid;
- mis on hädaolukord, kust saab abi häda korral;
- kuidas koostada päevakava ja seda järgida, oskab jaotada aega õppimise, harrastustegevuse, koduste kohustuste ja puhkamise vahel.

II kooliaste 4.- 6. klass

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

6. klassi lõpetaja:

- 1) väärtustab enda ja teiste positiivseid iseloomujooni ja omadusi ning sõprust ja armastust vastastikuse toetuse ning usalduse allikana;
- 2) väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet ning kirjeldab tõhusaid sotsiaalseid oskusi igapäevaelus: üksteise aitamist, jagamist, hoolitsemist ja koostööd;
- 3) kirjeldab uimastite tarbimisega kaasnevaid riske ja väärtustab tervislikku elu uimastiteta; demonstreerib õpituatsioonis, kuidas keelduda ennast ja teisi kahjustavast tegevusest;
- 4) kirjeldab, millised kehalised ja emotsionaalsed muutused toimuvad murdeea;
- 5) kirjeldab enesehinnangu parandamise ning enesekontrolli tegemise võimalusi ja tähtsust igapäevasuhtes, väärtustab inimeste erinevusi ning oskab teisi arvestada;
- 6) kirjeldab ja selgitab konfliktide võimalikke põhjusi ning oskab eristada tõhusaid ja mittetõhusaid konfliktide lahenduse viise; demonstreerib õpituatsioonis, kuidas aktiivselt kuulata ja kehtestavalt käituda;
- 7) väärtustab tervist ja tervislikku eluviisi ning arvestab tervisliku eluviisi komponente igapäevaelus;
- 8) teab, kuidas toimida ohuolukorras, ning oskab õpituatsioonis abi kutsuda;
- 9) kirjeldab tegevusi, mis muudavad tema elukeskkonna turvaliseks ja tugevdavad tervist.

Inimeseõpetuse õpitulemused ja õppesisu II kooliastmes

TERVIS

Õpitulemused

Õpilane:

- kirjeldab füüsilist, vaimset ja sotsiaalset tervist ning selgitab tervise olemust nendest mõistetest lähtuvalt;
- teab enda põhilisi tervisenäitajaid ning oskab mõõta ja hinnata kehakaalu, kehapikkust, kehatemperatuuri ning pulsisagedust;
- nimetab tervist tugevdavaid ja tervist kahjustavaid tegevusi ning selgitab nende mõju inimese füüsilisele, vaimsele ja sotsiaalsele tervisele;
- kirjeldab üldisi stressi tunnuseid ja stressiga toimetuleku võimalusi.

Õppesisu:

tervise olemus: füüsiline, vaimne ja sotsiaalne tervis. Tervisenäitajad. Tervist mõjutavad tegurid. Hea ja halb stress. Keha reaktsioonid stressile. Pingete maandamise võimalused.

TERVISLIK ELUVIIS

Õpitulemused

Õpilane:

- oskab eristada tervislikke ja mittetervislikke otsuseid igapäevaelus;
- kirjeldab tervisliku toitumise põhimõtteid ning väärtustab neid;
- teab kehalise tegevuse mõju oma tervisele ja toob selle kohta näiteid;
- oskab plaanida oma päevakava, lähtudes tervisliku eluviisi komponentidest;
- väärtustab tervislikku eluviisi.

Õppesisu:

tervisliku eluviisi komponendid. Tervislik toitumine. Tervisliku toitumise põhimõtted. Toitumist mõjutavad tegurid. Kehalise aktiivsuse vormid ja põhimõtted. Päevakava ning töö ja puhkuse vaheldumine. Uni.

MURDEIGA JA KEHALISED MUUTUSED

Õpitulemused

Õpilane:

- kirjeldab murdeiga inimese elukaare osana ning murdeeaas toimuvaid muutusi seoses keha ning tunnetega;
- aktseptib oma kehalisi muutusi ja teab, kuidas oma keha eest hoolitseda;
- teab, et murdeiga on varieeruv ning igaühel on oma arengutempo;
- teab suguküpsuse tunnuseid ja esmaste sugutunnuste seost soojätkamisega.

Õppesisu:

murdeiga inimese elukaares. Kehalised ja emotsionaalsed muutused murdeeaas. Kehaliste muutuste erinev tempo murdeeaas. Suhtumine kehasse ja oma keha eest hoolitsemine. Suguline küpsus ja soojätkamine.

TURVALISUS JA RISKIKÄITUMINE

Õpitulemused

Õpilane:

- kirjeldab olukordi, kus saab ära hoida õnnetusjuhtumeid;
- selgitab, miks on liikluseeskiri kohustuslik kõigile, ning kirjeldab, kuidas seda järgida;
- teab, et õnnetuse korral ei tohi enda elu ohtu seada, ning oskab abi kutsuda;
- mõistab meedia kaudu suhtlemisel ohtusid oma käitumisele ja suhetele ning vastutust oma sõnade ja tegude eest;
- demonstreerib õpituatsioonis, kuidas kasutada tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi tubaka, alkoholi ning teiste uimastitega seotud olukordades: emotsioonidega toimetulek, enesetunnetus, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine ja suhtlus;
- kirjeldab tubaka, alkoholi ja teiste uimastite tarbimise kahjulikku mõju tervisele;
- väärtustab turvalisust ja ohutut käitumist.

Õppesisu:

- turvaline ning ohutu käitumine koolis, kodus ja õues. Eakaaslaste ning meedia mõju tervise ja ohukäitumise valikud tehes; iseenda vastutus. Vahendatud suhtlemine;
- tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused uimastitega seotud situatsioonides. Valikud ja vastutus seoses uimastitega. Tubaka, alkoholi ja teiste levinud uimastite tarbimisega seonduvad riskid tervisele.

HAIGUSED JA ESMAABI

Õpitulemused:

Õpilane:

- oskab kirjeldada, kuidas hoida ära levinumaid nakkus- ja mittenakkushaigusi;
- teab, mis on HIV ja AIDS ning kuidas ennast kaitsta HIViga nakatumise eest;
- kirjeldab, kuidas hoida ära õnnetusjuhtumeid ning kuidas ennast ja teisi abistada õnnetusjuhtumite korral;
- teab, kuidas ohuolukorras turvalistelt käituda ja abi kutsuda, ning demonstreerib õpi-situatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid (nt kõhuvalu, külmumine, luumurd, minestamine, nihestus, peapõrutus, palavik, päikesepiste jm);
- nimetab esmaabivahendeid ja kirjeldab, kuidas neid kasutada.

Õppesisu:

levinumad laste ja noorte haigused. Nakkus- ja mittenakkushaigused. Haigustest hoidumine. HIV, selle levikuteed ja sellest hoidumise võimalused. AIDS;

esmaabi põhimõtted. Esmaabi erinevates olukordades. Käitumine õnnetusjuhtumi korral.

KESKKOND JA TERVIS

Õpitulemused:

Õpilane:

- kirjeldab tervislikku elukeskkonda, lähtudes oma kodukoha loodus- ja tehiskeskkonnast;
- toob näiteid tegurite kohta, mis mõjutavad elukeskkonna turvalisust ja tervislikkust;
- kirjeldab õpikeskkonna mõju õpilase õpitulemustele.

Õppesisu:

- tervislik elukeskkond;
- tervislik õpikeskkond;
- tervis heaolu tagajana.

MINA JA SUHTLEMINE

Õpitulemused

Õpilane:

- analüüsib enda iseloomujooni ja -omadusi, väärtustades endas positiivset;
- mõistab enesehinnangut mõjutavaid tegureid ja enesehinnangu kujunemist;
- mõistab enesekontrolli olemust ning demonstreerib õpituatsioonis oma käitumise kontrolli.

Õppesisu:

enesesse uskumine. Enesehinnang. Eneseanalüüs. Enesekontroll. Oma väärtuste selgitamine.

SUHTLEMINE TEISTEGA

Õpitulemused

Õpilane:

- teab suhtlemise olemust ning väärtustab tõhusate suhtlusoskuste vajalikkust;
- kirjeldab erinevaid mitteverbaalseid suhtlusvahendeid ning nende mõju verbaalsele suhtlemisele;
- demonstreerib õpituatsioonis aktiivse kuulamise jt tõhusa suhtlemise võtteid;
- mõistab eneseavamise mõju suhtlemisele ning demonstreerib õpituatsioonis, kuidas oma tundeid empaatiliselt ja suhteid tugevdavalt väljendada;
- teadvustab eelarvamuste mõju suhtlemisele ja toob näiteid eelarvamuste mõju kohta igapäevasuhtluses;
- eristab ning kirjeldab kehtestavat, agressiivset ja alistuvat käitumist ning mõistab nende käitumiste mõju suhetele;
- teab, et ei ütlemine on oma õiguste eest seismine, ning demonstreerib õpituatsioonis kehtes tava käitumise võtteid.

Õppesisu

Suhtlemise komponendid. Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlemine. Aktiivne kuulamine. Tunnete väljendamine. Eneseavamine. Eelarvamused. Kehtestav, agressiivne ja alistuv käitumine. Ei ütlemine ennast ja teisi kahjustava käitumise puhul.

SUHTED TEISTEGA

Õpitulemused

Õpilane:

- kirjeldab tõhusate sotsiaalsete oskuste (üksteise aitamise, jagamise, koostöö ja hoolitsemise) toimimist igapäevaelus;
- oskab abi pakkuda ning teistelt abi vastu võtta;
- väärtustab hoolivust, sallivust, koostööd ja üksteise abistamist;
- demonstreerib õpituatsioonis oskust näha olukorda teise isiku vaatenurgast ning väärtustab empaatilist suhtlemist;
- väärtustab sõprust kui vastastikuse usalduse ja toetuse allikat;
- kirjeldab kaaslaste mõju ja survet otsustele, mõistab otsuste tagajärgi;
- mõistab isiku iseärasusi, teadvustab soolisi erinevusi ja inimeste erivajadusi;
- nimetab ning väärtustab enda ja teiste positiivseid omadusi ning teadvustab soolisi erinevusi ja inimeste erivajadusi.

Õppesisu:

- tõhusad sotsiaalsed oskused: üksteise aitamine, jagamine, koostöö ja hoolitsemine. Sallivus enda ja teiste vastu. Hoolivus. Sõprussuhted. Usaldus suhetes. Empaatia. Vastutus suhetes. Kaaslaste mõju ja surve;
- erinevuste ja mitmekesisuse väärtustamine. Isikute iseärasused. Soolised erinevused. Erivajadustega inimesed;
- positiivsed jooned ja omadused endas ning teistes, nende märkamine.

OTSUSTAMINE JA KONFLIKTID NING PROBLEEMILAHENDUS

Õpitulemused

Õpilane:

- teab probleemide erinevaid lahendusviise ja oskab neid õpituatsioonis kasutada;
- kirjeldab erinevate lahendusviiside puudusi ja eeliseid ning mõistab nende tagajärgi;
- selgitab ja kirjeldab eri situatsioonidesse sobiva parima käitumisviisi valikut;
- selgitab konflikti häid ja halbu külgi ning aktseptib konflikte kui osa elust; 5) teab konfliktide lahendamise tõhusaid viise ja demonstreerib neid õpituatsioonis.

Õppesisu:

otsustamine ja probleemide lahendamine. Erinevate käitumisviiside leidmine probleeme lahendades. Tagajärgede arvestamine probleemilahenduses. Vastutus otsustamisel. Konfliktide olemus ja põhjused. Tõhusad ja mittetõhusad konfliktide lahendamise teed.

POSITIIVNE MÕTLEMINE

Õpitulemused

Õpilane:

- nimetab ja väärtustab enda ning teiste positiivseid omadusi;
- väärtustab positiivset mõtlemist.

Õppesisu:

Positiivne mõtlemine. Positiivsed jooned ja omadused endas ning teistes, nende märkamine.

Taotletavad õpitulemused II kooliastmel:

- suudab mõista inimühiskonna ajaloo ning nüüdisaja ühiskonnas toimuvate muutuste olulisi põhjusi ja tagajärgi;
- valdab esmast tulevikuvisiooni;
- tunneb ning austab demokraatiat ja inimõigusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid ning on seaduskuulekas, teab kodanikuõigusi ja -kohustusi ning tunneb kodanikuvastutust;
- huvitub iseenda, oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundab oma arvamust ning mõistab oma võimalusi olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik;
- tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppetöös; tunneb kultuurilist eripära ning suhtub lugupidavalt individuaalsetesse, kultuurilistesse ja maailmavaatelistesse erinevustesse juhul, kui need pole inimsusevastased;
- on omandanud teadmisi ja oskusi sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest, mis aitavad kohaneda eakaaslaste hulgas, kogukonnas ja ühiskonnas, väärtustades neid;
- on omandanud teadmisi ja oskusi enesekontrolli, toimetulekustrateegiate, enesekasvatuse, oma võimete arendamise, tervist tugevdava käitumise ja tervisliku eluviisi kohta ning väärtustab positiivset suhtumist endasse ja teistesse.

31. KUNSTIAINED

Ainevaldkonna õppeained on:

- muusika;
- vormijoonistamine (1.–4. klass);
- maalimine (1.–6 klass).

32. MUUSIKA

Muusikaõpetus I kooliastmes

Muusikaõpetus toimub waldorfkoolis regulaarsete nädalatundidena. Muusikaõpetust viib vajadusel läbi vastava erialase ettevalmistusega spetsialist. Muusikaõpetust toetavad klassiõpetaja poolt põhitunni* rütmilises osas* läbiviidavad rütmilised ja koordineerimisharjutused, laulu- ja liikumismängud, flöödimängu harjutamine. Lisaks muusikaõpetusele leiab muusika ja sellega seostuvad teemad erineval viisil koha ka teistes õppeainetes. Muusikaõpetust toetab ja täiendab otseselt eurütmia (helieurütmia). Muusikaõpetuse olulisteks väljunditeks on waldorfkoolis regulaarselt toimuvad kuupeod ja aastaringi pühade tähistamine.

Muusikaharidus on oluline osa hingeharidusest - vaid hingega on võimalik tajuda muusika keelt. Vastukaaluna tänapäeva tarbijaühiskonnale peab iga kunstiõpetus, s.h. muusika, keskenduma eelkõige kunsti praktilis-tegevuslikule aspektile. Kui kunstiõpetus tahab anda arusaamist kaasaegsest kunstiloomest, peab ta kasvatama kaaskunstnikke, sest ainult sellisena on võimalik tänapäeva kunsti elamuslikult mõista. Muusikaõpetuse põhitegevused on kuulamine, laulmine, pillimäng, liikumine. Peale hingeosa on muusikas, sarnaselt inimkeelele, ka arusaamis- ehk tunnetuslik osa, mida mõistame muusikateooria, helikeele jms-na. Muusikalise kirjaoskuse põhialused omandatakse muusikalise tegevuse kaudu. Muusikateooria ja muusikaajaloo käsitlemine lisanduvad teisel kooliastmel.

Muusika ilu sünnib valdavalt koostegemise tulemusena. Seega on muusikaõpetusel tähtis sotsiaalne ülesanne. Muusitseerimine eeldab järjepidevat harjutamist, millel on oluline roll tahtekasvatases. Harjutamise tulemusena on võimalik kogeda ilu ja harmooniat.

Muusikaõpetuse metoodilis-didaktiliseks printsiibiks on inimeseõpetus* ja lapse arengupsühholoogia. Kuni 9. eluaastani moodustavad lapse hingejõud – mõte, tunne, tahe - veel terviku, üks toimib teises. Muusikalise vastavuse lapse hinge konfiguratsiooniga leiame kvindimeeleolus, milles domineerib vabalt voolav **meloodia**. Harmoonilisi akordielemente veel pole, samuti põhitooni või meetrumit. Vabaltvõnkuv rütm seostub sisse- ja väljahingamisrütmidega. Kvindimeeleolu kogemine on oluliseks lähtepunktiks hilisemale modernse muusika mõistmisele. Tunni ülesehituse märksõnadeks on mäng, loomingulisus, improvisatsioon. Liikumine, mäng ja laul põimuvad omavahel, moodustades veel struktureerimata terviku. Kogu muusikalist tegevust saadab õpetaja jutustusega loodud kujutuspilt. Pärast 9. eluaasta murrangut otsitakse traditsioonilist, maisemat muusikavormi. Meloodiast olulisemaks muutub **harmoonia**. Diatooniline, klassikalisel kadentsil põhinev harmoonia ja sellest lähtuv meloodia ning meetrumile tuginev rütm saavad

didaktika sisuks. Kui enne töötab muusikaõpetaja lapsest lähtudes, siis nüüd juhib ta last nn valmis muusika juurde. Algab noodikirja õpetus.

Murdeea lähenedes ja selle ajal omandab üha suurema tähtsuse **rütm**. Oluliseks saab muusikaliste vormide teadvustamine, meetrumist sõltuvuse tugev läbielamine ning sellest vabanemine vasturütmide läbi. Võimalikuks saab muusikalise otsustus- ja hindamisvõime laiendamine ja edasiarendamine. Käsitletakse stiiliküsimusi ja karakteristikaid. Muusikaõpetuses domineerivat tunnetusele pööratud subjektiiv- hingelist meeleolu tasakaalustab objektiivne muusikaajalugu koos tuntud heliloojate biograafiatega.

Kõikides vanuseastmes on oluline pillidel musitseerimine. Instrumentidel mängimine võimaldab tajuda muusikat objektiivsena. Instrumendi kõlavärv ja heliline diapason peavad vastama eeltoodud metoodilis-didaktilistele printsiipidele.

Igast waldorfkooli klassist moodustub kõikidest õpilastest koosnev klassiansambel, mis ühiselt õpitud laule ja instrumentaalpalu nii kooli kuupidudel* kui muudel üritustel ette kannab. See võimaldab ühelt poolt muusikalise harjutamise loomuliku protsessi kogemist – pala valik, harjutamine, koosmäng, ettekanne, - teiselt poolt mitte vähemolulist empaatilist teiste kuulamist. Ansamblitöö eeldab õpetaja leidlikkust ja professionaalsust, et leida ka vähemvõimekaile jõukohane tegevus koosmusitseerimisel. Vastavalt kooli võimalustele võib organiseerida erinevaid vanuseastmeid ühendavaid koore, orkestreid ja ansambleid, pakkuda õpilastele individuaaltunde.

Laulmine ja hääle arendamine.

Waldorfkoolide laulmine ning häälekool toetub Werbeck-laulmise põhimõtetele. Tähelepanu pööratakse kolmele põhilisele töövaldkonnale: hingamine, häälikutemoodustamine ja kuulamine (sks k *das Lauschen*).

Esimesel kooliastmel on suur roll hääle arendamisel just nimelt kuulamisel. Rudolf Steiner vaatles kõrva ja kõrisõlme kui seostatud organit, mille osad üksteist mõjutavad ja üksteisega ühendust peavad. Sel põhimõttel loodi lauluteraapia kurtidele lastele, mille käigus kasutatakse tervet osa – kõrisõlme ning see hakkab mõjuma haigele osale – kõrvale. Selle alusel on võimalik mõista, et ka viisipidamatus on puudujääk kõrva ja kõrisõlme ühenduse vahel. Häälevabastamise koolis saab see seotus kahe lahutatud ja samas kokkukuuluva organi vahel kiiresti selgeks. Peen kvalitatiivne töö, mida häälepaelte ja kõla kallal tehakse, avaldab mõju meie meeleorganile – kõrvale. Kuulamine muudetakse aktiivseks – see areneb ja muutub loovaks. Ka vastupidi – arendatud kuulamine suudab esitada suuremaid nõudmisi kõlatööle.

Sageli on alla 10-aastaste laste viisipidamatuse põhjuseks nn “laisk kõrv”. Kui lapse ümber on pingevabavaba muusikaline keskkond – talle antakse piisavalt võimalusi laulmiseks, lauldakse *a capella*, suurt tähelepanu pööratakse kuulamisele - siis enamasti kaob probleem hiljemalt 10-nda eluaasta lõpuks. Seetõttu osalevad waldorfkoolide mudilas- ning lastekooris eranditult kõik õpilased. Hääle lahtilaulmiseks kooris sobivad hästi häälikuharjutused jutustuse saateks ning väikese ulatusega regilaulud.

Teisel kooliastmel jätkub *a capella* laulmine, toetudes õpetaja häälele. Tähelepanu pööratakse õigele kehahoiule ning aktiivsele kuulamisele. Oluline on, et laps õpiks oma häält usaldama, seetõttu on soovitatav vältida klaverit saateinstrumendina.

12.-13. eluaasta paiku hakatakse tähelepanu pöörama teadlikumale häälekoolile: hingamis- harjutused, töö erinevate häälikutega – eelkõige lauldavate kaashäälikutega. Kaashäälikute abil pannakse kehas liikuma need lihased, mida tänapäeva inimene enam laulmisel ei kasuta. Kehaga töötades või ka siis, kui lapsed ennast liigutada ja takistamata mängida tohivad, juhtub see loomulikult teel. Tendentside puhul, mis valitsevad praegu laste- ja noortekultuuris, läheb see kõik kaduma. Liikumisvaese elustiili juures lihased ei arene, emotsioonid stagneeruvad ja kõne- ning arusaamisvõime kahaneb. Selmet ise laulda, ainult kuulatakse muusikat ja tervis halveneb.

Üldpädevuste kujundamine

Muusikaõpetus võimaldab kõiki üldpädevusi loomulikult lõimida igapäevasesse õppetöösse nii teooria kui ka praktika kaudu.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Kõik kunstid, sh muusika, rõhutavad kultuuriteadmisi ja ühisel kultuuri- pärandil põhinevat kultuuriruumi iga inimese identiteedi osana. Kõigis tegevustes väärtustatakse individuaalset ning kultuurilist mitmekesisust. Käsitletavate teemade, analüüsitava teemate muusikateoste ja -sündmuste kaudu toetatakse eetiliste ja esteetiliste väärtushoiakute kujunemist. Loominguline tegevus ja selle üle arutlemine õpetavad teadvustama kunste eneseväljenduse vahendina, hindama erinevaid ideid, seisukohti ja probleemilahendusi ning austama autorsust. Kasvatatakse teadlikku ja kriitilist suhtumist erinevatesse infokanalitesse.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Koosmusitseerimine – nii harjutamine kui esinemine – kujundab koostöö- valmidust, üksteise toetamise väärtustamist, kasvatab vastutustunnet nii enese kui teiste ees. Kultuurisündmustel osalemine aitab kujundada kultuurilist ühtsustunnet. Muusikateoste või külastatud kontsertide ja etenduste üle arutledes harjutatakse oma seisukohtade kaitsmist ning teiste arvamustest lugupidamist. Kunstiained teadvustavad inimese kui keskkonna kujundaja ja

kasutaja mõju, juhtides teadlikult ning jätkusuutlikult tegutsema nii looduses kui ka inimeste loodud keskkonnas.

Enesemääratluspädevus. Võimete- ja huvikohane kriitikavaba loovtegevus annab õpilasele võimaluse end vabalt väljendada ning seeläbi positiivseid emotsioone kogeda. Loovtegevusele saadav tagasiside ja eneseanalüüs aitavad õpilasel oma huve ja võimeid tundma õppida ning kujundada objektiivset enesehinnangut. Kultuuriliste ja sotsiaalsete teemade käsitlemine (muusikaetenduste külastamine, artiklid muusikaelu kohta, muusikapalade ainekik ning sõnumid jne) aitab kujundada personaalset, sotsiaalset ja kultuurilist identiteeti. Sihiks on integreerida noori nüüdisühiskonda ja toetada oma identiteedi väljendamist loomingus.

Õpipädevus. Muusikas kujundatakse õpipädevust eriilmeliste ülesannete, õppemeetodite ja töövormide rakendamise kaudu, mis võimaldab õpilastel teadvustada ning kasutada oma õpi- stiili. Nii individuaal- kui ka rühmatööd eeldavad info hankimist, selle analüüsimist ja tõlgendamist ning õpitu kasutamist uudsetes situatsioonides. Õpilased saavad ise jõukohaseid ülesandeid luua, oma valikute sobivust kontrollida, uusi oskusi katsetada ning järjekindlalt harjutada. Pidev tagasiside ja eneseanalüüs aitavad järjest suurendada õppija rolli oma õpi- tegevuse juhtijana.

Suhtluspädevus. Kunstiainetes on tähtsal kohal kunstiteostest, -stiilidest, -ajastutest jms rääkimine, kasutades kirjelduses nii korrektset emakeelt kui ka ainespetsiifilist terminoloogiat. Oma ettekannete või loovtööde esitlemine ning aruteludes erinevate seisukohtade võrdlemine ja kaitsmine toetavad väljendus- ja esinemisoskuse kujunemist. Tutvudes mitmete eri ajastute ja eriilmeliste muusikateostega hakkab õpilane tajuma muusikat kui keelt, kui kommunikatsioonivahendit.

Matemaatika, loodusteaduste ja tehnoloogia, pädevuse arengut toetab otseselt muusikateooriaga tegelemine: noodi- ja rütmivältuste omavahelised seosed, intervallide ehitamine, muusikateoste vormi analüüs jne. Lisaks intellektuaalsele arvude mõistmisele on muusikatundides võimalik arvude matemaatilisi suhteid ka tunnetada (rütmidiktaadid, rütmikaanonid, arvuread, meetrumiharjutused jne.), muutes seeläbi ka selle pädevuse nõ „elavaks“. Kunstiainetes rakendatavate ülesannete lahendamiseks tuleb sõnastada probleeme, arutleda lahendusteede üle, põhjendada valikuid ja analüüsida tulemusi.

Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist toetavad muusikas individuaal- ja rühmatööd, uurimuslikud ja probleemipõhised ülesanded ning õpitava sidumine nüüdisaegse igapäeva elu nähtustega. Praktiline loovtegevus annab võimaluse katsetada ideede väljendamise ja esitlemise erinevaid võimalusi, leidlikult valides sobivaid meetodeid ning rõhutades oma tugevaid külgi. Õpitakse tegevust

planeerima, võtma vastutust tööde lõpuni viimise ja tulemuse eest. Tutvutakse ka valdkonnaga seotud elukutsete ning institutsioonidega.

Läbivad teemad

Muusikas on võimalik kaasata kõiki läbivaid teemasid, kuigi mõnega on seotus tugevam.

Teemad „**Väärtused ja kõlblus**” ning „**Kultuuriline identiteet**” on kunstiainetele eriomased. Õppesisus ja -tegevustes tutvutakse kohaliku ja maailma kultuuripärandiga, teadvustatakse kultuuri rolli igapäevaelus, kujundatakse avatud ja lugupidavat suhtumist nii erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui ka kaasaja kultuurinähtustesse. Väärtustatakse uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendamist. Õpilasi suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel muusikasündmustel (kontserdid ja etendused). Tähtis on noorte endi osalemine/esinemine koolipidudel, laulupidudel.

Teemaga „**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine**” seondub muusikas oma võimete ja huvide teadvustamine, nii ainespetsiifiliste kui ka üldisemate mõtlemis- ja tegutsemisstrateegiate, sh õpioskuste omandamine. Tutvutakse muusika mitmekülgsete väljunditega igapäevaelus ning ainega seotud elukutsetega.

Läbiv teema „**Tehnoloogia ja innovatsioon**” on seotud loovtegevustega, mille vältel kasutatakse erinevaid oskusi ja vahendeid ning leiutatakse ja katsetatakse uusi võimalusi, toetades pidevalt muutuv tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas toimetuleva inimese kujunemist.

Eelnevaga haakub samuti läbiva teema „**Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus**” lõimimine muusikaõppesse. Sarnaselt muusikaetenduste ja kontsertide analüüsimistele ja aktuaalsete muusikaküsimuste üle arutlemistele, julgustatakse õpilast kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist.

Muusikaõpetuses teadvustatakse muusika ja loovtegevuse emotsionaalselt tasakaalustavat mõju. Nii mõnestki loovkatsetusest võivad alguse saada elu jooksul püsivad harrastused. See lõimub nii elukestva õppe põhimõtte teadvustamise kui ka läbiva teemaga „**Tervis ja ohutus**”.

Muusikaõpetuse panus teemade „**Keskkonna ja jätkusuutlik areng**” ning „**Teabe keskkond**” käsitlemisel on valdkondliku vaatenurga lisamine. See hõlmab mitmekülgseid oskusi nagu info leidmine muusika kohta, helilise kommunikatsiooni väljendusvahendid, keskkonna heliline kujundamine. Tutvutakse andmebaasidega, mediakeskkonna võimaluste ja ohtudega ning autorikaitse küsimustega.

Hindamine I-II kooliastmes

Muusikaõpetuses annab hindamine tagasisidet õpilase võimekuse ja tema individuaalse arengu kohta, on lähtekohaks järgneva õppe kujundamisele, stimuleerib ning motiveerib õpilast parematele tulemustele ja enesearendusele. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Muusikaõpetuses saab õpilane suulist sõnalist tagasisidet regulaarselt tundides ning kirjalikult poolaasta- ja aastatunnistustes. Numbrilised hinded võetakse lisaks kirjeldavale hinnangule kasutusele III kooliastmes (9. klassis). 1.–4. klassi õpilase aastatunnistuses vaatlleb ja kirjeldab õpetaja õpilast tunnitegevustes läbi terve kooliaasta: tema huvi ja panust, teadmiste ja oskuste rakendamist muusikalistes tegevustes, suhtumist õpetajasse ja kaasõpilastesse, suhtumist oma õppevahenditesse ja koolivarasse, koostööoskust ja -tahet ning loomingulist initsiatiivi. II kooliastme õpilane alates 5. klassist) saab läbi kooliaasta lisaks regulaarsele suulisele tagasisidele ka kirjalikke hinnanguid. Kirjalikke töid (tunnikontroll, kontrolltöö, referaat jm) hinnates annab õpetaja tagasisidet kirjalikult, analüüsides õpilase toimetulekut etteantud ülesandega. Kirjalikke ülesandeid analüüsides arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata. 5.–8. klassi õpilane saab kaks korda õppeaastas poolaastatunnistuse, kus kirjeldatakse tema teadmisi ja oskusi. Õpetajapoolne analüüs sisaldab kõiki muusika- õpetuse komponente: laulmist, pillimängu, muusikalist liikumist, omaloomingut, muusika kuulamist ja muusikalugu, muusikalist kirjaoskust ning ka õpilase aktiivsust, tunnist osavõttu, hinnangut enese ja kaasõpilaste osalemisele ning saavutustele õppes. Õpilase aktiivset osalemist koolikooris, silmapaistvat esinemist kooliüritustel ning kooli esindamist konkurssidel ja võistlustel arvestatakse õppetegevuse osana kokkuvõtval hindamisel.

Õppe-eesmärgid I kooliastmes

- kuulamisoskuse arendamine;
- loovuse, algatusvõime ja katsetamisjulguse arendamine;
- tundeelu rikastamine erineva karakteri ja laadiga muusika kaudu;
- improvisatsioonikogemuse saamine laulmise, rütmilise tegevuse ja pillimängu kaudu;
- vokaalsete võimete arendamine ja kooslaulmise kogemuse saamine;
- pillimänguoskuse arendamine ja ansamblimängu kogemuse saamine;
- muusikalise mõtlemise ja eneseväljendusoskuse arenemine;
- muusikalise kirjaoskuse põhialuste omandamine;
- muusikalise analüüsivõime arendamine;

32.1. 1. KLASS

Õpetuse juhtmotiivid ja õppeainetevaheline lõimimine

Kogu tegevus tunnis toimub õpetaja jutustuse läbi loodud muusikalises pildis. Omavahel põimuvad liikumine, mäng, pillimäng, laul, improvisatsioon. Lauldakse õpetaja häälele tuginedes ning õpetaja kehahoidu, hingamist ja diktsiooni järele aimates. Meloodia liikumisi, kõrgeid ja madalaid helisid jälgivad lapsed kuulates ja järele lauldes. Lauldud laule mängitakse ka flöödil või mõnel muul instrumendil. Erinevates mängulistes harjutustes tajutakse ja jäljendatakse kõlatugevust. Kuulatakse muusikalisi üksikhelisid ja erineva kõlavärviga objektide heli. Pillimängu õppimine toimub õpetaja mängu järeleaimamise teel. Arendatakse peenmotoorikat, kuulamisoskust, koosmusitseerimist. Harjutatakse improviseerimist erinevatel looduslikest materjalidest rütmipillidel. Muusikavormide alguse ja lõpu kogemisega omandatakse algne muusikaline vormitunnetus. Muusikaliste elementide tajumist arendatakse läbi praktilise musitseerimise, mõistetele ei juhita veel eraldi tähelepanu.

Õppesisu

Laulmine ja hääle arendamine:

- laulumängud, ringmängud;
- aastaringiga seotud pentatoonilised laulud, laste- ja rahvalaulud.

Pillimäng:

- peenmotoorika harjutused: sõrmesalmid, -laulud, -mängud pillimängu toetamiseks;
- mäng pentatoonilisel plokkflöödil. Koosmusitseerimine;
- rütmiharjutused ja - mängud, rütmiline liikumine, rütmilised kaasmängud erinevatel rütmi- ja kõlapillidel.

Muusikaline liikumine:

- rütmiharjutused ja - mängud, rütmiline liikumine;
- liikumismängud;
- õpetaja jutustusega seotud vaba muusikaline mäng.

Omalooming:

õpetaja jutustusega seotud vaba muusikaline mäng: õpetaja jutustus annab lähtepunkti improvisatsiooniks liikumises või helis.

Muusika kuulamine ja muusikalugu:

kuulamismängud.

Muusikaline kirjaoskus:

õppekäigul või musitseerimisülesandes kuulatud helist rääkimine, selle kirjeldamine või iseloomustamine.

Õppekäigud:

liikumine looduses, looduse häälte kuulamine; materjalide ja nende kõladega tutvumine.

Soovitatav laulu- ja instrumentaalmuusikavara:

Riho Päts „Lemmiklaulik I-II“;

pentatoonilised laulud ja flöödipalad (õpetaja omalooming enda või tuntud luuletajate salmidele);
Anja Riska pentatoonilised laulud.

1. klassi lõpetaja:

Väärtused ja hoiakud:

- osaleb meeeldi muusikalistes tegevustes: laulmises, pillimängus, muusika kuulamises ja liikumises;
- laulab loomuliku häälega üksinda ja koos teistega klassis ning ühehäälses kooris;
- laulab eesti rahvalaule (sh regilaule);
- lähtub muusikat esitades selle sisust ja meeleolust;
- rakendab pillimängu kaasmängudes;
- väärtustab enese ja teiste loomingut;

Laulmine:

- laulab loomuliku kehahoiu ja hingamise, vaba toonitekitamise ja selge diktsiooniga ning emotsionaalselt üksi ja rühmas;
- mõistab ja väljendab lauldes muusika sisu ning meeleolu;

- laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule ning eesti ja teiste rahvaste laule;

Pillimäng:

- kasutab keha-, rütmi- ja plaatpille musitseerimisel;
- on omandanud 6-keelse väikekandle või plokkflöödi esmased mänguvõtted ning kasutab neid musitseerides;
- väljendab pillimängus muusika sisu ja meeleolu.

Muusikaline liikumine:

- tunnetab ning väljendab muusika sisu ja meeleolu;
- tantsib eesti laulu- ja ringmänge.

Omalooming:

- loob lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel;
- kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks

Muusika kuulamine ja muusikalugu:

- eristab kuuldeliselt laulu ja pillimuusikat;
- on tutvunud eesti rahvalaulu ja rahvapillidega (nt. kannel, Hiiu kannel, lõõtspill, torupill, sarvepill, vilepill);
- väljendab muusika meeleolu ja karaktereid kunstiliste vahenditega.

Muusikaline kirjaoskus:

- mõistab õpitud helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes;
- mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas: koorijuht, koor, ansambel, solist, eeslaulja, rahvalaul, rahvapill, rahvatants, muusikapala, salm, refrään.

Õppekäigud:

- kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suulisel või muul looval viisil.

32.2. 2. KLASS

Õpetuse juhtmotiivid ning õppeainetevaheline lõimimine

Tunni ülesehituse märksõnadeks on mäng, loomingulisus, improvisatsioon. Liikumine, mäng ja laul põimuvad omavahel, moodustades veel struktureerimata terviku. Kogu muusikalist tegevust saadab õpetaja jutustusega loodud kujutluspilt.

Improviseerimist harjutatakse erinevatel looduslikest materjalidest rütmipillidel. Muusikavormide alguse ja lõpu kogemisega omandatakse algne muusikaline vormitunnetus. Muusikaliste elementide tajumist arendatakse läbi praktilise musitseerimise, mõistetele ei juhitata veel eraldi tähelepanu.

Liikumine muusikalises pildis on otseselt seotud kehalise kasvatus ja eurütmiaõpetusega. Rütmi ja liikumise ühtsus laulumängudes aitavad toetada muusikaõpetust paljudes erinevates ainetundides, kus laule ja mängu kasutatakse tunni osana.

Pärimuslaulud õppematerjalina nii muusika- kui ka põhitundides ning rahvapillidel musitseerimine tutvustavad lapsele rahvakultuuri traditsioone ning on tähtsad kultuurilise identiteedi kujunemisel.

Rütmi- ja teistegi pillidega musitseerimine annab lapsele võimaluse pille ja nende materjali oma kehaga läbi erinevate meelte tunnetada. Nii toetatakse eelkõige loodusõpetuse, aga ka käsitööõpetuse seisukohalt olulist materjalide ja nende omaduste tundmaõppimist.

Vaba musitseerimist kasutatakse ka seotuna värvimeeleolude käsitlemisega kunstiõpetuses – lapsed loovad helisid väga erinevatel pillidel ja muudel kõla tekitamiseks sobilikel esemetel, püüdes edasi anda mingit kokku lepitud meeleolu (või analüüsitakse meeleolu hiljem). Muusikast kõnelemine toetab tugevasti muusikalise kirjaoskuse arengut, laps õpib leidma teistele arusaadavaid viise muusika kirjeldamiseks. Muusika loomine ja kuulamine ja sellest rääkimine arendavad ka lapse ilumeelt ning on olulised väärtuspädevuse kujunemisel.

2. klassi õppesisu

Laulmine ja hääle arendamine:

Jätkatakse 1. klassis alustatud. Regilauludes saavad õpilased ise improviseerida juurde värsse. Musitseeritakse pentatoonilises helireas. Ikka veel lauldakse õpetaja hääle järgi, uute laulude õppimist toetab meloodia liikumist näitav õpetaja käsi.

Muusikalised teadmised ja oskused:

üksikute muusikaliste elementide teadlikku omandamist mõistetena ei taotleta, kuid tehakse praktilisi eelharjutusi nendeni jõudmiseks.

Meetrum ja rütm:

rütmilised kaasmängud, rütmiline liikumine muusika järgi. Laulude äratundmine rütmi järgi mängimine kehapillil.

Meloodia:

meloodia liikumise jälgimine nii kuuldeliselt kui visuaalselt. Liikumise jäljendamine käega nii relatiivselt kui etteantud absoluutse kõrguse ümbruses.

Dünaamika:

piano, forte praktilises musitseerimises.

Muusika kuulamine:

kuulamismängud, vaba muusikaline mäng (küsimused ja vastused, kajamängud, helide edasiandmine jms.).

Peenmootorika arendamine:

sõrmesalmid, -mängud, -laulud.

Instrumendiõpetus:

jätkub pentatoonilise flöödi õppimine järeleaimamise teel, toetudes kuulmisele.

Musitseerimine:

lasteharfil ja teistel keelpillidel.

Mäng lastepillidel

rütmimängud ja -ringid erinevatel rütmipillidel (triangel, kastanjetid, kõlapulgad, tamburiinid jms.). Improviseerimine ksülofonil ja kellamängul pentatoonilisel helireal. Vaba helikõnelus.

2. klassi lõpetaja:

Väärtused ja hoiakud:

- osaleb meeleldi muusikalistes tegevustes: laulmises, pillimängus, muusika kuulamises ja liikumises;
- mõistab laulupeo tähendust;
- laulab eesti rahvalaule ning peast oma kooliastme ühislause;
- lähtub muusikat esitades selle sisust ja meeleolust;
- kirjeldab suunavate küsimuste järgi ning omandatud muusika oskussõnadega kuulatavat muusikat;
- väärtustab enese ja teiste loomingut.

Laulmine:

- mõistab ja väljendab lauldes muusika sisu ning meeleolu;
- laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule ning eesti ja teiste rahvaste laule.

Pillimäng:

- kasutab keha-, rütmi- ja plaatpille;
- on omandanud 6-keelse väikekandle või plokkflöödi esmased mänguvõtted ning kasutab neid musitseerides;
- väljendab pillimängus muusika sisu ja meeleolu.

Muusikaline liikumine:

- tunnetab ning väljendab muusika sisu, meeleolu ja ülesehitust liikumise kaudu;
- tantsib eesti laulu- ja ringmänge.

Omalooming:

- loob lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel;
- loob lihtsamaid tekste: liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne;
- kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks.

Muusika kuulamine ja muusikalugu:

- kirjeldab ning iseloomustab kuulatava muusikapala meeleolu ja karakterit,
- väljendab muusika meeleolu ja karaktereid kunstiliste vahenditega.

Muusikaline kirjaoskus:

- mõistab õpitud helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes;
- mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas: dirigent, orkester, helilooja, sõnade autor;
- kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suulisel või muul looval viisil;
- üldiselt peaks õpilane 2. klassi lõpuks suutma mängida lihtsamaid palasid nii peast kui ka õpetaja käe järgi. Teadlikum rõhuasetus heli kvaliteedile, õigele hingamisele ja sõrmelöögi täpsusele.

32.3. 3. KLASS

Juhtmotiivid ja õppeainetevaheline lõimimine

Lapse maailmapilt omandab selles eas uue kvaliteedi. Mänguline tegevus läheb üle suunatud muusikaliseks tegevuseks. Muusikaline „grammatika” ehk noodikirja õpetus algab siis, kui kolmandas klassis minnakse üle põhitooniga seotud diatoonilisele musitseerimisele. Lauluvarasse lisanduvad diatoonilised ühehäälsed laulud mitmehäälsete lõikudega (kvart- ja kvintkihistused lühemates lõikudes). Lihtsamad kaanonid. Raskuspunkt kirikutonaalse värvinguga lauluvaral (seos Vana Testamendiga). Lihtsamaid laule lauldakse ka noodist, proovitakse noodinimedega laulmist. Õpitakse helikõrguste märkimist noodijoonestikul.

Taktimõõtu õpitakse tundma rütmide kasutamisel ja praktilisel musitseerimisel. Tehakse lihtsamaid rütmidiktaate. Muusikainstrumentidest võetakse kasutusele diatooniline plokkflööt. Musitseeritakse C-duuris nii noodist kui kuulmise järgi. Mažoorset ja minoorset melodiat kogetakse nii laulus kui flöödimängus. Dünaamikat pianost fortieni kogetakse samuti praktilisel musitseerimisel. Lauludes ilmneb üha tugevamini põhitoon e. toonika. Jätkub vaba improvisatsioon looduslikest materjalidest rütmipillidel.

Õppesisu

Laulmine ja hääle arendamine:

diatoonilised laste- ja rahvalaulud. Kirikutonaalse värvinguga lauluvara (lõimumine põhitunni ja religioonitunni teemaga – Vana-Testament). Töölaulud (lõimumine emakeele, kodulooga - vanade ametid). Kaanonid.

Muusikalised teadmised:

noodinimetused. Noodijoonestik. Rütmimängud, rütmidiktaadid. Rütmid: Algne vormiõpetus praktilisel musitseerimisel.

Praktiline musitseerimine ja muusikalised tegevused:

mäng diatoonilisel plokkflöödil, koosmusitseerimine. Meetrumi tunnetamine praktilisel musitseerimisel. Luuletuse või muinasjutu heliline saade: sõna – heli – liikumiskompositsioon. Vaba improvisatsioon. Kuulamisharjutused.

Lauluvara:

Peter Appenzeller“ Francisci Assiscuse laulud“

Taotletavad õpitulemused I kooliastmel

3. klassi lõpetaja

- osaleb meeleldi muusikalistes tegevustes: laulmises, pillimängus, muusika kuulamises ja liikumises;
- laulab loomuliku häälega üksinda ja koos teistega klassis ning ühe- ja/või kahehäälses kooris;
- laulab eesti rahvalaule (sh regilaule) ning peast oma kooliastme ühislaule;
- lähtub muusikat esitades selle sisust ja meeleolust;
- kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes;
- väärtustab enese ja teiste loomingut;
- laulab melodiat käemärkide, astmetrepi ja noodipildi järgi ning kasutab relatiivseid helikõrgusi (astmeid);
- laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule;
- laulab peast kooliastme ühislaule: „Eesti hümn“ (. Pacius), „Mu koduke“ (A. Kiiss), „Tiliseb, tiliseb aisakell“ (L. Wirkhaus); lastelaulud „Lapsed, tuppa“, „Teele, tee, kurekesed“, „Kevadel“ (Juba linnukesed ...), „Kevadpidu“ (Elagu kõik). kasutab keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates kaasmängudes ja/või *ostinato 'des*;
- on omandanud 6-keelse väikekandle või plokkflöödi mänguvõtted ning kasutab neid musitseerides;
- väljendab pillimängus muusika sisu ja meeleolu;
- tunnetab ning väljendab muusika sisu, meeleolu ja ülesehitust liikumise kaudu;
- tantsib eesti laulu- ja ringmänge;

- loob lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel;
- kasutab lihtsates kaasmängudes astmemudeleid;
- loob lihtsamaid tekste: liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne;
- kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks; on tutvunud karakterpalu kuulates muusika väljendusvahenditega (meloodia, rütm, tempo, dünaamika ja muusikapala ülesehitus);
- eristab kuuldeliselt marssi, valssi ja polkat;
- kirjeldab ning iseloomustab kuulatava muusikapala meeleolu ja karakterit, kasutades õpitud oskussõnavara;
- väljendab muusika meeleolu ja karaktereid kunstiliste vahenditega;
- seostab muusikapala selle autoritega;
- mõistab 2- ja 3-osalise taktimõõdu tähendust ning arvestab neid musitseerides;
- tajub ja õpib laulma astmemudeleid erinevates kõrguspositsioonides;
- mõistab JO-võtme tähendust ning kasutab seda noodist lauldes;
- õpib lauludes tundma JO- ja RA-astmerida;
- mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas: meetrum, takt, taktimõõt, taktijoon, kordamismärk, kahekordne taktijoon, noodijoonestik, noodipea, noodivars, astmerida, astmetrepp, punkt noodivältuse pikendajana; kaanon, marss, polka, valss, *ostinato*, kaasmäng, eelmäng, vahemäng; rütm, meloodia, tempo, kõlavärv, vaikselt, valjult, *piano*, *forte*, fermaat; märke *latern*, *segno*, *volt*;
- kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suulisel või muul looval viisil;
- kasutab arvamust väljendades muusikalist oskussõnavara;
- mõistab õpitud helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes.

Erinevused riiklikust õppekavast:

- muusikaliste elementide tajumist arendatakse läbi praktilise musitseerimise, muusika-teoreetilistele mõistetele ei juhita veel eraldi tähelepanu;
- 1.-2. klass musitseerib valdavalt pentatoonilises laadis;
- 3. klassis, mil kasutusele võetakse diatoonilised flöödid, hakatakse kasutama nootide tähtnimetusi. Relatiivset noodilugemist ei õpetata ega kasutata;
- 6-keelse rahvakandle asemel kasutatakse viisikandleid (ulatus 2 oktaavi).

II kooliaste

32.4. 4.- 6. KLASS

Arenguperioodil, mil toimub distantseerumine ümbritsevast maailmast, on väga tähtis, et maailma ja lapse vaheline seos ei puruneks, vaid hoopis tugevneks sügavama ja diferentseerituma läbielamise ja mõistmise kaudu. Siin on oluline roll nii praktilisel musitseerimisel kui muusikateoreetiliste teadmiste järkjärgulisel süvendamisel. Klassiansamblid ja -orkestrid ning keskastme koorid arendavad praktilise musitseerimise oskust ning loovad ühtsustunnet.

Muusikateooriast on 4. klassis kesksel kohal taktimõõdu ja noodivältuste süvendatum õppimine seoses murdudega arvutamise ja matemaatikas. Harjutatakse kuulmise järgi õpitud lugude üleskirjutamist. Lapse muusikaline tunnetus leiab kindla pideme diatoonikas. Sellega seostuvalt omandab põhitoon väärilise koha, tutvutakse helistikega.

Algne mitmehäälsus laulmisel viib samm sammult polüfoonilise laulmiseni, mitmehäälsete kaanoniteni. Kui polüfoonilist kahe- ja kolmehäälsust on piisavalt harjutatud, võib üle minna harmoonial põhinevatele muusikalistele lausetele. Uus harmooniavajadus ja selle otsimine tingivad, et lauldakse palju, teadlikku tähelepanu pööratakse tooni ilule – see loob väärtusliku aluse kogu hilisemale muusikalisele tegevusele. Harjutades õpivad lapsed kohanema muusika nõuetega. Laps jõuab üha lähemale suure ja väikese tertsi (duur ja moll) tunnetamisele. Kujundatakse välja ühine laulurepertuaar, seda võib teha ka koostöös klassiõpetajaga. Nii laulurepertuaarist kui harjutatud instrumentaalpaladest kujundatakse vastavas klassis kasutatav laulik-noodivihik.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid II kooliastmes

- kuulamisoskuse arendamine;
- loovuse, algatusvõime ja katsetamisjulguse arendamine;
- tundeelu rikastamine erineva karakteri ja laadiga muusika kaudu;
- rahvakultuuri traditsioonidega tutvumine;
- improvisatsioonikogemusesaamine laulmise, rütmilise tegevuse, pillimängu ning liikumise kaudu;
- pillimänguoskuse arendamine ja ansamblimängu kogemuse saamine;
- vokaalsete võimete arendamine ning kooslaulmise kogemuse saamine;
- muusikalise mõtlemise ja eneseväljendusoskuse arendamine;
- muusikalise kirjaoskuse põhialuste omandamine;
- muusikale hinnangu andmine ning ome arvamuse põhjendamine.

32.5. 4. KLASS

Õppesisu ja –tegevused:

laulmine ja hääle arendamine. Rahvalaulud, rännulaulud. Üleminek algselt mitmehäälsuselt polüfooniliste kaanoniteni. Noodist laulmine. Laulmine koos saatega: flöödid, keelpillid, basspillid. Laulmine kahehäälses mudilaskooris;

meetrum ja rütm. Uued rütmid: ta-a-a-a, ti-ti-ri, ti-ri-ti, ti-paus, terve-, pool- ja kaheksandik- paus. Taktimõõdu tähistamine kahe numbriga. Taktimõõdud 2/4, 3/4, 4/4;

meetrumi harjutused (rütmirondod). Rütmidiktaat, -improvisatsioon, -kaasmäng. Noodivältused kirja-pildis;

meloodia ja helilaad. Duur-helilaad. C-duur, G-duur, -duur. Alteratsioonimärgid: diees, bemoll, bekaar – nende mõiste ja praktiline kasutamine. Lihtsamate laulude üleskirjutamine noodijoonestikule;

teadmised muusikaloost. Jutustused ja väiksemad episoodid õpitud muusikapalade ja laulude autoritest. Eesti rahvapillid. Polka, marss, valss;

praktiline musitseerimine ja muusikalised tegevused. Musitseerimine sopranplokkflöödil C-, -, G-duuris ning a-, d-, e-mollis. Mitmehäälsed palad ja kaanonid. Ansamblimäng. Noodist mängimise oskuse süvendamine. Kaasmängud lauludele rütmi- ja meloodiapillidega. Improviseerimine õpitud helistikes plaatpillidel.

Lõiming teiste ainetega

Muusikas toetatakse 4. klassi emakeele üht peateemat – põhjamaade mütoloogia, rahvuseeposed, luues valitud katkenditele muusikaline kujundus (nt "Kalevala" viisid, rahvalaulud "Kalevipoja" tekstidele jne). Paralleelselt murdude õppimisega matemaatikas süvenetakse taktimõõdu olemusse ja noodivältuste omavahelistesse seostesse muusikas.

Rahvatantsutunnis (liikumistunni üks osa) õpitud tantsude muusikat mängitakse võimalusel klassiorkestriga.

Õpitulemused

4. klassi lõpetaja:

- osaleb meelsasti muusikalistes tegevustes: laulmises, pillimängus, liikumises;
- mõistab laulupeo traditsiooni ja tähendust;
- oskab kuulata iseennast ja teisi koos musitseerides, mõistab oma panust ning toetab ja tunnustab kaaslasi.

Laulmine:

- laulab oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni ja puhta intonatsiooniga ning väljendusrikkalt ühe- või kahehäälselt;
- laulab koolikooris õpetaja soovitusel ja/või erinevates vokaal- instrumentaalkoosseisudes tunnis ning tunnivälises tegevuses;
- oskab laulda eesti rahvalaulu (sh regilaulu) ning peast oma kooliastme ühislaule;
- laulab astmenimedega lihtsaid laule ja harjutusi.

Pillimäng:

- kasutab keha-, rütmi-, plaatpille kaasmängudes ja/või *ostinato*'des
- kasutab pillimängus muusikalisi teadmisi ja oskusi;
- rakendab musitseerides 6- keelse väikekandle või plokkflöödi mänguvõtteid.

Muusikaline liikumine:

- tunnetab ja väljendab liikumises meloodiat, rütmi ning tempot;
- tantsib eesti laulu- ja ringmänge.

Omalooming:

- muusika või muu vahendiga loodud meeleolu edastamine liikumise või heli abil.;
- kasutab muusika karakteri ja meeleolu väljendamiseks loovliikumist;
- loob tekste: regivärsse, lihtsamaid laulusõnu jne.

Muusika kuulamine ja muusikalugu:

- kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendeid: meloodiat, rütmi, tempot ja dünaamikat;
- iseloomustab kuulatavat muusikapala ning põhjendab oma arvamust, kasutades muusika oskussõnavara.

Muusikaline kirjaoskus:

- kasutab laule õppides relatiivseid helikõrgusi (astmeid);
- mõistab õpitud helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes;
- mõistab taktimõõtude 2/4, 3/4, 4/4 tähendust ja arvestab neid musitseerides;
- mõistab duur-helilaadi ja helistike C, , G tähendust ning kasutab neid musitseerides;
- mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas: duur-helilaad, viiulivõti, absoluutsed helikõrgused (tähtnimed), helistik, toonika ehk põhiheli, helistikumärgid, diees, bemoll, improvisatsioon;
- õpilane arutleb ja avaldab oma arvamust muusikaelamuse kohta suulisel või muul looval viisil;
- kasutab arvamust väljendades muusikalist oskussõnavara.

32.6. 5. KLASS

Õpetuse juhtmotiivid ja õppeainetevaheline lõimimine

Jätkub *a' capella* laulmine, toetudes õpetaja häälele. Tähelepanu pööratakse õigele kehahoiule ning aktiivsele kuulamisele. Oluline on et laps õpiks oma häält usaldama. Lauldakse ühe- ja mitmehäälselt ning kaanonitest on eelistatud mittepüsivad kaanonid (homofoonilised, akordsed, vertikaalmeeleolus) harmooniaelamuse saamiseks. Sama eesmärki täidab ka mitmehäälne pillimäng. Seetõttu oleks hea võimalusel kujundada välja klassiansambel ja võtta kasutusele ka alt- ning tenorplökkflöödid.

Jõutakse välja duuri ja molli olemuse ning polaarsuse tunnetamiseni.

Salvestustelt ning elavas esituses kuulatakse eesti rahvalaulu ja rahvatantsu eri kihelkondade variante- lõimimine liikumistunniga. Süvenetakse eesti rahvalalu mis lõimub eesti teemaga geograafias ning eesti keele tunni rahvaluule teemaga. Läänemeremaade rahvaste muusika tundmaõppimine toetab geograafias Läänemeremaade käsitlemist.

Põhitunni teemasid toetatakse Vana- Kreeka muusika käsitlemisega. Võimalusel valmistatakse koostöös draamaõpetuse ning liikumistundidega ette Vana- Kreeka teemaline näidend või viiakse läbi Vana- Kreeka stiilis olümpiamängud.

Integreerituna käsitöösse valmistatakse puust kõlapille.

Õppesisu ja –tegevused:

laulmine ja hääle arendamine. he- ja kahehäälsed laulud, mitmehäälsed kaanonid. Eelistatud on mittepüsiivad kaanonid (homofoonilised, akordsed, vertikaalmeeleolus) – harmoonia elamus. Eesti regivärsiline ja uuem rahvalaul. Pacius "Eesti hümn". Läänemere rahvaste laulud. Vana-Kreeka muusika. Nii tänapäeva eesti heliloojate kui ka maailma muusikakultuuri suurkujude laululooming; meetrum ja rütm. Taktimõõt: 3/8, 6/8. Liittaktimõõt (5/4, 7/4) – Kreeka muusika näidete varal. Erinevate rütmifiguratsioonidega praktilised rütmiharjutused;

Meloodia ja helilaad. uuri ja molli olemus ja polaarsus. Paralleelsed helistikud C-a, -d, G-e. modulatsioon. Harmooniaelamuse kogemine läbi praktilise musitseerimise;

dünaamika ja agoogika. pp, p, mp, mf, f, ff, ritenuto, accelerando, diminoendo, cresscendo. Teadmised muusikaloost. Orkestripillid. Lühiülevaated õpitud muusikapalade ja laulude autoritest;

praktiline musitseerimine ja muusikalised tegevused. Mäng sopranplokklöödil C-, -, G- ja -duuris; a-, d- ja e-mollis. Kuni 3-häälsed palad sopranflöödile. Võimaluse korral tenor- ja altflöödi kasutuselevõtt. Klassiansambel (flöödid, rütmipillid, harmooniapill) Koosmängu vilumuste süvendamine ja ansamblitunnetuse arendamine. Improvisatsiooniharjutused erinevatel rütmi- ja meloodiapillidel.

Lõiming teiste ainetega

Muusikatunni laulu- ja instrumentaalmuusikarepertuaari valikul arvestatakse ajaloo- õpetuses käsitletavaid teemasid (Vana-Kreeka, Idamaad). Geograafiaõpetust (Eesti ja Läänemeremaad) aitavad elavdada eesti vanemad ja uuemad rahvalaulud ning erinevate läänemeremaade rahvaste laulud ja tantsud. Rahvatantsutunnis (liikumistunni üks osa) õpitud tantsude muusikat mängitakse võimalusel klassiorkestriga.

5. klassi lõpetaja:

- osaleb meelsasti muusikalistes tegevustes: laulmises, pillimängus, muusika kuulamises, liikumises;
- kasutab üksinda ning koos musitseerides muusikalisi oskusi ja teadmisi;
- leiab iseloomulikke jooni eesti ja teiste maade rahvamuusikas.

Laulmine:

- laulab eakohaseid ühe- ja kahehäälseid laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule;
- on teadlik häälehoiu vajadusest;

- rakendab muusikalisi teadmisi ning arvestab muusika väljendusvahendeid üksi ja rühmas lauldes.

Pillimäng:

- kasutab pillimängus muusikalisi teadmisi ja oskusi;
- rakendab musitseerides 6- keelse väikekandle või plokkflöödi mänguvõtteid;
- seostab absoluutseid helikõrgusi pillimänguga.

Muusikaline liikumine:

- tantsib eesti laulu- ja ringmänge;
- väljendab liikumise kaudu eri maade rahvamuusikale (sh rahvatantsudele) iseloomulikke karaktereid.

Omalooming:

- loob tekste: regivärsse, lihtsamaid laulusõnu jne;
- kasutab muusika karakteri ja meeleolu väljendamiseks loovliikumist;
- loob rütmilis- meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge ja/või *ostinato*'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel.

Muusika kuulamine ja muusikalugu:

- kuulab ning eristab instrumentaalmuusikat: pillirühmi (klahv-, keel-, puhk- ja löökpillid) ja sümfooniaorkestrit;
- tunneb ja eristab eesti rahvamuusikat: rahvalaulu, -pille, -tantse; oskab nimetada eesti rahvamuusika suursündmusi;
- on tutvunud Eesti, Soome, Rootsi, Läti või Leedu muusikatraditsioonidega.

Muusikaline kirjaoskus:

- mõistab õpitud helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes;
- mõistab eeltakti tähendust;
- mõistab viiulivõtme ja absoluutse helikõrguste $g-G^2$ tähendust ning kasutab neid musitseerides;

- mõistab duur-, moll-helilaadi ja helistike C-a, G-e, F-d tähendust ning kasutab neid musitseerides;
- mõistab allolevate oskussõnade tähendust ning kasutab neid praktikas:
- eeltakt, viiulivõti, klaviatuur, duur-helilaad, moll-helilaad, helistik, helistikumärgid, paralleelhelistikud, instrumentaalmuusika, interpret, pilliliigid (keelpillid, puhkpillid, löökpillid, klahvpillid, eesti rahvapillid), andante, moderato, allegro, ritenuto, accelerando, dünaamika, piano, forte, crescendo, diminuendo.
- kasutab arvamust väljendades muusikalist oskussõnavara;
- arutleb ja avaldab arvamust muusikaelamuse kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil.

32.7. 6. KLASS

Õpetuse juhtmotiivid ja õppeainetevaheline lõimimine

Suuremat tähelepanu pööratakse teadlikumale häälekoolile: hingamisharjutused, töö erinevate häälikutega- eelkõige lauldavate kaashäälikutega.

Süvendatakse duur- ja moll- helilaadi tunnetamist. Tähelepanu pööratakse praktilise harmoonia (toonika, dominandi) kogemisele läbi mitmehäälsel improviseerimise erinevatel pillidel.

Võimalusel jätkub töö klassiorkestriga, kuhu kaasatakse muusikakoolis õppivaid lapsi kõlavärvi rikastamiseks ning esinemisvõimaluse andmiseks.

Algab intervalliõpetus mis lõimub füüsikaga- akustikaõpetus.

6. klassis õpitakse tundma Euroopa rahvaste muusikat ning klassitsismi perioodi heliloojate (W. A. Mozart, L. van Beethoven, J. Haydn) loomingut. Rahvaste muusikat käsitletakse käsikäes tantsudega, mis annab võimaluse integreerida teemat liikumistunniga.

Lõimumine käsitööga - puutöö, kus valmistatakse väikekannel

Õppesisu ja -tegevused

- laulmine ja hääle arendamine. Ühe- ja kahehäälsed laulud, mitmehäälsed kaanonid. Eesti ja Euroopa rahvaste lauluvara ja tantsud. Muusikakultuuri suurkujude (W. A. Mozart, L. van Beethoven, J. Haydn, F. Schubert jt.) laululooming;
- meetrum ja rütm. Õpitud taktimõõtude ja rütmifiguratsioonide kordav ja süvendav käsitlemine. Uued rütmid pide, ta-i-ti ja nende kasutamine musitseerimisel;

- meloodia ja helilaad. uur- ja moll-helilaadi süvendatud tunnetamine. Paralleelsed helistikud: C-a, -d, G-e, -h praktiline kasutamine. Intervalliõpetus (kvart, kvint, terts, oktav). Kvindingi kogemine. Meloodiate leidmine ja noteerimine improvisatsioonilisest elemendist lähtuvalt. Meloodia transponeerimine. Toonika ja dominandi tunnetamine praktilisel musitseerimisel;
- dünaamika ja agoogika mõistete praktiline kasutamine musitseerimisel;
- teadmised muusikaloost. Õpitud muusikapalade ja laulude autorite tutvustamine. Orkestri-liigid. Hääle- ja kooriliigid;
- praktiline musitseerimine ja muusikalised tegevused. Sopranplokklöödil musitseerimine erinevates helistikes. Improviseerimine paralleelsetes helistikes. Klassiorkester: plokklöödid, harmooniapillid (keel- või/ja plaatpillid), rütmipillid. Muusikakoolis õppivate laste kaasamine – kõlavärvi rikastamine, esinemisvõimaluse andmine.

Lõiming teiste ainetega

Geograafiaõpetust (Euroopa) aitavad elavdada euroopa rahvaste laulud ja tantsud. Rahvatantsutunnis (liikumistunni üks osa) õpitud tantsude muusikat mängitakse võimalusel klassiorkestriga. Koos akustikaõpetusega füüsikas käsitletakse muusikatunnis intervale.

Taotletavad õpitulemused II kooliastmel:

6. klassi õpilane:

- huvitub oma kooli ja kodukoha kultuurielust ning osaleb selles;
- oskab kuulata iseennast ja teisi koos musitseerides, mõistab oma panust ning toetab ja tunnustab kaaslasi;
- kasutab üksinda ja koos musitseerides muusikalisi oskusi ja teadmisi;
- julgeb esitada ideid ja rakendab võimetekohaselt oma loovust nii sõnaliselt kui ka erinevates muusikalistes eneseväljendustes;
- tunneb rõõmu musitseerimisest;
- laulab klassiansambelis loomulikult ja pingevabalt ühe- ja kahehääelseid laule, kaanoneid, alates 5. klassist laulab soovi korral lastekooris;
- mõistab taktimõõtude 2/4, 3/4, 4/4, 5/4, 7/4, 3/8, 6/8 ja eeltakti tähendust ning arvestab neid musitseerides;
- mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ja kasutab neid muusikalistes tegevustes: ti-ti-ri, ti-ri-ti, ta-i-ti, ta-a-a-a, 1/1, 1/2, 1/8-paus, pidekaar;
- tunneb helistikke C-a, F-d, G-e, D-h;

- tunneb intervale: tert, kvart, kvint, sekst, oktav;
- tunneb dünaamika ja agoogikamärke: pp, p, mp, mf, f, ff, ritenuto, accelerando, diminuendo, cresscendo ja kasutab neid musitseerimisel;
- musitseerib sopranplokklöödil õpitud helistikes nii noodist kui ka kuulmise järgi;
- musitseerib klassiorkestris erinevatel meeloodia-, harmoonia- ja rütmipillidel;
- tunneb erinevaid hääle- ja kooriliike ning orkestripille;
- iseloomustab kuulatud muusikat ning põhjendab oma arvamust kasutades muusika oskussõnavara.

Erinevused riiklikust õppekavast

Laule õpitakse toetudes õpetaja häälele kuulmise järgi või mängides meloodiat plokklöödil – relatiivset noodilugemist ei kasutata.

33. KUNSTIÕPETUS

Kunstiõpetus I kooliastmes

Kunstiõpetus toimub waldorfkoolis regulaarselt iganädalaste ainetundide vormis. Samas on kunstiõpetus läbiv õppeaine, millele klassiõpetaja* pühendab erinevates ainetundides ainevihikuid* kujundades piisavalt aega ja tähelepanu. Valdavalt on kunstiõpetus klassiõpetaja* ülesanne, kuid õpetajate kolleegiumi ühisotsusel võib kunstiõpetaja vastavad tunnid üle võtta ka enne 9. klassi.

Waldorfõpetaja ettevalmistuse ja enesetäienduse hulka kuulub alati ka kunstilise eneseväljenduse arendamine. Kunst on kõige otsesemalt seotud inimese olemuse ühe osaga, tunnetega. Kunstilise tegevuse läbi kogeb õpetaja kõige paremini kunsti mõju, arendab hinge tundlikkust ning silma ja kätt. Laiemas plaanis soodustab kunstiga tegelemine pedagoogika kui kasvatuskunsti arengut.

Kunstiõpetuse aine suuremad alateemad I-II kooliastmes on **vormijoonistamine, maalimine ja voolimine**. Eristatakse **jutustavat või joonistavat maalimist**, mis toimub alguses vahaplokkide või –kriitide, hiljem värviliste pliiatsitega ning **akvarellidega maalimist**. Esimest kasutatakse pidevalt kõigis ainetes seoses vastavate teemade ning ainevihikutega*. Illustratsioonid ainevihiku* tekstide juurde, pildid loodusõpetuse, ajaloo ja geograafia teemadel, samuti füüsika- ja keemiakatsete esteetiline kujutamine nõuavad pidevat tegelemist ja tehnika edasiarendamist. Akvarellidega maalimine toimub reeglina kunstitunni ajal. Voltimine ning muud meisterdamistööd kuuluvad käsitöö valdkonda.

Vormijoonistamist õpetatakse waldorfkoolis perioodõppe vormis. Vormijoonistamise õpetamine kuulub klassiõpetaja ülesannete hulka. Vormijoonistamine sisaldab elemente kirjakeelest, geomeetriast ja joonistamisest, õppeainena toetab ta mõtlemise, kujutlemise ja tahtetegevuse vaheliste seoste kujunemist. Vormijoonistamise esmaseks ülesandeks on äratada lapses vormimeel. See on vajalik kirjutama ja lugema õppimiseks, hiljem võimaldab see mõista nii looduses kui ka inimese loodud asjades esinevaid vorme. Harjutatakse ruumis (kogu keha kaasav liikumine) ja tasapinnal (käeline tegevus) orienteerumist ja liikumist, see pakub eriti tuge võimalikele legasteenikutele. Joonistamisel kogetakse kvalitatiivset liikumiselementi: põhiharjutused sirgete ja kaarjate vormidega tuleb alguses kogu kehaga läbi teha (kõndimine, jooksmine, suured käsivarre- ja käeliigutused) ja vähehaaval joonistusteks rahuneda lasta. Selline harjutustee nõuab lapselt enda kontsentreeritud juhtimist valdkonnas, mis on talle omane – liikumises. Vormijoonistamise vormid on alguses tähenduseta – nad ei matki midagi välist. Joonistamisel õpib laps tajuma nende iseloomulikku erinevust: sirgjoone selge suund nõuab ja toetab kontsentratsiooni, mõttega juhitud tahet. Dünaamiline, ilma selge suunata kõverjoon võimaldab individuaalsemat ruumi,

tahtetegevusega kaasneb tundeelamus. Kogemine tegevuse kaudu on esimese kolme kooliaasta üks põhimotiividest.

Vormijoonistamine on toetav vahend kirjutamaõppimiseks; 1. klassis (trükitähed), 2. klassis (raamatutähed), 3. klassis (seotud kiri) on ta selle eelvorm. 2.-3. kooliaastal lisanduvad põhiharjutustele nii sümmeetria- ja kujundus harjutused kui ka vaba kujundus etteantud vormielementidega, 4. klassis vormide põimimine ja sõlmed. 5. klassis läheb vormijoonistamine üle vabakäegeo- meetriaks, lõimituna matemaatika ainesse ja 6. klassis geomeetriaks.

Vormijoonistus nõuab suuri vabu pindu, teatud vormide puhul ruudukujulist paberit. Sellised ainevihikud võib õpetaja koostöös lapsevanematega ise valmistada.

Maalimisõpetuse lähtekoht on Goethe värviõpetus, milles uuritakse ja kirjeldatakse värvide meelelis- kõlbelisi mõjusid. Laps õpib tajuma objektiivset hingelist muljet, mille värvitajumus esile kutsub. Seetõttu hakatakse lastega akvarellidega maalima viisil, mis on väga lähedane abstraktsele maalimisele. Samas peab värvist lähtuv maalimine olema lapse jaoks hingeliselt konkreetne. Õpetaja jutustatud värvilood, mis iseloomustavad värve enne nende paberile ilmumist, on juhiseks ja abiks sel viisil värvidega ümberkäimisel. Kui laps on piisavalt kaua ja intensiivselt värve tundma õppinud ja läbi elanud, leitakse õpetaja juhendamisel tee värvist mineraalsete vormideni (mäestikud, kivi), atmosfääriliste nähtusteni, taimede ja loomadeni. Väline vorm tuletatakse värvide sisemisest läbielamisest. Akvarellitehnikast harjutatakse kuni 6. klassini märgtehnikat .

Jutustava või joonistava maalimisega tegeldakse õpetaja juhendamisel kogu kooliaja. Algimpulsiks on siin õpetaja joonistatud tahvlipildid. Lähtekohaks on värvipind, mitte joon. Piirjooned tekivad erivärviliste pindade kokkupuutel.

Voolimine arendab eelkõige vormi tunnetamist. Voolimises on mõttekas kasutada alguses pehmemat materjali – voolimisvaha, hiljem savi. Savitöös äratakse algselt lihtsat vormi, kera, ning selle edasiarendusi voolides laste vormitunnetus. Hilisem ühest tükist figuuride voolimine võib samuti lähtuda kerast. Sarnaselt maalimisele annavad voolimistööks ainetest paljud perioodõppe* ained, nt loomaõpetus, inimeseõpetus, geomeetria (ruumilised kehad).

Kunstiõpetus on meeltekoollitus, mille kaudu lapse hing toitu saab. Kunstiloomingus kogeb laps oma hingelisust. Samaaegselt meelelisega toimib värvi- ja vormitajumises mittemeeleline kogemus, mis viib väljapoole iseenda piire, objektiivsete kvaliteetide maailma. Värviaistingutest omandab laps paindlikud kujutlused, paindlikud tunded ja tahteaktsioonid. Kogu hingelisus muutub paindlikumaks. Kunstiõpetuses arendatakse õpilase tajumisevõimet ja loovust, tasakaalustatakse emotsioone, kujundatakse maitseotsustusi ja üldist huvi kunsti vastu.

Tööde valmimisele järgneb õpetaja poolt juhendatud tööde vaatlus. Võimalusel toimub see järgmisel päeval. Õpetaja juhib tähelepanu töödes avalduvatele erinevatele kunstilistele parameetritele. Õpetaja suunamisel harjutatakse vaatlusel objektiivset pilku. Kõik tööd väärivad esitlemist klassitöös või kooli seintel. Klassi tööde esitlemine grupina loob vaatlusel teistsuguse kogemuse kui üksiktööde puhul.

Kunstiõpetuses on väga olulised kvaliteetsed, looduslikud töövahendid: akvarellid, vahakriidid, pliiatsid, savi. Reeglina hangib need kool tunnustatud ja looduslikke tooraineid kasutatavalt firmadelt.

Tänapäeval omab kunstiga tegelemine üha rohkem ka profülaktilis- teraapilist iseloomu. Oma kogemustest lähtuvalt saavad klassiõpetaja* ja kunstiõpetaja seda klassiga koos või õpilasega individuaalselt töötades mitmekülgset rakendada. Kui klassi on hommikuti raske koondada või ilmnevad tugevad probleemid tahtesfääris, võib klassiõpetaja mõne aja jooksul põhitunni* rütmilises osas* rakendada voolimist. Kunstiõpetuse profülaktilis-teraapiline kasutusala on väga paindlik ning lähtub alati konkreetsetest oludest, õpilastest ning õpetajast.

Õppe-eesmärgid

Üldpädevuste kujundamine ning läbivate teemade sidumine kunstiõpetusega I kooliastmes

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Kõigis tegevustes väärtustatakse individuaalset ja kultuurilist mitmekesisust. Kunstitegevuse, analüüsitava teoste ja kunstisündmuste kaudu toetatakse eetiliste ja esteetiliste väärtushinnangute kujunemist. Praktiline loominguline tegevus õpetab teadvustama kunsti eneseväljenduse vahendina, hindama ideid ning austama autorsust.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Rühmatööd ja näituste korraldamine kujundavad koostöövalmidust, õpetavad väärtustama üksteise toetamist. Kultuurisündmustel osalemine aitab kujundada kultuurilist ühtsustunnet. Kunstiteoste üle arutledes harjutatakse oma seisukohtade kaitsmist ning teiste arvamusest lugupidamist.

Enesemääratluspädevus. Loovülesannetes saadav tagasiside ja eneseanalüüs aitavad õppida tundma oma huve ja võimeid ning kujundada positiivset enesehinnangut. Kultuuriliste teemade käsitlemine aitab kujundada isiklikku ja kultuurilist identiteeti. Õpitakse väljendama oma identiteeti loomingus.

Õpipädevus. Õpilastel on võimalus ise jõukohaseid ülesandeid luua, uusi oskusi katsetada ning järjekindlalt harjutada. Pidev tagasiside ja eneseanalüüs aitavad lapsel suurendada oma rolli õppetegevuse juhtijana.

Suhtluspädevus. Oma tööde esitlemine ning aruteludes erinevate seisukohtade võrdlemine ja kaitsmine toetavad väljendusoskuse kujunemist. Tutvutakse kunsti kui mitteverbaalse keelega, õpitakse tõlkima sõnumeid erinevate väljendusviiside vahel.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiapädevus. Pädevuse arengut toetavad ülesanded, kus tuleb sõnastada probleeme, põhjendada valikuid, analüüsida tulemusi, võrrelda ja liigitada tunnuseid. Õpitakse kasutama kunstimõisteid (kompositsioon, struktuur, rütm jne), võrdlema ja liigitama erinevate nähtuste tunnuseid ning kasutama sümboleid. Kunstiterminoloogias kasutatakse matemaatika ja tehnoloogia sõnavara ja mõisteid

Ettevõtlikkuspädevus. Pädevuse kujunemist toetab õpitava sidumine igapäeva elu nähtustega, uuenduslike ja loovate lahenduste väärtustamine. Praktiline loovtegevus võimaldab katsetada idee teostamisel erinevaid võimalusi, rõhutades oma tugevaid külgi. Õpitakse oma tegevust planeerima ning võtma vastutust tööde lõpuni viimise ja tulemuse eest.

Läbivad teemad:

Läbiv teema „**Väärtused ja kõlblus**“ seostub avatud ja lugupidava suhtumise kujundamisega kultuuritraditsioonidesse, uute ideede väärtustamisega, isiklike emotsioonide ja kogemuste väljendamise väärtustamisega.

Läbiv teema „**Kultuuriline identiteet**“ seostub kohaliku ja maailma kultuuripärandiga tutvumisega, kultuurisündmustel osalemise ja nende korraldamisega.

Läbiv teema „**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine**“ seostub oma võimete ja huvide tundmaõppimise ja teadvustamisega, kunstiga seotud elukutsete ja kunsti igapäeva eluliste väljunditega tutvumisega.

Läbiv teema „**Tehnoloogia ja innovatsioon**“ seostub praktiliste loovtegevustega, mille käigus kasutatakse erinevaid vahendeid ja oskusi ning katsetatakse uusi võimalusi.

Läbiv teema „**Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus**“ seostub oma ideede arendamise ja elluviimise väärtustamisega õppes.

Läbiv teema „**Tervis ja ohutus**“ seostub kunsti rahustava ja tervendava mõju teadvustamisega, aga ka materjalide ja töövahendite ohutu kasutamise õppimisega.

Läbiv teema „**Keskkond ja jätkusuutlik areng**“ seostub kunsti ja looduskeskkonna ning tehiskeskkonna seoste uurimisega, aga ka materjalide valiku ning säästliku kasutamise põhimõtete omandamisega.

Õppe-eesmärgid I kooliastmele:

- vaatlemisoskuse arendamine;
- esteetilise ja säästliku aspekti märkamine keskkonnas;
- elava värvitunnetuse arendamine;
- kujutlusvõime ja ruumitunnetuse arendamine;
- loovuse arendamine;
- oma loomingulise potentsiaali tunnetamine;
- visuaalsete kunstide väljendusvahendite tundma õppimine;
- oskuste arendamine erinevatel kunstialadel;
- erinevate materjalide ja töövõtete tundmaõppimine ja kasutamine;
- kunstiteoste analüüsimise õppimine;
- kunstiteose ilu ja isikupära märkamine ja hindamine;
- kunstipärandi ja tänapäevase kunstiloominguga tutvumine.

Õpetuse juhtmotiivid I kooliastmes ning õppeainetevaheline lõimimine

Kuna kunstiõpetus on aine, milles pole oluline õppesisu käsitlemine kindlas järjekorras, vaid uuriv lähenemine ning erinevate töövõtete omandamine ja nende abil enese loov väljendamine, siis on nii eespool kirjeldatud aineõpetuse põhimõtted kui ka siintoodud metoodilised juhtmõtted ja lõimimisviisid esitatud kogu I kooliastme kohta. Kunstiõpetus on väga elav õppeaine, mille ülesanded sünnivad tihti koostöös teiste õppeainete või ka koolielus valitsevate meeleoludega. Tunni alguses on väga tähtis häälestus, meeleolu viimine kunsti lainele. Akvarellidega maalimisele eelneb rahulik ja põhjalik töökoha ettevalmistus, paberi niisutamine ja silumine, õpetaja värviloo kuulamine, mis omakorda äratav sisemise kujutluspildi. Värvilood pole subjektiivsed – suvalised, vaid tuletatud värvide enda loomusest. Kui lapsed pole värvidega ümberkäimisel veel kogenenud, maalib õpetaja pildi kõigepealt ette. Hiljem võib lähtuda ka tekkinud kujutluspildist. Värvimeeleolu maalimine.

Vahakriitidega maalimine toimub õpetaja jutustatud muinasjuttude põhjal. Motiivi võib laps valida vabalt, õpetaja juhendab kriitidega maalimise tehnika osas – värvipinnast, mitte joonest lähtuv maalimine.

Kujutava kunsti valdavalt individuaalsele iseloomule lisaks võib alustada sotsiaalse maalimisega. Koostöömaalid valmivad sõltuvalt klassi suurusest grupiti või kogu klassiga.

Rahulik töömeeleollu juhatamine eelneb ka voolimisele. Töö voolimisvahaga eeldab vaha eelnevat pihkude vahel soojendamist. Savi muutub plastilisemaks, kui materjal enne töö alustamist väikeste tükkidena läbi näppida. Meetodiks on õpetaja poolt ette tegemine, ühine töötamine, vahevaatlused, lühikesed verbaalsed juhendid, tunnetust arendav silmad kinni voolimise faas (kera voolimisel). Maalimisele järgneb hiljem vaatlus, savitöö võimaldab lisaks vormitunnetuslikku meelte kogemust – voolitud kerad või kera edasiarendused antakse käest kätte. Võimalik on kogeda ja arendada erinevaid puutemele aistinguid.

Kunstiülesannete teemad on tihedalt seotud erinevates õppeainetes (peamiselt põhitunnis) käsitletavaga. Samas toimub pidevalt ka igas õppeaines ainevihi kaunistamine ja illustreerimine õpitava sisu toetavate joonistega. Illustreerimistöö on eriti tähtsustatud kolmandal õppeaastal, kui koostatakse oma raamatuid. Põhitundide teemad kanduvad kunstiõpetusse ka erinevatel õppekäikudel, kus tutvutakse lähiümbruse looduse ja ehituskunstiga. Erineva sisuga õppekäigud on ka olulised ohutu käitumise õppimiseks nii loodus- kui linnakeskkonnas.

Erinevaid kunstiülesandeid lõimitakse ka muusikaõpetusega, nii muusitseerimisharjutuste kui inspireeriva ja loomingut toetava muusika kuulamisega.

Samuti lõimuvad kunstiõpetuse ülesanded kehalise kasvatuse või tantsuõpetuse tundidega, kui sama temaatikat või meeleolusid väljendatakse väga erinevatel viisidel, seostades liikumise, muusika ja visuaalsed väljendusvormid.

Hindamine I-II kooliastmes

Hindamisel lähtutakse kujundava hindamise põhimõtetest. Õpilasi ei võrrelda, vaid lähtutakse igaühe individuaalsusest ja temperamendist. Klassis ringi liikudes teeb õpetaja tähelepanekuid ja kommenteerib tööprotsessi. Õpilane saab õppimise käigus kohest tagasisidet, kas ta on õigel teel. Õpetajapoolne suunamine aitab õpilast ise oma tegevusele ning töö tulemusele hinnangut anda. Hindamisel arvestatakse õpilase loovust ülesannet lahendades, kavandamist ja planeerimist, töö kulgu ja saavutatud tulemusi. Võetakse arvesse õpilase arengut, püüdlikkust, töökultuuri ja abivalmidust teiste õpilaste vastu. Hindamisel tuuakse välja positiivne ning hoitakse negatiivne ja

positiivne tagasiside tasakaalus, et õppijal ei kinnistuks negatiivne enesehinnang. Hinnatakse õpilase arengut, tuuakse välja konkreetsed tugevused ja puudused.

Erinevused riiklikust õppekavast

Vormijoonistamine kui õppeaine riiklikus õppekavas õppeainena puudub.

Riiklikus õppekavas on maalimine integreeritud kunstiõpetuse õppekavasse, aga waldorfkoolis toimub see eraldi õppeainena 1.–6. klassini.

34. MAALIMINE JA VOOLIMINE

34.1. 1. KLASS

Esimese õppeaasta eripäraks on kunstiõpetuse väga suur ülekandumine põhiainetes õpetusse. Õpetus toetub erinevates õppeainetes kujutluspildile, mis tihti ka vihikusse maalitakse. 1. klassi puhul on tähtis eraldi välja tuua ka kõiki aineid läbiv vaatlemisotskuse arendamine, materjalide tundma õppimine ning säästliku kasutamise harjumuse kujundamine.

Õppesisu:

- vahakriitidega maalimise värvipindadest lähtuv tehnika. Vahakriitidega maalitud muinasjutupildid. Objektide esiletoomine kujutamisel;
- akvarellidega maalimise märgtehnika koos ettevalmistustega. Akvarellidega maalitud värvimeeleolud – algselt ühe, siis kahe ja kolme põhivärviga;
- voolimise ettevalmistus. Figuuride voolimine voolimisvahast. Materjalide säästlik kasutamine. Lähiümbruse loodus ja ehituskunst.

Õppetegevus:

- muinasjuttude visuaalne jutustamine;
- lähiümbruse looduskeskkonna ja arhitektuuriga tutvumine;
- vahakriitidega maalimise tehnika õppimine;
- akvarellidega maalimise tehnika õppimine;
- voolimisvaha omadustega tutvumine ja voolimistehnika õppimine;
- muuseumide ja kunstinäituste külastamine;
- tööde vaatlemine, oma töö esitlemine;
- töötamine koos teistega – materjalide ja töövahendite otstarbekas kasutamine, teistega arvestamine.

Taotletavad õpitulemused

1. klassi lõpetaja:

- tunneb rõõmu kunstis mängulisest ja loovast tegevusest;
- katsetab julgelt oma mõtete, ideede ja tunnete erinevaid visuaalseid väljendusi;
- tegutseb iseseisvalt ja teeb koostööd, arvestades kaaslastega;

- kirjeldab oma ja kaaslaste töid ning väärtustab erinevaid lahendusi;
- paneb tähele värvide koosmõju;
- kasutab akvarellimaali, vahakriidimaali ja vahavoolimise töövõtteid;
- käib kunstimuuseumides ja näitustel;
- väärtustab säästlikke kasutamise põhimõtteid.

34.2. 2. KLASS

Teisel õppeaastal on eraldi rõhutamist väärt kõiki aineid läbiv kirjeldamisoskuse arendamine, materjalide tundma õppimine ning säästliku kasutamise harjumuse kujundamine. Oluline erinevus eelmise aastaga võrreldes on iseloomulike vormide voolimine loomadest. Seeläbi tähtsustatakse olulise eristamist ja rõhutamist ning lõimitakse tihedalt eesti keel, loodusõpetus ja kunstiõpetus.

Õppesisu:

- muinasjutu- ja legendi piltide maalimine vahakriitidega. Värvide iseloomu tundmaõppimine. Sekundaarvärvide saamine põhivärvide baasil (nt roheline);
- figuride voolimine voolimisvahast;
- vormiharjutused saviga. Kera, selle edasiarendused;
- lähiümbruse loodus ja ehituskunst;
- materjalide säästlik ja ohutu kasutamine.

Õppetegevus:

- muinasjuttude ja legendide visuaalne jutustamine;
- lähiümbruse looduskeskkonna ja arhitektuuriga tutvumine;
- vahakriitidega maalimise tehnika õppimine;
- akvarellidega maalimise tehnika õppimine;
- voolimisvaha omadustega tutvumine ja voolimistehnika õppimine;
- muuseumide ja kunstinäituste külastamine;
- vestlused visuaalse kultuuri teemadel, vestlused kunstnikega;
- kunstiteoste vaatlemine ja aruteludes osalemine;
- tööde vaatlemine, oma töö esitlemine;
- töötamine koos teistega – materjalide ja töövahendite otstarbekas kasutamine, teistega arvestamine.

Taotletavad õpitulemused

2. klassi lõpetaja:

- tunneb rõõmu kunstis mängulisest ja loovast tegevusest;
- katsetab julgelt oma mõtete, ideede ja tunnete erinevaid visuaalseid väljendusi;
- tegutseb iseseisvalt ja teeb koostööd, arvestades kaaslastega;
- kirjeldab oma ja kaaslaste töid ning väärtustab erinevaid lahendusi;
- leiab kujutatava kõige iseloomulikumad jooned, valib sobiva kujutusviisi olulisema esiletoomiseks;
- paneb tähele värvide koosmõju;
- kasutab akvarellimaali, vahakriidimaali ja vahavoolimise töövõtteid;
- käib kunstimuuseumides ja näitustel;
- arutleb kunsti üle;
- kirjeldab visuaalse kultuuri näiteid;
- väärtustab säästlikke kasutamise põhimõtteid.

34.3. 3. KLASS

Erilise tähtsuse omandab kunsti koosloomine ja seeläbi koostöö tegemine. Samuti eristab kolmandat kooliaastat eelnevatest kunstiteoste ja igapäevaelu seostamine. Siinkohal on oluline koduloo, kunsti, käsitöö, muusika ja emakeele õppe ühistöö, mille käigus tutvutakse eelnevate põlvkondade tarbekunsti ja kunsti- ning käsitöösüsteemide ja –vahenditega.

Õppesisu:

- vahakriitidega maalimine: muinasjutupildid, koduloo, inimeseõpetuse, religiooniõpetuse ja ainete temaatika;
- kuuevärviring. Külmad ja soojad toonid. Vastandvärvid;
- akvarellidega maalimine: värvimeeleolud, ainetundides aktuaalne temaatika;
- koostöömaalid;
- voolimine saviga. Vormiharjutused;
- lähiümbruse loodus ja ehituskunst;
- materjalide säästlik ja ohutu kasutamine;
- kunstiteoste roll igapäevaelus.

Õppetegevus:

- muinasjuttude ja legendide, koduloo, loodusõpetuse jt ainete teemade visuaalne jutustamine;
- lähiümbruse looduskeskkonna ja arhitektuuriga tutvumine. Ehitustehnikatega tutvumine;
- vahakriitidega maalimise tehnika õppimine;
- akvarellidega maalimise tehnika õppimine;
- kattevärvidega maalimise tehnika õppimine;
- kollaazhitehnika õppimine;
- voolimisvaha omadustega tutvumine ja voolimistehnika õppimine;
- savi omadustega tutvumine ja voolimistehnika õppimine;
- raamatu koostamine ja illustreerimine;
- muuseumide ja kunstinäituste külastamine;
- vestlused visuaalse kultuuri teemadel, näidete arutlemine, vestlused kunstnikega. Kunstiteoste vaatlemine ja aruteludes osalemine;
- tööde vaatlemine, oma töö esitlemine ja selgitamine;
- töötamine koos teistega – materjalide ja töövahendite otstarbekas kasutamine, teistega arvestamine.

Taotletavad õpitulemused

3. klassi lõpetaja:

- tunneb rõõmu kunstis mängulisest ja loovast tegevusest;
- katsetab julgelt oma mõtete, ideede ja tunnete erinevaid visuaalseid väljendusi;
- tegutseb iseseisvalt ja teeb koostööd, arvestades kaaslastega;
- kirjeldab oma ja kaaslaste töid ning väärtustab erinevaid lahendusi;
- suudab maalida püstitatud teemal;
- leiab kujutatava kõige iseloomulikumad jooned, valib sobiva kujutusviisi olulisema esiletoomiseks;
- tunneb põhivärve, oskab nende abil segada vajaminevaid toone;
- paneb tähele värvide koosmõju;
- tajub ja oskab kasutada värvide hele-tumedust;
- paneb tähele pildi kompositsiooni, oskab kasutada pildiruumi;
- kasutab erinevaid õpitud joonistamise, maalimise, voolimise ja muude kujutamiskiiside töövõtteid ning tehnikaid;
- tunneb lähiümbruse olulisi kunsti- ja kultuuriobjekte;

- käib kunstimuuseumides ja näitustel;
- arutleb kunsti üle, kasutades õpitud mõisteid;
- seostab vormi otstarbega;
- kirjeldab visuaalse kultuuri näiteid;
- tuleb toime nii reaalses kui ka virtuaalses kultuuri- ja õppekeskkonnades, teadvustab meedia võimalusi ja ohtusid;
- väärtustab säästlikke ja keskkonnahoidlikke kasutamise ja loomise põhimõtteid.

34.4. II KOOLIASTE. 4.- 6. KLASS

Õppe-eesmärgid II kooliastmele:

- oma kunstivõimete ja –huvide tunnetamine;
- oskus visuaalsete vahenditega väljendada oma mõtteid, ideid ja teadmisi;
- oskus kavandada oma tööd;
- esmased oskused luua kompositsiooni;
- erinevate kunstitehnikate kasutamine;
- kunstiteoste analüüsimine;
- kultuurikeskkonna analüüsimine;
- kultuuri väärtustamine;
- eetiline ja ohutu käitumine kultuurikeskkonnas.

Värviharjutused akvarellidega saavad konkreetsema vormi. Loomaõpetuse ja Põhja mütoloogia aineperioodide teematikat lähtepunktiks võttes harjutatakse värvide tihenemist vormideks – loomavormideks, mütoloogilisteks kujudeks. Vastavalt teemale tuleb leida värv ja värvist vorm. Samu teemasid saab kasutada ka vahakriitidega maalides. Vahakriitidega harjutatakse värvide segamist erinevate kihtide üksteise peale kandmisega, heledaid – tumedaid toone. Jätkatakse sotsiaalse maalimise harjutusi. Teematika valik seob kunstiõpetuse nii emakeele ja koduloo kui ka loomaõpetusega. Koduloo raames tutvutakse kodukoha ajaloo ja legendidega, ka liikumistundides on tähtsal kohal rahvatantsud. Rahvapärimusega tutvumisel on oluline ka muuseumi või näituse külastamine, millest võib kasu olla nii kunstiõpetuse kujundamisülesanneteks kui ka käsitöö tundides ornamendi kujundamiseks. 4. klassis olulist ornamendi ja sümmeetria teematikat toetab ka graafika võtete õppimine. Peegelpildiefekti tajumine ja oma tahte allutamine arendavad ruumilist ja loogilist mõtlemist. Juba traditsiooniliselt kuulub kujundamine ja illustreerimine iga ainevihiku koostamise juurde. Kerast lähtudes tegeletakse voolimises loomaplastikaga, tehes tihedat koostööd loomaõpetusega.

Õppesisu

Maalimine akvarellide ja vahakriitidega:

- kihttehnika vahakriitidega maalimisel. Pildiruum, ruumilisuse edastamise võtted. Heledus – tumedus;
- savist loomafiguurid: magav kass, lamav lehm, karu jms;
- sõnumi ja emotsiooni edastamine värvivalikuga, vormiga;
- graafika käepäraste vahenditega;
- kunstiteose analüüs;
- Eesti rahvakunst;
- loodust säästva tarbimise põhimõtted;
- pildi, teksti, heli ja liikumise seosed ja koosmõju.

Õppetegevus:

uurimuslikud ja loovad tööd. Kujutamine ja kujundamine. Eksperimenteerimine kujutamise reeglitega. Ruumiliste kompositsioonide valmistamine. Kunstiteoste ühine analüüsimine, võrdlemine, arutlemine. Muuseumide, näituste külastamine.

Taotletavad õpitulemused

4. klassi lõpetaja:

- tunnetab oma kunstivõimeid ja –huve;
- väljendab visuaalsete vahenditega oma mõtteid, ideid ja teadmisi;
- kujutab ja kujundab nii vaatluste kui ka oma ideede põhjal,
- rakendab erinevaid kunstitehnikaid (maal, graafika, kollaaž, skulptuur);
- analüüsib kunstiteoseid, märkab erinevaid vorme ja sõnumeid;
- peab silmas eesmärgipärasust, uuenduslikkust, esteetilisust ja ökoloogilisust;
- mõistab kultuuriväärtuste ja –keskkonna kaitse olulisust;
- tegutseb eetilisel ja ohutult.

34.5. 5. KLASS

Maalimisõpetuses võib kasutada põhitunni (ajaloo, emakeele, loodusõpetuse) teemasid. Tegemist pole mitte lihtsa esteetilise illustreerimisega, vaid kujundamisega, põhitunnis räägitu süvendamisega kvalitatiiv-olemuslikust küljest. Jätkatakse kvalitatiivseid otsinguid

värvidemaailmas, sellesuunalisi vaatlusi, töötatakse teadlikumalt peenemate nüanssidega. Vormijoonistuse põimitud motiive saab kunstiõpetuses veelkord süvendatult käsitleda.

Taimeõpetusest lähtuvalt võib voolida savist taimevorme, püüdes tunnetada kasvujõude, mis ainet kujundavad.

Õppekäikudel vaadeldakse arhitektuuri, lõimides kunstiõpetuse matemaatikaga, kus vabakäejoonistustes geomeetriliste põhivormidega tutvutakse ning hiljem neid kombineerides ornamente kujundatakse. Juba traditsiooniliselt kuulub kujundamine ja illustreerimine iga ainevihi koostamise juurde.

Õppesisu:

- maalimine: põhitunni teemad, aastaajad. Erinevate objektide kujutamine vaatluse ja mälu järgi. Ühe värvi erinevad toonid. III astme värvid. Eesti kaardi maalimine. Ühe värvi erinevad toonid. Tertsiaarvärvid;
- joonistamine pliiatsite, vahakriitidega;
- kompositsiooni tasakaal, pinde, dominant ja koloriit;
- liikumise kujutamine;
- põimingud, põimuvate ornamentide motiivid: sõle-, prossi-, käevõrugravüürid; relva-, kiivri-, laevanakaunistused; keltide, karolingide, langobardide põimingud;
- vormi ja funktsiooni seos, traditsioon ja uuenduslikkus kujunduses. Sõnumite ja emotsioonide edastamise võtted ning vahendid muistsetest aegadest tänapäevani;
- geomeetria ja harmoonia ehituses, Eesti ehituskultuur;
- savist loomafiguurid, taimevormid: pung, vili;
- koostöömaalid.

Õppetegevus:

- uurimuslikud ja loovad rühma- ja individuaalsed tööd, ühise tulemuse nimel koostöö;
- kujutamine ja kujundamine, ka eksperimenteerides;
- oma teoste esitlemine, valikute põhjendamine;
- ruumiliste kompositsioonide valmistamine;
- kunstitehnikate loov kasutamine;
- kunstiteoste vaatlemine, analüüsimine, võrdlemine, arutlemine;
- muuseumide, näituste külastamine.

Taotletavad õpitulemused:

5. klassi lõpetaja:

- kujutab ja kujundab nii vaatluste kui ka oma ideede põhjal, kasutades visuaalse kompositsiooni baasoskusi;
- rakendab erinevaid kunstitehnikaid (maal, joonistus, kollaaž, skulptuur.);
- analüüsib kunstiteoseid, märkab erinevaid vorme ja sõnumeid;
- mõistab tehismaailma ja selle kasutaja suhet;
- leiab infot kunstiraamatutest ja eri teabeallikatest, uurib ja võrdleb eri ajastute kunstiteoseid;
- tegutseb eetiliselt ja ohutult.

34.6. 6. KLASS

Seoses esimese füüsikaperioodi optiliste vaatlustega käsitletakse valguse – varju, komplementaarvärvide, värviringi teemat. Valguse ja varju, hele-tumeduse vaatlused. Käsitletakse projektsiooniõpetust.

Ühe võimalusena jäävad värvid kõrvale ning töötatakse söe või kriidiga – maalimine muutub joonistamiseks. Teine võimalik harjutustee jätab ruumi ka maalimisele ja käsitleb vastavaid teemasid maalimise seisukohast.

Joonistamise õppimine toetub maalimisel omandatud käevabadusele, lisandub täpsus, mida harjutatakse aga ka matemaatikas geomeetrias ja liikumistundides.

Geograafiaõpetust saab täiendada erinevate mäestikuvormide plastilise vormimisega (graniit-, lubjakivimäestikud, mineraalsed kandilised ruumivormid). Tarbevormide voolimine seob aga kunsti- ja käsitööõpetuse.

Juba traditsiooniliselt kuulub kujundamine ja illustreerimine iga ainevihiku koostamise juurde.

Õppesisu:

- valgus – poolvari - vari. Ruumiline keha valguses ja varjus. Vaikelu varjudega;
- Joonistamine pliiatsi, kriidi või söega. Viirutustehnika. Hall ja must segatud värvidest;
- komplementaarvärvid;
- värviring. Proportsioonide ja värvide optiline tasakaal. Maalimine: põhitunni teemad, aastaajad, loodus;

- lihtsamate tarbevormide voolimine; mäestikuvormide plastiline vormimine. Kavandamine kui protsess ideede arendamiseks;
- elukeskkonna parandamine kunsti ja kujunduse kaudu;
- animatsiooni ja pildistamise tehnikad;
- kunstiteose sisulised ja vormilised elemendid, konkreetne ja abstraktne kunstis;
- märgid ja sümbolid kunstis ja meedias;
- mineviku ja tänapäeva kunstiteoseid;
- muuseumide ja galeriide funktsioonid.

Õppetegevus:

- uurimuslikud ja loovad rühma- ja individuaalsed tööd, ühise tulemuse nimel koostöö. Kujutamine ja kujundamine, ka eksperimenteerides. Visandamine ja kavandamine. Oma teoste esitlemine, valikute põhjendamine;
- ruumiliste kompositsioonide või mudelite valmistamine. Kunstitehnikate loov kasutamine. Kunstiteoste vaatlemine, analüüsimine, võrdlemine, arutlemine;
- visuaalse meedia pildikeele uurimine ja võrdlemine. Muuseumide, näituste külastamine.

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpetaja:

- visandab ja kavandab loovülesandeid lahendades;
- rakendab erinevaid kunstitehnikaid (maal, joonistus, kollaaž, skulptuur, foto, video, digitaalgraafika, animatsioon);
- analüüsib nüüdiskunsti teoseid, märkab erinevaid vorme ja sõnumeid, leiab seoseid tänapäeva eluga ning on avatud erinevate kultuuriilmingute suhtes;
- märkab sõnumeid, analüüsides meediat ja reklaami;
- arutleb visuaalse infoga seotud nähtuste üle ruumilises ja virtuaalses keskkonnas;
- tegutseb eetilisel ja ohutul nii reaalsetes kui virtuaalsetes kultuurikeskkondades.

35. VORMIJOONISTAMINE

I kooliaste

- ruumiorientatsiooni saavutamine;
- lihtsamate geomeetriliste mõistete kujundamine;
- põhiliste tasandiliste kujundite ja nende elementide tundmaõppimine;
- tähekujude harjutamine erinevate vormiharjutuste läbi;
- kirjutamiseks vajaliku käeosavuse saavutamine;
- tahte koolitamine pideva harjutamise läbi.

35.1. 1. KLASS

Õppesisu

Orienteerumine tasandil ja ruumis. Horisontaalne, vertikaalne, diagonaalne suund. Sirge ja kõverjoon. Harjutused sirgete ja kõverjoontega. Tutvumine erinevate geomeetriliste kujunditega. Kolmnurk, nelinurk, viisnurk, kuusnurk. Ruut. Ristkülik.

Poolring. Ring. Ellips. Spiraal. Lemniskaat. Teravnurk. Nürinurk. Täisnurk. Harjutused põik- ja püstsirgetega, diagonaalidega, nurkadega, tähevormidega.

Lõiming teiste ainetega

Vormijoonistamine lõimub kõigi 1. klassis õpetatavate õppeainetega. See on alus eesti keeles täheõpetusele, matemaatikas numbrimärkide kirjutamisele, eurütmias ja liikumises ruumis orienteerumisele, muusikas rütmitunnetusele, maalimises vormide tajumisele, religioonis mõtlemisele, käsitöös käelisele osavusele.

Taotletavad õpitulemused

- sirge ja kõverjoone tajumine;
- kujutletava sirge ja kõverjoone järgi liikumine; sirge ja kõverjoone joonistamise oskus.

35.2. 2. KLASS

Õppesisu

Sirge ja kõverjoone rütmiline vaheldumine. Dünaamilised vormid katkematu reana. Vormi tekkimine värvipinnast. Horisontaal- ja vertikaaltelg. Telgsümmeetria. Peegeldamine sirgest. Neliksümmeetria. Suletud vormide metamorfoos.

Lõiming teiste ainetega

Vormijoonistamine lõimub kõigi 2. klassis õpetatavate õppeainetega. See on alus eesti keeles täheõpetusele, matemaatikas numbrimärkide kirjutamisele, eurütmias ja liikumises ruumis orienteerumisele, muusikas rütmitunnetusele, maalimises vormide tajumisele, religioonis mõtlemisele, käsitöös käelisele osavusele.

Taotletavad õpitulemused

- kujutletava vormi järgi liikumine;
- õpilane oskab joonistada vorme lähtuvalt sirgest ja kõverjoonest;
- õpilane tajub vormide sümmeetriat (peegeldus lähtuvalt vertikaal- ja horisontaaltasapinnast);
- õpilane oskab lisada etteantud vormile sarnase sümmeetriavormi.

35.3. 3. KLASS

Õppesisu

Dünaamilised vormiharjutused katkematu reana. Seotud kirja eelharjutused. Sümmeetria harjutused kahe ja enama teljega. Vertikaal- ja horisontaalpeegeldus. Etteantud pinna vaba kujundamine. Vormide harmoonia. Kolmiksümmeetria; Suletud vormide metamorfoos.

Lõiming teiste ainetega

Vormijoonistamine lõimub kõigi 3. klassis õpetatavate õppeainetega. Dünaamiline vormijoonistamine on aluseks eesti keeles seotud kirja õppimisele, matemaatikas, eurütmias ja liikumises ruumis orienteerumisele, muusikas rütmitunnetusele, maalimises vormide tajumisele, religioonis mõtlemisele, käsitöös käelisele osavusele.

Õpitulemused:

- ruumiorientatsiooni saavutamine;
- geomeetriliste mõistete kujundamine;
- kirjutamiseks vajaliku käeosavuse saavutamine;

- seotud kirja harjutamine erinevate vormiharjutuste abil;
- tahte koolitamine pideva harjutamise läbi.

Erinevused riiklikust õppekavast

Vormijoonistamine kui õppeaine riiklikus õppekavas õppeainena puudub.

II kooliaste

Ruumiorientatsiooni saavutamine. Geomeetriliste mõistete kujundamise jätkamine. Kirjutamiseks vajaliku käeosavuse saavutamine. Erinevate kirjastiilide harjutamine. Erinevate rahvaste ornamentide ja põimmustrite tundmaõppimine ja kasutamine. Tahte koolitamine pideva harjutamise läbi.

35.4. 4. KLASS

Õppesisu

Põimingud nii avatud kui suletud vormidele. Suletud põimvormid. Erinevate sõlmede sõlmimine. Sõlmede joonistamine ja põimimine. Põimornamendid.

Õppetegevused

4. klassis, kus lapse käsi on vormijoonistamisega juba harjunud ning tunneb nii sirg- kui ka kõverjoonte võimalusi, lihtsamaid kujundeid ja sümmeetriat, on aeg kogeda midagi enamat. Sageli alustatakse juba varasest tuttavate lihtsate vormidega ja põimitakse need. Põimvormid muutuvad keerukamaks, kui põimimise tehnika selgeks saab. Ikka veel kõnnitakse rütmiliselt või tehakse käe toel õhus esmalt vorm läbi, et tekiks tunnetus tervikvormist. Kogu keha kaasav orienteerumine ruumis ja käeline tegevus kas õhus või tasapinnal pakub eriti tuge võimalikele legasteenikutele. Julgemad lapsed võivad oma kujutluspildi tahvlile kanda, teised aga paljude vormide hulgast õige ära tunda. Et vorm kindla käega saaks vihikusse kantud, võib seda esmalt näiteks klassi põrandale lahtirullitud paberil harjutada. Erinevad sõlmed ja nende sõlmimine paelub selles eas nii poisse kui tüdrukuid. Valmis sõlmed asetatakse enda ette ja joonistatakse ainevihikusse. Oluline on sõlmede põimimisel jälgida ruumilisust, mis ees, mis tagapool. Vahelduseks, aga samas korraliku käekirja väljakujunemiseks on 4. klassis kasulik tegeleda ka dünaamilise vormijoonistamise harjutustega. Põhjamaade mütooloogia pakub inspiratsiooni erinevate ornamentide joonistamiseks. Vastavalt võimetele ja ilumeelele kujundab õpilane oma tööd kunstipäraselt tervikuks.

Lõiming teiste ainetega

Vormijoonistamine lõimub suure osa 4. klassis õpetatavate õppeainetega. Dünaamiline vormijoonistamine on aluseks eesti keeles ilukirja õppimisele. Keerukamad põimvormid vajavad matemaatilist taipu ja geomeetrilised vormid on omakorda toeks geomeetriliste kujundite konstrueerimisele. Vormide ruumiline läbikõndimine vormijoonistamises on seotud orienteerumisega nii eurütmi kui ka liikumistunnis. Muusikas on vormijoonistamine toeks rütmitunnetusele. Maalimises toetab õppeaine erinevate looduslike vormide tajumist. Mustrite abil on lastel võimalik kaunistada nii erinevate õppeainete ainevihikuid kui ka Põhjamaade mütoloogia ainetel koostatavat raamatukest. Käsitöös kasutatakse erinevaid ornamente ja mustreid seal valmivate esemete kaunistamiseks.

Õpitulemused:

Õpilane:

- valdab põimimise põhitõdesid ja tehnikat; eristab kas ettekõnnitud või õhus käe abil kujundatud õiget vormi teiste hulgas;
- suudab ettejoonistatud vormi vihikusse joonistada ja iseseisvalt põimida;
- oskab sõlmida, joonistada sõlmitud vorme ja neid põimida;
- omab ruumilist ettekujutust sellest, mis on ees- ja mis tagapool;
- oskab näidise järgi joonistada ornamente ja põimmustreid;

teostab töid kunstipäraselt.

36. TEHNOLOOGIA

Ainevaldkonna õppeained:

- tööõpetus, käsitöö;
- tehnoloogia, puidutöö;
- aiandus, kodundus.

I kooliaste

Ainevaldkonna üldiseks eesmärgiks on õpilaste loovuse ja käeliste oskuste võimalikult mitmekülgne arendamine, planeerimis- ja mõtlemisoskuse koolitamine ning tahtekasvatus. Käsitöö kaudu toimiv peenmotoorika arendamine mõjutab otseselt inimese aju erinevate poolkeradega seotud mõtlemisvõimet, nii loomingulist kui ratsionaalset. Tehnoloogiaainetega seostuvad ühelt poolt käeliste oskuste kujundamine ja erinevate töövõtete valdamine, teiselt poolt inimese otsustusvõime, loogilise mõtlemise võime ja intelligentsuse areng. Loogilised operatsioonid on tegude sisemiseks muutumine ja koordineerumine. Erinevalt intellektist pole intelligentsus suunatud olemasolevale, vaid kujunevale, liikuvale, arenevale. Seda võimet koolitatakse käelise tegevusega ja tõise tegevusega üldiselt.

Kõiki töid teevad poisid ja tüdrukud võrdväärselt. Tööde teostamisel on kõige olulisem protsess - kogemine, et millegi valmistamine nõuab aega, tähelepanu, keskendumist ning erinevate raskuste ületamist. Tööde valikul peetakse silmas, et need arendaksid edasi laste eeldusi ja võimeid, oleksid praktiliselt kasutatavad ja ärataksid teiste inimeste töö mõistmise ja hindamise. Töö käigus õpitakse ilu nägema ja ise looma.

Vastavalt õpilaste arengule puutuvad nad tööõpetuse käigus kokku erinevate kvaliteetidega materjalidega. Eesmärgiks on jõukohane liikumine pehmematelt materjalidelt kõvemateni, õppides neid erinevate töövõtete abil töötleva. Sellises protsessis on õpilane materiaalse kultuuri kaaslooja. Käsitöö pehmed materjalid seostavad käelise tegevuse tundekasvatusega, puidutöö kõva materjal otseselt tahtekasvatusega. Aiatöö pakub otsest kokkupuudet maa ja looduseadustega, kodundusetunnid õpetavad aiasaadusi inimesele kasulikult käsitlema.

Õppetöö toimub integreeritult teiste ainetega ja pakub paljudel juhtudel võimaluse õpitud praktilises elus kasutada. Sageli valmistatakse tööõpetuse tundides teistes ainetes vajaminevaid õppevahendeid – flöödikotti, võimlemissaua, vihikutekasti jne.

Kogu tehnoloogiaainete valdkonda waldorfkoolis läbib sotsiaalsete võimete arendamine. Õpilasele endale jäävate tööde kõrval viiakse läbi projekte, mille käigus oma töö loovutatakse kas lasteaiale või näiteks heategevuslikuks müügiks. Aianduse saadusi saab kasutada kooli köök. Sellistel puhkudel saab töö teistmoodi lisaväärtuse.

Üldpädevuste kujundamine I-II kooliastmel

Tehnoloogia õppeained toovad üldpädevuste kujundamisse ühiste arutelude ja teoreetiliste teadmiste omandamise kõrval igapäevaeluga sarnanevaid olukordi, ühistööd ning erinevaid projekte.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Loovust arendavad tegevused ja projektid õpetavad arvestama arvamuste ja ideede paljust. Ühised arutelud ning töö ja selle tulemuse analüüsimine aitavad õpilasel kujundada ja põhjendada oma arvamusi, tunda töördõmu ning vastutust alustatu lõpule viia.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogialane pädevus. Tehnoloogiaainetes rakendatavad konkreetset probleemilahendused nõuavad arvutamise- ja mõtlemisioskust, oskust kasutada loogikat ja matemaatilisi sümboleid. Pakutakse mõtlemist arendavaid tegevusi, milles on vaja püstitada probleeme, leida sobivaid lahendusteid, põhjendada oma valikuid ja analüüsida tulemusi. Õpitakse kasutama ja looma ning kriitiliselt hindama erinevaid tehnoloogiaid ja tehnoloogilisi abivahendeid. Õpitakse mõistma teaduse osa tehnika arengus ja vastupidi.

Enesemääratluspädevus. Praktiline tegevus ning selle analüüs arendavad õpilastes suutlikkust mõista ja hinnata ennast, oma nõrku ja tugevaid külgi ning aitavad neil teha otsuseid enda arengu ja tulevase tööelu kohta. Kodundusõppes omandatud teadmised tervislikust toitumisest ja toitumishäiretest õpetavad väärtustama tervislikku eluviisi ning loovad eeldused seda järgida.

Õpipädevus. Õpitakse nägema ja analüüsima tehnoloogia seost erinevate teadmistega ning kogetakse teisteski õppeainetes õpitu vajalikkust praktikas. Töö iseseisev korraldamine alates teabe kogumisest, materjalide ja töötlemisviisi valikust ning lõpetades töö tegemise ja tulemuse analüüsiga arendab suutlikkust probleeme märgata ning lahendada, võimeid hinnata ja arendada ning oma õppimist juhtida.

Suhtlemispädevus. Ühised ülesanded ja projektid võimaldavad õppida teisi arvestama, vajaduse korral teisi aidata ning kogeda koos töötamise eeliseid. Õpilasi suunatakse analüüsima oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja tööle.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Erinevad ühistöö vormid tehnoloogiaainetes suunavad õpilasi koostööd tegema, arendades tolerantsust ja valmidust aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel. Õpilasi juhitakse analüüsima oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja ülesannete lahendamisele.

Ettevõtlikkuspädevus. Tehnoloogia valdkonna ainetes on olulisel kohal avatus loomingulistele ideedele ja originaalsetele vaatenurkadele. Esemeid valmistades läbitakse toote arendamise tsükkel idee leidmisest kuni valmis esemeni. Aineprojektid võimaldavad õpilastel katsetada oma ideede elluviimist mitmesuguste ettevõtlusmudelite kaudu. Mudelitena võib mõista üksikisiku (õpilase) toodete disaini, valmistamist ja müüki (paralleel IEga), meeskonnatööna näiteks ajutise kohviku rajamist koolis, mingi toote kavandamist ning selle valmistamise organiseerimist klassis.

Läbivad teemad

Tehnoloogia ainevaldkond seostub kõigi läbivate teemadega.

„**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine**“. Tutvumine tehnoloogia arengu ja inimese rolli muutumisega tööprotsessis aitab tunnetada pideva õppimise vajadust. Oma ideede rakendamiseks tehnoloogiliste võimaluste valimine, töö kavandamine ning üksi ja üheskoos töötamine aitavad arendada ning analüüsida oma töövõimeid.

„**Keskkond ja jätkusuutlik areng**“. Tähtis on toodet valmistades kasutada säästlikult nii looduslikke kui ka tehismaterjale. Tähelepanu pööratakse keskkonnasäästlike tarbimisharjumuste kujundamisele ja kujunemisele. Jäätmete sorteerimine ning energia ja ressursside kokkuhoid tundides aitavad kinnistada ökoloogiateadmisi.

„**Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus**“. Oma ideede realiseerimise ja töö korraldamise oskus on üks valdkonna õppeainete põhilisi eesmärke. Ettevõtlikkust toetavad oskuslikult elluviidud projektid, mis annavad õpilastele võimaluse oma võimeid proovida.

„**Kultuuriline identiteet**“. Tutvumine esemelise kultuuri, kommete ja toitumistavadega võimaldab näha kultuuride erinevust maailma eri paigus ning teadvustada oma kohta mitmekultuurilises maailmas. Õpitakse märkama ja kasutama rahvuslikke elemente esemete disainimisel.

„**Teabekeskond**“. Oma tööd kavandades ja ainealaste projektide tarvis infot kogudes õpitakse kasutama erinevaid teabekanaleid ning hindama kogutud info usaldusväärsust.

„**Tehnoloogia ja innovatsioon**“. Arutletakse intellektuaalomandi kaitse ning arvuti kasutamise võimaluste üle oma tööde kavandamisel ja esitlemisel. Õpitakse oma tööd virtuaalkeskkonnas esitlema.

„**Tervis ja ohutus**“. Erinevate tööliikide puhul on vaja tutvuda tööohutusega ning arvestada ohutusnõudeid. Tutvumine erinevate looduslike ja sünteetiliste materjalidega ning nende omadustega aitab teha esemelises keskkonnas tervisest lähtuvaid valikuid. Tervisliku toitumise põhitõdede omandamine ning tervislike toitute praktiline valmistamine loovad aluse terviseteadlikule käitumisele.

„**Väärtused ja kõlblus**“. Rühmas töötamine annab väärtuslikke kogemusi üksteise arvestamisel, organiseerimisoskuse arendamisel ning võimalike konfliktide lahendamisel. Kodunduse etiketiteemade kaudu kujundatakse praktilisi käitumisoskusi erinevates situatsioonides, õpitakse mõistma käitumisvalikute põhjusi ja võimalikke tagajärgi.

Hindamine I-II kooliastmel

Hindamisel lähtutakse kujundava hindamise põhimõtetest. Õpilasi ei võrrelda, vaid lähtutakse igaühe individuaalsusest ja temperamendist. Õpilast hinnates võetakse arvesse kultuurse käitumise reegleid ja õpilase hoiakuid (püüdlikkust, suhtumist õppetöösse, abivalmidust teiste õpilaste suhtes, õpperuumide kodukorra täitmist, töökust, järjekindlust, tähelepanelikkust jm). Oluline on õpetaja hinnang tehtud tööle. Õpilane saab õppimise käigus kohest tagasisidet, kas ta on õigel teel. Klassis ringi liikudes teeb õpetaja tähelepanekuid ja kommenteerib tööprotsessi. Õpetajapoolne suunamine aitab õpilast ise oma tegevusele ning töö tulemusele hinnangut anda. Hindamisel arvestatakse õpilase loovust ülesannet lahendades, kavandamist ja planeerimist, töö kulgu ja saavutatud tulemusi. Võetakse arvesse õpilase arengut, püüdlikkust, töökultuuri ja abivalmidust teiste õpilaste vastu. Hindamisel tuuakse välja positiivne ning hoitakse negatiivne ja positiivne tagasiside tasakaalus, et õppijal ei kinnistuks negatiivne enesehinnang. Hinnatakse õpilase arengut, tuuakse välja konkreetseid tugevused ja puudused.

37. TÖÖÕPETUS

Tööõpetus, käsitöö I kooliastmes

Tööõpetuse 6- klassilise algkooli ainekava koosneb neljast erinevast ainekavast: **käsitöö** 1. – 6. klassini, 3. – 6. klassini lisanduvad **kodundus, puutöö ja aiandus**.

Tööõpetuse üldiseks eesmärgiks on õpilaste loovuse ja käeliste oskuste võimalikult mitmekülgne arendamine, planeerimis- ja mõtlemisoskuse koolitamine ning tahtekasvatus.

Tööõpetuse tunnid toimuvad iganädalaste ainetundidena, mida vajadusel viib läbi vastava ettevalmistusega ainespetsialist. Vähemalt esimesel kooliastmel on individuaalse abistajana vajalik klassiõpetaja* osalemine tundides. Käsitöötunnid annavad klassiõpetajale väärtuslikku informatsiooni õpilaste peenmotoorika, keskendumisvõime ja tahtemaduste eripära kohta.

Esimese kooliastme ülesandeks on minna üle mängult tööle, kujundada iseseisva töö harjumust. Õpetus sisaldab mängulisi elemente. Tööd ja tunni struktureerimist saadavad laul ja tööga seostuvad salmid. Kõik peenmotoorika harjutused viivad I klassis ainetuumani – kudumiseni. Nii kudumine kui järgnevates klassides väljatoodud ainetuumad lähtuvad õpilaste arenevatest füüsilistest eeldustest ja eakohase mõtlemisvõime toetamisest erinevate praktiliste tegevuste läbi.

Käsitööesemete valmistamine koos samaaegse tehnika harjutamisega on aja- ja töömahukas. Kõige olulisem on tööprotsessi ja sellest sündiva väärtuse loomise kogemine. Õpetaja kavandab tööülesanded selliselt, et õpilastel oleks võimalik loovalt tegutseda ning rakendada oma fantaasiat, teha ise otsuseid ja leiutada.

Rühmatööde abil on võimalik kogeda koostegutsemise rõõmu ja meie-tunnet, toetada iga õppija arenemist nii oskuses teistega arvestada ja teisi abistada kui ka ennast kollektiivis kehtestada. Rühmas tuleb kõigil leida oma roll ning seda niimoodi täita, et kogu rühm oleks rahul ja samas ka ühelegi selle liikmele ülekohut ei tehtaks. Kui liigutakse ühise eesmärgi poole, soosib see abistavat käitumist – kellegi mahajäämine mõjutab ka teisi, seetõttu peavad tugevamad nõrgemaid abistama. Rühmas on võimalik positiivselt ära kasutada igaühe eripära, leides selliseid ülesandeid ja rolle, mis tõstavad esile ta tugevusi. Teiselt poolt on võimalik õppijatele pakkuda rolle, mida nad tavaliselt ei koge. Selline tegevus võib avada õppija rollipiire ja pakkuda uusi kogemusi enda tundma õppimisel. Ühistegevuses õpivad õpilased aru saama, et inimesed on erinevad – võimed, oskused, suhtumine,

töötempo jne ei ole võrdsed. Samas õpitakse erinevusi (näiteks rollide jaotamisel) positiivselt kasutama ning tööd väärtustama.

Lisaks pikaajastele töödele võimaldab käsitöö kogeda loomisrõõmu väiksemate meisterdamisülesannetega. Meisterdatakse seoses aastaringi pühade ja muude tähtpäevadega.

Tööõpetust, käsitööd teevad poiss- ja tütarlapsed koos. Väga spetsiifilisi eeldusi ja oskusi nõudvates tööliikides (pilutikand, äärepits) võib moodustada eraldi töögrupe, lähtuvalt õpilaste huvist.

Õppe-eesmärgid:

Tööõpetusega ja käsitööõpetusega taotletakse, et õpilane:

- omandab vajalikud oskused eluks, tööks ja harrastusteks;
- õpib kavandama ja teostama oma ideid, endale ülesandeid võtma ning neid loovalt lahendama, töid lõpule viima;
- õpib tundma ning õigesti ja säästlikult kasutama erinevaid materjale, töö- ja tehnilisi vahendeid;
- omandab erialase terminoloogia ja elementaarse tehnilise kirjaoskuse;
- õpib töötama nii suulise juhendamise ja matkimise kui teksti ja tööjooniste toel;
- omandab õiged tehnoloogilised võtted materjalide töötlemiseks, arvestab töötamisel tervishoiu ja ohutustehnika nõudeid;
- arendab loovust ja esteetilist maitset, õpib väärtustama loomingulise eneseteostuse võimalusi, mida pakub käeline tegevus;
- õpib väärtustama ja hoidma rahvuskultuuri;
- õpib töötama üksi ning koos teistega, hindama tööks vajalikke isiksuse omadusi: tahet, vastutustunnet, täpsust, püsivust, kriitilist meelt; õpib hindama tööd, töö tegijat ning iseennast.

1. – 3. klass

Esimesel kooliastmel õpib laps eelkõige matkimise läbi. Õpetaja suulistest juhistest on olulisemad ettenäitamine ja individuaalne jõukohane abistamine. Ülesandeks on üleminek mänguliselt praktilis-tõisele. Tunni struktuuri aitavad kujundada laulud ja salmid. Praktiliste käsitöövõtete kõrval omandavad õpilased tööks vajalikud harjumused: teisi arvestav käitumine, tähelepanu suunamine, keskendumine, töövahendite ja töökoha eest hoolitsemine. Kodulooga lõimuvaid projektitöid teostab käsitööõpetaja koostöös klassiõpetajaga* kas talumajapidamises või muuseumide temaatilistel päevadel.

37.1. 1. KLASS

Õppesisu:

- kudumine;
- kudumise eelharjutused: kassikangas, näpunöör;
- lõnga kerimine;
- varrastel kudumise eelharjutus: sõrmedel kudumine;
- silmuste loomine kahe lõngaga;
- parempidised silmused. Ääresilmuste kudumine. Ripskude. Kudumi lõpetamine. Lõngaotste peitmine;
- lihtsate, riskülikukujulisest lapist valmistatavate mänguasjade kudumine: pallid, jänesed, kassid, lambad, hobused, päkapikud jne;
- flöödikoti kavandamine ja kudumine.

Õmblemine:

- käsitöökoti kujundamine;
- nõela niiditamine;
- sõlme tegemine niidile;
- niidi lõikamine ja jätkamine;
- pistete õmblemine. Eelpiste. Üleloomispiste;
- töö käeshoidmine õmblemisel;
- käsitöökoti valmistamine.

Punumine:

- keerunööri valmistamine.

Meisterdamine:

- vabad vormi- ja värviharjutused erinevate materjalidega: vahakriidid, mesilasvaha, värviline vill, siidpaber, värviline paber, kangas, jms;
- paberi rebimine, voltimine. Liimimine;
- paberitööde kujundamine ja kaunistamine;
- tuti ja tupsu valmistamine;
- villapallide ja villanööri märgviltimine;

- mesilasvahast ja -kärjest küünalde valmistamine;
- aastapähadeks kaunistuste ja kingituste valmistamine.

37.2. 2. KLASS

Õppesisu:

- heegeldamine;
- sõrmedega heegeldamine;
- heegelnõel. Heegelnõela hoidmine töötamisel;
- alg-, ahel- ja kinnissilmus. Ringselt heegeldamine. Edasi-tagasi ridade heegeldamine. Töö lõpetamine;
- lihtsate esemete valmistamine: palli- või sibulavõrk, pajalapid, pinal, kotid, vööd, jms;
- silmuste kasvatamine ja kahandamine;
- käpiknukkude heegeldamine. Pisidetailide heegeldamine;
- poolsammas. Ühekordne sammas;
- salli või susside heegeldamine.

Punumine:

- punutud nõörid ja paelad: kolmeaharuline palmik, näpunõör, keerunõör.

Õmblemine ja tikkimine:

- erinevate lihtsamate pistete tikkimine, esemete kaunistamine traagelpistega, eelpiste põimimine;
- nõöbi õmblemine.

Meisterdamine:

vabad vormi- ja värviharjutused erinevate materjalidega: vahakriidid, värviline vill, siidpaber, värviline paber, värviline paber, kangas, jms. Paberi rebimine, voltimine. Liimimine. Paberitööde kaunistamine. Aastapähadeks kaunistuste ja kingituste valmistamine.

37.3. 3. KLASS

Õppesisu

Kudumine /heegeldamine Parempidine kude. Töö kavandamine. Viie vardaga mütsi kudumine. Pahempidine kude. Silmuste loomine viiele vardale. Silmuste kahandamine ja kasvatamine. Silmuste arvestamine. Mütsi kudumine. Mänguloomade või nukkude heegeldamine või kahel vardal kudumine.

Villatööd:

vill, villa ettevalmistamine: pesemine ja kraasimine käsikraasidega. Lõnga valmistamine sõrmede vahel ja kedervarre abil. Karjasekoti punumine. Palli valmistamine.

Punumine:

punatud nõörid ja paelad: kolmeharuline palmik, näpunöör, keerunöör, makramee.

Tikkimine:

alusmaterjali valik ja ettevalmistus. Kaunistuspisted: ahelpiste, varspiste. Niidi kinnitamine tikkimisel.

Meisterdamine:

vabad vormi- ja värviharjutused erinevate materjalidega: vahakriidid, värviline vill, siidpaber, värviline paber, kangas, jms;

paberi rebimine, lõikamine, voltimine. Liimimine;

aastapühadeks kaunistuste ja kingituste valmistamine.

Kodulooga lõimuvad projektitööd

Lamba pügamine, villa pesemine, värtnaga ketramine. Linatööd: lõugutamine, kraasimine jt. Vokiga ketramine.

Taotletavad õpitulemused

3. klassi lõpetaja oskab:

eristada erinevaid materjale;

käsitseda ja hooldada erinevaid töövahendeid;

kasutada õigesti lihtsamaid töövõtteid materjalide töötlemisel;

töid kavandada ja teostada;

töötada suulise ja näitlikustatud tööjuhendi järgi õpetaja kaasabil;

hoida korras oma õppevahendeid ja töökoha.

Erinevused riiklikust õppekavast I kooliastmes

Peamiseks erinevuseks riiklikust õppekavast on see, et igas klassis on läbi õppe- aasta 1-2 läbivat teemat ehk pikaajalist tööd (1. klassis flöödikoti kudumine, 2. klassis - pallivõrgu heegeldamine, 3. klassis - viie vardaga mütsi kudumine). Lisaks ühele või kahele läbi aasta kulgevale põhitehnikale tehakse väiksemaid aastapühade teemalisi meisterdustöid.

II kooliaste KÄSITÕÕ

4.– 6. klass õppetegevus

Läbivad teemad on:

tikkimine;

sokikudumine;

käsitsi õmblemine.

Teisel kooliastmel omab õpilane töö kavandamisel märgatavalt suuremat loomingulist iseseisvust. Olulised on määratud tuumteemad – ristpistes tikkimine, ringselt kudumine ja mänguasja õmblemine, - kuid valmiv ese ja selle muster on õpilase loova fantaasia vili. Esemesteeetilise väärtuse kujundamisel on nõuandjaks ja suunajaks õpetaja. Õpilased õpivad tööd kavandama, konkreetseid tööjooniseid tegema, materjale ning töövahendeid valima ja kasutama, tööjuhendite järgi töötama, omandavad terminoloogia.

Õmblemine toimub teises kooliastmes peamiselt käsitsi. Tööde teostamisel muutub üha olulisemaks täpsus ja ühtlane tööviis. 6. klassi õmblustöös on oluline alustada õpilase joonistatud pildist ning seejärel kavandada sammud tasapinnalisest pildist ruumilise kehani. Sarnast ruumilisust kogeb õpilane ka 6. klassi geomeetrias ja mustvalges joonistamises.

37.4. 4. KLASS

Õppesisu 4.klassis:

Läbiv teema- ristpistes tikkmine

Kavandamine:

- idee ja kavandi tähtsus eset valmistades;
- tikandi kavandamine;
- tekstiili ja käsitöömaterjali valik lähtuvalt kasutusala.

Töö kulg:

- töötamine suulise juhendamise järgi;
- ühistöö kavandamine;
- hooliv, arvestav ja üksteist abistav käitumine.

Rahvakunst:

- rahvakultuur ja selle tähtsus;
- tavad ja kombed;
- rahvuslikud mustrid.

Materjalid:

- looduslikud kiud, nende saamine ja omadused;
- käsitööniidid ja-lõngad;
- praktilised tööd erinevate materjalikombinatsioonidega.

Tööriigid:

- tikkimine. Töövahendid ja sobivad materjalid. Ristpiste, üleloomispiste, tikkpiste;
- mustri kandmine riidele. Niidi kinnitamine tikkimisel. Töö viimistlemine;
- õmblemine. Töövahendid. Täpsuse vajalikkus õmblustöös. Õmblemine käsitsi. Esemekokkuõmblemine (seostub tikkimistööga). Nööbi, haagi, truki õmblemine. Töö viimistlemine;
- vabad vormi- ja värviharjutused erinevate materjalidega: vahakriidid, värviline vill, siidpaber, värviline paber, kangas, jms;
- meisterdamine looduslikest materjalidest;
- aastapähadeks kaunistuste ja kingituste valmistamine.

Taotletavad õpitulemused:

4.klassi lõpetaja:

- kavandab omandatud töövõtete baasil jõukohaseid käsitööesemeid;
- järgib töötades ohutusnõudeid ning hoiab korras töökohta;
- hindab oma töö korrektsust;
- märkab esemetel rahvuslikke elemente;
- kasutab tekstiileset kaunistades ühe- ja kaherealisi pisteid, ristpistet.

Lõiming teiste ainetega

Tikkimistöö mustrite kujundamisel kasutatakse matemaatikas ja vormijoonistamises omandatud oskusi ja teadmisi (sümmeetria, ornamentika jms).

37.5. 5. KLASS.

Õppesisu

Läbiv teema: ringselt kudumine , viie vardaga soki või kinda kudumine.

Kudumine:

- ringselt ehk viie vardaga kudumine;
- soki, kinda kudumine;
- soonikkude. Poolpatentkude. Õhksilmus;
- kudumise tingmärgid;
- kahe lõngaga lihtsa mustrite kudumine. Lihtsate geomeetriliste mustrite kujundamine;
- kudumi viimistlemine. Kudumid Eesti rahvakunstis.

Õmblemine:

- nõelumis- ja parandustööd.

Meisterdamine

- vabad vormi- ja värviharjutused erinevate materjalidega: vahakriidid, värviline vill, siidpaber, värviline paber, kangas, jms.
- aastapähadeks kaunistuste ja kingituste valmistamine.

Lõiming teiste ainetega

Mustrite kujundamisel kasutatakse soovi korral ajalootunnis õpitud Vana-Kreeka ajaloolisi mustreid.

Taotletavad õpitulemused

5.klassi lõpetaja:

- leiab käsitöoeseme kavandamiseks ideid eesti rahvakunstist;
- töötab iseseisvalt lihtsama tööjuhendi järgi;
- järgib töötades ohutusnõudeid ning hoiab korras töökoha;
- hindab oma töö korrektsust ja esteetilisust;
- kirjeldab muuseumis olevaid rahvuslikke esemeid;
- seostab käsitöölõnga jämedust ja eseme valmimiseks kuluvat aega;
- koob põhisilmuseid ning tunneb mustrite ülesmärkimise viise ja tingmärke. Koob lihtsa skeemi järgi.

37.6. 6.KLASS.

Õppesisu

Läbiv teema: käsitsi õmblemine

Õmblemine:

- käsitsi õmblemine;
- mänguasja (mänguelevandi) kavandamine, mänguasja joonistamine, lõigete koostamine, proportsioonid;
- lõigete paigutamine riidele, väljalõikamine;
- detailide kokkupanek, traageldamine, käsitsi õmblemine, kaarjad ja nurksed õmblused.
- töö ümberpööramine, villaga täitmine, õige vormi kujundamine;
- nõöpnõelte, sõrmkübara kasutamine;
- lisadetailid: sabad, lakad jms.
- nukuriiete valmistamine, võib ka heegeldada või kududa.

Viltimine:

- villa kraasimine mehaanilisel kraasimismasinal;
- nõelviltimine, märgviltimine;

- ruumilise eseme viltimine, toasussid, kavandamine, lõike valmistamine.

Heegeldamine:

- heegeldamise tingmärgid;
- motiivide heegeldamine, ühendamine.

Meisterdamine

- aastapähadeks kaunistuste ja kingituste valmistamine.

Lõiming teiste ainetega

Tuginedes 5. klassis omandatud teadmistele loomaõpetusest ja 6. klassi geomeetrias ja must- valges joonistamises kogetud tasapinna ja ruumilisuse suhtele, kavandatakse looma (elevandi) lõige tasapinnalisest pildist ruumilise kehani.

Taotletavad õpitulemused II kooliastmel

6.klassi lõpetaja oskab:

- kavandada ja valmistada lihtsaid esemeid kasutades õpitud töövõtteid;
- töötada iseseisvalt tööjuhendi ja/või joonise järgi;
- tikkida ristpistes;
- heegeldada ja kududa põhisilmuseid;
- kududa viie vardaga sokke või kindaid ja muid ringseid esemeid;
- lugeda heegeldamise ja kudumise tingmärkides skeeme;
- tikkida ühe ja kaherealisi pisteid;
- õmmelda käsitsi lihtõmblust ja palistust;
- viimistleda erinevates tehnikates töid;
- rakendada ohutustehnika nõudeid;
- kasutada erinevaid materjale ja töövahendeid;
- väärtustada käsitööd ja rahvuskultuuri;
- töötada üksi ja grupis;
- planeerida tööetappe ja selleks kuluvat aega;
- endale võetud ülesandeid loovalt lahendada ja neid lõpule viia;
- hinnata kriitiliselt, kuid heatahtlikult oma ja kaaslaste töid ning töö tegijaid.

Erinevused riiklikust õppekavast

Igas klassis on läbi õppeaasta 1-2 läbivat teemat ehk pikaajalist tööd (4. klassis ristpistes kotikese tikkimine, 5. klassis - viie vardaga soki või kinda kudumine, 6. klassis mänguasja õmblemine). Lisaks ühele või kahele läbi aasta kulgevale põhitehnikale tehakse väiksemaid aastapühade teemalisi meisterdustöid.

38. KODUNDUS

Kodundus I kooliastmes

Kodunduse õpetus algastmes toimub lõimituna muusse koolitegevusse. Klassi ühisürituste tarbeks valmistatakse võileibu ja lihtsamaid küpsetisi, õpitakse lauakatmist ning elementaarseid lauakombeid. Kooli ühisüritusteks valmistatakse koostöös lapsevanematega ette kohvikut. See eeldab menüü planeerimist, tööjaotust, kulude ja tulude arvestust. Seoses vanaaegsete töövõtete tundmaõppimisega

3. klassi koduloos küpsetavad lapsed omakasvatatud viljast valmistatud jahust saia või karaskit. Võimalusel proovitakse ise või ja kohupiima valmistamist. Igapäevane klassi korrashoid ja pühadeks kaunistamine seostuvad kodukultuuriga. Kodunduse tundides omandavad õpilased teadmisi toitumisest ja toitlustamisest, hügieeni ja etiketireeglitest, teadlikust ja säästlikust tarbimisest. Rahvuslikud toitumistavad seostatakse toitumise nüüdisaegsete põhimõtetega. Kodunduse tunnid lisab kool võimalusel tunnijaotuskavva teisel kooliastmel.

Õppe-eesmärgid

Kodunduse õpetusega taotletakse, et õpilane:

- tunneb rõõmu ja rahuldust töö tegemisest;
- omandab tervisliku toitumise põhimõtted, mõistab nende tähtsust;
- õpib tundma erinevaid toiduaineid, nende toiteväärtust, maitseomadusi ja kasutamise võimalusi;
- omandab toiduainete töötlemise (toiduvalmistamise) põhiviisid, arvestades seejuures hügieeni, töötervishoiu ning ohutustehnika nõudeid;
- õpib tundma säästliku majandamise põhimõtteid, arendab tarbija- ja keskkonnateadlikkust;
- omandab oskusi töötada kodutehnikaga ja kasutada korrastustöödel sobivaid hooldusvahendeid;
- omandab üldtunnustatud etiketinormid.

Õppesisu

Tervislik toitumine. Toiduained. Isikliku hügieeni nõuded. Majapidamistarbed köögis. Etikett. Lauakatmise põhinõuded. Käitumine lauas. Puhastus- ja korrastustööde abivahendid. Energia säästlik kasutamine. Prügi sorteerimine.

Taotletavad õpitulemused I kooliastme lõpuks

Omandatavad oskused ei ole seotud kindla õppeaasta õppesisuga, vaid on aastate jooksul süvenevad ning uute nüansside ning omandatud töövõtete ja teadmiste toel mitmekesistuvad. Õpitulemuste eristamine õppeaastate kaupa pole põhjendatud.

I kooliastme lõpetaja oskab:

- rõõmuga tööd teha;
- töötada õpetaja juhendamisel, kasutades sobivaid materjale ja lihtsamaid töötlemisviise;
- käsitseda töövahendeid õigesti ja ohutult;
- kasutada materjale säästlikult;
- hoida korda ja puhtust ning mõistab selle tähtsust;
- hoolitseda oma välimuse ja asjade eest ning selgitada isikliku hügieeni vajalikkust;
- jäätmeid sorteerida ning neile võimalusel taaskasutust leida;
- seostada õpitud igapäevaelu tegevustega;
- teha tervislikke toiduvalikuid;
- arvestada ühiselt töötades kaaslasiga;
- käituda viisakalt.

Erinevused riiklikust õppekavast

Kodundusõppe teemad on integreeritud ülejäänud õppetöösse.

II kooliaste

II kooliastmel omandavad õpilased kodunduse aine kaudu teadmisi tervislikust toitumisest ja toitlustamisest, hügieeni ja etiketireeglitest, teadlikust ja säästlikust tarbimisest. Rahvuslikud toitumistavad seostatakse toitumise nüüdisaegsete põhimõtetega. Omandatakse praktilisi oskusi toitlustamisest, kodu korrashoiust, etiketist. Teoreetiline osa seostub praktilise tegevusega. Klassi- ja kooli ühisürituste tarbeks valmistatakse erinevaid roogasid, õpitakse töö planeerimist, menüü koostamist, kulude kalkuleerimist, lauakatmist, elementaarseid lauakombeid jms.

Kodumasinate ja korrastusvahendite tundmaõppimisel lähtutakse kaasaegsest tehnoloogiast.

Õppetöö toimub integreerituna teistesse ainetesse ja kooliellu laiemalt.

Õppesisu

Erinevad toiduainete rühmad ja tervislik toitumine. Toiduainete säilitamine, riknemistunnused, töötlemise viisid. Kül- ja kuumtöödeldud toidud. Köögiviljatoidud, piima- ja teraviljatoidud, munatoidud, lihatoidud, kalatoidud. Taignatooted. Joogid. Menüü koostamine. Kalkulatsioon ja eelarve. Lõunasöögi valmistamine. Maitsestamine. Laua katmine, toidu serveerimine. Etikett. Lauakombed. Isikliku hügieeni nõuded köögis töötades. Majapidamistöök- ja tarbed. Töö organiseerimine. Puhastus- ja korrastustööd ning vahendid. Kodu korrashoid. Ruumide kujundamine ja kaunistamine. Kodumasinad. Suurpuhastus ruumides. Teadlik ja säästlik majandamine. Energia säästlik kasutamine. Prügi sorteerimine.

38.1. 4. KLASS

Õppesisu:

- toit ja toitumine;
- tervislik toitumine.;
- toiduainete maitseomadused ja kasutamise võimalused. Töö organiseerimine ja hügieen;
- isikliku hügieeni nõuded köögis töötades;
- köögi korrashoid;
- ühistöö kavandamine, hooliv ja arvestav käitumine. Toidu valmistamine;
- töövahendid köögis;
- ohutushoid;
- võileibade valmistamine;
- kuumtöötlemata magustoidud.
- lauakombed, käitumine lauas;
- lauakatmise põhinõuded;
- sobivate nõude valimine toidu serveerimiseks;
- kodu korrashoid. Puhastus-ja korrastustööd. Kodutööde jaotamine. Töövahendid;
- tarbijakasvatus. Säästlik tarbimine. Jäätmete sortimine.

Taotletavad õpitulemused

4.klassi lõpetaja:

- teab tervisliku toitumise põhimõtteid;
- arvestab hügieenireeglite järgimise vajadust köögis töötades;
- koostab koos kaaslastega tööplaani;

- suhtub kaaslastesse heatahtlikult ning arvestab teiste arvamust;
- valib töövahendid töö eesmärgi järgi ning kasutab neid ohutusnõudeid arvestades;
- peab kinni üldtuntud lauakommetest;
- katab laua kasutades sobivat lauapesu, -nõusid ja- kaunistusi;
- teeb korrastustöid, kasutades sobivaid töövahendeid;
- tunneb jäätmete hoolimatust käsitlemisest tulenevaid ohte keskkonnale;
- peab vajalikuks sortida ja võimalusel taaskasutada jäätmeid.

38.2. 5.KLASS

Õppesisu

- toit ja toitumine: toidupüramiid. Tervislik toitumine. Toiduained ja toitained. Toiduainerühmade üldiseloostus: teravili ja teraviljasaadused, piim ja piimasaadused, aedvili, liha ja lihasaadused, kala ja kalasaadused, munad, toidurasvad;
- töö organiseerimine ja hügieen;
- isikliku hügieeni nõuded köögis töötades;
- köögi korrashoid, nõude pesemine käsitsi;
- tööjaotus rühmas, ühistöö kavandamine;
- kaaslaste suhtes hooliv ja arvestav käitumine;
- toidu valmistamine;
- retsept. Mõõtühikud;
- töövahendid köögis. Ohutushoid.
- külm- ja kuumtöötlemine. Külmad ja kuumad joogid. Pastatoodete keetmine. Toorsalatid;
- lauakombed. Lauakatmise tavad. Lauapesu, -nõud ja -kaunistused. Sobivate nõude valimine toidu serveerimiseks;
- kodu korrashoid. Puhastus- ja korrastustööd. Kodutööde planeerimine ja jaotamine. Töövahendid;
- jalatsite hooldamine;
- tarbijakasvatus;
- tarbijainfo (pakendiinfo);
- energia ja vee säästlik tarbimine;
- jäätmete sortimine.

Taotletavad õpitulemused

5. klassi lõpetaja:

- õpib tundma erinevaid toiduaineid, nende toiteväärtust, maitseomadusi ja kasutamise võimalusi;
- võrdleb pakendiinfo järgi erinevate toiduainete toiteväärtust;
- omandab tervisliku toitumise põhimõtted;
- koostab koos kaaslastega tööplaani, lepib kokku tööjaotuse, täidab ülesande;
- suhtub kaaslastesse heatahtlikult ning arvestab teiste arvamust;
- kasutab mõõtenõusid ja kaalu ning oskab teisendada mahu- ja massiühikuid;
- valmistab lihtsamaid tervislikke toite, kasutades levinumaid toiduaineid ning kül- ja kuumtöötlemistehnikaid;
- peab kinni üldtuntud lauakommetest ning hindab laua ja toitude kujundust;
- teeb korrastustöid, kasutades sobivaid töövahendeid;
- näeb kodutööde jaotamises pereliikmete heade suhete eeldust;
- teab väljendite „kõlblik kuni...“ ja „, parim enne...“ tähendust;
- käitub keskkonnahoidliku tarbijana;
- oskab valida erinevaid kaupu ja oma valikuid põhjendada.

38.3. 6. KLASS

Õppesisu:

- toit ja toitumine
- toiduained ja toitained;
- tervislik toitumine;
- toiduainete säilitamine. Töö organiseerimine ja hügieen;
- isikliku hügieeni nõuded köögis töötades;
- köögi korrashoid. Nõude pesemine käsitsi ja masinaga;
- toidu ohutus;
- menüü koostamine, tööjaotus rühmas, ühise töö analüüsimine;
- kaaslaste suhtes hooliv ja arvestav käitumine;
- toidu valmistamine;
- retsept. Mõõtühikud;
- töövahendid köögis. Ohutushoid;

- toiduainete eeltöötlemine, kül- ja kuumtöötlemine. Maitsestamine. Kartulite, munade keetmine. Toor- ja segasalatid. Külmad kastmed. Pudrud ja teised teraviljatoidud;
- lauakombed. Lauakombed ning lauakatmise tavad ja erinevad loomingulised võimalused. Sobivate nõude valimine toidu serveerimiseks;
- kodu korrashoid. Töövahendid. Rõivaste pesemine käsitsi ja masinaga. Hooldusmärgid. Triikimine;
- tarbijakasvatus. Tulud ja kulud pere eelarves. Taskuraha. Arutelu raha kasutamise ja säästmise üle;
- teadlik ja säästlik tarbimine. Energia ja vee säästlik tarbimine. Jäätmete sortimine.

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpetaja :

- teab erinevaid toiduainerühmi ning tunneb neisse kuuluvaid toiduaineid ja nende omadusi;
- teab, mis toiduained riknevad kergesti, ning säilitab toiduaineid sobival viisil;
- hindab oma toitumisharjumuste vastavust toitumisõpetuse põhitõdedele ning teeb ettepanekuid tervislikumaks toiduvalikuks;
- teadvustab hügieenireeglite järgimise vajadust köögis töötades;
- koostab koos kaaslastega tööplaani, lepib kokku tööjaotuse, täidab ülesande, hindab rühma töötulemust ja igäihe rolli tulemuse saavutamisel;
- suhtub kaaslastesse heatahtlikult ning arvestab teiste arvamust;
- omandab toiduainete töötlemise (toiduvalmistamise) põhiviisid;
- katab laua toidukorra järgi, valides ning paigutades sobiva lauapesu,- nõud ja –kaunistused;
- peab kinni üldtuntud lauakommetest ning hindab laua ja toitude kujundust;
- planeerib rõivaste pesemist, kuivatamist ja triikimist hooldusmärkide järgi;
- tunneb jäätmete hoolimatust käitlemisest tulenevaid ohte keskkonnale ning teab enda võimalusi, kuidas aidata kaasa jäätmete keskkonnasäästlikule käitlemisele;
- analüüsib oma taskuraha kasutamist.

Õppetegevus:

Projektitööd

Õpilased osalevad kuupidude, jõululaada korraldamisel. Koolinäidendite jaoks dekoratsioonide, kostüümide tegemisel.

Erinevused riiklikust õppekavast

Kodundusõppe teemad on integreeritud ülejäänud õppetöösse.

II kooliaste

Läbivad teemad II kooliastmes on:

puidu voolimine noaga;

õõnesvormide uuristamine peitliga;

liikuvate mänguasjade ja mehhanismide valmistamine;

töövõtete omandamine ja harjutamine.

Puidutöö tunnid toimuvad waldorfkoolis regulaarsete nädalatundidena 5.–8. klassini. Sarnaselt käsitööle saavad puidutöö õpetust nii poisid kui tüdrukud.

Puidutööd kui tööõpetuse osa valmistavad ette kõik praktilise eluga seotud ülesanded algklassides. Kodulooperioodides 4. ja 5. klassis tegeletakse nii põllutööde kui väiksemamahulise ehitusega, kus klassiõpetaja võib vajada tööõpetuse õpetaja tuge. Õpilased puutuvad kokku palkide koorimise, saagimise ja muude töödega. Vanu ameteid õppides tutvutakse traditsiooniliste rahvuslike käsitööaladega. Kõige selle kaudu õpivad õpilased käte jõukohast sihipärast kasutamist.

Õpilaste füüsiline areng on 11.-12. eluaastaks jõudnud nii kaugele, et proovida jõudu tõeliselt kõva materjali – puiduga. Noaga voolimise eelduseks on randmeluude väljaarenemine. Kogu tugiskelett võtab osa tööst kirvega või seisvast tööst hõõvelpingi juures.

Puidutöö on eelkõige tahtekasvatus. Tahet koolitavad korduvad tegevused, pikemaajalises tööprotsessis viibimine ja enda vastandamine materjalile. Tahe seostatakse mõtlemisega töid planeerides, kavandades ning tööjooniseid valmistades.

II kooliastmes on rõhk eelkõige põhiliste töövõtete ja tehnoloogiate omandamisel ning juhendi järgi töötamise või abimaterjalide kasutamise oskuse arendamisel. Igal aastal tehakse praktilisi töid, mis võimaldavad õpitud tehnoloogilisi võtteid loovalt rakendada. Ühiste arutluste käigus õpitakse tööprotsessi analüüsima, erinevaid tehnilisi ja loominguilisi lahendusi nägema ja hindama ning oma tööle hinnangut andma. Õpe suunab siduma mõttetööd ja käelist tegevust ning mõistma koolis õpitava seoseid elukeskkonnaga.

38.4. 5. KLASS

Õppesisu

Läbiv teema: töötamine voolimisnoaga õigete töövõtete omandamine.

- kohanemine töökultuuri ja reeglitega. Rühmatöö harjutamine;
- erinevate puiduliikide tundmaõppimine ja eristamine. Puu erinevate lõigete vaatlemine. Puu kõvaduse ja pehmuse tunnetamine;
- puidu tähtsus vanas rahvakultuuris;
- lihtsate esemete voolimine pehmest puidust (pärn, haab) ja männikoorest. Puukoorest ja okstest (mille vorm ajendab töötlemist) tehakse näiteks oksakujusid, muinasjutu- loomi, päkapikke, puukoorelaevukesti jms.
- Peamisteks töövõteteks on voolimisnoa kasutamine, lihvimine, saagimine.

Taotletavad õpitulemused

5. klassi lõpetaja:

- omandab puidu kui materjali tunnetuse;
- tugevdab tahet ja usku oma võimetesse;
- õpib tundma ja rakendama ratsionaalseid töövõtteid;
- suhtub vastutustundlikult tööriistadesse, oskab neid korras hoida;
- kasutab materjali säästlikult;
- õpib töötama üksi ja rühmas, vastutab oma töö eest;
- oskab väärtustada enda ja teiste tööd;
- teadvustab ja järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

38.5. 6. KLASS

Õppesisu

- Läbiv teema: liikuvad mänguasjad ja mehhanismid;
- õõnesvormid liikuvad mänguasjad, „Ideest teostuseni“ läbimõtlemine;
- idee joonisele kandmine, joonise tegemise ja lugemise harjutamine;
- liikuvate mänguasjade valmistamine;
- lihtsamate mehhanismide valmistamine (veski, kiviheitemasin, karussell);

- kausi või karbi tegemine ümarpuidust.
- Suurema või väiksemamõõduline töö oleneb konkreetse lapse arengust.

Lõiming teiste ainetega

Puidutöös kasutab õpilane oma töös loogilist mõtlemist ning matemaatilisi teadmisi. Õpilase arvutustel ja mõõtmistel on praktiline tagajärg, vigu (ja nende tagajärgi) märgatakse kohe, analüüs ning paremate lahenduste leidmine on paratamatus. Töötamine erinevate looduslike ja tehismaterjalidega eeldab tutvumist nende materjalide omadustega; õpilane puutub otseselt kokku mitmete keemiliste ja füüsikaliste protsessidega. Puidust esemete kavandamisel ja teostamisel peab arvestama puidu kui materjali käitumist. Siin on kokkupuude loodusõpetuses õpitavaga.

Tutvumine eri maade kultuuritraditsioonide ja nende kujunemisega lõimub geograafiaga ning aitab paremini mõista teisi kultuure. Puidutöö lõimub tihedalt kunstiõpetusega. Erinevate esemete disainimine ning valmistamine pakub õpilastele loomingulise eneseväljenduse võimalusi. Õpitakse hindama uudseid ja isikupäraseid lahendusi ning märkama esemete disaini funktsionaalsust ja seoseid kunstiloomingu ning kultuuritaustaga. Praktilistes ülesannetes kinnistub terviseteadlik käitumine, ergonoomika põhimõtete arvestamine, millega õpilased puutuvad kokku ka inimeseõpetuses (bioloogias) ja kehalises kasvatuses. Kodulooga (loodusõpetuse) seostub kohalike traditsioonide ja rahvakultuuri tundmaõppimine. Paljudes töödes täiendatakse puidust töö osa käsitöös valmistatud detailidega.

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpetaja:

- märkab ja arvestab töö kultuuritraditsioonilist väärtust; suhtub vastutustundlikult tööriistadesse, oskab neid töökorras hoida;
- kasutab materjali säästlikult;
- oskab töötada üksi ja rühmas, vastutab oma töö eest; on omandanud üldtehnilisi teadmisi ja arendanud tehnilist taipu;
- oskab väärtustada enda ja teiste tööd;
- juhindub praktilises tegevuses töötervishoiu ja tööohutuse nõuetest;
- oskab teha ja lugeda jooniseid ning kavandada tööd ideest teostuseni;
- vastutab oma töökoha ja klassi korra eest.

Erinevused riiklikust õppekavast

Riiklikus õppekavas tähendab tehnoloogiapädevus suutlikkust tehnoloogiamaailmas toime tulla ning mõista, kasutada ja hinnata tehnoloogiat; rakendada ja arendada tehnoloogiat loovalt ning innovaatsiliselt; mõista tehnoloogia nüüdisaegseid arengusuundumusi ning tehnoloogia ja loodusteaduste seoseid; analüüsida tehnoloogia rakendamisega kaasnevat võimalusi ja ohte; järgida intellektuaalomandi kaitse nõudeid; lahendada probleeme, lõimides mõttetööd käelise tegevusega; valida ja ohutult kasutada erinevat materjali ning töövahendeid; viia eesmärgipäraselt ellu ideid. Tehnoloogiaõpetus toimub 4.–9. klassini.

II kooliastmes on puidutöö üks osa tehnoloogiaõpetusest, samas sisaldub temas kogu tehnoloogiaõppes saadav pädevus. Puidutööl on samad eesmärgid nagu tehnoloogiaõpetusel, kuid keskendutakse vaid ühele materjaliliigile. Puidutöö algab 5. klassis ja seda õpivad nii poisid kui ka tüdrukud.

39. LIKUMINE

Ainevaldkonda kuuluvad:

- eürütmi;
- kehaline kasvatus.

40. KEHALINE KASVATUS

Kehaline kasvatus I kooliastmes

Liikumiskasvatus on põhikoolis kõiki aineid läbiv printsiip. Inimese taatele alluvad lihased on elundsüsteem, mis võimaldab nii edasi liikuda, tegutseda, töötada kui ka rääkida. Liikumist käsitlevate konkreetsete ainetena on tunniplaanis esindatud eurütmia ja kehaline kasvatus. Mõlema aine läbi on võimalik luua sild inimese kehalise olemuse ning hingelis- vaimse osapoole vahele. See tähendab, et lähtuvalt lapse arengust kaasab ka kehaline kasvatus kahel esimesel kooliastmel rütmide ning rütmilise kordamise läbi tahte- ning mänguliste kujutluspiltide kaudu tundeelu. Teise kooliastme lõpul ja kolmandal kooliastmel kujuneb kehaline kasvatus vastavalt lapse arengule selleks, mida antud nimetuse all tavamõistes tunneme – kehale endale suunatud teadvustatud tegevuseks.

Algastmel saadavad liikumisharjutusi fantaasiarikkad kujutluspildid ja rütmiline sõna koos korduvate liikumisrütmidega. Seeläbi seostub lapse hingeline osapool füüsilise liikumisega, laps osaleb liikumises tervikuna. Elamuspoole tugevdamine soodustab otseselt füüsilise olemasolevate nõrkade külgede tasakaalustamist ning elundi- ja hoiakukahjustuste ärahoidmist. Sellist tundepeärast ergutust vajavad õpilased veel 12. eluaastani, murdeea alguseni.

Ühised liikumis- ja sportmängud arendavad koostööd ning suurendavad interaktsioonivõimet. Lapsed harjuvad sotsiaalsest aspektist lähtuvalt teistega arvestama ja nende isikupära tähele panema, tundma oma osa ning vastutust tervikus. Etteantud mängureeglite kasutajaist algastmel muutuvad õpilased hiljem reeglite kaasloojaiks, need ei ole alati ette antud. Sel viisil saadakse kogemus vabaduse ja vastutuse koostoimest ning oskus lähtuda konkreetsest mängusituatsioonist. Ka täpselt reglementeeritud klassikaliste sportmängude reeglistikuni jõutakse aste-astmelt, lähtuvalt füüsiliste oskuste ning teadvustamisvõime kasvust. Nimetatud oskusi on võimalik igal vanuseastmel arendada vastavate eakohaste mängudega.

Kehalise kasvatuspeamine eesmärk on vahendada õpilastele armastust liikumise vastu, anda neile vajalikud oskused ja teadmised kehaliseks aktiivsuseks. Mida rohkem ja mitmekesisemalt saab õpilane erinevaid liigutuslikke kogemusi, seda teadlikumaks muutub ta oma kehast ja sallivamaks iseenda suhtes. Kujuneb motivatsioon elukestvaks terviselikumise – harjumuseks.

Kehalise kasvatus tundides saavad õpilased teavet ja kogemusi kehaliste harjutuste ohutu sooritamise kohta – õpitakse käituma nii, et mitte kahjustada teisi või iseennast. Kujundatakse kehalise aktiivsusega kaasnevat hügieeniharjumusi.

Üldpädevused:

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Kehalises kasvatuses tähtsustatakse tervist ning jätkusuutlikku eluviisi. Arusaam, et tervist tuleb kaitsta ja tugevdada, aitab õpilastel teha põhjendatud valikuid tervisekäitumises. Austus looduse ning inimeste loodud materiaalsete väärtuste vastu soodustab keskkonda säästvat liikumist/sportimist. Abivalmis ja sõbralik suhtumine kaaslastesse ning ausa mängu põhimõtete järgimine sportlikes tegevustes toetavad kõlbelise isiksuse kujunemist.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Koostöö liikudes/sportides õpetab inimeste erinevusi aktsepteerima, neid suhtlemisel arvestama, ent ka ennast kehtestama. Kehakultuur kujundab viisakat, tähelepanelikku, abivalmis ja sallivat suhtumist kaaslastesse.

Enesemääratluspädevus. Kehalise kasvatus kaudu kujundatakse oskust hinnata enda kehalisi võimeid ning valmisolekut neid arendada, samuti suutlikkust jälgida ja kontrollida oma käitumist, järgida tervislikku eluviisi ning vältida ohuolukordi.

Õpipädevus. Õpilasel kujuneb oskus analüüsida ja hinnata enda liigutusoskusi ja kehalisi võimeid ning kavandada meetmeid, kuidas neid täiustada. Koolis tekkinud huvi liikumise/sportimise vastu loob aluse ja eeldused õppida uusi sobivaid liikumisviise.

Suhtluspädevus. Oluline on tunda ja kasutada spordi ning tantsu oskussõnavara, arendada eneseväljendusoskust ning lugeda/mõista teabe- ja tarbetekste.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus. Sporditehniliste oskuste analüüs, kehalise töövõime näitajate ja sporditulemuste dünaamika selgitamine eeldavad õpilastelt 3 matemaatikale omase keele, seoste, meetodite jm kasutamise oskust ning toetavad matemaatikapädevuse kujunemist. Õpitakse analüüsima tervisespordiga seotud teavet ja tegema tõendus põhiseid otsuseid. Õpitakse kasutama tehnoloogilisi abivahendeid.

Ettevõtlikkuspädevus. Kehaline kasvatus toetab õpilaste oskust näha probleeme ja leida neile lahendusi, seada eesmärged, genereerida ideid ning leida sobivaid vahendeid ja meetodeid, kuidas neid teostada. Kehalises kasvatuses õpivad õpilased analüüsima oma kehalisi võimeid ja liigutusoskusi, kavandama tegevusi ning tegutsema sihipäraselt, selleks et tugevdada tervist ja parandada töövõimet. Koostöö kaaslastega sportimisel/liikumisel kujundab toimetulekuoskust ja riskijulgust.

Kehalise kasvatus ainetunnis käsitletavat **läbivad teemad:**

Läbiv teema „**Tervis ja ohutus**” seostub ohutuse ja turvalisuse käsitlemisega iga liikumisviisi ning spordialaga seoses.

Läbiv teema „**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine**” seostub erinevate elukutsetega, mis nõuavad head füüsilist vormi (nt. kehalise kasvatus õpetaja, treener, päästja, põllumees, ehitaja jne).

Läbiv teema „**Keskkond ja jätkusuutlik areng**” seostub eelkõige looduses liikumisega. Võimalusel on kehalise kasvatus tunded õues (kooli hoovis, pargis, metsas jne). Väljaspool kooliterritooriumi toimuvatel tundidel selgitatakse ümbritseva keskkonna hoidmise olulisust, mis kujundab õpilaste keskkonnateadlikkust.

Läbiv teema „**Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus**” seostub meeskonnatöös osalemise kaudu - erinevate rollidega mängud (liider, meeskonnaliige). Kehalise kasvatus tundides omandatud teadmised erinevatest spordialadest võimaldavad õpilastele anda suurema vastutuse tunnivälise sportlike mängude korraldamiseks, toetades seeläbi õpilaste ettevõtlikkuse arengut.

Läbiv teema „**Kultuuriline identiteet**” seostub erinevate kultuuride tantsude ja spordialade käsitlemisega, mis tutvustavad rahvuslikku ja rahvusvahelist liikumiskultuuri.

Läbiv teema „**Teabe keskkond**” seostub õpilaste suunamisega info otsimisele – tervise, isikliku liikumisharrastuse kujundamise, teadliku treenimise jms kohta.

Läbiv teema „**Tehnoloogia ja innovatsioon**” seostub kehalises kasvatuses antud ülesannetele sobiva lahenduse leidmisega õpilaste poolt. Õpilasi suunatakse analüüsima tehnoloogia mõju kehalisele arengule.

Läbiv teema „**Väärtused ja kõlblus**” seostub ennekõike spordi ülimala aate – ausa mängu põhimõtete – järgimisega kehalises kasvatuses ja tunnivälises sportlikus tegevuses. Eesmärk on omakasupüüdlikkuse ja egoismi taandamine. Mängureeglite vajalikkuse mõistmine ning tahe ja oskus vastu seista nende rikkumisele toetavad õpilase kujunemist kõlbliseks isiksuseks.

Hindamine I-II kooliastmes

I kooliastmes hinnatakse õpilasi eelkõige tunnis üles näidatud aktiivsuse põhjal. 1.–3. klassi õpilased saavad jooksvat tagasisidet tundides, vanematele tutvustatakse õppemeetodeid ja laste edasijõudmist õppeaasta jooksul toimuvatel klassi lastevanemate koosolekutel või arenguestlustel. Õppeaasta lõpus saab õpilane kirjaliku sõnalise ülevaate läbitud õppesisu kohta koos õpetajapoolse hinnanguga õpilase tunniaktiivsuse ja omandatud oskuste kohta.

II kooliastmes hinnatakse kõiki osaoskusi nii eraldi kui ka lõimitult. Jälgitakse õpilaste võimekust töötada nii rühmas kui ka iseseisvalt. 4. klassi õpilased ja nende vanemad saavad tagasidet õppeaasta jooksul toimuvatel klassikoosolekutel, lisaks sellele võib lapsevanem avaldada soovi individuaalseks lisavestluseks. Õppeaasta lõpus saab õpilane kirjaliku sõnalise ülevaate läbitud arengu ning oskuste hetkeseisu kohta. 5.-6. klassi õpilased ja lapsevanemad saavad lisaks suulisele tagasisidele kord poolaastas kirjaliku sõnalise tunnistuse, milles antakse ülevaade tunniaktiivsusest, kuulamis-, matkimisoskuse ja koordineerimise arengust, iseseisva ja rühmatöö panusest.

Õppe-eesmärgid I- II kooliastmes

Liikumise ainevaldkonnaga taotletakse, et õpilane:

on terve ja hea rühiga; naudib liikumist selle erinevates vormides ning on valmis liikumist/sportimist iseseisvalt harrastama;

mõistab kehalise aktiivsuse tähtsust tervisele ja töövõimele;

valdab põhiteadmisi ja -oskusi, et harrastada liikumist iseseisvalt sise- ja välistingimustes;

liigub/spordib ohutus- ja hügieeninõudeid järgides ning teab, kuidas käituda sportimisel juhtuda võivates olukordades;

oskab kasutada kehalise võimekuse lihtsamaid enesekontrollimeetodeid ning jälgib oma kehalise vormisoleku taset;

arendab mitmekülgset oma kehalisi võimeid ja liigutusoskusi;

arendab endas tahtemadusi, kujundab eetilisi ja esteetilisi tõekspidamisi;

järgib ausa mängu põhimõtteid, on koostöövalmis ning liigub/spordib oma kaaslaste austades ja keskkonda säilitades;

tunneb huvi Eestis ning maailmas toimuvate spordi- ja liikumisürituste vastu.

40.1. 1. KLASS

Esimesel kahel kooliaastal võib kehaline kasvatus seisneda veel peamiselt mängimises. Mängude valikul on esikohal eelkõige Eesti vana kultuuripärand: laulu-, ring-, liikumis- ja osavusmängud. Õpetaja seostab kehalise liikumise fantaasiaküllaste kujutluspiltidega, mida antakse edasi juttude, laulmise ja rütmilise kõnega. Selline tegevus loob silla siseelamuse ja välise liikumise vahel.

Põhielemendiks ning liikumiste alg- ning lõpp-punktiks on ring. Tundide ülesandeks on toetada laste loomupärast liikumisaktiivsust, andes sellele eakohase vormi.

Võimalikult palju liigutakse vabas looduses, ronitakse, hüpatakse, ületatakse takistusi. Talvel on loomulikeks õuesoleku-tegevusteks kelgutamine, suusatamine, võimalusel uisutamine, mängud lumega.

Väga erinevates mängudes põimitakse mängulisse tegevusse laia valiku oskuste omandamine. Mängust haaratud laps omandab kergelt uusi oskusi ja teadmisi, areneb loovus, fantaasia, aktiivsus, tähelepanu- ja üldistusvõime.

Muusikaõpetus seostub otseselt erinevate laulumängudega, tubaste kehalise kasvatuses tundides sobib liikumist saatma elav pillimuusika või laul.

Laps omandab koos teistega mängides järk-järgult vajalikke õpioskusi. Teiste eripärade ja võimetega arvestamine kujundab ka suhtlusoskusi. Mängu juhtimine või algatamine arendavad algatusvõimet ja läbirääkimisoskusi.

Õppetegevused:

- organiseeritud liikumine ja mängimine kehalise kasvatuses tunnis ja põhitunnis, samuti lõimituna erinevatesse ainetundidesse;
- oma liikumise tunnetamine ja jälgimine, kaaslaste tegevuse jälgimine;
- laulu- ja ringmängud. Põhimotiivideks on sisemine ja välimine ring, viirud, paarid, peegeldused, erinevad tempod. Sobivad tantsud ja mängud: „Tähepolka“ („Sterni polka“), „Rikas ja vaene puu“, „Labajalg“ paaris, „Kassari“;
- liikumismängud;
- osavusmängud;
- rütmi- ja koordineerimisharjutused (parem-vasak, ees-taga, üleval-all);
- jutustuse või muu tekstiga kaasnevad rollimängud rütmilise kõnega;
- tagaajamismängud. Jooksmine, hüppamine, viskamine, balansseerimine, hüppitsaga hüppamine, karkudel kõndimine jms;
- suusatamine, kelgutamine, uisutamine.

Õppesisu:

VÕIMLEMINE

tasakaaluharjutused. Joonel liikumine. Ühel jalal seismine, hüppamine. Akrobaatilised harjutused. Tirel ette, veeremine, rullimine matil.

JOOKS, HÜPPED, VISKED

erineva suurusega pallide veeretamine, viskamine, püüdmine, põrgatamine. Hübitsaga hüppamine. (Jooks, hüpped, visked liikumismängudes.)

LIIKUMISMÄNGUD

keskmes on eelkõige füüsilise koormuse ja liikuvuse saavutamine. Võimalusel välitingimustes, maastikul. Lihtsate reeglitega jooksumängud. Tagaajamismängud. Liikumisimprovisatsioon. Matkimisülesanded – erinevate loomade liikumise matkimine mängu sees. Jutustuse või muu tekstiga kaasnevad rollimängud.

osavusmängud ja -ülesanded. Sealhulgas hüpped, visked, palli või muu esemega jooksmine ja pidurdamine.

RÜTMI - JA KORDINATSIOONIHARJUTUSED

tähelepanu harjutamine; reageerimiskiirus. Peegelpildis paarilise liikumise jäljendamine.

TANTSULINE LIIKUMINE

laulu- ja ringmängud (laulu saatel lihtsad ringmängud Eesti kultuuripärandist). Sammud. Vaba liikumine kõne või muusika saatel.

TALIALAD

suusatamine: suuskade kinnitamine, õige kepihoie, tasakaaluharjutused. Kelgutamine. (Suusatamine, uisutamine võimalusel.)

Taotletavad õpitulemused

1. klassi õpilane:

Teadmised spordist ja liikumisviisidest:

- täidab kokkuleppeid ja reegleid;
- osaleb aktiivselt kehalise kasvatuse tundides;

- kirjeldab regulaarse liikumise tähtsust tervisele; nimetab põhjusi, miks ta peab olema kehaliselt aktiivne;
- oskab käituda kehalise kasvatus tunnis.

Võimlemine:

- sooritab tireli ette;
- hüpleb hüpitsaga.

Jooks, hüpped, visked:

- püüab, viskab, veeretab palle.

Liikumismängud:

- osaleb aktiivselt mängudes;
- austab mängureegleid.

Suusatamine:

- oskab suuski kinnitada, keppe hoida;
- hoiab suuskadel tasakaalu;
- naudib talvel väljas liikumist.

Tantsuline liikumine:

- mängib/tantsib õpitud eesti laulumänge;
- liigub vastavalt muusikale, rütmile, helile.

40.2. 2.KLASS

Esimesel kahel kooliaastal võib kehaline kasvatus seisneda veel peamiselt mängimises. Mängude valikul on esikohal eelkõige Eesti vana kultuuripärand: laulu-, ring-, liikumis- ja osavusmängud. Õpetaja seostab kehalise liikumise fantaasiaküllaste kujutluspiltidega, mida antakse edasi juttude, laulmise ja rütmilise kõnega. Selline tegevus loob silla siseelamuse ja välise liikumise vahel. Toetatakse kultuurilise identiteedi kujunemist aga ka esteetilist arengut. Põhielemendiks ning liikumiste alg- ning lõpp-punktiks on ring. Tundide ülesandeks on toetada laste loomupärast liikumisaktiivsust, andes sellele eakohase vormi.

Võimalikult palju liigutakse vabas looduses, ronitakse, hüpatakse, ületatakse takistusi. Talvel on loomulikeks õuesoleku-tegevusteks kelgutamine, suusatamine, uisutamine, mängud lumega.

Väga erinevates mängudes põimitakse mängulisse tegevusse laia valiku oskuste omandamine. Mängust haaratud laps omandab kergelt uusi oskusi ja teadmisi, areneb loovus, fantaasia, aktiivsus, tähelepanu- ja üldistusvõime.

Koostöös võõrkeeleeõpetusega seotakse mängudesse sõnavara kinnistamine, keelereeglite harjutamine.

Muusikaõpetus seostub otseselt erinevate laulumängudega, tubaste kehalise kasvatuses tundides sobib liikumist saatma elav pillimuusika või laul.

Laps omandab koos teistega mängides järk-järgult vajalikke õpioskusi. Teiste eripärade ja võimetega arvestamine kujundab ka suhtlusoskusi. Mängu juhtimine või algatamine arendavad algatusvõimet ja läbirääkimisoskusi.

Õppetegevused:

- organiseeritud liikumine ja mängimine kehalise kasvatuses tunnis ja lõimituna erinevatesse ainetundidesse;
- oma liikumise tunnetamine ja jälgimine, kaaslase tegevuse jälgimine;
- väikeste lugudega seotud harjutused ja mängud. Vaba jooksmine ja hüppamine lihtsate kõneliste rütmide järgi. Ringharjutus (Bothmervõimlemine). Eesti pärimustantsud ja -mängud, näiteks „Kuppari muori“, „Kalamees“, „Kaera-Jaan“ nelikutest, „Neljäpuuri“, „Savikoja venelane“, „Siisik“, „Sääsk“, „Peremees võttis naise“;
- mäng võimlemisriistadega maastikul (rakendusvõimlemine);
- ring-, jooksu- ja tagaajamismängud;
- tarel, tiritamm, turiseis jms akrobaatilised harjutused;
- hüppatsaga hüppamine;
- kelgutamine, suusatamine vastavalt võimalusele, uisutamine.

Õppesisu

teadmised spordist ja liikumisest;

liikumise tähtsus inimese tervisele. Liikumine üksi ja kaaslastega. Kaaslase ja enda tegevuse jälgimine liikumisel. Ohutu ja kaaslasi arvestav käitumine liikumisel. Ohutu liiklemine. Liiklemismängud. Liikumine ja puhtus.

VÕIMLEMINE

- tasakaaluharjutused;
- karkudel kõndimine;
- tirel edaspidi ja tagurpidi;
- turiseis;
- kaarsild selili lamangust;
- rühiharjutused;
- kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutused;
- liikumissammud;
- kujundites liikumine;
- sirutamine, lõdvestamine;
- kõhu – ja seljalihaste treening (mängu sees).

LIIKUMISMÄNGUD – JA HARJUTUSED; (JOOKS, HÜPPED VISKED)

mängu sees erinevate kehaosade liikuvusvõimaluste uurimine ja katsetamine. Eri lihasgruppide töö aktiveerimine. Tagaajamismängud, jooksumängud Osavusmängud – ja harjutused, sealhulgas visked, heited, tõuked, hüpped, pallikäsitsemise harjutused ja palli edasi andmisega harjutused;

matkimisharjutused. Märki viskamine. Palli veeretamine ja vedamine jalaga (jalgpall).

TANTSULINE LIIKUMINE; RÜTMI - JA KORDINATSIOONIHARJUTUSED

liikumisimprovisatsioon. Rütmiline liikumine muusika saatel. Koordinatsiooni harjutused – parem ja vasak pool, edasi-tagasi liikumine. Eesti rahvatantsud, laulumängud.

TALIALAD

suusatamine: ohutusnõuded, suusavarustuse transport, laskumine väiksest künkast, mäest üles minek suuskadel (treppsam), sahkpidurdus, paaristõukeline sammuta sõiduviis. (Uisutamine võimalusel.);

kelgutamine.

UJUMINE

hügieeninõuded;

veega kohanemise harjutused. Veemängud. Sukeldumine, vette väljahingamine.

Taotletavad õpitulemused

2. klassi õpilane

- osaleb aktiivselt kehalise kasvatus tundides;
- kirjeldab regulaarse liikumise/sportimise tähtsust tervisele; nimetab põhjusi, miks ta peab olema kehaliselt aktiivne;
- oskab käituda kehalise kasvatus tunnis, liikudes/sportides erinevates sportimispaikades ning liigeldes tänaval; järgib õpetaja seatud reegleid ja ohutusnõudeid; täidab mängureegleid; teab ja täidab (õpetaja seatud) hügieeninõudeid.
- oskab liikuda, kasutades rivisammu ja võimlejasammu;
- sooritab tireli ette, turiseisu ja kaldpinnalt tireli taha;
- hüpleb hüpitsat tiirutades ette.
- valdab erinevaid liikumissamme, hüppeid;
- osaleb aktiivselt erinevates jooksu- ja osavusmängudes.
- sooritab harjutusi palli põrgatades, vedades, söötes, visates ja püüdes ning mängib nendega liikumismänge;
- austab mängureegleid. suusatab paaristõukelise sammuta sõiduviiisiga;
- laskub mäest põhiasendis;
- naudib talvel väljas liikumist.
- mängib/tantsib õpitud eesti laulumänge;
- liigub vastavalt muusikale, rütmile, helile.
- naudib vees viibimist.

40.3. 3. KLASS

9. eluaasta paiku muutub ümbritseva maailma tunnetus – maailmast, mida varem endastmõistetavalt kogeti “kaasilmana”, saab nüüd “ümbritsev maailm”. Kehaline kasvatus saab selles eas vahendada julgust ümbritseva uurimiseks. Sobivad mängud, kus saab nõ laia maailma joosta ning hiljem

turvalisse “koju” naasta. Hinge- ja fantaasiaseosed liikumisega on endiselt olulised. Jätkuvad fantaasiarikas mäng ning osavusharjutused. Ei tehta veel individuaalset tööd mingi kindla harjutusega.

Mängudele ringjoonel lisanduvad paarisharjutused ja meeskonnamängud. Suureneb üksiku mängija osatähtsus grupimängudes. Oluline on koostöö harjutamine, teistega arvestamine, kaaslase abistamine, suhtluspädevuse kujundamine.

Esimese kahe klassi tegevusele lisandub rakendusvõimlemine ehk mäng võimlemisriistadest maastikul. Ruumi paigutatud võimlemisriistad on vahendiks fantaasiamaastiku läbimisel, nt varbseinal tuleb ronida läbi džunglipuude latvade, rõngaste abil ületada ohtlik jõgi jne. Seeläbi rakendub waldorfpedagoogika tundeid ja tahet ühendav printsiip. Konkreetseid võimlemisriistadega seotud tehnikaid veel ei 211

õpetata, küll omandatakse ohutu kasutamise põhimõtted.

Seos muusikaõpetusega on tugev – jätkuvalt mängitakse laulumänge, liikumist saadetakse pillimuusika või lauluga.

Võimlemisharjutused ning eurütmiaharjutused õpetavad tundma oma keha liikumises, tajuma liikumisruumi. Nii ruumitajumisoskus kui liikumises kasutatavad geomeetriavormid toetavad matemaatilise pädevuse kujunemist.

Õppetegevused

Organiseeritud liikumine ja mängimine (kasutades spordivahendeid) kehalise kasvatuse tunnis ja lõimituna erinevatesse ainetundidesse.

Oma liikumise tunnetamine ja jälgimine, kaaslase tegevuse jälgimine ja kirjeldamine.

Õpitud harjutuste sooritamine mänguolukorras, kaaslaste soorituse jälgimine ning nende võimetega arvestamine mängus.

Õppesisu

TEADMISED SPRODIST JA LIIKUMISEST

Liikumise tähtsus inimese tervisele. Liiklusmängud. Liikumine ja hügieen, ilm ja tervist hoidev riietumine. Algteadmised spordialadest, Eesti sportlastest, spordi- ja tantsuüritustest.

VÕIMLEMINE

Mäng võimlemisriistadega maastikul (rakendusvõimlemine). Ronimine ja turnimine. Tasakaaluharjutused erinevate sammudega joonel, maastikul ja palgil. Ringvõimlemine (Bothmer – võimlemine). Tirel, tiritamm, turiseis, poolspagaat jms akrobaatilised harjutused.

LIIKUMISMÄNGUD. JOOKS, HÜPPED, VISKED

Väikeste lugudega seotud harjutused ja mängud. Ring-, jooksu- ja tagaajamismängud. Osavusharjutused. Jooksu- jm liikumisharjutused esemete edasi andmisega. Hüplemine hüpitsa ja hoonööriga. Ronimine ja ripped. Takistustest ülehüpped, jooksu ja hüppeid kombineeriv liikumine. Paigalt kaugushüpe, maandumine. Palli viskamise, veeretamise ja püüdmisega mängud, viskeid ja jooksu kombineeriv liikumine (rahvastepall).

TANTSULINE LIIKUMINE. RÜTMI - JA KORDINATSIOONIHARJUTUSED

Ringtantsud, Eesti rahvatantsud; erinevate jooniste võtmine tantsu sees (ring, rivi jt.)

Vaba jooksmine ja hüppamine lihtsate kõneliste rütmide või muusika järgi. Koordinatsioonihüplemised (hüppekombinatsioonid)

TALIALAD

- kelgutamine. (Uisutamine võimalusel.);
- suusatamine;
- suusavarustuse hooldus;
- ohutusnõuded. Kukkumine ja tõusmine suuskadel;
- pöörded paigal. Käärtõus. Laskumine põhi- ja madalasendis. Vahelduvtõukeline kahesammuline sõiduviis.

UJUMINE

ohutusnõuded ja kord ujulas. Hügieeninõuded. Veega kohanemise harjutused. Rinnuli ja selili ujumine. Hüpped rinnakõrgusesse vette.

Spordi- ja tantsuürituste külastamine.

Taotletavad õpitulemused

3. klassi õpilane:

- osaleb aktiivselt kehalise kasvatuse tundides;
- oskab käituda kehalise kasvatuse tunnis, liikudes/sportides erinevates sportimispaikades ning liigeldes tänaval; järgib õpetaja seatud reegleid ja ohutusnõudeid; täidab mängureegleid; teab ja täidab (õpetaja seatud) hügieeninõudeid;
- annab hinnangu oma sooritusele ja kogetud kehalisele koormusele (kerge/raske);
- loetleb spordialasid ja nimetab tuntud Eesti sportlasi;
- nimetab Eestis toimuvaid spordivõistlusi ning tantsuüritusi.
- oskab liikuda, kasutades rivisammu (P) ja võimlejasammu (T);
- sooritab põhivõimlemise harjutuste kombinatsiooni (16 takti) muusika või saatelugemise saatel;
- sooritab tireli ette, turiseisu ja kaldpinnalt tireli taha;
- hüpleb hübitsat tiirutades ette (30 sekundi jooksul järjest).
- jookseb kiirjooksu püstistardist stardikäsklustega;
- läbib joostes võimetekohase tempoga 1 km distantsi;
- sooritab õige teatevahetuse teatevõistlustes ja pendelteatejooksus;
- sooritab palliviske paigalt ja kahesammulise hooga;
- sooritab hoojooksult kaugushüppe paku tabamiseta.
- sooritab harjutusi erinevaid palle põrgatades, vedades, söötes, visates ja püüdes ning mängib nendega liikumismänge;
- mängib rahvastepalli lihtsustatud reeglite järgi, on kaasmängijatega sõbralik ning austab kohtuniku otsust.
- suusatab paaristõukelise sammuta sõiduviisiga ja vahelduvtõukelise kahesammulise sõiduviisiga;
- laskub mäest põhiasendis;
- läbib järjest suusatades 2 km (T) / 3 km (P) distantsi. mängib/tantsib õpitud eesti laulumänge;
- liigub vastavalt muusikale, rütmile, helile.
- ujub vabalt valitud stiilis algtasemel.

II kooliaste

4.- 6. klass

Teine kooliaste hõlmab suurt arengusammu lapseeas eelpuberteedi. Kuni 5. klassini on rütmilisel sõnal endiselt tähtis, harmoneeriv roll. Laps peab saama kogu oma olemusega liikumises osaleda.

Jätkub mäng võimlemisriistadest maastikul. 5. klassis toimub samm-sammult üleminek mängult harjutustele, tekstiga saadetud rütmiliselt võimlemiselt nn hääletule võimlemisele. Välise rütmi asemel kerkib esiplaanile liikumiserütmi sisemine kogemine.

Varasemast meie-kogemusest liigutakse samm-sammult mina-kogemuseni. Jõutakse individuaalse harjutamiseni. Kuigi kergejõustiku ja riistvõimlemise süstematiseeritud harjutamine algab 6. klassist, on selle alged seoses Vana-Kreeka ning olümpiamängude teemaga ajaloos juba 5. klassis olemas. Vanu olümpiaalaseid harjutatakse mänguliselt, ajaloolist pilti kaasates. Märksõnaks on ideaalne, ilus liikumine. Klassikalise kergejõustiku alad sisaldavad endas algena kõiki kehalist kasvatust läbivaid teemasid. Spordivahendid – odad, kettad – ei pea 5. klassis olema veel “päris”, soovitatav on need olümpiamängude projektiks lastega ise puust valmistada. Spordivahendeid õpitakse korrektselt transportima, kasutama ja hooldama. 4.– 6. klassini tegeletakse akrobaatika ja erinevate osavusharjutustega (s.h. žongleerimisega)

Teisel kooliastmel harjutatakse ühist reeglite kujundamist vabas mängus. Nii ei kujune vastutus millegi väljastpoolt antuna, vaid ühise situatsiooni reguleeriva protsessi tulemusena. Etteantud reeglitega lihtsad sportmängud on õpetuse sisuks 6. klassis.

Lihaste kasv hakkab alates 6. klassist liikumises üha rohkem väljenduma. Kasvavad lihased vajavad teistmoodi käsitlemist kui varasemal aastail – korralik individuaalne soojendus enne mängu ning venitus- ja lõdvestusharjutused on osa tervishoiust.

Võimalusel jätkuvad talvised sporditunnid värskes õhus, suusatamises täiustatakse sõidustiile, harjutatakse erinevaid tõusu- ja laskumistehnikaid, pöördeid. Õpitakse suusahoolduse põhitõdesid.

40.4. 4. KLASS

Õppesisu:

- ringharjutus (Bothmervõimlemine);
- erinevad kõnni-, jooksu- ja hüppeharjutused. Kerged rütmilised hüpped;
- harjutused palli, hüpitsa, hoonööri, kummide ja puidust sauadega. Väikeste pallidega koordineerimisharjutused;
- vaba mäng;
- mäng võimlemisriistadega maastikul;
- orienteerumine ruumis ja vabas looduses tuttava objekti plaani järgi. Orienteerumine silmapaistvate loodus- ja tehisobjektide järgi etteantud piirkonnas. Orienteerumismängud;

- trel ette ja taha ja akrobaatilised harjutused;
- tagaajamis-, jooksu-, rollimängud;
- nn tantsuklubi tantsud. Põhimotiivideks on põimumised, ristumised ja erinevad tempod. Sobivad tantsud: „Ristpulgatants“, „Oige ja vasemba“, „Nõianeitsi“, „Kolme paari tants“, „Inglise 8 paari tants“, „Tinna“, „Padespaan“, „Krakovjakk“, „Tuustepp“, „Labajalg“ põimumistega;
- suusatamine ja uisutamine.

Lõiming teiste ainetega

Harjutustes on eurütmiaga ühiseid elemente. Sooritatavates harjutustes saab kasutada vormijoonistuses õpitud kujundeid. Pärimumustantsudes on rohkelt põimumisi, mis samuti haakuvad vormijoonistamisega. Tantsulaulud ja dialoogid on seotud nii emakeele, võõrkeelte kui ka muusikaõpetusega. Tantsuvara toetab kodulooliste teemade omandamist. Paljudes tunnitegevustes rakendavad õpilased loendamise-, arvutamise- ja mõõtmisioskust – siin on seos matemaatikaga. Maastikul liikumisel ja orienteerumisel kasutatakse loodusõpetuses kogutud teadmisi. Liikumine (matkimine, mängimine, improviseerimine) lõimub kõigi ainetega, kus arendatakse õpilase loovust.

Õpitulemused

4. klassi lõpetaja

- naudib liikumist;
- järgib ohutus- ja hügieenireegleid kehalise kasvatuses tundides ning tunnivälistel spordiüritustel;
- peab kinni mängureeglitest, on kaaslaste suhtes tähelepanelik ja viisakas;
- orienteerub etteantud või enda joonistatud plaani ning silmapaistvate loodus- või tehisobjektide järgi etteantud piirkonnas;
- suudab jälgida oma kehaasendit ja liigutusi;
- arendab õpetaja juhendamisel oma kehalisi võimeid; oskab mängida õpitud liikumismänge ja lihtsustatud reeglitega sportmänge;
- suudab sooritada lihtsamaid akrobaatika- ja rakendusharjutusi ning ronida;
- kasutab võimlemisriistu etteantud mängusituatsioonist lähtuvalt;
- oskab tantsida lihtsamaid seltskonna- ja pärimumustantse; oskab startida püsti lähtest ja valida jooksu kiirust; oskab osaleda teatejooksus;
- oskab sooritada palliviset paigalt; oskab suusatada tasasel maal, märke tõusta ning laskuda;

- suudab joosta jõukohases ühtlases tempos;
- oskab ujuda.

40.5. 5. KLASS

Õppesisu:

- bothmervõimlemine: mäng kerguse ja raskusega, avaruse ja kõrgusega, ringharjutus. Üleminek tekstiga saadatud võimlemiselt hääletule võimlemisele;
- rütmiline jooksmine ja hüppamine. Erinevad kõnni-, jooksu- ja hüppeharjutused. Teatejooks;
- orienteerumine: leppemärgid, maastikuobjektid. Maastiku ja kaardi võrdlemine ja seostamine. Lihtsa objekti plaani koostamine. Liikumine joonorienteeride järgi. Kompassi tutvustamine;
- harjutused võimlemisriistadega maastikul, mängu üleminek harjutusteks. Osavusharjutused ja akrobaatika. Hundiratas, sild selili lamangust, kätelseis (abistamisega), peapealseis;
- liikumismängud. Rütmilised palliharjutused, visked;
- Euroopa rahvaste tantsud, näiteks „Jenka“, „Korobuka“, „Sirtaki“, „Lacu dancis“, „Rumul dracului“, „Andro“, „Txulalai“, „Oh, Regadinho“;
- ettevalmistus Vana-Kreeka stiilis olümpiamängudeks: jooks, käsikutega paigalt kaugushüpe, kõrgushüpe, odavise, kettaheide, kahevõitlus;
- uisutamine ja suusatamine.

Lõiming teiste ainetega

Sooritatavates harjutustes saab kasutada geomeetrias õpitud vorme. Pärimumantsud toetavad ajaloo- ja geograafiaõpetust. Tantsulaulud on seotud võõrkeelte ja muusikaõpetusega. Harjutustes on eürütmiaga ühiseid elemente. Isikliku hügieeni, tervise ja tervishoiu teemad lõimuvad 7. klassis algava inimeseõpetusega, hapniku mõju organismile keemiaga. Paljudes tunni- tegevustes rakendavad õpilased loendamise-, arvutamise- ja mõõtmisioskust – siin on seos matemaatikaga. Tehnikaid ja sportmängude reegleid õpetades loob õpetaja seose ajaloo, tutvustades tehnikate ja reeglite ajaloolist arengut. Maastikul liikumisel ja orienteerumisel kasutatakse geograafias ja loodusõpetuses omandatud teadmisi. Liikumine õues seob loodusõpetuse teemasid. Liikumine (matkimine, mängimine, improviseerimine) lõimub kõigi ainetega, kus arendatakse õpilase loovust.

Õpitulemused

- 5. klassi lõpetaja: naudib liikumist ja on kehaliselt aktiivne; mõistab kehalise aktiivsuse ja hea rühi tähtsust inimese tervisele; järgib ohutus- ja hügieenireegleid kehalise kasvatusetundides ning tunnivälistel spordiüritustel;
- teab põhileppemärke;
- oskab mängida orienteerumismänge plaaniga, kaardiga ja kaardita;
- peab kinni mängureeglitest, on kaaslaste suhtes tähelepanelik ja viisakas;
- oskab mängusituatsioonist lähtuvalt kujundada reegleid;
- suudab jälgida oma kehaasendit ja liigutusi;
- arendab õpetaja juhendamisel oma kehalisi võimeid;
- oskab mängida liikumismänge ja lihtsustatud reeglitega sportmänge;
- suudab sooritada lihtsamaid akrobaatika- ja rakendusharjutusi ning ronida;
- oskab tantsida lihtsamaid seltskonna- ja pärimustantse;
- oskab startida püsti lähtest ja valida jooksukiirust;
- oskab osaleda teatejooksus;
- oskab sooritada palliviset paigalt;
- oskab murdmaasuusatamisel kasutada sobivaid sõiduviise;
- suudab joosta jõukohases ühtlases tempos;
- oskab ujuda;
- tunneb huvi Eestis ning maailmas toimuvate spordiürituste vastu.

40.6. 6. KLASS

Õppesisu:

- riistvõimlemine: hooglemine, hoogtõus, harkiste, mahahüpe, kätelseis, tiritamm, kägarhüpped, külghüpped, kukerpallid. Kitsehüpped hoolaualt;
- saua- ja kolmnurgaharjutused (Bothmervõimlemine);
- kergejõustik: jooksuharjutused, kaugushüpe, pallivise, tõkkejooks;
- sportmängud lihtsamate reeglitega: pioneeripall, rahvastepall, saalihoki, korvpall;
- liikumismängud;
- ujumises uued ujumisstiilid, vettelhüpped (võimalusel);
- akrobaatika;
- osavusharjutused: žongleerimine;
- maailma rahvaste tantsud (näiteks „Tutira mai nga iwi“, „La cucaracha“, „Jingle Bells“, „Oh Susana“, „Gran S uare“) ja vanad õukonnatantsud („Kadrill“, „Valss ringis“);

- orienteerumine: kaardi mõõtkava, reljeefivormid, kauguse määramine. Suunaharjutused kompassiga seistes ja liikumisel. Asukoha määramine. Õpperaja läbimine kaarti ja kompassi kasutades. Sobiva koormuse ja liikumistempo valimine vastavalt pinnasetüübile, reljeefivormidele, takistustele;
- uisutamine. Suusatamine.

Lõiming teiste ainetega

Pärimustantsud toetavad ajaloo- ja geograafiaõpetust. Tantsulaulud on seotud võõrkeelte ja ka muusikaõpetusega. Harjutustes on eürütmiaga ühiseid elemente. Isikliku hügieeni, tervise ja tervishoiu teemad lõimuvad 7. klassis algava inimeseõpetusega, hapniku mõju organismile keemiaga. Paljudes tunnitegevustes rakendavad õpilased loendamise-, arvutamise- ja mõõtmise- oskust – siin on seos matemaatikaga. Tehnikaid ja sportmängude reegleid õpetades loob õpetaja seose ajaloo, tutvustades tehnikate ja reeglite ajaloolist arengut. Maastikul liikumisel ja orienteerumisel kasutatakse geograafias ja loodusõpetuses omandatud teadmisi. Liikumine õues seob loodusõpetuse teemasid. Liikumine (matkimine, mängimine, improviseerimine) lõimub kõigi ainetega, kus arendatakse õpilase loovust.

Õpitulemused

6. klassi lõpetaja:

- naudib liikumist ja on kehaliselt aktiivne;
- mõistab kehalise aktiivsuse ja hea rühi tähtsust inimese tervisele;
- järgib ohutus- ja hügieenireegleid kehalise kasvatus tundides ning tunnivälistel spordiüritustel; peab kinni mängureeglitest, on kaaslaste suhtes tähelepanelik ja viisakas;
- oskab mängusituatsioonist lähtuvalt kujundada reegleid;
- suudab jälgida oma kehaasendit ja liigutusi;
- arendab õpetaja juhendamisel oma kehalisi võimeid;
- oskab mängida liikumismänge ja lihtsustatud reeglitega sportmänge;
- suudab sooritada lihtsamaid akrobaatika- ja rakendusharjutusi ning ronida;
- oskab tantsida lihtsamaid seltskonna- ja pärimustantse;
- oskab startida püsti lähtest ja valida jooksukiirust;
- oskab osaleda teatejooksus;
- oskab sooritada palliviset paigalt;
- oskab murdmaasuusatamisel kasutada sobivaid sõiduviise;

- oskab orienteeruda kaardi järgi ja kasutada kompassi;
- arvestab liikumistempot valides erinevaid pinnasetüüpe, reljeefivorme ja takistusi.
- suudab joosta jõukohases ühtlases tempos;
- oskab ujuda;
- tunneb huvi Eestis ning maailmas toimuvate spordiürituste vastu.

Erinevused riiklikust õppekavast

Kehaline kasvatus ja eurütmiat – I kooliastmel on erinevad rütmi- ja liikumisharjutused integreeritud tsükliõppe tundi ning aineõpetuse metoodikasse, seega on kehalise kasvatus tunde vähem kui PRÕKis.

II kooliastmes toimuvad poiste ja tüdrukute kehalise kasvatus tunnid koos.

41. EURÜTMIA

Eurütmiaõpetuse põhimõtted

Eurütmiaõpetus toimub regulaarsete nädalatundidena või lõimitult kehalise kasvatuse õpetusse.

Vanades kultuurides olid kõne, laul ja liikumine tervik. Tänapäeval on neist kujunenud iseseisvad kunstiliigid. Kõne ja laulmist saatev sisemine liikumine jääb silmale märkamatuks. Kui inimene kuuleb öeldud sõnu või muusikalist meloodiat, reageerivad nii tema hing kui füüsilised kõneorganid liikumisega. Ka ise kõneldes liigub inimene oma seesmuses kaasa. Sisemised liikumisintensiioonid, mis tekivad kõnelevas ja kuulavas inimeses, panid aluse liikumiskunstile nimega eurütmia. Sisemine liikumine leiab eurütmias välise objektiivse vormi. Eurütmia eod on inimeses endas, keha kujundatakse kui väljendusvahendit, instrumenti.

Eakohane eurütmia on oluliseks abiks inimese harimisel. Eurütmiat võib nimetada hingestatud kehakultuuriks. See kaasab keha hingelise liikumise impulsid ja viib hingelis-vaimse harmoonilisse suhtesse kehalisusega. Erinevalt võimlemisest, mis peab keha juures täitma teisi funktsioone, on eurütmias ühest küljest tähtis hingeline osavõtlikkus, teisest küljest tõsiasi, et eurütmilise liikumise aluseks on objektiivsed seaduspärasused.

Kõige laiemalt võib eristada vormi-, kõne- ja muusikalist eurütmiat. Sellest lähtub eurütmia integreeriv ja paljusid õppeaineid toetav iseloom. Algklasside vormijoonistamises liigub õpetaja koos lastega vihikus väikselt kujutatud vormi põrandal võimalikult suurelt läbi. Vanemates kooliastmetes on võimalik anda liikumisvorm luuletusele või muusikapalale. Kõneeurütmia põhineb nende mikroliigutuste väljendamisel, mida meie kõneorganid häälikuid hääldades teevad. Muusikalise eurütmia põhja loovad muusikateose vorm ning kehaliselt väljendatavad helikõrgused ja intervallid.

Sarnaselt teistele kunstiliikidele on ka eurütmial tänapäeval teraapiline tähendus. Vastava lisaettevalmistuse saanud eurütmiaõpetaja võib ravieurütmiaiga toetada erinevate arengu- või konstitutsionaalsete puudustega õpilasi.

Erinevused riiklikust õppekavast I-II kooliastmes

Eurütmiaõpetust ei ole riiklikus õppekavas iseseisva õppeainena. Kokkupuutepunktid on kehalise kasvatuse ainekavas tantsulise liikumise osaoskusega.

Õppe-eesmärgid I kooliastmes

- õpilaste sisemise ja välise vormi- ning ruumitunnetuse arendamine;
- ruumitunnetuse arendamine liikumisjoonistes;
- tahte- ja hingeelu seoste loomine;
- muusika- ja keeleteadmiste kogemuslik süvendamine;
- kontsentreeritud kuulamisoskuse – nii kõnes kui muusikas – arendamine;
- põhiliste eurütmiliste žestide tundmine nii kõnes kui muusikas;
- keha liikumise tähelepanelik ja diferentseeritud tundmaõppimine;
- eurütmilise liikumise objektiivsete seaduspärasuste tunnetamine;
- sotsiaalse tunnetuse arendamine ühisharjutuste kaudu.

Juhtmotiivid I kooliastmes

1. klassis on õpetus korraldatud täielikult muinasjutumeeleolust lähtuvalt. Kõiki vorme ruumis ja käte liikumist arendatakse vastavalt lapse pildipärasele läbielamisvõimele (vt pildiline õpetusmeetod üldosas). Liikumiste lähte- ning lõppvormiks on ring. Ühist ringi tajutakse “päikese” või “lossiaiana”, sirget “kuld sillana”, “võluredeli” või muuna. Tugevdatakse ning korrastatakse loomulikke matkimis- ja liikumisjõude.

Põhitunni jutustava osa sisule toetudes saavad 2. klassis harjutuste lähtepunktiks väikesed loomajutud. Võib harjutada erinevaid sammuliike. Lapsed tulevad toime raskemate vormide ruumilise kujutamiseks. Muusikaliselt säilib kvindimeeleolu (vt muusikaõpetuse ainekava), esimestes klassides rohkem saateks ja mitte üksikuid elemente määratledes.

9. eluaastast tajub laps tugevamat eraldatust ümbrusest. Sellest lähtuvalt kujundatakse edasi eurütmia vorme ja liikumisi. Lapsed peavad suutma ruumis orienteeruda iseseisvamalt. Koduloo ainst lisanub vanade ametite teema. Luuletuste ja muusikaga töötatakse rütmiliselt. Kooliaasta lõpu poole käsitletakse väikest ja suurt tertsi. Kõneeurütmias tunnetatakse häälikute olemust, tuletades neid sõnadest või tekstidest. See protsess võib jätkuda kuni 4. klassini.

41.1. 1. KLASS

Õppeainetevaheline lõimimine Esimesel õppeaastal on eurütmia väga tugevalt läbipõimunud eesti keele õpetusega, kui õpitakse tundma tähti. Tähelood ja –joonised, hääldusharjutused emakeeleõpetuses ja häälikutega seotud žestide õppimine eurütmias toetavad ja täiendavad üksteist. Ainetevaheline side ilmneb ka eurütmiaharjutusi saatvates jutustatud lugudes – muinasjuttudes. Ilmne seos on eurütmiaõpetusel kehalise kasvatuses. Lapsed õpivad tunnetama oma keha ja selle

liikumist, teevad erinevaid liikumisharjutusi. Harjutused õpetavad ka meeleolude väljendamist erineva liikumise abil, arendades seeläbi laste eneseväljendus- ja enesekontrollivõimeid.

Geomeetriliste liikumisharjutuste kaudu tunnetavad lapsed kogu kehaga ka matemaatikas ja vormijoonistamises õpitavaid geomeetrilisi kujundeid. Ainetevaheline toetus on vastastikkune.

Liikumisharjutusi saatev muusika ühendab eurütmiaõpetuse muusikaõpetusega. Harjutustes arendatakse ka rütmi tajumist ning selle järgi liikumist.

Kogu klassi koos liikumine ja üksteise tempo jälgimine õpetavad jälgima nii iseennast kui teisi, arvestama teistega ning tunnetama vastutust kogu klassi tegevuse sujumisel. Teiste laste liikumise jälgimine õpetab ka mitteverbaalset suhtlemist ehk kehakeele jälgimist.

Õppesisu:

- sirge ja kõver liikumisjoon, ring, spiraal, lemniskaat (ilma ristumiseta);
- vokaalide ja konsonantide žestid (matkivalt muinasjutumängudes);
- väikesed pentatoonilised meloodiad, intervallliikumine kvindis;
- jämemotoorika: käimine, jooksmine, hüppamine, trampimine jms;
- peenmotoorika, parema ja vasaku poole tunnetamine.
- kirjeldatud muinasjutupiltides liikumine.

Taotletavad õpitulemused

1. klassi lõpetaja:

- tunneb eurütmilisi häälikužeste;
- liigub üksi ja grupis lihtsamates geomeetrilistes vormides;
- tunneb ja kasutab erinevaid liikumisviise ning samme;
- jälgib grupi tempot grupiliikumistes;
- tuleb toime kirjelduspiltides liikumisega;

41.2. 2. KLASS

Õppeainetevaheline lõimimine

Väga tugevalt on seotud eesti keele ja eurütmia õpetus - hääldusharjutused emakeeleõpetuses ja häälikutega seotud žestide harjutamine eurütmias toetavad ja täiendavad üksteist. Häälikužestide matkimise harjutused õpetavad kehakeelt verbaalsesse keelde ja vastupidi tõlkima ning on väga

väärtuslikuks vahendiks suhtlemisoskuste arendamisel ning eneseväljendusoskuste kujundamisel. Eesti keele ja eurütmi vaheline side ilmneb ka eurütmiarjutusi saatvates jutustatud lugudes – muinasjuttudes, loomalugudes. Läbi jutustatud värvilugude seostub eurütmiõpetus ka kunstiõpetusega. Looduspiltides liikumise harjutused seovad aine ka loodusõpetusega, kuna eurütmiarjutustes kasutatakse ka aastaaegu iseloomustavaid luuletusi. Ilmne seos on eurütmiõpetusel kehalise kasvatusena. Lapsed õpivad tunnetama oma keha ja selle liikumist, teevad erinevaid liikumis- ning osavusharjutusi. Õpitakse erinevaid sammuliike. Harjutused õpetavad ka meeleolude väljendamist erineva liikumise abil, arendades seeläbi laste eneseväljendus- ja enesekontrollivõimeid. Geomeetrilised harjutused õpetavad ka ruumitunnetust.

Geomeetriliste liikumisharjutuste kaudu tunnetavad lapsed kogu kehaga ka matemaatikas ja vormijoonistamises õpitavaid sirgeid, kõverjooni jt geomeetrilisi kujundeid ning nende osi. Ainetevaheline toetus on vastastikkune.

Liikumisharjutusi saatev muusika ühendab eurütmiõpetuse muusikaõpetusega. Harjutustes arendatakse ka rütmi tajumist ning selle järgi liikumist.

Kogu klassi koos liikumine ja üksteise tempo jälgimine õpetavad jälgima nii iseennast kui teisi, arvestama teistega ning tunnetama vastutust kogu klassi tegevuse sujumisel. Teiste laste liikumise jälgimine õpetab ka mitteverbaalset suhtlemist ehk kehakeele jälgimist.

Õppesisu:

1. klassi materjali süvendatud käsitlus.

- ring ja sirge, kaks ringi;
- erinevad sammuliigid;
- vorme harjutatakse punktist punktini liikumisega mööda sirgjoont või kõverjoont;
- paarisharjutused, näit. “mina ja sina”, “meie”;
- sama muusikaliselt: väikesed tantsud kahes ringis nägudega vastastikku.
- häälikužestid matkivald. Osavusharjutused. Etüüdid lookeste või luuletuste põhjal: loomad, taimed, värvid. Aastaringi läbielamine luuletustes.

Taotletavad õpitulemused

2. klassi lõpetaja:

- tunneb eurütmilisi häälikužeste;

- liigub üksi ja grupis lihtsamates geomeetrilistes vormides;
- tajub liikumisruumi;
- tunneb ja kasutab erinevaid liikumisviise ning samme;
- jälgib grupi tempot grupiliikumistes;
- väljendab eurütmiliselt õpitud keele- ja muusikaelemente.

41.3. 3. KLASS

Õppeainetevaheline lõimimine

Väga tugevalt on seotud eesti keele ja eurütmia õpetus - kõnekujundusharjutused emakeeleõpetuses ja häälikutega seotud žestide harjutamine eurütmias toetavad ja täiendavad üksteist. Häälikužestide matkimise harjutused õpetavad kehakeelt verbaalsesse keelde ja vastupidi tõlkima ning on väga väärtuslikuks vahendiks suhtlemisoskuste arendamisel ning eneseväljendusoskuste kujundamisel. Sama eesmärki teenivad ka küsilause ja lausetüüpide harjutused mõlemas õppeaines. Eesti keele ja eurütmia vaheline side ilmneb ka eurütmiaharjutusi saatvates jutustatud lugudes ja luuletustes. Läbi jutustatud värvilugude seostub eurütmiaõpetus ka kunstiõpetusega. Looduspiltides liikumise harjutused seovad aine ka loodusõpetusega, sealäbi aastaringi terviku tajumine ning erinevate traditsiooniliste tegevuste ja ametitega seotud jutustused aga kodulooga.

Loodus- või muus kujutluspildis meeolu tajumine ja liikumine seostuvad draamaõpetusega.

Ilmne seos on eurütmiaõpetusel kehalise kasvatuses. Lapsed õpivad tunnetama oma keha ja selle liikumist, teevad erinevaid liikumis- ning osavusharjutusi. Harjutatakse erinevaid sammuliike. Harjutused õpetavad ka meeolude väljendamist erineva liikumise abil, arendades sealäbi laste eneseväljendus- ja enesekontrollivõimeid. Siia kuuluvad ka kokkutõmbumise ja avanemise harjutused, mis tutvustavad lastele ka liigutuste teraapilist ning sotsiaalset toimet. Geomeetrilised harjutused õpetavad ka ruumitunnetust.

Geomeetriliste liikumisharjutuste kaudu tunnetavad lapsed kogu kehaga ka matemaatikas ja vormijoonistamises õpitavaid sirgeid, kõverjooni jt geomeetrilisi kujundeid ning nende osi. Geomeetrilistes kujundites liikumine toetab ruumilise mõtlemise arengut. Ainetevaheline toetus on vastastikkune.

Liikumisharjutusi saatev muusika ühendab eurütmiaõpetuse muusikaõpetusega. Harjutustes arendatakse ka rütmi tajumist ning selle järgi liikumist. Samuti õpitakse liikumisega väljendama muusikas esitatud meeolusid.

Kogu klassi koos liikumine ja üksteise tempo jälgimine õpetavad jälgima nii iseennast kui teisi, arvestama teistega ning tunnetama vastutust kogu klassi tegevuse sujumisel. Teiste laste liikumise jälgimine õpetab ka mitteverbaalset suhtlemist ehk kehakeele jälgimist.

Õppesisu:

- etüüdid: lood, luuletused käsitöolistest;
- rütmiline liikumine värsside ja muusikaga, mängulisel kujul esinevad geomeetrilised kujundid nagu kolmnurk ja nelinurk;
- harmooniline kaheksa;
- muusikalistel motiividel ja nende vaheldumisel põhinevad liikumised;
- kokkutõmbumine – avanemine liikumises. Küsimuse ja vastuse äratundmine ning väljendamine muusikas ja keeles (spiraallikumised);
- esmane iseseisev häälikužestide äratundmine;
- häälikužestide harjutamine, eelistades vokaale;
- osavus- ja kontsentratsiooniharjutused;
- suure ja väikese tertsi meeoleolu tunnetamine, žestid.

Taotletavad õpitulemused

3. klassi lõpetaja:

- tunneb eurütmilisi häälikužeste;
- liigub üksi ja grupis lihtsamates geomeetrilistes vormides;
- tajub liikumisruumi;
- tunneb ja kasutab erinevaid liikumisviise ning samme;
- jälgib grupi tempot grupiliikumistes;
- väljendab eurütmiliselt õpitud keele- ja muusikaelemente.

II kooliaste

Arenevaid hingejõudusid – mõtlemist, tundmist, tahet – tuleb pärast lapsepõlve keskosa läve ületamist teadlikult arendada ja hooldada. Keeleõpetuses puutuvad lapsed kokku grammatikaga. Eurütmia väljendab grammatikaelemente erinevate liikumiste läbi. Nii haarab laps grammatikat mitte ainult mõistusejõudude, vaid ka oma tunde- ja tahteolemusega. Esimeses kooliastmes lähtusid liikumised ringivormist. Teises kooliastmes vabanetakse ringist, ruumivorme õpitakse liikuma frontaalselt, ettepoole suunatult. Terve hulk osavusharjutusi, kontsentratsiooni- ja intervallharjutusi

(duur – moll – tertsid) saadavad arenevat iseseisvust. Nagu teisteski oskusainetes, eelneb eurütmiaõpetuses tegemine arusaamisele: nii käsitletakse liikumisena kogetud grammatikaelemente järgmisel õppeaastal, niisamuti ka duuri ja molli muusikaõpetuses. Tõeline helieurütmi algab “inimese kui instrumendi” tunnetamise kaudu.

Grammatiliste vormielementidega edasitegelemise kõrval omistatakse erilist väärtust hääliku- ja sõnaliigutuste kujundamisele. Ajalooõpetusega seoses võib eurütmiliselt kujutada tekste vanadest kultuuridest. Ka võõrkeelseid luuletusi võib esmakordselt eurütmiseerida. Helieurütmias töötatakse kahehäälsete meloodiatega. Paralleelselt geomeetria algusega harjutatakse ruumis geomeetrilisi vormimuundumisi ja -nihkeid (kolmnurk, nelinurk). Need harjutused toetavad elementaarsel viisil kasvavat abstraktsiooni- ja orienteerumisvõimet ning pakuvad lapsele kindlust. Selles eas hakkab siiani veel enesestmõistetav liikumistarve vähehaaval tasakaalu minetama. Rütmi- ja sümmeetria-harjutusi, muusikalisi tooni- ja intervalliharjutusi — eriti oktaavi — võib koordineeritult kasutada. Häälikueurütmias algab seos dramatikaga, seeläbi saab hingeelamusi rikastada ja süvendada.

41.4. 4. KLASS

Õppetegevused

Eurütmiaõpetuses eelneb tegemine arusaamisele, seetõttu õpitakse grammatikavorme esialgu liikumise kaudu. Seeläbi haarab õpilane grammatikat mitte ainult mõttejõududega, vaid ka oma tunde- ja tahteeluga. Esimeses kooliastmes keskpunktile orienteeritud ringisliikumine muutub aina enam frontaalseks, ettepoole suunatud liikumiseks ning õpilased hakkavad ruumi tajuma ka oma seljataga. Iseseisvuse arengut toetavad mitmesugused kontsentratsiooni- ja osavusharjutused, intervalliharjutused.

Õppesisu:

- keele grammatilised elemendid ruumi- ja liikumisvormidena (nimisõna, aktiivne ja passiivne tegusõna);
- peegelpildivormid;
- kiirus- ja osavusharjutused vasksauaga;
- kontsentratsiooniharjutused;
- erinevate rütmide täpne järgimine;
- alliteratsioon (nt „Vanem Edda“ ja „Kalevala“);
- duur- ja molltertsid. Intervallide kuulamisharjutused. Muusikatoonide žestid, C-duur helistik.

Lõiming teiste ainetega

4. klassis eurütmiõpetusega seotud õppeained: muusikaõpetus, liikumisõpetus, emakeel, matemaatika, vormijoonistamine (põimvormid).

41.5. 5. KLASS

Õppetegevused

Grammatiliste vormielementidega edasitegemise kõrval omistatakse erilist väärtust hääliku- ja sõnaliigutuste kujundamisele. Keele ilu, rütmi ja vormi harjutatakse, kogetakse ja mõistetakse kui liigendatud tervikut.

Uena avastatakse omaenda kehakuju geomeetria: viieharuline täht. Seda liigutakse ka ruumis läbi. Ka võõrkeelseid luuletusi võib esmakordselt eurütmiseerida. Helieurütmias töötatakse kahehäälsete meloodiatega, kontsentratsiooni- ja osavusharjutused (nt kiire orienteerumine ruumis erinevate vormielementide abil) mõjuvad elustavalt ja ergutavalt.

Õppesisu:

- Kreeka mütoloogia, tekstid vanadest kultuuridest;
- keerulisemad vormiharjutused (erinevad lemniskaadid, tähtvormid);
- grammatilised vormid;
- geomeetrilised vormid;
- frontaalsus liikumises;
- võõrkeele eripärad eurütmias;
- kontsentratsiooni- ja vormiharjutused;
- erinevad duur-helistikud;
- kahehäälsed meloodiad ja kaanonid. Põimvormid. Helikõrguste järgimine vormiga.

Lõiming teiste ainetega

5. klassis eurütmiõpetusega seotud õppeained: ajalugu, muusikaõpetus, liikumisõpetus, emakeel, matemaatika, võõrkeel, vabakäe geomeetria, looma- ja taimeõpetus (lugudes, luuletustes).

41.6. 6. KLASS

Õppetegevused

Paralleelselt geomeetria algusega harjutatakse ruumis geomeetrilisi vormimuundumisi ja -nihkeid (peamiselt kolmnurk ja nelinurk). Koordineeritult kasutatakse rütmi- ja sümmeetria- harjutusi, muusikalisi tooni- ja intervalliharjutusi — eriti oktaavi. Oktaav peab tervikliikumise- impulsina väljenduma käimises, hüppamises, hääldamises. Kõiki harjutusi peab läbistama iseseisev liikumiskäikude pingutamine ja täpsuse jälgimine.

Õppesisu:

- geomeetrilised vormimuundumised;
- grammatilised vormielemendid;
- sauaharjutused;
- alliteratsioon;
- intervallid (eriti oktaav) koos vastavate ruumivormidega;
- kuulamisharjutused;
- hüppamisharjutused;
- helikõrguste diferentseeritud jälgimine.

Lõiming teiste õppeainetega

6. klassis eurütmiõpetusega seotud õppeained: ajalugu, muusikaõpetus, liikumisõpetus, ema- keel, matemaatika, võõrkeel, geomeetria, kivimi- ja taimeõpetus (lugudes, luuletustes).

Õpitulemused:

- klassi lõpetaja: tunneb ja kasutab eurütmiseerides õpitud kõne- ja muusikaelemente;
- oskab eurütmiliselt väljendada õpitavate võõrkeelte mõningaid omapärasid;
- oskab liikuda üksi ja grupis erinevaid geomeetrilisi liikumisvorme;
- oskab koos grupiga liikuda tekstis leiduvaid õpitud liikumisvorme;
- oskab koos grupiga liikuda erinevaid põimvorme;
- oskab frontaalselt liikuda lihtsamaid liikumisvorme;

oskab liigutustes järgida helikõrgust.

42. PÄDEVUSED

I kooliastme üldpädevused

I kooliastme lõpuks õpilane:

- suhtub endasse positiivselt;
- on viisakas, täidab lubadusi;
- suhtub hoolivalt asjadesse, sest teab, et need on loodud inimeste tööga;
- käitub loodust hoidvalt;
- hoiab puhtust ja korda, hoolitseb oma välimuse ja tervise eest, tahab olla terve;
- tahab olla aus ja õiglane, mõistab oma-võõras-ühine tähendust;
- mõistab, et inimeste soovid ja võimalused on erinevad, tunnustab kaaslaste õigust olla erinev;
- teab, et kedagi ei tohi naeruvääristada, kiusata ega narrida;
- hindab oma perekonda, klassi ja kooli, oskab olla hea kaaslane;
- tunneb ja austab oma kodupaika, kodumaad, riiki, Eesti riikluse sümboleid ja nendega seostuvaid käitumisreegleid;
- teab oma rahvuslikku kuuluvust, suhtub oma rahvusesse lugupidavalt;
- tahab õppida, tunneb rõõmu teadasaamisest ja oskamisest;
- oskab ilu märgata ja hinnata;
- hindab loovust, tunneb rõõmu liikumisest, loovast eneseväljendusest ja tegevusest;
- püüab konflikte rahumeelselt lahendada;
- oskab sihipäraselt vaadelda, erinevusi ja sarnasusi märgata ning kirjeldada;
- oskab esemeid, nähtusi võrrelda, ühe-kahe tunnuse alusel rühmitada, lugeda lihtsat plaani, tabelit, diagrammi, kaarti;
- oskab ohutult liigelda, vältida ohtlikke olukordi, ohuolukorras abi kutsuda; teab, kuhu oma murega pöörduda;
- oskab õppida üksi ja koos teistega, paaris ja rühmas; oskab kaaslast kuulata, teda tunnustada;
- oskab koostada päevakava ja seda järgida, oskab jaotada aega õppimise, harrastustegevuse, koduste kohustuste ja puhkamise vahel;
- oskab end häälestada õppeülesandega toimetulemisele, oma tegevusi õppeülesande täitmisel mõtestada.

II kooliastme üldpädevused

II kooliastme lõpuks õpilane:

- suhtub endasse positiivselt;
- on viisakas, täidab lubadusi;
- suhtub hoolivalt asjadesse, sest teab, et need on loodud inimeste tööga;
- käitub loodust hoidvalt;
- hoiab puhtust ja korda, hoolitseb oma välimuse ja tervise eest, tahab olla terve;
- tahab olla aus ja õiglane, mõistab oma-võõras-ühine tähendust;
- mõistab, et inimeste soovid ja võimalused on erinevad, tunnustab kaaslaste õigust olla erinev;
- teab, et kedagi ei tohi naeruvääristada, kiusata ega narrida;
- hindab oma perekonda, klassi ja kooli, oskab olla hea kaaslane;
- tunneb ja austab oma kodupaika, kodumaad, riiki, Eesti riikluse sümboleid ja nendega seostuvaid käitumisreegleid;
- teab oma rahvuslikku kuuluvust, suhtub oma rahvusesse lugupidavalt;
- tahab õppida, tunneb rõõmu teadasaamisest ja oskamisest; ilu märgata ja hinnata;
- hindab loovust, tunneb rõõmu liikumisest, loovast eneseväljendusest ja tegevusest;
- püüab konflikte rahumeelselt lahendada;
- oskab sihipäraselt vaadelda, erinevusi ja sarnasusi märgata ning kirjeldada;
- oskab esemeid, nähtusi võrrelda, ühe-kahe tunnuse alusel rühmitada, lugeda lihtsat plaani, tabelit, diagrammi, kaarti;
- oskab ohutult liigelda, vältida ohtlikke olukordi, ohuolukorras abi kutsuda;
- teab, kuhu oma murega pöörduda;
- oskab õppida üksi ja koos teistega, paaris ja rühmas;
- oskab kaaslast kuulata, teda tunnustada;
- oskab koostada päevakava ja seda järgida, oskab jaotada aega õppimise, harrastustegevuse, koduste kohustuste ja puhkamise vahel;
- oskab end häälestada õppeülesandega toimetulemisele, oma tegevusi õppeülesande täitmisel mõtestada.

43. KIRJANDUST WALDORFÕPPEKAVA- ALASEKS ETTEVALMISTUSEKS JA ENESETÄIENDUSEKS

- Carlgren, F., *Vabaduskasvatus*, Eesti Õppekirjanduse Keskus 1992 ränkl-Lundborg, O.,
Mis on antroposoofia? EAS kirjastusgrupp, Tln. 1992
- Eisen, F., *Koolile pühendatud elu. Johannes Käis 1885-1950*, Tln. Valgus 1985
- Glöckler, M; Goebel, W. Laps. Meditsiinilis-pedagoogiline nõuandja. Premark, EVW 2002
- Heydebrand, C. von, *Vaba Waldorfkooli õppeplaani*, EVW 1998
- Kranich, E.-M., *Vabad Waldorfkoolid*, Tallinn 1991
- Käis, J., *Kooliraamat*, Tartu Ilmamaa 1996
- Lievegoed, B., *Lapse arengufaasid*, EAS kirjastusgrupp
- Lindenberg, Ch., *Waldorfkoolid; hirmuta õppida, eneseteadlikult tegutseda*, Tln.1993
- Richter, T., *Vaba Waldorfkooli ülesanne ja õpetuseesmärgid*, EVW 1998
- Steiner, R., *Inimolevuse mõistmisest lähtuv kasvatus kunst*, GA 311 EVW
- Steiner, R., *Kasvatuskunst. Metoodilisi ja didaktilisi nõuandeid*, GA 294 Tln. 1994
- Steiner, R., *Lapsekasvatus vaimuteaduse seisukohast*, Tln. 2000
- Steiner, R., *Pedagoogilis-didaktilise kunsti uuendamine vaimuteaduse kaudu* GA301 EVW 2000
- Steiner, R., *Seminarikõnehused ja õppeplaani loengud* GA 295 EVW 1999
- Steiner, R., *Üldine inimõpetus kui pedagoogika alus* GA 293 EVW 2003
- Stockmeyer, E.K.A., *Rudolf Steineri juhised waldorfõpetuse kohta* EVW 1998
- Wilkinson, R., *Steinerpedagoogika vaimne aluspõhi* Tln. 2006
- Õppetöö kujundamiseks Waldorf-/ Steinerkoolides 1. kuni 8. kooliaastani, EVW 2000